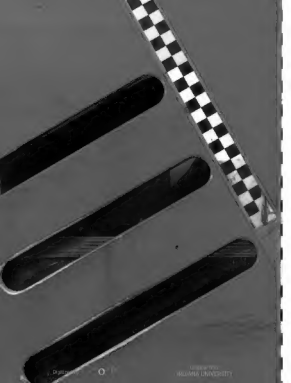

**PAGE NOT
AVAILABLE**

**INDIANA
UNIVERSITY
LIBRARY**

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES

1968-69

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1968-69

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

João de Santo Thomaz

JOANNIS A. SANTO THOMAE

CURSUS THEOLOGICUS, v. 4, p. 1

I. Summam Theologicam D. Thomae

Tomus IV

TRACTATUS

DE SACRO TRINITATIS MYSTERIO

Prima Pars

Quaestiones XLVII- XXXIII

Parisii
Mucovicus Vivès, Editor
13, Via Delambre, 13
1884

X

443608

BX1749
T. 6 J. 1-5
1945
v. 4
pt. 1

DE PROCESSIONE DIVINARUM
PERSONARUM.

SUMMA LITTERARUM

Qua ratione S. Thomas mysterium Trinitatis explicetur a processioneibus, et relationibus divinis has primas duas quaestiones inchoaverit, diximus praecedenti tomo, in isagoge doctrinae D. Thomae circa ordinem primae partis. Sunt enim istae duae quasi praesuppositae, et principia, quibus omnis Personarum in Deo distinctio fundatur, quia sine processioneibus non est fundamentum relationum, et sine relationibus non posset esse distinctio in Personis, quin esset in ipsa substantia, et essentia Dei, quod esset subvertere mysterium Trinitatis: haec enim in Personis distinctum, et in substantia unum fides catholica profitetur.

Igitur in hac quaestione XVIII de processioneibus divinis duas praecipuas tractat D. Thomas. Primo, quoad quaestionem an est, an detur processio in divinis. Secundo, quoad numerum, differentiamque processionum, quot et quales sint: Primum expedit primo articulo. Secundum per reliquos quatuor articulos declarat.

In primo articulo ostendit s. Doctor quod juxta Scripturam divinarum processiones in Deo ponendae sunt, non sicut procedunt creaturae, quae sunt extra Deum, sed tanquam res manentes intra Deum. Unde non solum est processio, sicut effectus a causa, sic enim Filius procedens non esset Deus, quod tamen Scriptura docet; nec est processio secundum quod causa procedit in effectum, et juxta diversas effectus quos facit, diversas denominationes assumit: sic enim non distinguerentur Personae procedentes, sed essent una Persona sub diversis officiis vel denominationibus, cujus oppositum Scriptura dicit. Est ergo processio in divinis ad intra, ipsa quod procedens est principium sunt diversae Personae; et tamen in unitate substantiae sunt unum, quia processio intellectualis est per aequas immanentes, et ad intra: ex hoc enim quod aliquis intelligit, conceptio procedit intra ipsum, quae tanto est perfectior, quanto magis una, et intima, et similis (2) ipsi speciei, et principio intelligenti. Cum ergo Deus sit naturae intellectualis, utrumque habet, et quod aliquid procedat intra ipsum, ex hoc quod intelligit, et quod sit summe unum cum intelligente, quia est perfectissima intellectio.

In articulo secundo ostendit quod aliqua processio in Deo est generatio, scilicet processio Verbi: quia habet omnes conditiones generationis propriissimas: est enim processio vitalis viventis a viventi, et a principio conjuncto, scilicet ab ipso motu intelligente fecundato per speciem, et in similitudinem, quia est ex pressa similitudo speciei, et in eadem natura, quia intelligere et intelligi est ipsum substantiale esse Dei.

In articulo tertio ostendit praeter processionem Verbi dari aliam in Deo, quia in nobis, et in natura intellectuali non solum procedit aliquid per actionem intellectus concipiendo, sed etiam per actum voluntatis spirando et inclinando in rem amatam. Datur ergo in Deo secundum voluntatem et amorem, Spiritus procedens, quasi impulsus, sicut secundum intellectum Verbum expressum, ut imago.

In articulo quarto ostendit S. Thomas hanc secundam processionem amoris non esse generationem, eo quod non convenit illi quod sit processio secundum similitudinem in natura ex sua formali ratione, et modo talis processionis, sed solum ex sua formali ratione habet esse per modum impulsus, et inclinationis: omnis autem inclinatio supponit formam, seu naturam, cuius est inclinatio, non formaliter naturam constituit; et sic procedens secundum inclinationem, non procedit ut genitum; licet, quia in Deo inclinatio et natura, forma et voluntas sunt idem, habeat identice eandem naturam id quod sic procedit.

In articulo quinto ostendit non esse plures processionem quam istas duas, quia processionem attenduntur secundum actiones. Non sunt autem in natura divina aliae actiones quam intelligere et velle, quae sint actiones ad intra, et sic non sunt nisi duae genera processionum, scilicet per intellectum et per voluntatem, seu amorem. Et in quolibet genere, non est nisi unica processio numero, quia quaelibet est infinita in suo genere, et unica exhaustit totum, quia summe perfecta est.

DISPUTATIO XII.

DE PROCESSIONE INTRA DEUM.

Antequam scholasticas magisque metaphysicas quaestiones circa hoc mysterium disputemus, prius in ipsius mysterii veritate firmanda et defendenda immorabimur aliquantulum, nec id vitio vertendum

est, quia ut recte monet Cajetanus in hac quaestione XXVII, articulo primo: "Principium prolium esse debet secundum Platonis praecepta, quatenus ex principiis bene discussis, facilius sit ad reliqua aditus."

Articulus I.

Qui errores fuerint processionem Personarum et mysterium Trinitatis.

I. Relictis erroribus, vel potius caecitate aliquorum gentilium et infidelium Iudeorum, qui hoc mysterium vel nullo modo agnoscent, vel pertinaciter negant, etiam una Deum fateantur lumine naturali, ut philosophi gentiles, vel parentum traditione, aut ex sacra Scriptura convicti, ut etiam infideles Iudaei qui nunc sunt, tamen inter haereticos: qui de hoc mysterio controversiam habuerunt cum catholicis, constat duos praecipuos fuisse capite, et quasi fontes, unde errores omnes, (3) vel saltem praecipui, qui circa hoc mysterium famosiores sunt, emanarunt, ut etiam D. Thomas insinuat in hac quaestione, articulo primo, scilicet errorem Sabellianorum, et Ariarum:

illi enim ex unitate omnimoda essentiae inferebant unitatem etiam Personae, ita quod ea quae distinctionem Personarum in Scriptura designant, non ad diversitatem ipsarum Personarum in se, sed ad differentiam officiorum, vel actionum ejusdem Personae referebant, v.g. quod eadem Persona prout ingenta, et principium creandi diceretur Pater, prout incarnata diceretur Filius, prout sanctificans creaturas diceretur Spiritus sanctus, quasi ex-pensione quadam, et dilatatione ejusdem Personae in diversos effectus: sic enim refert Athanasius oratione contra Grogales Sabellii, et oratione contra Arium explicans illud Deus de Deo, ubi illa verba Sabellianorum ponit: "Dilatari Pa-

trēm in Filium sumendo carnem, et in Spiritum sanctum sanctificando homines." Et ad idem alludit illud Narianensi in tractatu de fide: "Nec extensionem partis aliquibus ex parte, ut quidam putaverunt, Dei Filium dicimus." Alii vero, scilicet Ariani, per aliud extremum ex distinctione Personarum intulerunt etiam distinctionem essentiae et naturae, et consubstantialitatem negaverunt, quas in Concilio Niceano, et Ecclesia catholica stabilita est. Unde est illa vox Arii apud Athanasium oratione prima contra Arianos: "Cum omnia sint ex nihilo, etiam Dei Filius ex nihilo emerit, et cum omnia prius non essent, sed postea extiterint, fuit profecto, cum Verbum non erat, quod et natura mutabile fuit, sed libero arbitrio bonum remansit."

II. Caeterum, nec haereses istae in Sabellio et Arii incoeperunt, nec eodem modo, postea a multis sectatoribus excelsae et defensae sunt, sed variis, diversisque astutiis, et subterfugiis exponebantur, et proponebantur ut simplices quosque deciperent. Antiquior fuit Sabellii haeresis errore Ariarum, sed Arii venenum ita per totum orbem se diffudit, et tanta contentione et pertinacia multorum assertis error est, ut priorem Sabellianorum videatur absoruisse.

HAERESIS SABELLIANA ET ORIGO ILLIUS.

III. Igitur primis qui circa Trinitatis mysterium et Personarum distinctionem in apertam haeresim prorupit, et expresse illud oppugnavit, fuit Praxeas, circa Tertulliani tempora, contra quem et ipse librum scripsit in quo recte de mysterio Trinitatis disputat, licet jam Montani haeresi thinctus esset, et a catholicis, quos ipse Psychicos vocat, declinasset. Et dico primus contra mysterium Trinitatis erupisse Praxeam, quia licet ante ipsum fuerit Ebion, et Cerinthus, qui Christi Domini divinitatem negaverunt, quos postea secuti sunt Paulus Samosatensis, Photinus, et alii; tamen isti haeretici non cogebantur ex hoc negare mysterium Trinitatis, id est, tres veras Personas in una divinitate, sed mysterium incarnationis destruebant; poterant enim affirmando quod in Deo dantur tres Personae, negare quod nulla illarum fuerit in-

carnata, sed Christum esse personam creatam. Unde non numeramus istos inter haereticos, qui aperte mysterium Trinitatis negaverunt. Sed primus qui illud negavit, et destruere conatus est, fuit Praxeas, quia Tertulliano inter viginti quinque haereseas, quas in libro de praescriptionibus recenset, (4) ultimas collocatur capite LIII. Insinuat autem idem Tertullianus ibi, inter Cataphrygas, quorum auctor fuit Montanus, et docet S. Augustinus libro de haeresibus, haeresi LXVI, etiam hunc Praxeas errorem invaluisse, qui paulo ante exorti fuerunt et a regione in qua versabantur, scilicet a Phrygia nominati sunt, et inde dicti Cataphryges, quasi Latine dicamus secundum Phrygas. Hi in duas sectas divisi, quidam Probolum, quidam Aeschinem secuti sunt. Et illi qui secundum Aeschinem nominati, hanc peculiarem blasphemiam seu errorem invexerunt, quod Christus ipse sit Filius et Pater, has duas Personas confundentes. Quod apud neminem alium reperiri, quam apud Tertullianum notat Pamellius in libro de praescriptionibus, notatione CCXVII, circa finem. Inde videtur Praxeas errorem bibisse et divulgasse, qui forte apud eos, qui secundum Aeschinem nominabantur, occultior latebat. Et eo forte alludit Tertullianus in initio libri contra Praxeam, cum de ipso inquit, capite primo: "Iste primus ex Asia hoc genus pervertitatis intulit Romanae huius." In Asia autem Phrygiam esse, ex cuius regione Cataphrygas nominatos esse diximus, nullus ignorat. Nos ergo secutus Praxeas dixit Patrem et Filium non duas esse Personas sed unam, qui cum Deus omnipotens sit, ipsemet in tempore natus, et passus, Christus nominatur. Propter quod Praxeam Patripassianum appellat B. Optatus Milevitane libro quinto adversus Parmenianum, quia Patrem passum dixit, sicut Noetiani etiam ob ejusdem errorem Patripassiani vocati sunt. Unde et S. Cyprianus episcopus. LXXIII ad Jubalatum, primo loco ponit Patripassianos, quod de Praxeas, et ejus assedulis intellexisse, notat Pamellius annotatione prima in librum Tertulliani adversus Praxeam, et super praedictam, epistolam Cypriani, numero XXI.

IV. Praxeas errorem Victorinus quidam corroboravit, ut Tertullianus refert in fine libri de praescriptionibus, et

secutus est Noetus, et celebriorem facit Sabellius Noeti discipulus, qui quidem in hoc conveniunt quod non essent duae Personae in Deo, Pater et Filius, sed una; licet Sabellius a Noeto in eo videatur differre, ut Epiphanius refert, quod Sabellius non dicebat Patrem esse passum, sicut Noetus: "Sabelliani, inquit, similia Noeto dogmatizantes, praeter hoc quod dicunt Patrem non esse passum." Quae verba referens Augustinus libro de haeresibus, haeresi XII, Epiphanius non assentit: "Cum Sabelliani, inquit, sic innotuerint dicere Patrum passum, ut Patripassiani, quam Sabelliani crebrius nuncupantur." Sed et Philastrius ut ibidem refert Augustinus, Sabellianos affirmat Patripassianos esse appellatos. Nec aliud intelligi potest cum Sabellius, sicut et Noetus eandem Personam dicant esse Patrem et Filium, unde si Filium passum fuisse fatentur, etiam Patrem passum diffiteri non possunt. Itaque non est dubium eosdem fuisse Patripassianos, et Sabellianos, et quicumque non distinxerunt Personam Patris a Filio. Unde et ipsum Praxeas, qui hanc haeresim prius divulgavit Patripassianum fuisse Tertullianus affirmat libro contra Praxeas, capite primo: "Paraclitum, inquit, fugavit, et Patrem crucifixit." Huiusque de haeresi Sabellii, ejusque origine. Quam posita in Hispania Priscillianistae tenuerunt, ut S. Augustinus refert libro de haeresibus, haeresi LXX, in fine, et nostris temporibus Michael Servetus suscitare conatus est, ut infra dicemus. Sed et Priscillianus Samosatensis haeresim (5) triquit Concilium Bracharense, primum, canone tertio. Et Priscillianistas dixisse dari Trinitatem trinitatis, idem Concilium refert canone secundo, nec tamen, quae fuerit illa Trinitas ab illis asserta, explicat.

ARIJ HAERESIS.

V. Circa alteram haeresim, quae per extremum Sabellio opponitur, affirmando plures esse Personas, et veram processionem in Deo admittendo, sed consubstantialitatem in unitate essentiali negando, notandum est quod illa communi et Ario attribuitur, quia ab eo latius confirmata, et longe celebrior reddita est, ita ut totum fore orbem ejus ignis incendium corripuerit, tamen etiam ante incognitionem Dei in Scripturis dicuntur, haeretici de

tum est. Nam Augustinus libro de ecclesiasticis dogmatibus, cap. III, Dionysium quendam Arii fontem nominat: "Nihil inquit, creatum aut serviens in Trinitate credamus, ut vult Dionysius Arii fons." Et fuerunt ante Arium quidam haeretici Alogi seu Alogiani ut refert Epiphanius haeresi LI et Augustinus haeresi XXX sic dicti, quia negabant in Deo verbum. Et fuerunt circa tempora Soteris papae et Commodi principis. De quibus etiam agit Castro de haeresibus, verbo Deus, Haeresi XVII. Alii Origenem putant doctrinam Arii primitus tenuisse. Epiphanius enim apud Augustinum libro de haeresibus, haeresi XLIII de Origenistis qui ab isto Origene derivati sunt, inquit: "Quod Christum et Spiritum sanctum creaturam dicunt. Et ipse Augustinus ibidem de eodem Origene sic subdit: "Dicit praeterea Origenes, quod Filius Dei sanctis hominibus comparatus veritas sit, Patri collatus mendacium, et quantum distant Apostoli Filio, tantum Filius Patri. Unde nec orandus est Filius cum Patre, quia non est auctor indulgentiarum petitionum sed applicator." Et S. Hieronymus opist. LIX ad Avitum pro primo errore Originis ponit, quod Christum Filium Dei non natum, sed factum esse dixerit. Et D. Thomas in hac prima parte, quaest. XXXIV, art. I ad I, cum posita, set in argumento auctoritatem quendam ex Origene super Joannem, ubi dicit: "Verbum metaphoricè dici in divinis, Origenem dicit fontem fuisse Arianorum. Et idem sentiunt alii antiqui auctores, licet defensores Originis, ut Augustinus citato loco inquit, dicant eum recte de consubstantialitate sensisse, ut Paphilus in apologia pro Origene, Rufinus, Socrates, et alii, et si quae loca in Origene oppositum subolere videntur, ab haereticis depravata esse dicunt: in aliis autem locis ut in primo periarcho. c. II et III non videtur male de hoc puncto sentire: Unde et Athanasius in epistola de decretis Nicaenae synodi, Origenem pro catholica sententia adducit. Ex antiquiori tamen principio, quam ab Origene errorem istum deducit D. Thomas IV contra gent. c. VI in fine, scilicet a Platonicoorum dictis, qui, ponebant summum Deum Patrem et creatorem effluxisse dicebant quendam mentem, in qua essent totum rerum formarum, quam paternum intellectum nominabant. Quae ergo de Filio Dei in Scripturis dicuntur, haeretici de

hac mente creata, et quae suprema creatur-
rarum esset accipiebant.

VI. Sed quidquid de istis Ario anti-
quioribus auctoribus ait, unde ipse summ
hauserit venenum, certe ipse apertius ca-
eteris et celeberris errorem istum evulga-
vit, et consubstantialitatem Filii cum
Patre negavit, inimicis tam ipsi processio-
ni Patris a (6) Filio, quam sine distinc-
tione substantiae, seu naturae non potuit
intelligere, tum quibusdam auctoritatibus
Scripturae, quae minorationem aliquam,
seu inferioritatem Filio Dei attribuere
videntur, et intelliguntur de Filio in
natura assumpta pro nobis, quas omnes la-
te collegit S. Thomas IV contra gent. ci-
tato capite sexto, et optime dissolvit
capite octavo, et ante ipsum idem fecit
Iacobi Olarius libro contra Verimandum,
tomo IV bibliothecae. Fulgentius in li-
bro contra objectiones Arianorum, et alii
patres qui contra Arium disputarunt, in-
ter quos acerrime ei resistit Athanasius
in Nicaena Synodo, et in pluribus opus-
culis opatra ipsum evulgatis.

VII. Caeterum non eodem modo, nec in
eodem statu Arian error ab eo, et ab ejus
discipulis assertus est, sed sicut supra
disputatione tertia ostendimus. Pelagia-
nam haeresim variis habuisse status, et
moderationem aliquam; tum ipsum, tum ejus
discipulos admississe, licet nunquam ad
hoc pervenerint ut faterentur gratiam,
quae per submirationem Spiritus ipsi
voluntati infunditur, et ex nolentibus
et resistentibus volentes facit; ita Ari-
ani variis modis haeresim suam explicar-
unt, nunquam tamen ad hoc pervenerunt
ut Filium consubstantialem Patri fateren-
tur. Nam ipse Arius cum primum in blas-
phemiam hanc erupit, ut Filium verum Deum
negaret, non solum consubstantialem esse
dissensit, sed etiam Patri similem esse
negavit, non de ejus substantia, sed de
nihil, non aeternum, sicut ille sed in
tempore creatum affirmans, illoque vulga-
to apud ipsos Arianos proloquio utens :
" Erat quando Filius non erat, " quod est
ipsum Patri coaeternum negat, et sic et-
iam Patrem dicebant temporaliter esse
Patrem, cum non semper haberet Filium.
Quod sano ex epistola B. Alexandri patri-
archae Alexandrini, sub quo primum Arius
haeresim suam evulgavit, atque in Concilio
Alexandriae coacto damnatus est, inno-
tescere poterit. Sic ergo inquit Alexan-
der in ea epistola quam fecerat Socrates

libro primo historiae, c. III et ex se
Baronius anno Christi 318. n. LX : " Qui
defecerunt ab Ecclesia sunt Arius, Achil-
las, Aethiales, carponas, etc. Quae-
nam vero isti contra Scripturas exogitave-
runt, tamerarieque effutiverint, sic ac-
cipiote : Deum non semper Patrem fuisse,
sed tempus aliquando extitisse, cum
Deus non esset Pater; non ab aeterno
Verbum Dei fuisse, sed ex nihilo ortum
esse : nam Deus qui est cum cum non erat
ex eo quod non est progressus; et prop-
terea tempus fuisse aliquando, cum non
esset : creatum enim et factum esse Fi-
lium, neque essentia Patri similem, ne-
que naturam verum Patris Verbum, nonque
veram ejus sapientiam esse, sed per ab-
usionem Verbum et sapientiam dici : ip-
sum factum esse propriis Dei verbe, et
sapientia, quae in Deo est, per quam cum
caetera omnia, cum illum ipsum fecit De-
us. " Haec Alexander.

Ubi vides, tum primam haeretici hujus
insaniam, negando Filio Dei omnia quae
ad divinitatem pertinent, non solum con-
substantialitatem et coaeternitatem, sed
etiam similitudinem cum Patre, et prop-
rietatem in ratione Verbi; tum magnam as-
tutiam, et calliditatem haereticum, qui
cum videret aperte convinci ex Scriptura
summum errorem, quod Verbum divinum sed
Filius sit creatura, et aliquid factum,
cum dicatur Joannis I quod : Omnia per
ipsum facta sunt, atque adeo ipse non
est factus, cum omnia quae facta sunt ab
ipso sint, distinguit inter hoc quod est
esse Verbum, seu sapientiam Dei proprie,
et in rigore (7) quale est Verbum et sa-
pientia, quae intra Deum est, seu ipsa
essentia Dei est, et absoluta ejus per-
fectio, et inter Filium, qui est proce-
dens a Deo. Et hunc Filium dicebat esse
extra Deum, nec per ipsum facta esse
omnia, nec ipsum esse Verbum proprie,
sed abusive, quasi verbum, seu vocem ex-
ternam. Unde dicebat quod per Filium
non sunt facta omnia, nisi instrumenta-
liter, sed per verbum internum Dei quod
est Verbum. Et per hoc deludere con-
bantur vim argumentorum, quae ex Scrip-
turis contra ipsos proferebantur, non u-
num verbum in Deo ponentes, sed multa,
idque in suis cantuiculis et conviviis
cum faciliis, et dictoriis contra catho-
licos jaculabant. Ita Athanasius in de-
cretis Nicaenae Synodi contra haeresim
Arianam : " Arius, inquit, in suis can-
tunculis; et convivialium libro per spe-
ciem subdubitando fabulatur multa in-

Patre accepiſſe, ita ut Pater ſimil ſubſtituerit ipſi glorias." Addebat infra: " Filius ſine tempore genitus eſt a Patre, et ante ſaecula creatus ac fundatus non erat antequam gigneretur, ſed ſine tempore ante omnia genitus ſolus a Patre ſubſtitit. Neque enim eſt ſempiternus, aut conſempiternus, aut coingentius Patri, neque ſimil cum Patre ipſum eſſe habet, velut, quidem de his, quae ad aliquid appellantur, dicunt duo ingenta principia introductia. Sed ſicut unitas et principium omnium, ita Deus prae omnibus eſt, et ante Chriſtum eſt, velut a te didicimus in media Eccleſia praedicante." Sic illi: Ubi clare apparet haereticum huius varietatis, et quomodo ſuam haereſim moderari conatus eſt, non ita absolute Filium Dei creatum pronuntians, ſed imitabilem et perfectam creaturam, et non ſicut unam ex creaturis, et ante omnia tempora genitum a Patre, ſed ex alia parte non ſi ſempiternum affirmabat, neque ſimil cum Patre habere eſſe, quod eſt ejus conſubſtantialitatem negare; et tamen per ipſum omnia facta eſſe dicebat, inque callidissime ſuum occultabat venenum, intelligens per ipſum omnia eſſe facta tanquam per instrumentum, non tanquam per ſupremam virtutem et omnipotentiam. Quod egregie in epiſtola citata B. Alexander detexit, cum ex perſona Arii inquit eum diſiſſe: " ſuam inſius eſſentiam ut eſt, Filium non percipere, quippe Filium noſtra cauſa factum eſſe, ut Deus per ipſum, tanquam per instrumentum nos crearet, neque exiſtiſſe aliquando. (9) niſi Deus nos creare in animam induiſſet." Dicebant ergo per ipſum facta eſſe omnia, tanquam per instrumentum, et ad hoc Deum feciſſe, ſea creasse Filium, ut instrumentum haberet quo reliqua crearet.

SECVNDA MODERATIO ARII ET EUSEBII CAESARIENSIS.

IX. Adeo totum orientem Arianæ impietatis flamma corripuit, ut S. Sylveſtro, et Conſtantino magno, cauſa hæc generali et oecumenico Concilio digna viſa ſit, coactaque eſt Nicæna Synodus 318 patrum, qui ex toto orbe clarissimi et præſtantissimi habiti ſunt. Tbi hæreſis Ariana damnata eſt, ſed non furor ejus averſus, licet ad tempus conſpiri viſa ſit. Cumque patres ſubdolum hæreticorum men-

tem, et vafum ingenium perſeplexiſſent, et quot quantique ſubterfugiis veritatem obſcurarent, nec facile illis poſſe omnem aditum ocludi, quominus inei viderentur veram fidem profiteri, cum tamen in ſuo perſeuerarent errore accuratiſſime in Concilio tractatum eſt quæ voce, et quæ nomine fides catholicæ ſignificaret divinitatem Filii, taliter quod nullatenus cum Ario communicaret, ſed ab ejus errore propius ſegregaretur. " Cumque Synodus in hoc eſſet (inquit S. Athanaſius in epiſtola de decretis Nicænae Synodi contra hæreſim Arianam) ut Arianorum impia vocabula tolleretur, et voces adhibere vellet; quæ ſine controversia ſacrarum litterarum eſſent, nimirum eum Filium eſſe, et nequaquam ex non entibus eſſe, ſed ex Deo, cumque Verbum eſſe, et æquientiam, ac nequaquam creaturam aut facturam, ſed germen proprium ſui Patris. Eusebiani pro inveterata ſua et prava opinione volebant. illud: Ex Deo eſſe, commune eſſe, et ad homines quoque pertinere." Hinc factum eſt ut patres clarioribus verbis rem tantam explicare volentibus, addiderint ly ex Deo eſſe, idem eſſe ac Filium ex ſubſtantia Dei eſſe. Deinde, affirmantibus orthodoxis epiſcopis ſcribi debere, quod Filius eſſet potentia et ingeo Patris, et ſimilis illi immutabilis per omnia, æternus, indiviſus in Patre, et cetera, neque hoc Eusebiani admebant, quia eſſe ſimilem, et eſſe imaginem Dei, etiam de homine id pronuntiat Scriptura, et ſic non omnino diſcernebat Filium Dei a creaturis ideo patres: " Considerata illorum varietate et hypochriſi, addit Athanaſius, ubi ſupra neceſſitate coacti ſunt gententiam earum rerum ex Scripturis colligere, et quæ prius dixerant apertioribus verbis repetere, et ſcribere, Filium conſubſtantialem eſſe Patri, ut non ſolum ſimilem ſimilitudine, ſed eundem ea voce, quæ ex Patre eſſe dicitur, ſignificarent. Quæ quidem voce omnis Ariana impietas jugulata eſt, et licet eam exoticam, ſeu novam eſſe calumniarentur, nec in ſacris litteris reperiri, tamen ab antiquioribus patribus uſurpata et ejus ſignificationem ex Scriptura depromptam pluribus Athanaſius docet ubi ſupra. Et quod magis mirandum eſt, ab ipſismet fidei hoſtibus vox iſta accepta eſt, ut non ſolum in funda, et lapide contra gigantem prævaleret Eccleſia, ſed mo ipſius glorioſe

impli Goliath caput amputaretur. Ut enim inquit Ambrosius lib. III de fide ad Gratianum, capite ultimo: "Auctor ipsorum Eusebii Nicomediensis epistola sua prodidit dicens: Si verum Filium Dei increatum dicimus, homousion, consubstantialiam cum Patre incipimus confiteri. Haec cum lecta esset epistola in Concilio Nicæno, hoc verbum in tractatu fidei posuerunt patres, quod viderunt (10) adversariis esse formidini, ut tamquam evaginato ab ipsis gladio, ipsam nefandae caput haereticis amputarent." Sic Ambrosius.

X. Ut autem possent Ariani aliquod subterfugium invenire, postulaverunt ut Pater solum diceretur ingenitum, nempe ut per consequentiam deducere possent Filium non esse increatum, quia non erat ingeditus, pro eodem divulgantes ingenitum et increatum, sed non factum, genitum autem idem quod factum. Sed S. Synodus sic Filium genitum pronuntiavit, ut adicerit non factum, ad eorum imposturam deludendam; et sic in Symbolo positum est: Genitum non factum consubstantialiam Patri.

XI. Conclusi tandem Ariani cesserunt ad tempus, definitionique Synodi consenserunt, et subscripserunt, praesertim ob Constantini timorem, et licet aliqui eorum aliquantisper haesitarent, ut Eusebius Caesariensis, alii etiam irriserint vocem homousion, et restituerint praesertim subscriptioni damascenis Arian, tandem tamen ipsam fidei regulam a S. Concilio definitam susceperunt, sed subdole, et facilliter. Nam, ut constat ex litteris Eusebii Caesariensis ad Ecclesiam suam missis, quas recitat Socrates lib. I, cap. V, simpliciter in primis confessus est Filium esse Deum, Dei Verbum, ante omnia saecula genitum per quem omnia facta sunt; sed in voce consubstantialis, et non facti admittenda dolositatem suam explicavit. Dixit anim dupliciter intelligi a se illam vocem consubstantialis, et ly ex substantia Dei esse. Primo, quod non aliud significaret, quam Filium ex Patre esse, et non divinum, sed non partem aliquam Patris esse. Secundo, quod Filius nullam haberet similitudinem ad reliquas creaturas, sed unus Patris qui illum genuit omnino similem esse, neque ex alio, quam ex Patris substantia et essentia genitum. Similiter illam vocem genitum non factum, sic se approbasse dicebat, quatenus Filius non esset factus sicut re-

liquae creaturae, quas per ipsum factae sunt, nec earum simile quidquam haberet, sed praestantioris esset substantiae, quam ulla creatura, sed non absolute negabat esse factum et creatum. Ita Eusebius in epistola citata. Unde patet, quod Ariani, licet voces illas admiserint, ut specie tenus viderentur a Concilio non dissentire tamen veram consubstantialitatis significationem et sensum quo a patribus Concilii posita est, non admiserunt, sed in alium longe diversum sensum detorserunt. Et sic nunquam Ariani vere, et sincere consubstantialitatem professi sunt. In hoc tamen eorum errorem amplius moderatus est Eusebius in hac epistola, quod Filium omnino similem Patri esse docuit, et ex ejus substantia et essentia genitum dixit, et ante omnia saecula, licet non in eadem numero essentia, et substantia, quod est negare consubstantialitatem. In quo ad Semiprianos videtur declinasse, ut jam ex eorum errore viderimus.

TERTIO MODERATIO SEMIPRIANORUM ET DISSENSIO DISCIPULORUM ARII.

XII. Extincto Constantino Ario et in morem Judae in secessu effusis ejus viceribus, non tamen statim ejus discipuli, et fautores, contra Nicænae fidei regulam quidquam statuere ausi sunt, sed consubstantialitatis vocem, vivente Constantino Nicænae fidei acerrimo defensore, saltem quoad speciem tenuerunt. Sublatus, est autem Arius uno anno ante Constantini obitum. Post quem (11) regnante Constantio, Arianorum fautores in Antiochena Synodo, ubi plusquam nonaginta episcopi ad eucæniam seu dedicationem templi a Constantino incepti, et post mortem ejus absoluti, conveniunt, cepit ab Eusebianis formula Nicænae fidei mutari, sublata consubstantialitatis voce, ipsis semper infensissima (licet faterentur se Arian scetatores non esse, sed potius Arium ad inopes revertentem fuisse admissum) et licet plures ex illis episcopis orthodoxi essent, tamen ab Eusebianis qui triginta sex orant diversa forma fidei concepta et tradita est, nec una tantum, sed quatuor diversas formas traditas sunt, ut Socrates lib. II, cap. VII, et ante ipsum S. Athanasius libro de Sybodia tra-

dit. In prima formula, neque consubstantialitatem Filii cum Patre, neque ex substantia Patris esse dixerunt, licet ante saecula genitum, et una cum Patre, qui eum genuerat, extitisse dixerint. Sed quia nimis parce et jejune de divinitate Filii sibi videbantur egisse, ac proinde facile in Arianismi suspensionem venire posse, aliam amplioribus verbis ediderunt, ubi plura attributa Filii explicarunt, nempe esse Deum de Deo, ante saecula genitum, vitam, lucem, sapientiam, etc. Quod vero attinet ad vocem consubstantialis, ea omissa, dixerunt eum esse expressam divinitatis, essentiae, virtutis, consilii, gloriae Patris imaginem. Hanc formam fidei sub titulo Luciani martyris, qui multo ante passus fuerat, et apud quem dicebatur scripta, divulgavit, ut tradit Sozomenus lib. III histor. cap. V. Alias vero duas formulae ibidem ab Aesebio statutas, nihil de consubstantialitate, aut similitudine substantiae in Filio addiderunt, sed cum ipso Deum genitum ante saecula ex Patre, et cum Patre existentem, aliaque ejus attributa praedicabant. Ne vero aliquis putet Arianos cum Filium dicerent Deum, hoc ipso negasse quod esset creatura, sciat ipse nomine Dei non abstinuisse, sicut nec nomine imaginis aut similitudinis Dei, quia etiam hoc nomen Deus aliquando invenitur creaturis attributum in Scripturis ut Psal. LXXXI: Deo dixi dii estis: et Ezech. IV: Constitui te deum Pharaonis; scilicet deum participative. Quae autem creaturis aliquo modo attribuuntur, non abnebant Filio concedere.

XIII. Occasione autem illius secundae formulae fidei, in qua Filium expressam similitudinem essentiae seu substantiae Patris nominabant, factum est ut vocem homousion, hoc quas consubstantialium significat, quasi emolito rigore in hominisation hoc est similem in substantia commutarent, ita ut ipsa similitudine vocis, et adsonantia plerisque fallerent, quasi voce catholica utentes.

Ceterum hinc videtur orta Seminariorum secta, qui moderatius quam Ariani loquuntur in hac parte, neque cum Ariano sentientes, neque cum catholicis. Alii etiam coram sunt, qui ad antiquum rigoris erroris Ariani revertentes, primam Arian impietatem iterum vulgaverunt, dissimilium omnino Filium ipsi Patri profiterentur. Nam Seminariani cum in ista Synodo

Sirmiana, Ancyrana et aliis, imo, et in synodo Ariminensi, suam formam fidei proposuerunt, dicebantque Filium esse similem per omnia Patri, etiam in essentia, nec esse ex nihilo, seu ex non ente, nec ex alia substantia, quam ex substantia Dei, nec fuisse aliquod tempus in quo non esset Filius. Solum vero negabant consubstantialem Patri esse Filium, seu homousion, sed hominisation, id est, similem substantiae Patri; atque ita (12) essentialium, sed non coessentialium dicebant Filium Patri, prout tradit Epiphanius Haerosi LXXXIII, et Hilarius in libro de Synodo. Et quidem hi qui Filium ex substantia Patris dicebant, ut nimis nocivi ab aliquibus catholicis tollerabantur. Sed orant alii deterioriores, qui nec vocem consubstantialis in Filio, nec vocem substantiae admittere volebant, sed utramque vocem ablegandam, et solum fatebantur Filium similem Patri, aliquando quidem dicendo per omnia esse similem, aliquando solum similem, aliquando autem hoc vero, nec proprie similem, et tandem aliqui, ut diximus, in apertam pronuntiant insaniam, ut omnino dissimilem dicerent.

XIV. Constat hoc manifeste, nam cum auctore Constantino, indicta esset oecumenica Synodus sub consulatione Aesebii, et Eupatii qui accidit anno Christi 350 sub Liberio papa, sed magna calliditate Arianorum, in duas partes Synodus divisae, ut testatur S. Athanasius in libro de Synodo; ita ut pars Synodi, seu una Synodus ageretur Arimini in Italia, alia Seleucia in Isauria. Et in Ariminensi Synodo, ubi major pars orthodoxorum erat, catholice quoque primo processerunt. Sed postea vehementissime instantibus Ursacio, et Valente, aliasque Arianae impletis antesignanis id tandem actum est, ut vox consubstantialitatis, et substantiae ablegaretur sub colore pacis et concordiae, et loco ejus similis Patri diceretur, sed ipsi haeretici legatos ad imperatorem mittentes fidei suae formulam quam Arimini proposuerant; ubi Patri Filium per omnia similem dicerent, sic in deterius temperarunt, ut tantum ponerant similem, et illud excogitarunt commentum ut Nicaea aliqui episcopi convenirent, ibique ex fidei formula excimerent voces illas substantiae et consubstantialitatis, et loco earum Filium dicerent similem Patri, et hanc formulam tanquam Nicaenae

Synodi venditarent, ut refert Theodoretus lib. II histor. cap. XXI. Sed et in Sirminia Synodo duobus ante annis, ubi Osius dicitur minis fractus Arianis fuisse, cum prius in formula fidei Filius ex substantia Dei esse diceretur, postea secunda forma facta est, in qua vox homousion, et homiousion ablegata est, ut nec consubstantialis, nec similis in substantia diceretur, ut Athanasius in libro de Synodis, et Hilarius in libro item de Synodis, et Socrates lib. II hist. cap. XXV referunt. Id Concilio autem Seleuciano in provincia Isaurias, per idem tempus quo Ariminense celebrato, multo protervius debacchati sunt haeretici, tum Semiariani, tum Ariani, qui cum Acacio, et Aetio sentiebant, et Christum dissimilem Patri, et ejus substantiae expertem esse volebant, sed tamen quia fateri publice Christum dissimilem Patri valde odiosum erat; et prima blasphemiae Arij incubiebat horrorem, ab eo Acacius ibi abstinuit, et ablegata voce consubstantialis, et aequiconsubstantialis, etiam dissimilem Patri esse negavit, et similem confessus est in sua fidei formula. Sed delusorie, et vana calliditate: nam interrogatus a Semiarianis Acacius, quia in re intelligeret Filium Patri similem, respondit non in substantia, sed sola voluntate ei similem esse (quasi affectu et voluntate concors et serviens Patri) cum tamen a contraria parte argueretur quod in libris suis dixisset "filium per omnia similem Patri" immo autem sola voluntate similem fateretur; prout refert Socrates libro II hist. cap. XXXI et XXXII. Id et S. Athanasius in libro de Synodis, ipsos haereticos expostulat, quod cum in Synodo Antiochena in eucensibus, Filium ex substantia Patris, seu similem ei in substantia esse dicerent, (13) postea in Isauria, id est, Concilio Seleucia, utrumque nomen ablegarunt, et homousion seu consubstantialis, et homiousion, id est, similem in substantia.

XV. Postremo, Aetius impudentissimus, et luculentus haeticus simul cum Eudoxio socio suo, et Eunomo discipulo suo (a quo Eunomiani dicti sunt) et qui tantae impunitatis erat, ut fornicationi, et cujuslibet insanæ carnis voluptati nullum inesse peccatum diceret, et tamen se divinas res comprehendere putabat, iste Aetius dixit, Filium esse dissimilem Patri, idque coram Constantio imperatore

confessus est propter quod et ab ipso missus est in exilium, ut refert Theodoretus lib. II histor. cap. XXVII, qui et cap. XXIX de Eunomio idem sentiente agit. Ab isto Aetio derivati sunt haeretici dicti Aetiani, sicut ab Eudoxio Eudoxiani, qui tamen Eudoxius ab Aetio dixit se sumpsisse formulam fidei, in qua Christum dissimilem Patri divulgabat, frequentius tamen ab Eunomio denominati sunt Eunomiani, qui et Anomaei, et nomine Eunomii magis innotuerant, ut inquit Augustinus libro de haeresibus, haeresi LIV.

MACEDONII HAERESIS CIRCA SPIRITUM SANCTUM.

XVI. Excepit Semiarianorum errorem haeresis Macedonii; cum enim Acacius, et qui ab ejus partibus stabant contra Semiarianos, qui similem in substantia Filium Patri dicebant, immane odium conceperant, ad hoc processerant, ut Macedonium episcopum Constantinopolitanum episcopatu deicerent favore Constantii imperatoris, apud quem male acceptus erat, ut refert Sozomenus lib. IV, cap. XXIII, et Socrates lib. II, cap. XXXIV. Deposuit Macedonium, ipse cum Semiarianis in deterius lapsi, fatentur quidem Filium similem esse in substantia Patri, sed erumpunt in blasphemiam negando divinitatem Spiritus sancti, sed dixit eum esse famulum et ministrum Dei, et de illo ea dici posse, quae de Angelis, unde et Pneumatomachi dicti sunt: "Quasi de Spiritu sancto litigantes, inquit Augustinus libro de haeresibus, haeresi LIII, quos potius quidam Semiarianos vocant, quod ex parte nobiscum sint, ex parte cum illis." Sed addit Augustinus: "A nonnullis perhiberi Macedonianos non Deum, sed deitatem Patris et Filii dicere Spiritum sanctum, et nullam propriam habere substantiam." Casterum Athanasius in epistola ad Serapionem refert ipsum Serapionem scripsisse sibi de hac haeresi tunc recenter orta, quod: "Dicerent isti haeretici Spiritum sanctum non solum creaturam esse, sed unum quoque ex spiritalium ministris, et gradu tantum a caeteris Angelis differre." Sed et sexta Synodus generalis act. XVIII, id ipsum testatur: "Macedonium, inquit, Spiritus deitatem negabat, et Dominum, eumque conservum praedicabat." Quare ei

id quod Augustinus ex aliorum relatu de Macedonianis narrat verum fuit, forsitam ipsi priorem sensum, et sententiam mutarunt, convicti Scripturarum manifestissimis testimoniis, sicut frequens est haereticorum nos, in nullo stabiles esse, sed omni vento doctrinae circumferri, ut pote a petrae soliditate divulsi. Ut ut est, certe Athenasius a Serapione illo magno Thumis episcopo admonitus, prius in nefariam haeresim pro Spiritus sancti divinitate fulmen veritatis contorsit, et vexillum fidei levavit. Nihilominus propagata est valde haeresis ista, tam in oriente quam in occidente, tum primum accessione multarum qui ab Acacianis damnati sunt, et Macedonio⁽¹⁴⁾ avebant, praecipue Theodorus, Anastathius, Basiliius Ancyranus et alii; tum etiam vitae suae instituto, gravitate et modestia: "Nam vitam, inquit, Solomonis lib. IV, cap. XXVI, cui populus maxime solet animum attondere, non male instituebant;" tum denique aliquibus portentis, et signis mendacibus, et praestigiiis, praesertim Cyzici, ubi Theodorus episcopus erat, atque ita ibidem propagavit, fundavitque Macedoniorum sectam, ut propterea urbs illa dicta sit civitas Macedonianorum. Aliquas eorum praestigias et signa huiusmodi refert Anastasius Nicaenus quaest. XXIII, tomo VI bibliothecae. Denique, adeo haeresis illa invaluit, et multorum accessione potentior facta est, ut generalis Concilii falce praescindendi oportuerit, quod ex illis patribus Constantinopoli collectum fuit, cui et S. Gregorius Nazianzenus interuit, et a Damasco papa confirmatum est, ibi Macedonianorum haeresis damnata est, sed et Apollinaris, Ariano-rum et Semiarianorum, aliorumque male, de Trinitate sententiarum errores extirpati sunt, qui et antea in Concilio Romano sub eodem Damasco anno ejus septimo, id est, Christi 373, condemnati fuerant, in cuius anathematismis exacte tradita, et explicata est fides de S. Trinitatis mysterio, et Personarum divinitate, praesertim contra Apollinarem, et alios haereticos.

QUID MAHUMETES, ABAILARDUS ET ALII DE TRINITATIS MYSTERIO SENSERINT

tissimis nebula, non tam notitia aliqua Scripturarum aut subtilitate discursus, quam crassissima sensus hebetudine, fere omnium antecedentium haeresum farraginem, et errorum sententiam coacervans; quicquid grossum, et faeculentum in illis erat, spurcissimum impostor conflavit, et ex his sectam ignobilissimam, non rationum pondere, sed ignorantiae nebulis obsaecatam, et perniciosam observatam, mundo inexit. Inter alia ex Sabellio et Ario in Sanctae trinitatis mysterium blasphemiam evomit. Nec enim potuit impurissimus, et coeno carnis obvolutus canis stolidissimus tam subtilem, immaterialem et claram delatatis lucem crassam mente percipere. Dixit inter alia ut refert S. Damascenus libro de haereticis circa finem, unum esse Deum universi auctorem, qui neque genitus est, neque generaverit. Unde constantissime negat et deridet Christum esse Deum, Filium Dei, licet Verbum esse fateretur, in hoc imitatus Arianismum qui, ut supra vidimus, etiam Verbum esse fatebatur in Deo, sed non Filium. Ideo tamen luteus virgatus negavit Deum habere Filium, quia non habet, inquit, uxorem, ut de ipso refert fr. Ricoldus Florentinus in libello contra legem Saracenorum, et in hoc convenit Mahumetes cum Carpocrate haeretico, qui in nobis conceptus et verbum non pariat ab intellectu sine uxore; Deo autem solum intellectualis partus tribui potest. Sed iste intellectum non habuit, ut id adverteret. Dixit namque Christum esse Verbum Dei et ejus Spiritum, sed creatum atque servum, eumque fatetur ex Maria sine semine generatum, ait enim quod cum Verbum, et Spiritus Dei in Mariam introissent, genuit Filium qui Dei propheta, et servus est. Et cum Judaei voluissent eum in crucem agere, pro ipso umbram ejus tenuisse et egisse in crucem, ipsum vero non fuisse mortuum, sed in coelum a Deo translatum, et sic omnem ex Christi passione (15) redemptionem, et sacramentorum efficaciam negat. Ita refert loco citato S. Damascenus. Negavit etiam cum Macedonio Spiritum sanctum esse Deum, sed dixit creaturam esse. Ac per hoc totum sanctissimae Trinitatis mysterium penitus abnegavit.

XVII. Circa annum Christi 630, temporibus Heraclii imperatoris, vel paulo ante apparuit monstrum hoc Mahumetes sceles-

XVIII. Cum istius sectae hominibus vix disputationi locus datur, quia ipsi imperitissimi sunt, et rationum pondere non ducuntur. Sed ut ab illo admonet Damascenus

quaerendum est ab iis, unde, et quo testimonio, vel quibus miraculis, aut auctoritate habeant illum Mahumetem fuisse verum prophetam, et a Deo missum specialiter, sicut constitit mundo de Moysse, et aliis prophetis, et de ipso Jesu, quem valde Mahumetes honorat, licet non ut Deum. Ipsi autem dicunt Mahumetem haec accepisse a Deo, nullis aliis testibus, sed cum quieti se daret, et dormiret. Formissem quidem ipsum et somniassem, cum tam vana, et monstruosa effutiret et sterteret, bene credo, sed cum ipse in commentariis, et scriptis suis vetuerit ne aliquid facerent aut scriberent sine arbitris, ut ibi dicit Damascenus, cur ab eo non petunt testimonium prophetiae suae, aut miracula, sed ita irrationabiliter velut pascuas credunt homini dicenti se a Deo missum. Caeterum, quia ipse in Alcorano suo testimonium perhibet de evangelio, ex ipso, et ex aliis Scripturis ipse cum suis revincendus est, quia non est ratio cur in aliquo admittant evangelium, in alio negent, videlicet ubi tractat de Filio Dei, et quod Christus sit Deus, et quod sit passus, et mortuus, etc. Quod si evangelium non admitterent, tractandi essent sicut ethnici, et per miracula, aliasque rationes extrinsecas convincendi. Magis autem procurandum est, ostendere eis falsitatem et absurditatem sectae suae in nullo conformem rationi, neque evangelio, aut Scripturis, quam in nostrae religionis probatione laborandum, qui probatione non addunt, ut etiam admonet Ricoldus ubi supra.

XIX. Sed post istum ignorantissimum impostorem surrexit temporibus D. Bernardi Petrus Abailardus, qui inter alios errores suos etiam male de Trinitatis mysterio sensit. Qujus sententiam sic explicat Bernardus epist. CXIX ad Innocentium papam II, ibique late eam refutat: "Ponit in Trinitate gradus, in maiestate modos, numeros in aeternitate. Constituit denique Patrem plenam esse potentiam, Filium quamdam potentiam, Spiritum sanctum nullam potentiam. Atque hoc esse Filium ad Patrem, quod quamdam potentiam ad potentiam, quod speciem ad genus, quod materiatum ad materiam, quod hominem ad animal, quod aereum sigillum ad eas. Nonne plusquam Arius hic? Quia haec ferat? Quis non claudat aures ad voces sacrilegas? Quis non horreat profanas novitates, et vocum et sanctorum? Dicit etiam

Spiritum sanctum procedere quidem ex Patre et Filio sed minime ex Patre, Filiique substantia. Unde ergo? An forte ex nihilo, sicut et universa, quae facta sunt? Secutus est Abailardum discipulus ejus Arnoldus de Brixia, qui ut idem Bernardus refert epist. CXXV: "Omnes ejus errores ab Ecclesia jam deprehensos atque damnatos, cum illo et prae illo defendere acriter et pertinaciter conabatur." Caeterum licet Abailardus cum Ario saperet in sensu, longe tamen illi dissimilis causa fuit. Non enim ille Verbum Dei dicebat creaturam, sicut Arius, aut Spiritum sanctum ministrum sicut Mecedonius, sed homo novitatus avidus, attributa divina inter Personas partitus est, non adaptatione seu appropriatione (16) tantum, ut communiter theologi, sed partitione et consignatione, ut ipse singulariter opinabatur. Et sic, ut epistola citata CXC dicit Bernardus, dixit Patri competere omnipotentiam, Filio sapientiam, Spiritui sancto benignitatem. Et quia sapientia aliquid potentiae dicit, quia dirigit, formatque potentiam ad id quod exequendum est, dixit Filium esse quamdam potentiam, sed non plenam. At vero Spiritum sanctum nullam potentiam esse dicebat, sed solum amorem, seu benignitatem, quia nec est illa potentia directiva, sicut sapientia, quae est Filius, nec illa executiva, quae est Pater. Quod tamen, ut bene Bernardus redarguit in eadem epistola CXC, contra Scripturam apertissime dimitur, cum Isai. XI, dicatur: Spiritus sapientiae et fortitudinis, fortitudo autem potentia est. Est etiam Spiritus creator non creatus: ergo habet potentiam creandi.

XX. Per idem tempus invaluit (licet longe ante coeperit) Graecorum error de processione Spiritus sancti, qui quidem non negabant Spiritus sancti divinitatem sed processionem ex Filio, et solum a Patre dicebant procedere, contra quos in pluribus Conciliis actum est, et demum latissime in Concilio Florentino. Sed de hoc errore, ejusque auctoribus, et intelligentia specialiter a nobis a Graecorum errores referre-insaniam Athanasii imperatoris, qui ut aliqui referunt, non Trinitatem sed quaternitatem,

ant etiam majorem numerum in Deo posuit. Sed hoc vix est qui sequatur. Fuit et quaedam Peratarum haeresis apud Theodoretum libro prime haereticarum fabularum, qui tres Personas dicebant tres Deos. Et idem Joanni Philopono attribuant Suidas verbo Joannes grammaticus, et Nicephorus lib. XVIII historiae cap. XLVIII. Fuit autem Philoponus temporibus Phocae imperatoris, denique abbas Joachims circa annum Domini 1190, asseruit tres Personas non esse unam essentiam numero, sed solum per collectionem, sicut fideles sunt una Ecclesia, ut in Concilio Lateranensi canone secundo damnatum est. Et Raimundus Lullus dixit tres Personas esse tres essentias, ut tome praecedenti, disp. XI, art. III, ex Helmerico et Bernardo Lucemburgo ostendimus.

QUID NOVI HAERETICI ET TRANSILVANI DE TRINITATIS MYSTERIO SENSERINT.

XXI. Nihil ferre in tota antiquarum haereseum colluvie dispersum est, quod non in nostri temporis novatores, quasi in solummodo confluerit. Unde etiam Sabellianae, Arianaeque perversitatis dogmata tanto jam temporis decore consumpta, nunc valut putrida ossa ab impietatis tumulo exhumata iterum lucem infecerunt, et inter haereticorum nostrorum gizia infelices avenae repullulant. Fuerunt enim hoc tempore duo ex principibus haeresiarum, quorum unus Sabellii alter Arianus fuit Michael Servetus, ejusque sequaces ministri Transilvani, qui Sabellio inhaerentes, negarunt in Deo tres Personas distinctas, alter fuit Valentinus gentilis, qui declinavit ad Arianismum, dixitque Filium, et Spiritum sanctum esse Dei essentiam inferiores, et solum Patrem esse unum et solum Deum.

Itaque Servetus de Christo tria docuit in libris quos inscripsit de erroribus Trinitatis.

Primo, dixit non esse in Deo personalem (17) distinctionem inquit Sabellium.

Secundo, dixit Christum appellari Dei Filium quod ex ipsa Dei substantia corpore ejus in utero Virginis sit concepta, ipsaque divinitatem esse communicatam Christo per unionem et inhabitationem gratiae, secutus in hoc Nestorium, siquidem docet Christum esse Deum factum, non aeternum, sed temporalem.

num, sed temporalem.

Tertio, ex hoc collegit Christum ante incarnationem nihil fuisse nisi ideam in mente divina. Secuti cum sunt ministri quidam, qui in Transylvania sedem posuerunt, ut Franciscus David, Georgius Blandratte, et alii. Qui tamen inter se dissident, non de negatione mysterii Trinitatis, sed de invocatione Christi, an sit facienda, et quomodo, quia si non est verus et summus Deus, non est invocandus. Extinctus est impudentissimus haereticus Servetus Genevae, a Calvino damnatus et vivus exustus.

At vero Valentinus gentilis nolens cum catholicis in fide de Trinitate convenire, nec tamen Serveti doctrinae se subjicere, aliud extremum secutus est, et docuit etiam tria.

Primo, in Deo non solum esse Personarum distinctionem, sed etiam tres Personas esse tres Spiritus aeternos. Et sic dividebat naturas. Sed cum hoc ipsi Scripturae palam videret adversari. Secundo, dixit Patrem longe esse caeteris eminentiorem, illumque solum esse verum, et summum Deum seu essentiatorem, alias Personas essentiatas. Sic minorem Patrem Filium constituit Arianus discipulus. Tertio, dixit Filium non esse factum ex nihilo, sed ex patris substantia, et ab aeterno. Quod etiam mitigati Ariani, seu Semiariani admisserunt, ut supra vidimus. Traditus est impius ultimo supplicio Bernae, undecimo post Serveti mortem anno, qui primum se martyrem fore jactabat, non pro Christi gloria, ut caeteri martyres, sed pro Patris eminentia. Sed mortis munitio audito, ita consternatus est, ut evadendi supplicii omnes aditus quaesierit, etiam suae recantatione doctrinae. Nec tamen obtinuit.

Fluribus contra hos novos Atheistas doctissime agit cardinalis Bellarminus controversia II generali, lib. I de Christo ex quo ista haesimus. Sed et in praefatione ostendit haereticos qui Valentino et Serveto e diametro adversantur, scriptisque exagitant pro defensione mysterii Trinitatis, ut Calvins, Beza, Molancthon, Simlerus, Aretius, Stancarus, Petrus Mollius, Hyperius, et alii plures, non modicas blasphemias in ipsas Personas, et divinitatis naturam mysteriumque Trinitatis eructare et effutire, et Trinitatis nomen in Deo fastidisse Calvium ex ejus scriptis palam a multis reformatis.

ARTICULUS II.

Vera de Trinitatis mysterio fides stabilitur.

I. Quae huc usque retulimus, satis ostendunt, quam varie diabolus aemulatus sit divinissimae Trinitatis gloriam, quam subdole, quam fallaciter, quam impense in illam paternae substantiae imaginem, in illum gloriae splendorem, et Unigeniti Filii maiestatem insurrexerit coluber tortuosus, tentans, si quo modo per hominum mentes, quasi per quaedam totius humanitatis organa possit illius summae veritatis lucem obumbrare, et quiscaligine quadam involvere, ut sicut de illo dicitur Job. XII.

Sub ipso sint radii solis et aternat sibi aurum quasi lutum. Quod enim per semetipsum in coelo (18) nequissimus ille spiritus non est ausus, ut iudicium inferret blasphemiae contra Filium Dei, nunc inter homines serpens factus, rationum involveris, et obscuritate quasi quibusdam se spiris circumvolvens, etiam in ipsum coelum per homines scandala jaculatur, et fiduciam habet ut Filium milieris devorare possit. Dum enim in coelo peccavit, seipsum Altissimo similem videri contendit. Nunc in terram projectus, et usque ad inferos detractus per impiorum hominum sectas et doctrinas pravitatem suam extendit, ut non seipsum Altissimo similem, sed Altissimum sibi similem facere velit; Dei Filium creaturam esse sollicitans. Haec enim est miserae superbiae declinatio, dum in invidiam infelicitate erumpit, ut cum non possit altitudinem consequi, quam desiderat, saltem illum, cui comparari non potest, tentet per dejectionem; et contemptum, ad suam inferioritatem diminuire.

Duo ergo sunt ex fide stabilienda.

II. Primum est, dari in Deo distinctionem veram, et processionem Personarum contra Sabellium. Secundum est, Personas istas ita esse realiter distinctas, et ad intra procedentes, ut naturam, et substantiam non solum similem, sed indivisibiliter eandem habeant, quia processio illa est ad intra, non extra Deum; et sic non dividit naturam, sed eandem communicat, quod optime contra Arium nomine substantialitatis ab Ecclesia expressum est. Eae oportet hujus rei similitu-

dinem aliquam perfectam in creatis processionibus quaerere, quia in hujus processionis modo supereminet Deus omnem creaturam, et est propriissima divinitatis in ratione divini, quia omnes creaturarum processionem sunt per emissionem rei procedentis extra suum principium saltem in entitatis distinctione. Solum in ista processione non fit divisio a suo principio in natura, sed plena, et omniomoda illius communicatio et identitas.

DISTINCTIO TRIUM PERSONARUM VERA ET REALIS.

III. Primo ergo contra Sabellium distinctio vera et realis Personarum probanda est. Et ut punctus difficultatis videatur, et quomodo id est Scripturis eliciatur, et exinde ab Ecclesia sit definitum, supponendum est, quod salvam Scripturam non potest ab ullo, quantumvis perthaci et protervo, negari quod in Deo aliqua distinctio et diversitas ponatur; sed oportet ostendere ex ipsa Scriptura, quod illa distinctio Personarum sit, non officiorum, non nominum, non attributorum, non virtutum, non denique diversarum connotationum aut respectuum ad diversos effectus. Et quia non solum agimus contra haereticos, qui utrumque testamentum admittunt, sed etiam contra Judaeos, qui solum vetus, et contra paganos, qui neutrum, oportet utriusque auctoritatibus uti, et paganis rem hanc non esse impossibilem ostendere.

IV. Quod ergo distinctio aliqua in Deo detur, Scriptura satis aperte docet: nam in Deo affirmat dari alium et alium docet non esse solum, ponit associationem unius cum alio, processionem, pringenturam, filiationem, numerum. Quae omnia cum Scriptura plane, et sine figura, aut tropo dicat, sed locutione propria, sine distinctione vera, et reali stare non possunt, alioquin ruit tota Scripturae auctoritas, et usus e-

estis non nisi quod aliter, in alio, quod
est a de personis et a quibus et a
no vultu inter nos distinctiones in deo et

que distinctiones esse personarum, et appo-

distinctiones in deo et personarum, licet

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

et quod personarum et distinctiones a deo
et a personis. Unde et quod in deo et

distinctiones esse personarum et a deo et

et quod personarum et distinctiones a deo

et quod personarum et distinctiones a deo

et quod personarum et distinctiones a deo

et quod personarum et distinctiones a deo

et quod personarum et distinctiones a deo

et quod personarum et distinctiones a deo

et quod personarum et distinctiones a deo

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

[illegible]

1. *Journal of Management Studies*, 1991, 28, 1, 1-14.

[illegible]

the 1990s, the number of immigrants has increased significantly. In 1990, there were 1.5 million immigrants in the United States, and by 2000, this number had increased to 7.5 million. This increase has led to a growing diversity of the U.S. population, with immigrants from over 100 different countries now living in the United States. This diversity has led to a growing awareness of the need for a more inclusive and equitable society, one that recognizes and respects the contributions of all people.

...the

1. The first step in the process is to identify the problem or issue that needs to be addressed. This involves gathering information and understanding the context of the problem.

2. Once the problem is identified, the next step is to define the objectives and goals of the project. This helps to clarify what needs to be achieved and provides a clear direction for the team.

3. The third step is to develop a plan or strategy to address the problem. This involves breaking down the problem into smaller, manageable tasks and determining the resources needed to complete each task.

4. The fourth step is to implement the plan. This involves putting the strategy into action and monitoring progress to ensure that the project is on track.

5. The final step is to evaluate the results of the project. This involves assessing the outcomes against the objectives and goals and identifying any areas for improvement.

[illegible]

It will select and remove all children at

[illegible]

1. **Author:** [Name]
 2. **Title:** [Title]
 3. **Journal:** [Journal]
 4. **Volume:** [Volume]
 5. **Issue:** [Issue]
 6. **Page:** [Page]
 7. **Year:** [Year]

[illegible]

1. and proposed divi-
sion Christi. 2. add the infra to an-
other division.

[illegible]

These data suggest that the information that is available to the consumer is not sufficient to make an informed choice. The information that is available is often incomplete, and the consumer is often not aware of the information that is available. The information that is available is often incomplete, and the consumer is often not aware of the information that is available. The information that is available is often incomplete, and the consumer is often not aware of the information that is available.

Figure 1. Schematic representation of the experimental design. The subjects were divided into two groups: the control group and the experimental group. The control group received a standard diet, while the experimental group received a diet supplemented with 10% of the total energy from fat. The subjects were then divided into two subgroups: the control subgroup and the experimental subgroup. The control subgroup received a standard diet, while the experimental subgroup received a diet supplemented with 10% of the total energy from fat. The subjects were then divided into two subgroups: the control subgroup and the experimental subgroup. The control subgroup received a standard diet, while the experimental subgroup received a diet supplemented with 10% of the total energy from fat.

...the
...the
...the
...the
...the

The first stage of the investigation

has been the study of the properties of the

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

and the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

the results are given in the following table

[illegible]

III. Naravno tretmanu contra hepatitis, et finemur alioquin qui hepatitis agnoscat pro hepatitis habet, et veritas stabilis adhaerens. Pro paginis istis, et ethicis qui hepatitis non agnoscat non potest habet hepatitis contra et sed solus permissus et tempore credibile potest, vult et alius res fides. De hoc, vultur permissus, vultur contra

15. Use both systems, and make good use of slides.

Primum aut, hoc apertum inter articulos nostrum Fidelis vasa continens, ad ostiolum hoc usque venit et circumferentiam fidem ab ipso assumpti, utal hoc apertum credatur, quia ad hoc per descriptionem usque illi debent credere. Ostiolum hoc apertum illi ostendit et hoc illi ostiolum (p) ostiolum debet, licet illi, ostiolum illi est in rebus creatis quia hoc est illi ostiolum debet esse in creaturae hinc creatura, et ostiolum quod illi illi ostiolum est in creaturae hoc ostiolum. Ad hoc esse regulam et ad hoc de creaturae et creaturae processibus creaturae, ad illi ostiolum.

Secondo un' antica tradizione defen-
di tes ager e cum difficultatibus gress
contra illi agros sum, et sic non de-
bere judicari possibile cum sit ori-
daster def ore. Hic praestipus vi-
et perambulamus in veteribus pascuis
ad montes et dicitur hinc in destructionem
inveniret gress sequenti artibus redi-
tibus. Hic ad hunc declarandi pascuis
venerit et in gress circa procedimus,
et relationes ad singulas faciemus
pascuis et constitutive ad effe-
rent. Hic gress per totum tractatum ager
colitur.

În afară de aceste lucruri, care sunt deosebit de interesante, trebuie să spun că în această carte sunt multe lucruri care sunt deosebit de interesante. În primul rând, trebuie să spun că în această carte sunt multe lucruri care sunt deosebit de interesante. În primul rând, trebuie să spun că în această carte sunt multe lucruri care sunt deosebit de interesante.

...the

1. **Introduction**
 2. **Background**
 3. **Methodology**
 4. **Results**
 5. **Discussion**
 6. **Conclusion**
 7. **References**
 8. **Appendix**
 9. **Index**
 10. **Table of Contents**
 11. **Figure 1**
 12. **Figure 2**
 13. **Figure 3**
 14. **Figure 4**
 15. **Figure 5**
 16. **Figure 6**
 17. **Figure 7**
 18. **Figure 8**
 19. **Figure 9**
 20. **Figure 10**
 21. **Figure 11**
 22. **Figure 12**
 23. **Figure 13**
 24. **Figure 14**
 25. **Figure 15**
 26. **Figure 16**
 27. **Figure 17**
 28. **Figure 18**
 29. **Figure 19**
 30. **Figure 20**
 31. **Figure 21**
 32. **Figure 22**
 33. **Figure 23**
 34. **Figure 24**
 35. **Figure 25**
 36. **Figure 26**
 37. **Figure 27**
 38. **Figure 28**
 39. **Figure 29**
 40. **Figure 30**
 41. **Figure 31**
 42. **Figure 32**
 43. **Figure 33**
 44. **Figure 34**
 45. **Figure 35**
 46. **Figure 36**
 47. **Figure 37**
 48. **Figure 38**
 49. **Figure 39**
 50. **Figure 40**
 51. **Figure 41**
 52. **Figure 42**
 53. **Figure 43**
 54. **Figure 44**
 55. **Figure 45**
 56. **Figure 46**
 57. **Figure 47**
 58. **Figure 48**
 59. **Figure 49**
 60. **Figure 50**
 61. **Figure 51**
 62. **Figure 52**
 63. **Figure 53**
 64. **Figure 54**
 65. **Figure 55**
 66. **Figure 56**
 67. **Figure 57**
 68. **Figure 58**
 69. **Figure 59**
 70. **Figure 60**
 71. **Figure 61**
 72. **Figure 62**
 73. **Figure 63**
 74. **Figure 64**
 75. **Figure 65**
 76. **Figure 66**
 77. **Figure 67**
 78. **Figure 68**
 79. **Figure 69**
 80. **Figure 70**
 81. **Figure 71**
 82. **Figure 72**
 83. **Figure 73**
 84. **Figure 74**
 85. **Figure 75**
 86. **Figure 76**
 87. **Figure 77**
 88. **Figure 78**
 89. **Figure 79**
 90. **Figure 80**
 91. **Figure 81**
 92. **Figure 82**
 93. **Figure 83**
 94. **Figure 84**
 95. **Figure 85**
 96. **Figure 86**
 97. **Figure 87**
 98. **Figure 88**
 99. **Figure 89**
 100. **Figure 90**
 101. **Figure 91**
 102. **Figure 92**
 103. **Figure 93**
 104. **Figure 94**
 105. **Figure 95**
 106. **Figure 96**
 107. **Figure 97**
 108. **Figure 98**
 109. **Figure 99**
 110. **Figure 100**
 111. **Figure 101**
 112. **Figure 102**
 113. **Figure 103**
 114. **Figure 104**
 115. **Figure 105**
 116. **Figure 106**
 117. **Figure 107**
 118. **Figure 108**
 119. **Figure 109**
 120. **Figure 110**
 121. **Figure 111**
 122. **Figure 112**
 123. **Figure 113**
 124. **Figure 114**
 125. **Figure 115**
 126. **Figure 116**
 127. **Figure 117**
 128. **Figure 118**
 129. **Figure 119**
 130. **Figure 120**
 131. **Figure 121**
 132. **Figure 122**
 133. **Figure 123**
 134. **Figure 124**
 135. **Figure 125**
 136. **Figure 126**
 137. **Figure 127**
 138. **Figure 128**
 139. **Figure 129**
 140. **Figure 130**
 141. **Figure 131**
 142. **Figure 132**
 143. **Figure 133**
 144. **Figure 134**
 145. **Figure 135**
 146. **Figure 136**
 147. **Figure 137**
 148. **Figure 138**
 149. **Figure 139**
 150. **Figure 140**
 151. **Figure 141**
 152. **Figure 142**
 153. **Figure 143**
 154. **Figure 144**
 155. **Figure 145**
 156. **Figure 146**
 157. **Figure 147**
 158. **Figure 148**
 159. **Figure 149**
 160. **Figure 150**
 161. **Figure 151**
 162. **Figure 152**
 163. **Figure 153**
 164. **Figure 154**
 165. **Figure 155**
 166. **Figure 156**
 167. **Figure 157**
 168. **Figure 158**
 169. **Figure 159**
 170. **Figure 160**
 171. **Figure 161**
 172. **Figure 162**
 173. **Figure 163**
 174. **Figure 164**
 175. **Figure 165**
 176. **Figure 166**
 177. **Figure 167**
 178. **Figure 168**
 179. **Figure 169**
 180. **Figure 170**
 181. **Figure 171**
 182. **Figure 172**
 183. **Figure 173**
 184. **Figure 174**
 185. **Figure 175**
 186. **Figure 176**
 187. **Figure 177**
 188. **Figure 178**
 189. **Figure 179**
 190. **Figure 180**
 191. **Figure 181**
 192. **Figure 182**
 193. **Figure 183**
 194. **Figure 184**
 195. **Figure 185**
 196. **Figure 186**
 197. **Figure 187**
 198. **Figure 188**
 199. **Figure 189**
 200. **Figure 190**
 201. **Figure 191**
 202. **Figure 192**
 203. **Figure 193**
 204. **Figure 194**
 205. **Figure 195**
 206. **Figure 196**
 207. **Figure 197**
 208. **Figure 198**
 209. **Figure 199**
 210. **Figure 200**
 211. **Figure 201**
 212. **Figure 202**
 213. **Figure 203**
 214. **Figure 204**
 215. **Figure 205**
 216. **Figure 206**
 217. **Figure 207**
 218

1. The first question is whether the evidence is sufficient to establish that the defendant is guilty of the crime charged. The evidence must be such that a reasonable person would believe that the defendant is guilty beyond a reasonable doubt. If the evidence is not sufficient to establish this, then the defendant is not guilty.

[illegible]

10-10-68 10:10 AM 10:10 AM 10:10 AM 10:10 AM

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

[illegible]

The diagram illustrates the experimental design. It shows a sequence of events: a subject is presented with a stimulus (a word), then a response is generated (a word), which is then compared to the stimulus. If the response is correct, the subject receives a reward (a coin). If the response is incorrect, the subject receives a punishment (a coin). The process is repeated for multiple trials.

proportion of the population that is employed in the health care sector. The rapid growth of the health care sector is also evident from the fact that the number of health care workers has increased from 1.5 million in 1980 to 2.5 million in 1990, and is projected to reach 3.5 million by 2000.

[illegible]

the 1990s, the number of people in the world who are illiterate has increased from 1.2 billion to 1.5 billion. The number of illiterate people in the world is expected to increase to 1.7 billion by the year 2015. The number of illiterate people in the world is expected to increase to 1.7 billion by the year 2015. The number of illiterate people in the world is expected to increase to 1.7 billion by the year 2015.

[illegible]

THE COURT REPORTERS ASSOCIATION OF AMERICA
1100 K STREET, N.W. WASHINGTON, D.C. 20004
Tel. (202) 638-1000

Figure 1. The effect of the concentration of the *Agrobacterium* suspension on the transformation efficiency of *Agrobacterium* strains. The concentration of the *Agrobacterium* suspension was 10⁶ cells/ml (a), 10⁷ cells/ml (b), 10⁸ cells/ml (c), and 10⁹ cells/ml (d). The concentration of the *Agrobacterium* suspension was 10⁶ cells/ml (a), 10⁷ cells/ml (b), 10⁸ cells/ml (c), and 10⁹ cells/ml (d). The concentration of the *Agrobacterium* suspension was 10⁶ cells/ml (a), 10⁷ cells/ml (b), 10⁸ cells/ml (c), and 10⁹ cells/ml (d). The concentration of the *Agrobacterium* suspension was 10⁶ cells/ml (a), 10⁷ cells/ml (b), 10⁸ cells/ml (c), and 10⁹ cells/ml (d).

1. The first step in the process of the investigation is the identification of the problem. This is done by the investigator who is responsible for the investigation. The investigator must identify the problem and the scope of the investigation. This is done by the investigator who is responsible for the investigation. The investigator must identify the problem and the scope of the investigation.

12. Representations of vector fields continued

Recall that in the last lecture we saw that the vector field \mathbf{F} can be written as $\mathbf{F} = \nabla \phi$ for some scalar field ϕ . This is the case if and only if $\nabla \times \mathbf{F} = \mathbf{0}$. In this lecture we will see how to find ϕ if \mathbf{F} is a vector field such that $\nabla \times \mathbf{F} = \mathbf{0}$. We will also see how to find \mathbf{F} if $\mathbf{F} = \nabla \phi$ for some scalar field ϕ . We will also see how to find ϕ if \mathbf{F} is a vector field such that $\nabla \times \mathbf{F} = \mathbf{0}$.

1. *What is the purpose of the study?*
 2. *What are the research objectives?*
 3. *What is the research design?*
 4. *What are the variables?*
 5. *What are the hypotheses?*
 6. *What are the results?*
 7. *What are the conclusions?*
 8. *What are the implications?*
 9. *What are the limitations?*
 10. *What are the future research directions?*

a. Distinguisher A was correlative and a relative and copulative in various combinations and in these and only formalized it as derivative of : new distinguisher as

[illegible][illegible]

relationis eadem est substantia, licet realitas respectum et ad sit multiplex, quia oppositiones illae dantur in re. Ut autem substantia dividatur, non sufficit dividere et multiplicare relationes, quae sunt ipsa substantia in ratione ad, seu prout ad alterum, sed etiam in ordine ad se, quia substantia ad se dicitur, licet propter suam infinitatem substantia illa etiam relatio sit, nec tamen divisibilis, ut substantia, sed distinguibilis, ut relatio secundum rationem ad. De quo videatur S. Thomas IV contra gent. cap. XIV, solutione ad VI, VII et VIII, ubi hoc late explicat.

XX. Ad id quod additur de circulo et petitione principii in processibus et relationibus respondetur, quod processiones divinae sunt inter extrema realiter distinctae, non quae ante ipsas processiones distinctae sunt, sed quae ipsis processionibus distinctae redduntur. Nec committitur circulus distinguendo processiones ob relationes, et relationes ob processiones: (47) quia proceditur in diverso genere causae, et sic cessat vitium circuli: causae enim ad invicem sunt causae; et demonstratio quae regreditur a conclusione ad principia cognoscendo conclusionem per diversum medium, non demonstrat idem per idem, et sic non fit circulus vitiosus ut ostendimus in logica, quaest. XXV, art. III. In praesenti relationes intra Deum sunt realiter distinctae; quia sunt oppositae inter se relative: sunt autem oppositae quia fundatae in processione et origine, ubi immediata causa distinctionis est oppositio, et ipsa ratio relationis realis, quae est ad alterum, et non ad se; remota vero est ipsa processio, seu origo, illamque habet pro fundamento. Cum vero e contra dicitur, quod origo et processio ideo realis est, quia est inter extrema distincta, tunc non assignatur causa totalis, neque causa quae sit fundamentum, sed quae sit conditio requisita ut processio realis sit. Causa enim realis processibilis est, quia fit per reales actus, et realis principium: requirit autem tanquam conditionem quod extrema sint realiter distincta. Unde non proceditur in eodem genere causae neque secundum causam adaequatam ab uno ad aliud, et ita non committitur circulus vitiosus.

XXI. Ad primam confirmationem, quod

verbum seu species expressa duo facit in nobis. Primum est, reddere obiectum intellectum per modum termini sicut species impressa reddit illud intelligibile per modum principii: secundum est, reddere obiectum dictum et locutum, seu loqui et manifestare illud intra se. Et quando obiectum non est in se tantae immaterialitatis, et spiritualitatis, ut sit sum esse intelligibile et intellectum, indiget prius formari in specie expressa, et in illa dici seu manifestari (illa enim formatio, manifestatio et dictio est) ut ex hoc reddatur intellectum in actu, et sic propter indigentiam obiecti, et intellectus formatur verbum, et hoc est dicere imperfectum, quando aliquis ideo dicit ut intelligat, quia supponitur nondum intelligere. Sed tamen dictio seu locutio de se non solum fit propter istam indigentiam, sed etiam potest plenam intelligentiam iterum finis fieri potest locutio non ad intelligendum vel melius percipiendum, sed ad manifestandum et communicandum id quod intelligit: naturaliter enim intellectus est communicativus et manifestativus, quia lux est. Unde: De abundantia cordis os loquitur, ut Dominus dicit, et Psal. XXXIX, de divino Verbo dicitur: Erucat vit cor meum verbum bonum, quia sicut erucatur es quando nimis plenus est corpus, ita mens ex plenitudine summa loquitur in Deo, non ex indigentia aliqua. Sic ergo dicimus, quod divina natura, ex eo quod est actus purus, in ipso intelligibili esse non producit Verbum ut intelligat, nec ex indigentia aliqua, sed ex plenitudine intelligentiae; et sic Pater non est sapiens sapientia genita, ut docet Augustinus in VII de Trinitate, cap. I. Negamus tamen quod non conveniat naturae intellectuali sic perfectae, et in actu puro producere verbum, et loqui ex abundantia et plenitudine intelligendi: si enim de se intellectualis natura communicativa est, et manifestativa eorum quae intelligit, et tanto magis quanto magis intelligit: sic enim melius manifestat, sicut lux quae de se manifestativa est, quanto est plenior, et perfectior; quomodo illa intellectualitas, quae est summa in intelligendo, non erit maxime communicativa et manifestativa, etiam intra se, et consequenter potest dicere et habere Verbum. Unde dicitur Isai. LXVI: Numquid (48) ego qui alios parere facio, ipse non pa-

1. The first step in the process of the investigation is the identification of the problem. This is done by the investigator, who is usually a member of the research team. The investigator will identify the problem by looking at the data and the literature. The next step is to formulate a hypothesis. This is a statement that the investigator believes to be true. The hypothesis is then tested by the investigator. The results of the test are then compared to the hypothesis. If the results support the hypothesis, then the hypothesis is accepted. If the results do not support the hypothesis, then the hypothesis is rejected. The final step in the process is the conclusion. The investigator will draw a conclusion based on the results of the test.

[illegible]

The first thing I did was to go to the bank. I had
 just received my salary and I wanted to deposit it.
 I went to the bank and found that the bank was
 closed. I was very disappointed. I had to wait
 until the next day. I went to the bank and
 found that the bank was open. I went in and
 deposited my salary. I was very happy. I had
 my money. I was free. I was happy. I was
 free. I was happy. I was free. I was happy.

The first step in the process of creating a new product is to identify a market need. This involves conducting market research to determine what consumers want and what problems they are trying to solve. Once a need is identified, the next step is to develop a concept for a product that addresses that need. This often involves brainstorming and sketching ideas. The third step is to create a prototype, which is a preliminary model of the product. This allows the designer to test the product's functionality and make any necessary adjustments. Finally, the product is manufactured and distributed to the market. Throughout this process, it is important to keep the target audience in mind and to iterate on the design as needed.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

personas identificari cum essentia, non quomodocumque, sed ut procedentes, et simul cum ipsa processione, si quidem talem Personam esse procedentem est nota characteristicam ipsius qua dignoscitur, et distinguitur ab alia non procedente, vel non sit procedente, et sine qua processio non potest multiplicari in Deo realiter relatio, ut postea dicitur. Unde repugnat quod realiter Filii identificetur cum essentia, nisi ut procedens a Patre. Talis ergo communicatio, et processio non repugnat cum identificatione, nec est inconveniens filiationem esse identificationem cum essentia, quia si non opponitur, et hanc essentiam cui identificatur habere per processionem, et communicationem, quia relatio procedentis est, et sic identificationem habet ut procedens. Unde in illo signo in quo intelligimus essentiam in Patre, intelligimus in illa essentia identificatam Personam Filii, et Spiritus sancti, distinguo; si in illo signo intelligamus etiam Filium, et Spiritum sanctum procedentes, concedo; si nondum intelligamus procedentes, nego, quia si non intelligimus procedentes, necut Filium, et Spiritum sanctum intelligimus. Si autem jam in illo signo intelligimus Filium identificari ut procedentem, et non absolute; non ergo contrariantur habere essentiam per identificationem, et communicationem, si id quod identificatur, ut procedens, et communicans identificatur, et non alio modo.

XIV. Quod vero didicitur productum debere esse posterius suo producente, dependens ab illo, et transiens de actu primo ad secundum, dico has conditiones convenire productioni imperfectae, et per quam accipitur distinctum et diversum esse a suo producente. Ubi vero processio est ad habendum, et communicandum illudmet esse, quod est in suo principio a quo procedit, et cum quo ipse procedens identificatur, non interveniunt ibi conditiones istae. Et sic non fit ibi transitus de actu primo ad actum secundum, sed est idem actus secundus, et actus purus, qui ibi communicatur, sine dependentia aut prioritate durationis vel naturae, quia est idem esse in ipsa re procedente, et principio a quo procedit. Ipsa autem relatio procedens cum non habeat esse distinctum ab essentia, quia ei non opponitur, cum suo autem correlativo cui opponitur, et a quo procedit habet similitudinem,

quia relativa sunt simul natura; ideo ex nulla parte fundatur prioritas in (50) istis processionibus, sed solum ordo originis cum totali similitate, imo identitate in essentia; similitate autem in relationibus ut correlativa sunt.

XV. Secundo, potest ostendi repugnantia ex parte naturae divinae ad processionem istas, et pluralitatem Personarum ex aliquibus conditionibus requisitis ad veram processionem, et pluralitatem Personarum, repugnantibus autem Deo. V. E. quia generatio est mutatio et quaecumque productio mutatio quaedam est, mutabilitas autem repugnat naturae divinae. Item non potest eadem numero natura communicari a Patre alteri supposito, neque illa recipi, seu poni in illo, quia primum si fit per transfusionem naturae in aliud suppositum, desinet esse in Patre; si per ambulantiam aut extensionem in aliud, ponimus divisibilitatem, aut partes et augmentum in essentia divina. Secundum autem repugnat ipsi supposito procedenti, quia sic esset in potentia ad naturam quam reciperet, et distingueretur ab illa, quia nihil recipit se. Item si plures Personae sunt unius Deus, ille unus Deus est ratione suae deitatis subsistens, cum sit perfectissima forma, non incompleta, vel inhaerens; forma autem subsistens intellectualis est persona; conveniunt ergo Pater et Filius non solum in una natura, sed in una persona eruntque quatuor personae in Deo, quod est haereticum.

XVI. Confirmatur, quia duobus correlativis invenitur dependentia unius relativi a suo correlativo, ut a termino; invenitur etiam diversitas praedicatorum, quae exigunt diversam essentiam: Pater enim est Deus ingenuus et generans, Filius est Deus genitus et non generans, paternitas est incommunicabilis, essentia communicabilis: ergo Filius et Pater non possunt esse unus Deus, nec essentia, et Persona una res. Nec enim possunt esse in Deo istae relationes, nisi sint aliquid divinum et ipsa divina essentia. Divina autem essentia et communis Patri et Filio: ergo si ipsa relatio est divina essentia, relatio erit communis, sicut essentia, aut si communis non est, et tamen in eo in quo non est communis, est res aliqua, erit res, quae non est essentia divina. Et dato quod in ratione

relationis oppositae sint diversae relationes, et diversae res, tamen istae relationes debent fundari in aliquo absoluto, et illud absolutum vel est unum, vel diversum. Si diversum, dividitur essentia divina; si unum non potest fundare plures et oppositas relationes, quia diversitas relationum ex fundamentis sumitur.

Respondetur haec omnia argumenta solvi a D. Thoma IV contra gent. c. XIV; ex ejus doctrina non est difficile ad illa respondere.

XXVII. Ad primam ergo de mutatione, dicimus generationem esse mutationem quando procedit de potentia ad actum; quae est generatio imperfecta, et propterea invenitur in creaturis. Si autem non transfertur in Deum, sed aemulis imperfectionibus, et solum quantum ad rationem processionis viventes a vivente in similitudinem naturae, sine ulla potentialitate, sed transeundo de actu secundo ad actum secundum, quia est Deus de Deo, et lumen de lumine, sicut etiam sapientia, et justitia ponuntur in Deo, non per modum qualitatibus et accidentibus, sicut sunt in nobis, sed his imperfectionibus aemulis.

Ad secundam partem argumenti dicitur, quod Pater non communicat Filio partem naturae, quia divinitas non habet partes, sed est simplicissima entitas, sed totam suam naturam communicat. Nec tamen (51) desinit esse in Patre, quia non communicatur Filio ut supposito, seu personae extraneae, sed quae est idem cum ipsa essentia divina. Et sic cum essentia divina ab eadem infinitum eminentiam omnes relationes, et Personas in se identificet eo modo quo in se sunt, scilicet ut procedentes, quia sine processione distinctae esse non possunt; communicatio naturae, quam Pater dat Filio procedenti, non tollit a Patre naturam quam communicat Filio sed in ipso manet. Illa autem natura sic communicata non recipitur in Filio, quia non comparatur ad illum ut forma ad materiam, vel actus ad potentiam, sed ut actus purus continens omnem perfectionem, quarum una est relatio illa realis ut opposita suo correlativo, et procedens ab illo, et identificata cum ipsa divina natura, non illam recipiens, quia si esset receptibilis, non esset actus purus.

Ad tertiam partem argumenti dicitur, quod essentia divina secundum se oglam

est res subsistens, sed non Persona, ut expresse docet S. Thomas IV contra gent. c. XIV, in solutione quintae rationis, et non infra dicemus. Quia persona non est quodcumque subsistens in natura intellectuali, sed subsistens incommunicabiliter respectu ulterioris termini. Natura autem divina communicatur ulteriori termino, scilicet Personis, seu relationibus, et pro ista parte non est persona. Est autem subsistens, quia habet esse per se, nec se habet per modum formae incompletas, inherentes, aut informantis vel ab alio in suo esse dependentis, sed in se est plenum, et perfectum esse, et per se existit, non per Personas, et hoc sufficit ut dicatur subsistens, scilicet per se existens, licet non per modum personae incommunicabilis. Et sic non sunt in Deo quatuor Personae.

Ad confirmationem respondetur, quod relatio in Deo non est dependens neque quantum ad esse, quia suum esse est ipsa substantia Dei, non adiveniens illi; neque quantum ad exercitium respiciendi et rationem ad, quia ad ut ad, seu realit ut respiciens, non habet esse a termino, quia potius illi relative opponitur; nec causatur ab eo, quia petius relativa sunt simpli naturae, non unum prius altero: si autem unum dependeret ab altero, esset posterius illo in eo in quo dependet. Habet ergo relatio cum suo termino connexionem, et correspondentiam, non dependentiam, sicut etiam essentia habet connexionem cum suis propriis passionibus, non dependentiam ab ipsis, quia ad dependentiam requiritur connexio cum potentialitate, et imperfectione habendi aliquid ab alio ut indigens illo quoad suum esse, et inferius illo.

Ad aliam partem argumenti respondetur illam diversitatem praedicatorum non postulare diversam essentiam, sed diversam relationem, quia illa oppositio praedicatorum est relativa. Et sic Deus generans, et Deus genitus sunt idem Deus essentialiter, non idem personaliter, scilicet quantum ad id quod opponuntur relative generans et genitum, non quantum ad id quod sunt in natura. Et eadem res, quae est essentia, est communicabilis quoad naturam, est incommunicabilis quoad relationem propter eminentiam ipsius divinae essentiae, quae cum sit infinita, in se unica existens omnia gene-

ra continet perfectionem seu rationem ei non repugnantium. Et sic continet genus relativum, quod de se dicit incommunicabilitatem suo correlativo, cui opponitur. Ergo hoc ipso quod divina essentia admittit in se relationes, debet sub aliqua consideratione admittere in communicabilitatem, et (52) sub alia communicabilitatem, sed hoc facit divina substantia unica existens, quia propter suam infinitatem implet munera plurium, quae apud nos sunt.

Et ad instantiam, quod si relatio, seu persona est essentia, et essentia est communis, persona erit communis. Negatur consequentia, quia mutatur quid in ad aliquid, reduciturque ad defectum appellationis. Cum enim divina essentia, licet simplex sit, propter suam tamen eminentiam aequivalenter sit multa, perinde est ad consequentias procedere a formalitate relativi ad absolutum: vel e contra, ac si essent plura in se formaliter, quia in consequentiis non attenditur realitas, sed formalitas. Et ergo illa unica res, quae est essentia divina, et communis sub consideratione essentiae, et non communis sub formalitate personae, licet unicum simplicissimum sit natura, et persona in esse rei. Et quando dicitur quod illa relatio, etiam in quantum non communis est res aliqua, respondeo quod est re ipsa, quae est essentia divina, non res extra essentiam divinam; sed res illa, quae est essentia divina, non est solum res communis, seu communicabilis, sed etiam est res quae est incommunicabilis, id est, relatio, quia sua infinitate totum hoc complectitur, et genus absolutum, secundum quae perfectiones est communis tribus personis, et generi relativum, secundum quod illam res quae est essentia, non est communis, sed oppositum correlativo: id enim exigit ex sua essentiali ratione genus relativum, quod necessario est ad alterum sibi oppositum, et a se distinctum. Et tamen omnes illae relationes sunt unum in esse et substantia, quia unica substantia infinita est sufficiens dare esse pluribus relationibus, quae in sua eminentia continentur.

Et ad id quod dicitur de fundamento respondetur, quod illae relationes habent fundamentum absolutum quod est unum entitative, scilicet ipsa divina essentia secundum operationes intelligendi, et volendi, quae in re sunt, sed eminenter plura, ita quod ex fecunditate sua fundare pos-

sunt plures relationes secundum diversas processiones et origines. Quod in creaturis esse non potest, quia non potest una essentia esse infinita eminenter, et diversa ista fundamenta continere. Et tamen videmus quod una res materialiter una, diversas relationes fundat, ut eadem quantitas rationem aequalis, relationem similis ad aliam quantitatem ejusdem speciei, relationem mensurae, aut mensurati ad ea quae per talem quantitatem mensurantur, vel eam mensurant.

NON CONTRARIATUR PRINCIPIIS LUMINIS NATURALIS HOC MYSTERIUM.

XXVIII. Ex tertio capite supra posito obijcitur contra hoc mysterium, quia ejus positio destruit principia ipso lumine naturali evidenter, quod stare non potest: sic enim fides conaretur inducere aliquid repugnans: Deus enim qui est auctor naturae, et principia naturalia nobis indidit, non destruit illa per mysterium suae divinitatis. Positio autem hujus mysterii in prima destruit illud principium quod duo contradictoria non possunt de eadem re simul verificari. In hoc autem mysterio verificantur, quia eadem prorsus res simplicissima admittit contradictoria praedicata, v. g. quod sit simul communicabilis et incommunicabilis res, quae est essentia, sit principium ingenitum quod est Pater, sit genitum quod est Filius. Nec sufficienter responderetur per eminentiam infinitam divinae essentiae, quia nulla (53) eminentia quantumcumque infinita, potest duo contradictoria verificare de eadem re a parte rei quia ex ipsis terminis repugnant duo contradictoria simul in quacumque natura: id enim quod affirmatio ponit, negatio tollit. Nec sufficit de eadem re sub diversis formalitatibus, et considerationibus verificare duo contradictoria, quia negatio quae cadit sub aliquam rem a parte rei, non sub formalitatem, et considerationem nostram cadit, sed absolute; et sic tollit absolute quod affirmatio ponit.

Secundum principium naturali lumine notum, quod destruit hoc mysterium, est illud: Quaecumque sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, super quod tota ratio syllogisticae artis fundatur, et omnis firmitas illationis, et conse-

quentiae. Hoc autem principium negatur in hoc mysterio, quia tres Personae sunt unum et idem in essentia divina: inter se autem differunt, et unum non sunt.

Tertium principium est: Per eandem entitatem quaeliquid constituitur, differt ab aliis. Hoc principium destruitur in hoc mysterio, quia paternitas constituitur per essentiam divinam, cum non habeat aliam realitatem, et entitatem, quam divinam, et igitur Deus sit, et differt realiter a filiatione, nec tamen differt ab illa per essentiam divinam, quia in hac convenit cum Patre. Quid est ergo illa realitas in qua differt ab alia Persona, si non est divina essentia, seu divina entitas? Quia in hac conveniunt, creata vero entitas esse non potest, quia intra Deum nihil creatum dari potest.

Quartum principium lumine naturalino- tum, est quod: Ubi est ordo processionis, et originis unius ab alio, non potest esse similitas naturae, licet possit esse similitas in duratione, et tempore. I enim sunt simul natura, non est major ratio cur iste procedat ab illo, quam e converso; in tempore autem possunt esse simul, quia in productione instantanea potest esse simul causa, et effectus. In hoc autem mysterio Pater et Filius sunt simul, non solum duratione, sed etiam natura: habent enim eandem naturam, et tamen dicitur Filius procedere a Patre. Si ergo sunt simul natura, cur potius dicamus Personam Patris producere Personam Filii, quam e contra? An quia iste est Filius, et ille Pater? Sed de hoc est difficultas, cur potius iste sit Filius, quam Pater, cum utraque Persona simul, et per identitatem sit eadem essentia, et ejusdem virtutis, et potentiae? Et sic non est major ratio ex parte naturae, et virtutis, cur unus producat, quam quod producat. Diversae autem relationes in uno Patris, in altero Filii, non potest intelligi, nisi antecedenter ad relationem aliqua diversitas sit in una Persona, quae non sit in alia, ut possit illam diversam relationem fundare. Praeter relationes autem nihil diversum invenitur in uno, quam in alio, quia praeter relationes, quidquid restat est absoluta perfectio, et omne absolutum est unum et idem in omnibus Personis.

Et hinc nascitur quintum principium, quod destruitur: Quia nulla res producit suummet esse, aut per processionem illud communicat, sed si producit diversum esse

se a se producit. In hoc autem mysterio Pater producit Filium, et Filius per processionem a Patre habet esse, et tamen illud esse quod habet non est esse productum, sed est illudmet esse quod habet Pater, scilicet divinum, et Filius dicitur genitus, et tamen esse quod habet non est genitum, sed est ipsa divina essentia. Et realitas illa relationis in ratione (scilicet) relationis, et respectus, dividitur, et multiplicatur, quia sunt tres res, non autem multiplicatur veritates, bonitates, et ipsum esse talium relationum. Quomodo possunt haec stare sine manifesta repugnantia? Et quomodo potest intelligi quod realitates relationum in ratione rei, seu in ratione entis multiplicentur, quia sunt tres res, et non in ratione talis entis, scilicet substantiae, vel accidentis, boni, et veri, ita quod sint tres veritates aut bonitates? Si quidem multiplicato gradu superiori multiplicatur differentia inferioris, et proprietates gradus superioris, sicut sunt proprietates transcendentales respectu entis, ut verum et bonum.

Sextum principium est, quod: Relatio non potest intelligi ante suum fundamentum. Hoc principium est lumine naturali notum, quia relatio a fundamento habet esse: si ergo esset ante suum fundamentum, esset antequam esset. Hoc principium destruitur in hoc mysterio. Nam paternitas est relatio fundata in generatione activa: ergo non est talis relatio ante generationem. Et rursus relatio Patris praecedit generationem, quia Persona Patris constituitur per relativum, non per absolutum: constituitur enim per illud per quod opponitur Filio: non opponitur autem Filio nisi secundum relationem Patris: est ergo illa Persona Patris ante generationem, et sic est relatio ante suum fundamentum. Haec fere sunt principia, quae ex lumine naturae nota, difficultatem faciunt in hoc mysterio. Ex eorum tamen solutione, clarius apparebit defensio, quam theologia facit circa mysterium ita sublime et elevatum.

XXIX. Ad primum respondetur illud principium naturale quod duo contradictoria non possunt verificari de eodem manere illaesse in hoc mysterio: quia ly de eodem intelligitur formalissime in quantum idem. Nunc autem res illa quae est essentia divina habens in se plurius rerum,

seu generum perfectiones, licet una et eadem sit, non tamen est communicabilis, et incommunicabilis secundum idem : si enim secundum rationem naturae, et perfectionis absolutae esset communicabilis, et incommunicabilis, contradictio esset; sed quod sit communicabilis secundum rationem naturae, et incommunicabilis secundum rationem personae, et relationis, nulla contradictio est. Et ita dicit D. Thomas infra q. XXXIX, a. I ad II quod : " In quantum essentiae, et Persona differunt in divinis secundum intelligentiae rationem, sequitur quod aliquid possit affirmari de uno, quod negari de altero." Contradictio ergo est affirmatio, et negatio ejusdem de eodem in quantum idem, seu secundum idem. Ubi autem possunt diversae formalitates considerari, et secundum rationem distingui, licet in re sint, unum possunt contradictoria praedicata, ibi verificari; sicut in eadem specie, gradus specificus seu differentialis, et gradus genericus in re sunt una entitas, et solum virtualiter distinguuntur, actualiter autem per intellectum, et tamen de illa entitate, secundum genericam rationem, dicitur aliquid, quod non secundum gradum specificum, vel e contra, sicut homo, in quantum rationalis, discurrit, et intelligit, non in quantum animal. Sic ergo eadem entitas essentialis divinae ut relativa non communicatur, ut absoluta communicatur, neque ibi est contradictio, quia formalissime loquendo, non sunt ejusdem de eodem, quia non secundum idem. An vero idem possit dici de attributis absolutis, quod ratione hujus virtualis distinctionis dicatur aliquid (55) de uno, et non de altero, dico quod in sensu formali potest dici, non in sensu identico, sicut dicimus quod Deus per intellectum generat, non per voluntatem, per misericordiam non punit, sed per justitiam. Identice tamen per utramque idem facit.

XXX. Ad replicam primam contra hoc dicitur, quod nulla eminentia facere potest quod contradictoria verificentur, si semper fiant sub eadem ratione, ita quod formaliter sint ejusdem de eodem. Et ita si absolute, et in sensu etiam identico dicatur res, quae est essentia, est communicabilis, res quae est essentia non est communicabilis, contradictoriae sunt, et haec secunda est falsa; quia negatio illa facit sensum, quod nullo modo essentia est communicabilis, quod est falsum : ali-

quo enim modo, scilicet ut absoluta communicabilis est. Caeterum eminentia illa divina hoc praestat, ut licet sit unica res simplicissima, virtualiter tamen sit multiplex, et plurimum generum, seu perfectionum minus gerat. Et ita, sub distinctis formalitatibus concipiendo rem illam, possit aliquid affirmari, et negari sine contradictione, quod non esset, si illa entitas talem eminentiam et virtualiter multipliciter non haberet, quia sic non sunt ejusdem de eodem formaliter.

Ad aliam vero replicam dicitur, quod illae formalitates sub quibus fit affirmatio et negatio, etiam in ipsa re inveniuntur, licet non actualiter distinctae in re, sed virtualiter, et intellectu actualiter. Sed tamen negatio quae fertur in rem, non est necesse quod feratur secundum omnem rationem repertam in tali re, sed aliquando potest ferri in totam rem absolute, et negando totum sub omni respectu, aliquando sub respectu alicujus formalitatis tantum, et non alterius, et sub praecisione, quia cum affirmatio, et negatio formentur in intellectu, ubi illa formalitates distinguuntur formaliter, quae in re sunt unum, potest sub diversa praecisione et appellatione moderari istam negationem, et in re correspondere illi, non tota res absolute, sed illa res, prout exercet unam formalitatem, et minus, non ut exercet aliud, licet res una sit entitativa, quae omnia illa munera exercet. Unde potest ferri in ipsam rem negatio, non tamen absolute, sed sub aliqua consideratione et respectu, prout fundantur virtualiter distinctionem unius rationis ab alia. Et sic non sunt affirmatio, et negatio ejusdem de eodem formaliter, et secundum idem, licet in re entitative totum sit idem, sed virtualiter, et fundamentaliter multiplex propter eminentiam, et non sub omni ratione, quae est in re, fertur negatio.

XXXI. Ad secundum respondetur ex D. Thoma infra q. XXVIII art. III ad I, quod illud principium : Quaecumque sunt eadem uni tertio, etc. intelligitur a philosopho III physio. textu XII de his, quae sunt eadem uni tertio, re, et ratione, non autem de his quae differunt ratione. Idem principium explicat aliter s. doctor in I, distinct. XXXIII, q. I, art. I ad II, quod intelligitur : Ea quae

sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se, eo modo, quo sunt eadem illi tertio, et non aliter, nec alio modo. Et sic tres Personae sunt idem uni tertio, scilicet substantiae divinae, in ratione absoluti, et inter se etiam sunt unum in eadem ratione absoluta et substantiali, non tamen sunt inter se unum relative, quia nec in illo tertio sunt unum relative, sed solum absolute. Salvat ergo mysterium hoc illud principium naturale quod : Quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, videlicet eo modo, quo sunt eadem uni tertio; alio autem modo (56) non est necesse quod sint eadem inter se, sed eo solum, quo in illo tertio unum sunt.

Alii explicant illud principium sic: Quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, si sint eadem uni tertio adaequate, et simpliciter, non vero si sint eadem uni tertio inadaequate. Relationes autem divinae inadaequate se habent respectu essentiae, quia quolibet illarum ita afficit essentiam, quod alteri locum relinquit; et sic omnes tres Personae adaequant illam, non una tantum. Quae explicatio fertur coincident cum priori explanatione D. Thomae.

Alii dicunt illud principium sic esse intelligendum, quod : Quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, nisi obstat aliqua oppositio inter illi extrema, ut sint unum inter se magis, quam illa unitas, qua sunt idem in uno tertio. Denique D. Suarez lib. IV de Trinitate, cap. III negat illud principium esse verum, nisi in rebus creatis propter suam limitationem, falsum tamen si extendatur ad divina, propter suam infinitatem, in qua locum habet et perfectio absoluta, in qua omnia sunt unum, et relativa inter quae est oppositio. Quod etiam docet p. Vasquez II tomo, in prima parte, disp. XXXII, c. II, et alii, qui docet illud principium tenere solum, ubi est limitata virtus, non ubi est eminentia infinita complectens genus absolutum cum summa unitate, et relativum cum oppositione correlative. In quibus omnibus constat quomodo illud naturale principium in hoc mysterio non destruat, sed maneat illacsum, intelligendo illud in sua veritate, et legitimo sensu.

XXXII. Solum advertendum est, quod in illa prima explanatione D. Thomae, quando dicit ex philosopho quod ea quae

sunt idem uni tertio, sunt idem inter se, si sint idem re, et ratione, videtur spatii instantiam, tum quia alias syllogismi solum possent fieri syllogismi in terminis synonymis, et in his, quae sunt unum, taliter quod nec re, nec ratione differunt, quod est contra communem usum syllogizandi : fiunt enim syllogismi etiam in terminis, qui ratione distinguuntur, ut si dicas :

Omnis homo est animal

Omnis animal est sensibile,

Ergo omnis homo est sensibilis.

Et tamen ly homo et ly animal ratione differunt : ergo non est necesse ut aliqua sint idem inter se quod sint idem in uno tertio, re et ratione, tum etiam quia attributa divina differunt ratione, ab essentia, et inter se; et tamen sunt idem in essentia et inter se : non ergo requiritur, ut sint idem inter se, quod re, et ratione sint idem in uno tertio. Et ipse D. Thomas in II contra gentil. cap. IX, colligit quod potentia et actio in Deo sunt idem, quia : Quae sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se, et tamen ratione differunt ab essentia, et non sunt idem cum illa, re, et ratione.

Respondetur concedendo omnes istas instantias, sed dicimus non esse contra D. Thomam, quia quando dicit quod quaecumque uni, et eidem sunt eadem, sibi invicem sunt eadem in his quae sunt idem re, et ratione, ly re, et ratione non est construendum cum ly sunt, sed cum illo tertio in quo sunt idem; ita quod quando illud tertium est unum et idem secundum rem, et secundum rationem, id est, secundum formalitatem, non autem est virtualiter multiplex, tunc ex identitate cum tali tertio, sequitur identitas eorum inter se : si autem identificentur cum aliquo habent diversas formalitates, et rationes, seu respectus, unum identificatur sub uno respectu et formalitate, aliud sub (57) alia, non sequitur ex tali identificatione cum illo tertio, identitatem eorum inter se; quin potius ex hoc contingunt plures paradoxismi, et defectus variationis appellationis, quia ex identitate sub aliquo respectu, et non simpliciter, et absolute inferitur identitas inter se simpliciter, sicut non valet : Similitudo est idem cum qualitate : qualitas est intensa : ergo similitudo est intensa : Actio, et passio sunt idem cum motu : actio

crucifigentium Christum fuit pessima : ergo passio Christi fuit pessima. Et similiter non valet : Pater et Filius sunt idem in essentia; ergo idem inter se, quia essentia est virtualiter multiplex, et sub ratione absoluta sunt idem, sub respectiva opponuntur : et sic si relationes sunt idem cum absoluta essentia, sunt idem inter se secundum entitatem absolutam, in qua non differunt inter se, non secundum respectivam correlationem. Oportet ergo quod ea quae sunt eadem uni tertio, identificentur cum eo simpliciter, et sub eadem ratione non subdiversis, ut identificentur inter se; non autem est necesse quod ita identificentur, quod nec per intellectum differant, et sint omnino synonyma : hoc enim haec somniavit D. Thomas, nec requiri ad verificationem illius principii constat ex instantiis allatis. Exemplum autem quod adducit D. Thomas de his quae sunt eadem uni tertio, re, et ratione, sicut tunica, et indumentum, quod fuit exemplum allatum a philosopho non est adductum ad hoc ut solum ea quae sunt idem ratione, sicut duo synonyma, quae solum ratione ratiocinante distinguantur, sunt idem inter se, sed ad hoc quod ea quae sunt eadem, re, et ratione uni tertio, id est, in uno tertio, quod est unum secundum rem, et secundum rationem, id est, secundum eandem formalitatem, et non secundum virtuales multipliciter, quam multipliciter non habent tunica, et indumentum, et ad hoc adducuntur a philosopho (ejus enim est exemplum III physic. textu XXI) et a D. Thoma, licet inter se sint synonyma, et sola ratione ratiocinante distinguantur, et ad hoc non adducuntur a D. Thoma.

XXXIII. Ad tertium respondetur illud principium illaesum, etiam manere in hoc mysterio. Paternitas enim constituitur per essentiam divinam, non sub conceptu absoluto, sed relativo, et per eandem sub conceptu etiam relativo differt a filiatione. Per essentiam autem divinam sub conceptu absoluto convenit cum Filio, nec distinguitur ab illo, sed tamen in ratione paternitatis, et personae non constituitur per essentiam divinam sub illo relativo : in ratione autem divinitatis, et substantiae per essentiam divinam ut absolutam constituitur, sed in

hac non differt a Filio. Et cum dicitur, quid est illa realitas in qua differt a Filio, creata an divina, dico esse divinam, non sub conceptu absoluto, sed relativo, in essentia enim non conveniunt Pater, et Filius sub illo relativo conceptu, sed sub absoluto, sub relativo autem opponuntur, et sic distinguuntur. Divina autem essentia propter suam infinitam eminentiam utrumque genus complectitur, et absolutum, et relativum.

XXXIV. Ad quartum respondetur principium illud intelligi de origine, et processione diversae naturae, aut entitatis absolutae, ab ea quae est in suo principio. Quando autem id quod procedit, et principium a quo procedit solum sunt diversae relationes habentes eandem naturam, illud principium non tenet, sed potest inter illa duo dari similitas naturae, cum ordine originis, eo quod relativa, in quantum relativa, sunt (58) simul natura, non solum relativa quae fundantur in unitate, et convenientia, sicut similitudo, et aequalitas, sed etiam quae fundantur in origine, et actione, sicut paternitas, et filiatio : haec enim relativa etiam in creatis in quantum talia, sunt simul natura, et tamen fundantur in origine, quia Filius procedit a Patre. Et tales relationes si essent personae subsistentes, procederat una ab alia, et tamen in ratione relativorum, et correlationum essent simul natura. Et cum instatur quod si sunt simul natura, non est major ratio cur ista procedat ab illa, quam e contra, dico quod est major ratio ratione fundamenti talium relationum, quia licet in quantum relativa sunt simul natura, quia tamen sunt relationes fundatae in origine, et processione unius ab alio, necesse est quod una se habeat ut principium et alia ut procedens, una originans et alia originata, quia ex se, et ex suo fundamento tales relationes sunt. Et quando dicitur quod haec est difficultas cur iste potius sit Filius, quam Pater, cum utraque relatio sit identificata in essentia, et ejusdem virtutis, et potentiae, respondeo quod utraque est identificata, non quomodocumque, sed cum processione, et origine, quod est fundamentum suum, nec identificatur relatio, nisi ut fundata. Ipsa autem origo, et processio petit ut una identificetur tanquam prin-

cipium, et alia ut principiata, et illa sit paternitas, hæc filiatio. Et sic habent eandem virtutem, et potentiam absolutam, sed non eandem notionaliter, seu quoad modificationem relativam, et personalem, quæ omnino requiruntur ut una sit procedens, seu ab alio, et alia sit principium, et a quo aliud. In Patre ergo, seu in relatione, quæ est principium, invenitur virtus, ut focunda ad principium ex se aliam personam. In Filio autem invenitur virtus eadem, ut ratio nascendi, et exprimendi suum principium; et sic est eadem virtus sub diversa modificatione, et notione. Et sic intelligitur diversitas in relatione secundum se formaliter, antecedenter autem ad relationes, intelligitur ista diversitas fundamentaliter in ipsis fundamentis relationum quæ sunt origines activæ, vel passivæ, non essentia ipsæ. Præcisò sub conceptu absoluto: sic enim est communis omnibus Personis, non speciale fundamentum cujuscunque, neque sub conceptu formaliter, et explicito relativo, sed sub conceptu fundandi relationes, id est, sub conceptu originum: sic enim sicut est fundamentaliter relatio, est fundamentaliter oppositio, et distinctio, quia distinctio per relationes est.

XXXV. Ad quintum respondetur illud principium, nulla res producit suummet esse, certissimum manere, nec infringi per hoc mysterium; Pater enim non producit suum esse absolutum, quia hoc est impruducibile, licet sit communicabile alteri Personæ; neque producit suum esse relativum, id est, suam relationem, tum quia non producit paternitatem quæ est relatio suæ; tum quia esse relationum, seu Personarum probabilius est quod est unum, nempe ipsum esse absolutum; quo essentia existit ut ens a se, et actus purus. Cæterum hoc esse absolutum per processionem, communicabile est Personæ procedenti: nam Personæ procedens identificatur illi esse, non quomodocumque, sed ut Persona, quæ est ab alio: oportet ergo quod illudmet esse sibi communicetur, cui per processionem, et sub ratione procedentis identificatur; et sic dicitur Deus genitus in concreto ratione suppositi generati, licet essentia non dicatur genita, nec ipsum esse absolutum, quia alias distingueretur divinitas in ipsa ratione naturali (59) seu

divinitatis a suo generante, cum tamen natura nulli intra Deum opponatur, et sic a nullo distinguitur, sed est omnibus communis.

Ad id vero quod dicitur realitates relationum multiplicari, non multiplicationis perfectionibus veritatis, bonitatis, et existentiae, etc. respondetur hoc non repugnare, ut infra latius dicemus, quia omnes perfectiones absolutas sive transcendentales sint, sive non, multiplicari repugnat, sicut ipsamet essentias quæ absoluta est, licet ipsis relationibus convenient ipsæ perfectiones, sed indivise, et consubstantialiter, ut unum. Quod vero dicitur non posse multiplicari gradum superiorem, v.g. quod sint tres res, et non inferiores differentias, et proprietates, dico multiplicari differentias inferiores, aut proprietates, quæ etiam ratione ipsius oppositionis relativæ continentur; et sic multiplicantur tres res, seu tres realitates, aut entitates, et multiplicatur aliquis gradus inferior ad rationem entis, scilicet conceptus relationis: hic enim inferior est ad conceptum entis, et rei, et sic aliquid inferius ad ens multiplicatur. Et relationes ipsæ per diversas species, seu quasi species multiplicantur, ut quod una sit paternitas, alia filiatio, alia spiratio, et similiter multiplicantur in individuo, scilicet quod sit ista paternitas, ista filiatio, etc. Quare multiplicationem ponimus non solum in gradu superiori entis, vel rei, sed etiam in inferiori, sed in illo duntaxat qui oppositionem relativam potest exprimere. Cur autem non possit multiplicari gradus inferior sub ratione substantiæ, et accidentis? Ratio est in promptu, quia istæ rationes, seu conceptus non exprimunt oppositionem relativam, seu rationem ad, sed id quod tenet se ex parte in, seu ex parte ipsius esse, et essentia ut absolute existit. Et quidem ratio accidentis non potest hic multiplicari, quia in Deo accidens locum non habet. Ratio autem substantiæ manifeste dicitur ad se, et non exprimit oppositionem, et ad: subordinatur enim enti ut existens per se, et secundum id quod actualitatis, et perfectionis est, et hoc non multiplicatur. Et similiter proprietates transcendentales, quæ sequuntur ad ens sub ratione perfectionis alicujus, ut bonitas, quæ sequitur ad plenitudinem, et perfectionem essendi, et veritas seu cognoscibilitas,

quae sequitur ad immaterialitatem rei, et connexionem praedicatorum, haec non multiplicentur, quia non expriment oppositum relativam, nec illam consequuntur.

parte subjecti. De quo latius citato loco dicturi sumus.

SOPHISMATA HAERETICORUM FUTILIA.

XXXVI. Ad sextum dicitur latius circa quaestionem XI, tractando de constitutivo Personarum, et specialiter Personae Patris. Dicimus ergo quod illa propositio; Relatio non potest intelligi ante suum fundamentum, etiam in hoc mysterio verificatur, sed in sensu omnino formali, scilicet ratio, ut respiciens, seu ut exercens rationem ad, non secundum alias considerationes, v. g. relatio ut subsistens, seu per se existens: hoc enim non est de conceptu relationis secundum se, nec ad hoc ut relatio sit subsistens indiget fundamento, sed identificatione cum natura divina. Fundamentum enim exigitur in relatione propter duo. Primo, et per se propter ipsum exercitium respiciendi, et tendendi ad aliud: ad hoc enim necessarium est fundamentum quo aliquod subjectum proportionetur et coordinetur tali, vel tali modo erga alterum. Secundo, quando relatio accidens est, quia habet in genere accidentis esse debilissimum, et imperfectissimum, unde indiget non solum subjecto, sed etiam fundamento a quo habet (60) esse, eo quod essentia, et substantia propter suam eminentiam, et infinitatem contineat genus relativum, et prebeat sum esse pluribus relationibus oppositis, quia genus relationis necessario exigit correlativum, ut alterum et distinctum; et sic idem est in essentia divina inveniri genus relativum, et inveniri correlativum, atque adeo oppositionem, et distinctionem cum unitate omnimoda in absoluto. ⁶¹ esse autem admittendum hoc genus relativum in Deo constat, quia Scriptura docet in Deo esse Patrem, et Filium, quae sunt relativa, et quia in hoc genere admittendo nulla imperfectio invenitur, dummodo relatio illa non sit accidens.

XXXVII. Plura objecerunt Valentini gentilis, et ministri Transylvani, quae late affert, et refutat Bellarminus homo I, lib. II de Christo, a capite VII, et deinceps. Fere autem tota vis eorum ex discussione superiorum liquet. Nam obijciunt hoc mysterium destruere principia naturalia ut: Quaecumque sunt eadem sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se: Omne est, vel non est: nam paternitas est essentia, et non est essentia, quia non est filio, cum filio sit essentia. Jam totum hoc solum est supra. Paternitas est essentia, seu Deus sub conceptu absoluto, et relativo paternitatis, non sub conceptu sibi opposito, et correlativo, qui est Filius, et Spiritus sanctus, et sic falsa est negativa quod non sit essentia absolute loquendo, sicut absolute negatur ibi, licet non sit filio, quae est essentia sub conceptu sibi opposito, et correlativo, non est autem inconveniens, quod eadem non sit essentia, et substantia propter suam eminentiam, et infinitatem contineat genus relativum, et prebeat sum esse pluribus relationibus oppositis, quia genus relationis necessario exigit correlativum, ut alterum et distinctum; et sic idem est in essentia divina inveniri genus relativum, et inveniri correlativum, atque adeo oppositionem, et distinctionem cum unitate omnimoda in absoluto. ⁶² esse autem admittendum hoc genus relativum in Deo constat, quia Scriptura docet in Deo esse Patrem, et Filium, quae sunt relativa, et quia in hoc genere admittendo nulla imperfectio invenitur, dummodo relatio illa non sit accidens.

XXXVIII. Secundo, obijciunt ad idem, quia aliquid convenit uni Personae quod non alteri: una enim generat, alia non; una generatur vel procedit, alia non; non ergo possunt esse una, et eadem substantia. Item intellectio, et volitio sunt idem prorsus in Deo: ergo procedentes per intellectum, et voluntatem etiam idem sunt, et non diversae Personae. Item quaelibet Persona est infinita in ratione, et linea personae: ergo est u-

na : sicut enim ex infinitate essentiae sequitur unitas, quia si divideretur, neutra pars divina esset infinita, quia una haberet aliquid, quod non alia, ita ex infinitate Personae debet sequi unitas illius, alias una haberet aliquid quod non alia, et sic (61) neutra esset infinita. Item vel Persona in divinis dicit perfectionem, vel non. Si non, cur est in Deo : erit enim melioris conditionis humana Persona, quae perfectionem dicit, quam divina. Si autem dicit perfectionem, ergo aliqua perfectio est in una Persona, quae non in alia : ergo multiplicatur perfectiones in divinis.

Respondetur ad primum sophisma distinguendo majorem; aliquid convenit uni Personae, quod non alteri, aliquid potionale, et relativum sub respectu, et ratione relativi, concedo; aliquid absolutum, et perfectum sub conceptu perfectionis, et essentiae, nego : ergo non sunt una substantia, nego consequentiam : eadem enim substantia ob sui eminentiam, et habet rationem absolutam unam, et relativam oppositam, et in ratione oppositi multiplicatur.

Ad secundum conceditur, quod procedentes per volitionem, et intellectionem sunt unum in essentia, et substantia, in qua etiam intelligere, et velle unum sunt, non autem relative, et notionaliter sunt unum, scilicet in quantum opposita relative.

Ad tertium quamlibet Personam esse infinitam : et sic non multiplicare perfectionem Personae, sed solum oppositionem relativam. Et quaelibet Persona est infinita in esse Personae, et sic multiplicat infinitatem, sicut quaelibet persona est Deus, non tamen multiplicat deitatem. Sicut ergo ex infinitate essentiae sequitur unitas absoluta, ita ex infinitate Personae sequitur unitas quoad perfectionem Personae, sed remanet oppositio in respectu, et oppositione, quod non habet essentia secundum se; et ita in ratione oppositi respectus multiplicatur, non multiplicata infinitate, et perfectiones Personae in ratione perfectionis; quia relatio ex parte perfectionis, et in non opponitur, nec dividitur ab alia relatione, sed solum ut dicit ad, et sub hac ratione multiplicatur illa realitas ut relativa, non perfectio ejus sub conceptu perfectionis, in qua oppositio non exercetur, sed sub conceptu respectus in quo est oppositio.

Ad quartum dicemus infra tractando an relationes dicant perfectionem relativam in suo conceptu, eamque multiplicent, sicut multiplicatur res. Nunc dicimus relationem dicere perfectionem, sed ex parte, licet ibi eam habeat, quia in ordine ad alterum non explicat quid est, sed contra quid est, et pure respicit, seu tendit ad aliud non perfectionem exprimit, licet eam habeat in se. Relationes autem non multiplicantur in Deo per rationem in, secundum quam non opponuntur, sed per rationem ad, licet illud ad reale sit, sed ut tangit alterum, solum est oppositum, non perfectum, et sic habet perfectionem : sed non distinctam, et divorsam, quia nec oppositum in quantum perfectio est. De quo latius infra dicitur.

XXXIX. Tertium obijciunt : Qui non generare, nec gignitur, nec procedit, non est verus Deus essentia divina, nec gignit nec gignitur, nec procedit : ergo illud quod dicitur unus Deus in essentia non est verus Deus : Pater autem, et Filius, et Spiritus sanctus sunt verus Deus : ergo non sunt unus Deus in essentia. Minor primi syllogismi constat ex communi modo loquendi theologorum, sumpto ex Concilio Lateranensi, canone secundo, quod essentia nec generat, nec generatur, alias essent duae essentiae. Major probatur, quia nullus est Deus praeter Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, sed Pater gignit, Filius gignitur, (62) Spiritus sanctus procedit : ergo qui non gignit, nec gignitur, nec procedit, non est verus Deus. Item quia essentia divina, Pater, Filius, et Spiritus sanctus sunt quatuor nomina non synonyma : ergo illis correspondent quatuor res distinctae : essentia enim est res, et non est Pater, quia non gignit, nec Filius, quia non gignitur, nec Spiritus sanctus quia non procedit, sunt ergo quatuor res, et sic est quaternitas non Trinitas. Et praesertim cum essentia se habeat ut fons, et radix Personarum, seu relationum, et fundamentum earum, distinguitur autem radix, et fons ab eo quod emanat. Item ingenitum et genitum differunt, sicut generabile et ingenerabile, quae plusquam genere differunt, et sic Pater, et Filius different plusquam genere, quomodo ergo sunt unus Deus ? Praesertim qui-

a si sunt unus Deus, ille Deus erig genitus in Filio, et non genitus in Patre, quae est contradictio, genitum et non genitum. Et ipsum esse genitum, et ingenitum, vel est accidens, vel substantia. Si substantia, differunt substantialiter, et sic non sunt una substantia. Si accidens, hoc repugnat Deo : esset enim compositus ex accidenti, et substantia.

XI. Respondetur ad primum sophisma, minorem esse certam, quod essentia non generat, nec generatur, ut constat ex Concilio Lateranensi, canone secundo : Dammas, de summa Trinitate, licet Pater qui generat sit essentia, et Filius qui gignitur sit essentia, nec tamen generat essentia, sed res illa quae est essentia; incidit enim hic fallacia accidentis, seu defectus appellationis, quia cum essentia realiter, et identice completatur genere absolutum, et relativum, formaliter autem nomine essentiae non explicetur nisi absolutum, fit transitus a quid in ad aliquid, et sub diversis formalitatibus proceditur, et sic essentia sub conceptu essentiae, id est, ut exprimit rationem absolutam non generat, nec generatur, sed relatio, vel potius relativum in concreto generat et generatur, quae tamen est essentia identice, seu est res, quae est essentia, non tamen sub conceptu essentiae quae exprimit quid absolutum, sed sub conceptu relativo generat vel generatur. Et in hoc peralogizant ista sophismata, quia transitur a conceptu essentiae sub appellatione, et formaliter absoluti ad conceptum relativum, vel ad id quod solum identice est essentia. Quare ad majorem argumenti respondendum est, quod ille qui non gignit, nec gignitur, nec procedit non est verus Deus, si ly verus Deus, et ly ille, sumatur personaliter, verum est; si sumatur essentialiter, falsum est : Persona enim in Deo quae non gignit, nec gignitur, nec procedit est verus Deus, scilicet essentia divina sub conceptu essentiae, quae tamen identice est res illa quae gignit, et gignitur, et procedit, quia illa essentia est Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Ad probationem autem dicitur, quod nullus est Deus praeter Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, quia etiam unus Deus est Pater, et Filius et Spiritus sanctus et sic non est praeter eos. Cum autem infertur : Ergo qui non gignit, nec gignitur, nec procedit,

non est verus Deus, distinguo consequens; qui non gignit, nec gignitur, nec procedit, neque formaliter, neque identice, et ita est aliquid in re praeter gignentem et genitum, et procedentem, concedo; qui non gignit, nec gignitur formaliter, bene tamen identice non est Deus, nego; essentia enim sub conceptu essentiae formaliter non gignit, est tamen identice res quae gignit, et res quae gignitur id (63) est ipse Personae, quia essentia identice est ipsa relatio; et ita identice est res quae gignit, et gignitur, licet non formaliter sub conceptu, et expressione essentiae.

XII. Ad secundum sophisma respondetur illa quatuor nomina non esse synonyma, quia non significant idem sub eodem conceptu, et consideratione, licet in re unum ex illis, nempe essentia, sit idem, et unum cum aliis tribus. Et sic, ut dicitur in Concilio Lateranensi, canone Dammas, de summa Trinitate : "In Deo solum est Trinitas, non quaternitas, quia qualibet trimm Personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura divina." Nam etiam essentia, et iustitia, intellectus, et voluntas non sunt nomina synonyma in Deo, et tamen significant id quod in re, et identice est unum, significant tamen diversos conceptus, et rationes formales. Unde licet illa quatuor nomina significant realitatem veram, non tamen omnia significant realitatem distinctam, et oppositam aliis : tria enim priora nomina Pater, et Filius, et Spiritus sanctus quia relativa sunt, et inter se opposita, significant tres res distinctas relative; essentia vero quia non significat relationem oppositam aliis, sed perfectionem absolutam, significat quidem rem, sed non oppositam Personis, et ita identificatam cum illis; licet autem essentia non generet, et Pater generet, hoc non arguit distinctionem, quia non inducit oppositionem rerum, sed diversam explicationem formalitatem, et conceptum : res enim quae est essentia generat, et generatur, quia relationes identice sunt res, quae est essentia. Sed tamen non dicendo res, quae est essentia, sed tantum essentia, explicat formalitatem conceptus essentiae, ut distinguatur a conceptu relationum, et sic sub hac praedictione neque generat, neque generatur, ut in Concilio Lateranensi loco citato ha-

betur. Ut autem distingueretur essentialiter a non generans a Patre generante, necessesse erat, quod non solum formaliter, id est, sub conceptu essentiali, sed nec identice generaret, hoc autem secundum est falsum. Quod vero dicitur essentialiter esse radicem, et fontem Personarum, non intelligitur hoc per veram emanationem, sicut res procedens fluit a suo principio, sed per quamquam similitudinem, sicut essentia dicitur radix attributorum, et ens suarum passionum, quae tamen non distinguuntur, sed identificantur cum illo.

XLIII. Ad tertium sophisma dicitur quod genitum, et ingenitum per communicationem in eadem natura consubstantialiter non differunt genere, nec specie, nec numero in substantia, sed solum relatione notionali in Personis. Quae autem se habent ut generabile, et ingenerabile in diversis naturis, differunt genere, ut coelum et elementa. Et cum dicitur, quod si sunt unus Deus, ille Deus erit genitus, et non genitus responderetur, quod illa negativa non est concedenda: Deus non est genitus, quia hoc non facit sensum absolutum: Nullo modo est venitus, in nullo supposito est genitus, et ista est falsa. Sed si sumatur in vi affirmationis, pro eo quod est ingenitus, sic idem Deus est genitus, et ingenitus respectu diversarum Personarum, cum quibus identificatur Deus, quia in Patre est ingenitus, seu generans, in Filio est genitus et procedens. Quod vero additur, an esse genitum, et ingenitum sit accidens, vel substantia, dico formaliter neutrum explicare, sed solum relationem sub conceptu correlationis, et oppositionis ad alterum, qui conceptus, prout sic, non explicat rationem in neque substantiam aut (64) accidens, quod pertinet ad subjectum ad id praecise quod ad terminum: identice autem includit substantiam, et non accidens, quia identificatur substantiae, quae est essentia Dei, in quo nullum accidens datur.

XLIII. Quarto obijciunt: Generare est perfectio viventis, haec non convenit Filio: ergo Filius non est aequalis Patri in perfectione: ergo, neque in natura, et sic non sunt plures Personae, ejusdem naturae. Item quando Filius genitus est, vel erat, vel non erat. Si erat, ut quid generabatur? Si non erat: ergo ex non existente genitus est: ergo processit

de potentia ad actum, et non erat actu quando a Patre generabatur; et sic non est Deus verus, quia aliquando non erat. Et modo vel gignitur actu, vel jam est genitus, et aliquando non fuit genitus, et ginebatur, vel semper fuit genitus. Si modo etiam gignitur: ergo modo nondum habet ultimum terminum suae perfectionis. Si jam est genitus, et non amplius gignitur, transit abus generatio, et sic non est aeterna quia desit; et si aliquando non fuit genitus, aliquando non fuit perfectus in esse. Si semper fuit genitus, quando ergo fuit generatio? Et quomodo fuit in termino sine via? Item Filius debet esse similis gignenti, verbum autem est simile objecto quod exprimit, non intellectui a quo emanat: ergo non est Filius, quia Filius debet esse similis gignenti. Quod si ratione identitatis est similis Patri, quia est idem cum objecto, haec ratione etiam Spiritus sanctus erit similis Patri, et Filius aius, quia identificatur in eadem essentia. Item vel essentia illa communis tribus Personis debet subsistentiam in se, vel non habet; si non habet, caret perfectione aliqua, quia subsistentia est perfectio substantiae, et iterum erit forma quaedam incompleta, et imperfectior forma subsistente, ut Angelus; si habet subsistentiam: ergo est incommunicabilis: et sic non communicabitur tribus Personis? Et iterum erunt quatuor subsistentiae, tres Personarum, et una essentiae communis, quod est esse quatuor Personae; aut Personae non habebunt proprias subsistentias, sed eam, quae essentiae est; et sic erit tantum una Persona. Item, quia iste est syllogismus expositivus: Haec essentia est Pater; vel: Hic Deus est Pater: hic Deus est Filius: ergo Filius est Pater, ubi omnes propositiones constant termino singulari, nec syllogismus habet defectum: ergo si consequentia est mala, ideo est, quia praemissae sunt falsae, scilicet quia hic Deus sit Filius, et Pater. Nec potest dici quod inadaequate est Pater, et inadaequate est Filius, ideoque syllogismus non tenet; nam contra est, quia tota realitas quae est in Patre, est in Filio, alias aliquid haberet Pater quod non haberet Filius, et consequenter aliquam perfectionem haberet Pater, quam non habet Filius: ergo adaequate est totum in toto, et in quolibet illorum. Unde neque Pater distinguitur a Filio, si tota realitas unius est

in alio.

XLIV. Respondetur ad primum sophisma, quod generare est perfectio non nuda, sed effecta relatione, seu respectu notionali ad genitum, et ideo tota perfectio generationis est in Filio : at non sub respectu generantis, sed sub respectu geniti, ideoque ipse non generat, sed est genitus, et tanta perfectio est in Deo esse generantem, sicut esse genitum licet sit diversa modificatio, seu respectus, quia ad perfectionem summam divinitatis pertinet esse trinum in Personis, quarum una est generans, et alia genita, et alia procedens: non ergo minus perfectionis (65) est in Deo generare, quam generari. Et totum quod perfectionis dicitur generare, et totum quod perfectionis est in generari vel procedere, totum est in omnibus tribus Personis, quia ista perfectio est ipsa essentia divina, quae est ratio habendi talem perfectionem; sed quod relationis, et respectus requiritur ad generare, vel generari, non totum est in omnibus Personis, sed quaelibet suam relationem habet correlatam, et oppositam alteri; et ideo non omnes Personae generant, licet omnes habeant id quod perfectionis est in generare, non tamen id quod respectus, et relationis ad id requiritur.

XLV. Ad secundum sophisma dicitur, quod quando Filius genitus est erat, distinguo: erat per ipsam generationem, concedo; erat sine ipsa generatione, vel supponebatur ante generationem, nego, sed ipsamet generatio est id quod est. Cum autem dicitur: Si erat, ut quid generabatur, dico quod si erat sine generatione, vel ante generationem, frustra generabatur: si autem solum per generationem, non frustra generabatur, si quidem ipsa generatio erat. Si autem dicatur, quod quando generabatur jam erat, seu supponebatur ante generationem, tunc negamus suppositum, scilicet quod ante generationem illam aliquid esset, vel aliqua duratio esset, in qua Filius non esset, quia illa generatio est aeterna, et coaeterna suo generanti; et sic non potest sumi aliquid ante, nec est imaginabilis duratio vel instans aliquid ante illam, in qua vel supponeretur jam existere Filius, vel nihil esse, ut ex nihilo fieret, sed semper erat, quia generatio semper erat: nunquam autem verificatur dictum Ariano-

rum quod erat, quando Filius non erat, sed in quocumque principio Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.

Quando autem inquitur an modo signatur Filius, an sit genitus, et transierit generatio, dico cum Augustino epist. CLXXIV: "Semper gignit Pater et semper nascitur Filius." Illa enim generatio non est aliquid fieri, et via quae transit adveniente termino, cum non sit generatio facta per motum et successionem, sed est generatio aeterna, perfectissima sine motu, et successionem; et sic non transit, sed indivisibiliter durat eadem, alias aeterna non esset, nec tamen modo est sine suo termino, quia illa generatio cum semper sit perfecta, semper est cum termino, non in potentia, et via, seu fieri ad terminum: sicut ergo aeternitas modo, et ab aeterno eadem prorsus est, ita generatio illa aeterna tam eadem est modo quam ab aeterno est generatio, ita et terminus ejus modo est, et ab aeterno, nec modo amplius perficitur, aut existit, quam ante, sed semper illa generatio est cum suo termino et ab aeterno sic est, quia perfectissima est, et non per motum et successionem generat. Et sic quando inquitur, si semper est genitus, quando fuit generatio, dico quod generatio, et terminus simul et unum sunt, nec generatio illa est motus et transitus sine via, ut sit genitus, sed sine motu et imperfectione simul est generatio et genitus: utrumque enim est aeternum.

XLVI. Ad tertium sophisma dicemus infra latius tractando an sit in Deo subsistentia absoluta. Interim dicimus id quod supra retulimus ex D. Thoma IV cont. gent. s. XIV, solutione ad V, quod essentia secundum se est subsistens, si ly subsistens sumatur (66) pro eo quod est per se existens, et non inhaerens, nec per aliud existens: sic enim divina essentia non solum per se est existens, sed etiam est ipsum esse, et ipsa existentia. Non tamen est subsistens si ly subsistens sumatur pro eo quod est incommunicabile ulteriori termino: essentia enim divina communicabilis est Personae. Et habemus aliquale hujus rei exemplum in creatis, licet ex alia parte sit valde deficiens: nempe anima rationalis est

per se subsistens, quatenus potest separata a corpore existere, non tamen est persona, quia communicabilis est corpori, et supposito integro, qui est homo. Deficit tamen exemplum, quia anima rationalis est forma informans et incompleta, in se, divina autem essentia non est forma informans et incompleta, sed est tota plenitudo essendi; et ita petit ex se illas tres personalitates relativas, ut in illis reddatur incommunicabilis, sique personalitates illas se habent ut termini ultimi, et ex se praebent incommunicabilitatem, quia praebent oppositionem relativam, qua ratione oppositionis incommunicabilitatem facit: habent autem ab essentia ipsam rationem existendi per se, quia essentia est ipsum esse a se. Unde non sequitur quod sint quatuor Personae, quia persona dicit subsistentiam ut incommunicabilem, et in ultimo termino: subsistentia autem absoluta communicabilis est tribus Personis scilicet: Hic Deus, quia talis subsistentia non dicit aliud, quam singularem substantiam, ut per se existentem. Nec sequitur quod sit tantum una Persona scilicet subsistentia absoluta, sed quod sint tres Personae cum uno esse, seu existentia per se, quae est subsistentia absoluta. Sed de hoc latius infra tractandum est.

XLVII. Ad quartum sophisma dicitur, illum syllogismum expositorem habere manifestum defectum quia medium non perfecte singularizatur: sicut enim in syllogismo de termino communi, requiritur

quod medium perfecte distribuatur, ita in syllogismo expositório requiritur quod medium perfecte singularizetur: sicut non valet iste syllogismus: *Aliquis homo est Paulus: aliquis homo est Petrus: ergo Petrus est Paulus.* In praesenti, ergo ille terminus: Hic Deus, haec essentia divina, licet sint termini singulares, habent tamen vim termini communis, quia illa singularis essentia communicatur pluribus suppositis, seu personis, quod est proprium termini communis: et sic non debemus uti illi termino tanquam medio ad syllogismum expositorem, quia non perfecte singularizatur, sed utendum est illo tanquam termino communi, sed tunc debet perfecte distribui, ut si dicas: *Omne quod est Deus, est Pater: aliquid quod est Deus est Filius, etc.* sed tunc maior est falsa. Ad id vero quod dicitur: *quod tota realitas, quae est in Patre, est in Filio, etc.* dico quod tota realitas absoluta quae est in Patre, est in Filio, non tota realitas relativa: et sic non est adaequate totus Deus in Patre, quia etiam est in Filio. Quomodo autem non sint tres veritates, aut bonitates, licet sint tres res relativas, sed solum sint tres res verae et bonae adiective sicut tres res divinae, jam supra attigimus, et aliquid inferius dicemus sequenti disputatione tractandum quatenus praedicata multiplicentur cum Personis.

non esse contra fidem : ergo non potest esse contra fidem quod etiam si essent duae Personae improductae distinguerentur; et sic infirma est consequentia D. Thomae.

IV. Deinde urgetur illa consequentia, quia non sequitur quod distinguerentur diversitate naturae : restarent enim alii modo distinguendi, scilicet vel per duas relationes improductas, et disparatas habentes, sicut filiatio distinguitur a spiratione passiva, etiam si ista non procederet ab illa apud Scotum ; vel per hoc quod una Persona esset absoluta, altera relativa; quid enim inconveniens est quod illa relatio terminaretur ad absolutum : vel tandem per hoc quod utraque Persona esset absoluta, et immediate conveniret Deo, sine hoc quod una procederet ab alio. Nec tunc distinguerentur diversitate naturae, sed sola diversitate Personarum absolutarum. Et quando dicitur quod absoluta in Deo non distinguuntur, sed solum ubi obstat relationis oppositio, diceret aliquis id intelligi de absoluto pertinente ad rationem naturae, non ad rationem personae : cur enim repugnat Deo aliqua ratio absoluta personalis, quae in ratio personae tantum diversa sit non in ratione naturae? Et sic plures Personae absolutae convenirent Deo immediate, sine hoc quod una procedat ab alia.

V. Confirmatur, quia Persona Patris intelligitur convenire naturae divinae, etiam in esse proprio specifico, et relativo Patris ante omnem processionem, et originem tam passivam, quia ipse Pater non procedit ab aliquo, quam activam, quia generatio supponit Personam Patris a qua est : ergo ante processionem activam Patris debet intelligi ejus Persona in ratione relationis conveniens delati, et quasi pullulans ex essentia, ad eum modum quod dicuntur attributa esse ex essentia, ut ex radice sine processione, et emanatione reali : ergo sicut illa prima Persona convenit immediate essentiae sine processione, sic reliquae possunt convenire. Patet consequentia, tum quia essentia Dei est infinita, et ex se habet vim complectendi omnes Personas, quibus est capax terminari : ergo immediate potest illas habere et non unam mediante alia, seu mediante processione ex alia. Tum etiam quia pro illo signo quo intelligitur Persona Patris, et nomen generatio,

debet cointelligi Persona Filii, quia sunt correlativa, et consequenter simul cognitione : ergo repugnat pro aliquo priori intelligi Patrem sub conceptu et relatione Patris; quin intelligatur Filius : sicut ergo immediate convenit divinae essentiae Persona Patris, ita et Persona Filii sine media processione, ita quod processio non sit ratio conveniendi essentiae. Quod si dicitur relationem Patris convenire essentiae pro illo priori in ratione subsistentiae, quia ad hoc non indiget fundamento, cum subsistens sit, non tamen in ratione exercitii, relationis, et respectus, contra est, quia hoc modo etiam relatio Filii, (69) quatenus subsistens est, non indiget fundamento; et sic potest ante processionem, et originem intelligi ut conveniens essentiae; et sic immediate convenire essentiae plures Personae, non mediante processione, et origine, licet ad exercendum respectus, et relationes istas, fundamento indigeant.

VI. Confirmatur secundo, quia si per impossibile tres Personae immediate pullularent ab essentia, et non media processione, et origine, possent super tales Personae fundari relationes aequalitatis, et similitudinis : vere enim tunc aequales essent, et similes cum haberant eandem essentiam ; et tamen illae relationes non procederent, sed immediate convenirent Personis : ergo bene possunt intelligi in Deo plures relationes distinctae sine processione; et sic licet de facto processionis sint in Deo, non tamen videtur quod ideo debeant poni ut Personae distinguantur, quia etiam independentem a processione possunt distinctae intelligi. Et praesertim, quia incommunicabilitas est de ratione intrinseca personalitatis, seu subsistentiae, ita quod independentem ab aliquo extrinseco illi convenit, sed ex ipsa essentiali ratione personalitatis, quae formaliter non dicitur ad alterum, sed ad se, cum subsistentia sit proprius modus substantiae, et substantia ut substantia est ad se. Non ergo ex processione multiplicentur Personae, sed ex ipsa intima ratione incommunicabilis subsistentiae id habent.

Nihilominus consequentia haec, et illationes S. Thomae inconcussam veritatem habent, illamque desumpsit ex S. Hilario in libro de *Medio*, explicatione quarta

sionis, non alio modo. Respondetur discursum D. Thomae aliud probare directe et formaliter, seu implicite, aliud virtualiter et implicite. Formaliter probat duas Personas improductas non differre oppositione relativa originis. Implicite et virtualiter probat nulla oppositione relativa differre, quia reliquerat probatum antea, videlicet in quaestione XXVIII, a. IV, quod relationes reales in Deo solum possunt fundari super actione, seu origine, non super quantitate, aut alio fundamento. Unde cum hoc jam praesupponeret probatum; optime intulit quod inter duas Personas improductas non posset esse oppositio relativa: supponebat enim super alio fundamento non posse fundari relationes reales in Deo. Illud autem praesuppositum est certum, quia ex tribus fundamentis quae concurrere possunt ad omne genus relationis realis, solum relatio, quae fundatur super actione potest sine imperfectione versari inter extrema realiter diversa, quod omnino requiritur ad relationem realem, quia ejusdem ad se relatio realis (71) non est, sed ad alterum.

Fundamenta autem relationum sunt tria, quae philosophus enumerat in quinto metaphysicorum.

Primum est relationum, quae fundantur super quantitate, vel unitate, id est, convenientia, ut aequalitas, similitudo, inaequalitas, vel dissimilitudo, etc.

Secundum fundamentum est relationum, quae fundantur super actione et passione, seu quacunque origine.

Tertium est super mensura, et mensurabili. Hoc tertium non potest habere locum in divinis, tum quia non est genus relationis mutuae; et sic altera relatio in illis non est realis: mensura enim non respicit realiter mensuratum, sed e contra; tum quia in his relationibus quando reales sunt unum extremum est perfectius altero: mensura enim perfectior est mensurabili: in divinis autem ubi est summa unitas non est unum perfectius altero, aut mensura ejus. Unde aeternitas, quae in Deo mensuram durationis importat, realis relatio non est, sed rationis, ut deducimus praecedenti tomo, disp. IX, a. I. Primum vero genus in Deo esse non potest per modum constituendi extrema realia, sed supponendi, quia si est relatio inaequalitatis, et dissimilitudinis, supponit aliquam minorationem, seu inferioritatem aut deficientiam in altero extremo, ratione cujus sibi inaequale est, aut dissimile; et sic non sunt

perfecte unum neutra convenienti. Si vero est relatio similitudinis, vel aequalitatis, ista non facit extrema diversa, sed supponit si realis relatio est: nec enim ipsae relationes secundum se sunt relationes disparantes, ut oppositionem exercent in vi relationis. De se ergo similitudo non facit extrema diversa, sed potius unit, et in unum redigit, quantum potest de se, et ex vi sui fundamenti; sed si fundatur similitudo, realis est, quia supponuntur auri extrema distincta, ita quod non fundatur similitudo super omni moda identitate, sed super convenientia diversorum supponendo ipsa extrema diversa. Ante relationes autem personales, non est in Deo nisi summa identitas essentialis, sine aliqua diversitate. Non ergo in illa potest fundari aut exerceri similitudo realis, nec per realem relationem similitudinis potest primo et per se constitui Personarum distinctio, quia ex sua formalissima ratione fundatur inconvenientia diversorum: debet ergo ad similitudinem supponi diversitas in extremis, non ab ipsa constitui: relinquitur ergo, quod solum super actione, seu origine potest fundari realis relatio, quia ipsamet origine, seu actione possunt fieri extrema distincta, scilicet ipsamet Personae seu relationes substantiae. Et sic solum istae possunt in Deo distinguere oppositione relativa.

X. Sed restat tunc secundam illationem D. Thomae probare. Si non distinguuntur oppositione relativa, distinguuntur diversitate naturae, quae illatio instantis supra allatis videtur infirmari. Sed respondetur illationem esse efficacem, quia ad omnem distinctionem requiritur aliqua oppositio, cum omnis distinctio separationem et divisionem importet eorum, quae distinguuntur, quae separatio et divisio intelligi non potest nisi penes aliquod esse, vel non esse, seu aliquam incommunicabilitatem unius cum alio, a quo dividitur, et hoc oppositum dicit. Omnis autem oppositio, vel est in relativis, vel in absolutis. Si in relativis, jam habemus relativam oppositionem. Si vero relativa oppositio non est, restat quod debeat esse in absolutis, quae utique pertinent (72) ad naturam. In absolutis autem non potest oppositio penes respicere, sed penes esse, et non esse, esse hoc, et non esse aliud,

quod est distinctum a se : ergo si esset distinctio in absolutis, et in natura Dei, "esset divisio in ipso esse divino, essentque plures dii.

XI. Ad instantiam autem primam dicitur, quod est impossibile distinguere duas Personas relationibus disparatis; et si ne processione unus Personae ab alia. ^{nam} relationes non dicuntur incommunicabilitatem nisi respectu sui termini, quem respiciunt, sique correlativi; at vero relationes dispartae se habentes, sed non correlative, non important incommunicabilitatem, quia nec oppositionem; omnia autem quae in Deo habent communicabilitatem seu non oppositionem, habent etiam unitatem, quia non datur intra Deum communicabilitas per compositionem, aut unionem unius cum alio, sed per summam simplicitatem et identitatem; et sic idem est non esse relationes incommunicabiles, atque esse unum, sicut spiratio activa; et paternitas unum sunt, quia non opponuntur, nec sunt incommunicabiles. Solum autem relatio est incommunicabilis suo opposito terminae correlativo, suo vero subiecto incommunicabilis non est, cum ipsum afficiat, nec aliis formis seu relationibus existentibus in subiecto, quia nec illis contrariatur, cum e subiecto non expellat, nec illas respicit ex opposito, cum non sint terminus respicientiae suae. Et sic nihil est incommunicabilitatem fundet, inter illas : ergo sunt communicabiles intra Deum : ergo unum et idem. Quod vero aliqua opinio salva fide dicit Spiritum sanctum distinguere posse a Filio, etiam si ab illo non procederet, de hoc agemus infra circa quaestionem XXXVI. Sed tamen debet adverti quod ista opinio non loquitur de Personis omni modo improductis, sicut loquimur in praesenti : nam relationes totaliter improductas non negat Scotus, neque aliqua opinio identificari inter se, sicut paternitas et spiratio activa. Sed loquitur in specie haec opinio de una Persona producta, scilicet Filio, quae semel ex vi productionis et processionis a Patre constituitur in ratione Personae ex vi characteristicae proprietatis, quae est filio. Unde semel constituta persona in esse, et character personae per filiationem, jam distincta manebit a quacunque alia Persona, et etiam non procedente a se, quia jam per suam processionem supponitur totaliter, et omni modo distin-

cta. In hoc potest salva fide dari opinio, an Persona semel per suam processionem constituta in sua proprietate characteristica talis Personae, indigeat ad distinctionem ab alia Persona, quod etiam inter illas sit processio. Quod autem datur duas Personas totaliter, et omni modo improductas; et ipsae prima sui improductione distinguantur, in hoc non est opinio.

XII. Ad secundam replicam quod restant alii modi distinguendi Personas improductas quam per diversitatem naturae, respondetur modos illos diversitatis seu diversificandi Personas omnes reduci ad diversitatem naturae, quam ibi D. Thomas ponit; et ideo idem distinguendi diversitate naturae, ac distinguendi absolute, seu penes absolutum, et relativum : nam prima ille modus distinguendi Personas per plures relationes improductas, et sine ulla processione jam manet exclusus. Et a fortiori ex eodem principio excluditur distinctio penes duas Personas absolutas, vel unam absolutam, aliam relativam. Cujus ratio est, quia non potest fieri distinctio in aliquo absolute intra Deum, nisi (73) inter ipsa absoluta sit aliqua oppositio seu ratio separandi et dividendi unum ab alio. Quia si nulla est oppositio, vel negatio unius de alio, totum erit unum et idem. Cum autem non possit ibi dari oppositio per respicientiam : hoc enim pertinet ad relationem, necesse est quod oppositio fiat penes contrarietatem aut negationem, seu privationem in aliquo esse absolute subsistentiae divinae. Utrunque autem repugnat rei divinae et infinitae, quia contrarietas est inter formas se expellentes, et non compatibles, in eodem subiecto; et ita una non est tantae perfectionis, sicut alia, et cum essent infinitae intensiois in Deo, non esset utraque simul, sed altera tantum : et privatio est negatio alicujus perfectionis seu formae debitas, quod totum nefas est in re divina imaginari, quae summe perfecta et simplex et una est. Quod autem una forma habeat negationem alterius intra eadem speciem, seu genus, est ob limitationem formarum inter se, quia deest illi aliqua perfectio, quae est in alia, et sic limitantur perfectiones : si enim omnes perfectiones, quae sunt in uno essent in alio, non distinguerentur, sed essent unum et idem numero. Unde

eadem repugnantia est in distinguendo absolutas substantias, seu Personarum in Deo, atque in distinguendo naturam. Et praesertim quia in Deo substantia absoluta est ipsa natura, sicut et existentia; et sic perinde est fieri diversitatem in substantia absoluta Dei, ita quod sint plures substantiae absolutae, atque fieri diversitatem in natura.

XIII. Dices : Totum hoc currit in Personis relativis, et tamen ponimus plures in Deo : nam etiam illud esse relativum, seu perfectio, seu quidquid sit, quod est una relatio, non est in altera, et una habet negationem alterius, et tamen utraque est infinita : ergo quod diximus de Personis absolutis, solvendum nobis est in relativis. Similiter sicut substantia absoluta est ipsa natura divina, ita et relativa : sicut ergo ex multiplicatione, et distinctione substantiae relativae non sequitur distinctio in natura, sic neque ex distinctione substantiae absolutae, licet sit ipsa natura, sequitur diversitas in natura.

Sed contra primum est, quia ad propriam, et essentialem rationem relativorum pertinet quod sint ad alterum, ad rationem autem absoluti quod sit ad se. Unde ipsa perfectio relativorum stare non potest sine pluralitate, quia realis respectiva ad alterum est, et sic multiplicatio in illis est perfectio, vel propria ratio illorum; et negatio unius in altero non est prima ratio distinguendi unum relativum ab alio, sed est quid consecutum, ipsa quippe respectiva est prima ratio distinguendi, quia opponitur alteri, et sic salvant ista relativa omnem identitatem, et unitatem essentiae, et perfectionem absolutam, quia solum in oppositione relativa distinguuntur, ipsaeque relationes constituunt extrema distincta per oppositionem suam, non supponunt. At vero ratio seu perfectio absoluta est in ordine ad se; et ideo ex sua propria ratione non petit multiplicari nisi supposita limitatione, quia in uno non salvatur tota perfectio, et ratio illius absoluti, sed aliquid negatur, et tollitur ab illo absoluto, et ponitur in alio; et sic ipsa negatio alicuius perfectionis, vel rationis pertinentis ad tale absolutum pertinet ad primam rationem distinguendi, et hoc pertinet ad imperfectionem, qua ratione dixit optime D. Thomas in primo ad Ambaldum distinct.

XXVI, q. II, art. II, quod : "Distinctio orta ex contrarietate, negatione, aut privatione imperfectionem dicit." (74) Unde si id quod absolutum est in sua linea et ordine ita crescat quod perveniat ad infinitum, repugnat quod dividatur, et multiplicetur, quia omnem perfectionem trahit, et dicit in ordine ad se, non in ordine ad alterum, unde si multiplicatur in ratione absoluti, est quia id quod est in uno, non est in altero; et sic non omnem perfectionem illius generis habet. Perfectio autem relativa cum sit ex propria ratione ad alterum, si infinita est, petit necessario cum infinita in genere correlativi, cum unitate in ratione perfectionis in esse.

XIV. Ex quo manet secunda responsio expuncta, quia licet substantia absoluta, et relativa sint ipsamet natura Dei, tamen una ex sua infinita perfectione, seu propria ratione exigit in se adunare omnem perfectionem illius generis, nec eam dividere potest nisi per negationem aliquam limitativam; alia autem, scilicet relativa, exigit ex suo genere, et propria ratione explicari in ordine ad alterum, et sic multiplicari et non manere unum, si genus relativum salvatur, unde crescente infinitate, et perfectione in relatione, tanto magis exigit istam distinctionem in ipsa oppositione relativa, manente unitate in omni perfectione absoluta. Si vero ipsa absoluta substantia in ratione absoluti divideretur, ipsa quoque natura, et non solum ratio personae divideretur, quia si quaecumque perfectio, vel ratio absoluta dividi potest non obstante infinitate in suo ordine, eadem ratione poterit quaelibet perfectio naturae non obstante sua infinitate sic dividi.

XV. Ad primam confirmationem respondetur ibi tangi difficultatem valde controversam de constitutione Personae Patris pro illo signo quo intelligitur Persona, ex qua debet oriri generatio, de qua infra circa quaestionem XI, agendum est. Pro nunc negamus consequentiam.

Et ad primam probationem dicitur, quod essentia habet vim complectendi omnes Personas eo modo quo sunt, et secundum omnia quae exiunt; sunt autem Personae eo modo quo sunt, et secundum omnia quae

exigunt; sunt autem Personae procedentes, quia una est Pater, alia Filius, et Filius essentialiter est procedens a Patre, nec alio modo possunt istae relationes fundari et multiplicari in divinis, quam secundum originem. Unde quia essentia divina complectitur istas relationes, non quomodocumque, sed ut fundatas sic, et includentes suas processiones et origines, non includit, illas ut aequae immediatas aut disparatas inter se, sed ut ordine quodam originatas.

Ad secundam probationem dicitur, quod Persona Filii cointelligitur simul Personae Patris cum omni similitudine naturae, temporis, et cognitionis, sed cum ordine originis, quia Filius est, et ut Filius a Patre est; et ideo non convenit filiatio divinae essentiae, ita immediate, sicut paternitas, si immediate opponatur ordini originis, bene tamen aequae immediate quoad communicationem, et identitatem naturae; et ideo licet in ratione proprietatis subsistentis paternitas sine fundamento generationis conveniat Deo, quia hoc fundamentum solum exigitur ad exercitium relationis, non ad constitutionem Personae in ratione principii generantis, licet ibi radicaliter sit totum exercitium relationis, quia non constituitur ut ad se, et ut maneat, et sistat sibi, sed ut respiciat alterum, tamen Persona Filii, etiam ut constituta Personam secundam, et genitam, praesupponit ordinem originis passivae, quia illa relatio, et proprietas subsistens Filii non constituit Personam quomodocumque, sed Personam secundam natam, et originatam, quae est (75) proprietas characteristicam huius Personae, sicut proprietas Patris constituit primam Personam in ratione primae, et principii generantis. Unde ex suo proprio caractere potest constituere Personam Patris antecederet ad originem, seu generationem activam formaliter, et explicitam, quia licet in illa fundetur explicita, et formalis tendentia ad Filium, non tamen fundatur radix talis generationis: pertinet autem ad propriam rationem Patris non solum constituere respectum explicitum, et formaliter, sed etiam radicalem ad Filium, id est, ipsam rationem principii. Filiatio autem cum debeat constitutione Personam secundam, quae est Persona nata, et praesupponens primam, non potest constituere illam ut radicaliter secundam, seu radicalem, et principium secundae: hoc enim est prima, quae Filium generat, sed

solum debet constituere, ut formaliter secundam, atque adeo ut natam, et originatam; et sic supponere debet originem passivam, etiam ad constitutionem Personae, ut Persona secunda est, et nata seu originata.

XVI. Ad secundam confirmationem, quod dato illo impossibili relationes aequalitatis, et similitudinis vel non essent reales secundum sententiam S. Thomae infra q. XLII, art. I ad IV, quia aequalitas illa Personarum cum sit omnimoda, fundatur in identitate naturae, et perfectionum, quae omnibus sunt communes, et indivisae, et super fundamentum omnimodae identitatis non fundatur realis relatio; vel si reales relationes essent secundum Scotum, illae non essent primo distinctivae, et constitutivae Personarum, quia supponunt illas constitutas. Unde si non supponerentur Personae constitutae istis relationibus aequalitatis, vel similitudinis primo, et per se non possent constitui vel distingui, quia talis aequalitas, vel similitudo immediate fundaretur in omnimoda unitate, et identitate essentiae, et consubstantialitate illius nec supponeret aliquas relationes, seu proprietates personales, de quibus diceretur quod essent aequales, unde manifestum est quod solum posset esse relatio rationis, quia non fundatur in diversitate extremorum habentium convenientiam in natura, aut perfectione, sed in omnimoda identitate. Et quia in relationibus per se non fundantur aliae relationes reales aequalitatis vel inaequalitatis, alias esset processus in infinitum, cum rursus illae relationes similitudinis similes essent, etc. At deet et principii generantis. Unde ex suo proprio caractere potest constituere Personam Patris antecederet ad originem, seu generationem activam formaliter, et explicitam, quia licet in illa fundetur explicita, et formalis tendentia ad Filium, non tamen fundatur radix talis generationis: pertinet autem ad propriam rationem Patris non solum constituere respectum explicitum, et formaliter, sed etiam radicalem ad Filium, id est, ipsam rationem principii. Filiatio autem cum debeat constitutione Personam secundam, quae est Persona nata, et praesupponens primam, non potest constituere illam ut radicaliter secundam, seu radicalem, et principium secundae: hoc enim est prima, quae Filium generat, sed

XVII. Ad id vero quod dicitur de incommunicabilitate, quod convenit substantiae per se, et ratione sui, et non ratione processione, dico quod convenit per se substantiae, ut dicenti oppositionem cum aliquo termino cui incommunicabilis est. Substantia autem divina, ut sit incommunicabilis Personae creatae, sufficit extraneitas Personae, et natu-

rae, cui ex ipsa extraneitate incommunicabilis est et opposita, sicut increatum creato; imo et subsistentia absoluta si in Deo datur (de qua infra) hoc modo etiam incommunicabilis est Personae creatae, quia terminus est incommunicabilis substantiae illi extraneae. Ut autem subsistentia divina alteri divinae subsistentiae sit incommunicabilis opposita illi esse debet, nec datur oppositio realis in Deo nisi relativa, nec ita nisi fundata in processione, ut ostensum est.

RECTE PROBAT D. THOMAS DARI PROCESSIONEM AD INTRA IN DEO.

XVIII. Ad probandum dari intra Deum processionem realem, duo praesupponit Thomas.

Primum est, processionem attendi secundum aliquam actionem, et hanc esse in Deo per intellectum, et voluntatem.

Secundum est, quod sicut secundum actionem quae tendit in exteriorum materiam, est aliqua processio ad extra, ita secundum actionem quae manet in agente, attenditur processio quaedam ad intra, ut maxime patet in intellectu, in quo actio ejus, quae est intelligere, manet in agente, et ex eo quod quis intelligit, procedit conceptio intra intelligentiam. Quod autem etiam in voluntate procedat aliquid per amorem, infra articulo tertio ostendetur.

Ex his duobus praesuppositis assurgit S. Thomas ad probandum dari processionem ad intra in ipso Deo non est intelligenda modo corporali et mensibili, nec secundum modum inferiorum creaturarum, sed secundum perfectissimam processionem, qualis invenitur in supremis creaturis, et adhuc ista similitudo deficit a perfectione divinorum: est ergo accipienda processio in Deo secundum emanationem intelligibilem, sicut verbum manet in intelligente. Et sic datur in Deo processio secundum finem. Quod vero ista processio intelligibilis perfectionem dicat de se, sine ulla imperfectione, valde subtiliter insinuat S. Thomas et probavit unico verbo, quia scilicet convenit intelligenti quicumque ex eo quod intelligit, non quia omnis intelligens semper producat verbum, quia aliquando id potest suppleri vel supponi, sed quia quicumque intelligens illud producit, ex eo quod intelligit, producit, et quidem manifestare,

et exprimere conceptum ex vi, et perfectione intelligendi provenit, dicente Dominus: *Ex abundantia cordis os loquitur.* Et sic ad divinitatem transferri debet ista perfectio, si transfertur intelligere; quia ratione dixit Cyrillus lib. II thesauri, c. I: "Non potest esse perfecta deitas nisi Filium habeat, et fructum ex se proferat."

XIX. Circa hunc discursum D. Thomas dubitari potest, et de praesuppositis, quae supponit, et de ipsa ratione in se quantum valeat. Et quidem primum praesuppositum, scilicet quod processio attendi debet secundum aliquam actionem, sequenti articulo tractandum est, quia non clare apparet quomodo attendi debet processio secundum aliquam actionem, an videlicet ipsa processio sit ipsamet actio, an solum secundum actionem attendi, et mensurari debeat, et an sit formaliter ipsa vitalis actio amoris et intellectio, an aliquid aliud. Secundum autem praesuppositum probatur in praesentia D. "homo exemplo intellectus, ubi praecipue apparet processio immanens, et interior, quia quicumque intelligit ex hoc ipso quod intelligit procedit aliquid intra ipsum, quod est conceptio rei intellectae, etc." Quae propositio ita universaliter sumpta de quocumque intelligente videtur habere solvima, ut in libris de anima, q. VI, et praecedenti tomo, disp. XIII, articulo ultimo, negantes formationem verbi in beatis. Summa instantiarum est, quia actus intelligendi non est actio productiva, sed qualitas, qua afficitur intellectus ut formaliter reddatur intelligens, unde philosophus in III de Anima, dicit, quod: "Intelligere est quoddam pati," et D. Thomas dicit infra qu. (77) XXXIV, art. I ad III, quod: "Intelligere importat solam habitudinem intelligentis ad rem intellectam, in qua nulla ratio originis importatur, sed solum informatio quaedam in intellectu nostro." Non ergo intelligens ex eo quod intelligit, agit, vel aliquid procedit intra ipsum, sed solum informatur in genere intelligibili.

Instatur secundo, quia non omnis qui intelligit, ex eo quod intelligit, procedit aliquid intra ipsum, nam Spiritus sanctus intelligit, et Filius intelligit, et essentia divina intelligit, seu: Hic Deus absolute sumptus, et tamen ex hoc intelligere nihil procedit. Et in nos-

tra sententia beati in visione gloriæ intelligunt, et ex hoc intelligere non formatur verbum : et nos postquam verbum, seu conceptum formavimus, intelligimus contemplando in verbo formato, et tunc non producimus verbum, quia jam productum est. Quomodo ergo verificatur quod quicumque intelligens, ex eo quod intelligit, procedit aliquid in ipso?

IX. Deinde datis et admissis his præsuppositis, restat ponderare quantum valeat discursus S. Thomæ inferens ex illis dari in Deo processiones ad intra. Et intendit D. Thomas probare duo.

Primum est, tāquam processiones dari in Deo, quoad hoc quod Personæ, seu res precedentes sint distinctæ discursu supra posito.

Secundum, quod Persona procedens maneat consubstantialis, et ejusdem naturæ cum suo principio : Hoc enim in solutione ad secundum exprimit D. Thomas, dum dicit quod id quod procedit ad intra processione intelligibili, non oportet esse diversum, sed tanto magis est unum quanto perfectius procedit, quia conceptio intellectualis tanto magis est intima intelligenti, quanto aliquid perfectius intelligitur. Unde cum divinum intelligere sit infinite perfectum, necesse est quod Verbum divinum sit perfectè unum cum eo a quo procedit.

XXI. Cæterum in hoc discursu neutrum videtur D. Thomæ plene, et efficaciter probasse. Nam quod attinet ad distinctionem rei precedentis a suo principio propter quam ponitur processio realis in Deo, non convincitur eam dari, ex eo quod quicumque intelligens, ex eo quod intelligit aliquid procedit ab ipso quod dicitur conceptio. Nam in intelligente tunc procedit conceptio intra ipsum, quando non supponitur objectum intellectum, et conceptum, seu representationem formaliter, et per modum termini intellecti. Si ergo supponatur, non procedit : in Deo autem supponitur objectum intellectum, et conceptum, quia objectum est essentia divina; hæc autem ex propria ratione actus puri in genere intelligibili nihil potentialitatis habet; et sic non solum est intelligibilis in actu primo, sed etiam intellecta in actu secundo ex se : non ergo in tali natura procedit conceptio, seu verbum, si quidem ibi intelligitur objectum quod ex se et in ratione actus puri in

esse intelligibili, et ante omnem processionem est intellectum in actu, atque adeo per conceptionem, seu verbum non redditur intellectum.

Si dicatur non ad hoc poni Verbum in divinis, ut per illud reddatur essentia Dei intellecta, nec Patrem esse sapientia genita, sed potius ex eo quod intellecta est essentia in actu perfectio produci Verbum tanquam imaginem, et manifestationem seu splendorem istius gloriæ, non ut per illud reddatur intelligens Pater, vel intellecta essentia, contra est, quia hoc modo probat D. Thomas processionem, in Deo ex aliqua processione creatâ et naturali sub ea ratione, quæ omnino (76) repugnat in Deo esse; et sic processio ista in intellectu, quam adducit D. Thomas nihil omnino servit ad probandam processionem in Deo. Antecedens probatur, nam D. Thomas intendit talem processionem probare in Deo, quæ importet Verbum ut Personam distinctam a suo principio : ergo id debet probare ex processione postulante Verbum distinctum a suo principio. Sed processio quæ in nobis ponit verbum distinctum ab objecto, seu specie intelligibili omnino repugnat Deo : ergo non potest inferri processionem quæ petat Verbum distinctum a suo principio in Deo. Minor patet, quia ideo verbum in nobis distinguitur a specie, et objecto quod exprimit, quia non habet illud objectum in se totam actualitatem, seu totum esse intelligibile in actu secundo per modum intellecti, et expressi, hoc autem repugnat Deo, cum ex se, et ante omnem processionem notionalem sit intelligibilis in actu ultimo, et puro : ergo ex processione Verbi, ut distincti ab eo a quo procedit, et exprimitur, incongrue assumimus ad ponendum in Deo processionem Verbi ut distincti a suo principio. Quod si alio modo procedit Verbum distinctum in Deo, quam in nobis, ille modus est latens, nec probatur ex processione quæ in nobis verbum procedit; et sic oportebit ad aliam rationem recurrere, et istam D. Thomas omittit.

Et confirmatur, quia D. Thomas vult manducare nos ad processionem internam, et immanentem Dei ex processione, quæ invenitur in supremis creaturis, scilicet intellectualibus. In his autem solum invenitur processio verbi, quando procedunt cum imperfectione, et indigentia, quæ scilicet necesse habent exprimere in actu secundo id quod solum in

lis est, quia sine divisione naturae, non poterat ab ipso intelligi. Unde, ex hac impossibilitate ductus locutiones Scripturae de processione intelligi debere de processione ad extra, fit necessario, quod, ut fides catholica occludat Ario hoc effugium, efficaciter debeat probare contra ipsum non repugnare, nec esse impossibilem processionem ad intra in Deo. Ut hoc solum potest efficaciter probari hac ratione D. Thomae, quia talis processio nullam dicit imperfectiorem, quia competit naturae intelligenti, ex eo quod intelligens est, ut in nobis videmus, esse autem intelligentem nulla imperfectior est. Ergo. Dicitur ergo est rationem D. Thomae efficacem esse quantum ad intentum huius articuli, in quo non intendit sanctus (80) deesse processiones in Deo probare absolute ex processionibus, quae in creaturis sunt: sed processiones quae Scriptura Deo attribuit ex his quae in nobis sunt declarare, et ostendere contra haereticos, quod intra Deum sint, et non ad extra, neque hoc repugnare Deo. Itaque dari processiones in Deo supponit D. Thomas, non probat: nec enim id probari potest ex naturalibus rationibus, et ex his quae in creaturis videmus, cum mysterium Trinitatis ex creaturis investigari non possit, quia in effectibus ad extra non exprimitur, nisi quod in Deo omnibus Personis commune est: sed D. Thomas hanc rationem explicandi Trinitatem Personarum ex processione Verbi, et amoris ex Augustine accepit, et ut maiorem secutus est, non ut demonstrativam Trinitatis, ut docet infra qu. XXXIII, art. I, arg. II.

Quare processionem dari in Deo ex Scriptura supponit D. Thomas in initio articuli. Deinde vero modum quae istae processiones in Deo esse possint declarat, rejiciendo primas explicationes erroneas haereticorum, qui solum agnoscabant in Deo processiones per ordinem ad extra, quae procedunt effectus a causa, vel causa se manifestat in effectibus. Intra Deum vero processionem non agnoscabant, quae distinctionem inter rem procedentem et suum principium ponat, et tamen unitatem in substantia seu essentia servet. Ad explicandum ergo quomodo intra Deum processio salvari possit sine diminutione aut divisione in ipsa natura, accipit D. Thomas processionem quae est secundum actionem immanentem spiritalem, qualis est intelligere et velle, secundum quas dari

processiones intra suum principium manentes, et non ad extra, argentes manifestum est, idque praecipue in intelligibili actu videre est, secundum quem procedit conceptio intra nos. Quod vero istae processiones immanentiae dentur, et quod ad perfectionem naturae intelligentis pertineant, id optime ostendit D. Thomas non per congruentiam, sed per efficientiam rationem, quia in nobis, (et idem est in quocumque intelligente) conceptio quae procedit ad intra, procedit ex eo quod intelligit, et ratione ipsius intelligere convenit quicunque convenit (sive in omni individuo, et in omni intelligere convenit, sive non) sufficit stabilire quod est convenit, ex eo quod intelligit, educit, ex abundantia enim cordis operatur. Ergo ex perfectione simpliciter, et non repugnante Deo, quia intelligere maxima perfectio est, et quod convenit ex eo quod intelligit, perfectum esse debet, sicut probamus Deum esse bonum aut sapientem; quia haec ad perfectionem sequitur, et haec probatio efficax est, non congruentia tantum. Cum ergo totus iste discursus non ordinatur nisi ad explicandum modum quae possit intelligi processio in Deo, quam ponit Scriptura, non ad probandum illam dari, nihil obstant imperfectiones, quibus actiones istae immanentes reperiuntur in creaturis, quia tales imperfectiones in Deum transferendae non sunt, sed juxta perfectissimam ejus naturam sunt accommodandae, quantum ad id quod perfectionis est.

Quare tota elucidatio discursus D. Thomae ex responsione ad objectiones propositas clarius manifestabitur. Et relictis his quae pertinent ad primum praesuppositum, de quibus sequenti articulo agetur, ad instantias quae contra secundum afferuntur.

XXIV. Ad primam, dico quod actus immanens ita est qualitas quod eminenter est actio, quatenus est qualitas per modum actus secundi, et actus secundus vim habet actionis; (81) et sic aliquid producere potest effective, et non solum formaliter, et ratione sui constituere, imo si constituit tamquam actus secundus id facit, atque adeo tamquam habens quodam actualitatem, et vim actionis, licet in se qualitas sit. De quo plura diximus in libris de anima, qu. XI. Ad id quod dicitur ex philosopho, quod intelligere

est quoddam pati, dicimus id verificari causaliter, et praesuppositivè ad intelligere, non formaliter, quia antecedenter ad actum ipsum intelligendi debet intellectus informari objecto, seu specie intelligibili; et sic factus intellectus in actu operatur active, et emanative ipsum actum intelligendi, sicut potentia visiva informata specie coloris, elicit actum visionis; quod si elicit, non passive se habet ad talem actum, quasi tantum recipiens illum, sed active, quia emanat a se. Et hic sensus est tam manifestus in ipso philosopho ut mirari non possim viros doctos sic axioma istud accepisse: Quod intelligere est quoddam pati, quasi voluerit philosophus formalem rationem ad intelligendum non in operatione emanantem sed in informatione passiva constituere. Nam philosophi verba in III de anima, textu II, lect. VII, apud D. Thomam sic se habent: "Si igitur est intelligere sicut sentire, aut pati, quoddam erit ab intelligibili, aut aliquid huiusmodi alterum. Impossibile ergo oportet esse, susceptivum autem, speciem, et potentia tale." Ubi Aristoteles apertissime dicit ipsum intelligere esse quoddam pati, quatenus patitur ab intelligibili, et suscipit speciem, sicut etiam dixerat de sentire quod est pati quoddam a sensibili in libro II de anima, textu V, ut constat ex D. Thoma super illum locum, lect. VII, et I. q. LXXXIX, art. II, q. XIV, et art. II ad II. Hoc autem quod est sensum informari specie, et intellectum intelligibili, praecedit ipsum actuale sentire, et actuale intelligere, si quidem sentimus, et intelligimus per sensum, et intellectum informatum ipsa specie; cum a potentia, et objecto pariatur notitia. Et constat, quod ante notitiam non dicitur potentia cognoscens intelligere, vel cognoscere in actu. Si ergo philosophus ea solum ratione dicit quod intelligere est quoddam pati, quatenus intellectus suscipit speciem, et informatur ab intelligibili, tale informati, et tale pati non est ipsa notitia, nec ipsum intelligere, si quidem ex intellectu sic informato emanat, et paritur intellectio, et notitia. "Esse enim operationem, et actionem potentiae cognoscitivae ipsum cognoscere philosophus ibi passim docet, et specialiter potest videri in eodem tertio de anima, textu CXL, et in eodemmet loco citato quod dicit intelligere esse quoddam pati, addit: "Quod intellectus

est id quo opinatur, et intelligit anima." Quare autem philosophus etiam explicet intelligere per pati, et informati a specie, et non per operari quod emanat ab intellectu sic actuato, et informato, ea ratio est, quia explicat intellectum possibilem prout distinguitur ab intellectu agente: intellectus autem agens dicitur talis, quatenus agit, et producit species in intellectu possibili, sique reducit eum de potentia ad actum, ut intellectus factus in actu operetur, et cognoscat. Unde loquendo de intellectu per ordinem ad intellectum agentem, dicitur passivus seu passibilis respectu specierum, quae illi ab agente imprimuntur antecedenter ad intelligere, quia intellectus sic formatus speciebus in operationem intelligendi procedit. Modum vero intelligitur dictum S. Thomas infra quaestione CCCIV citata in argumento cum dicit, quod intelligere importat solum habitudinem intelligentis ad rem intellectam, in quo nulla ratio originis importatur; nec enim dicit sanctus doctor, quod ipsum intelligere, quod est operatio, non dicat emanationem, et processum ab intellectu, ut a virtute activa a qua egreditur, sed dicit quod istud intelligere (quod utique est operatio) importat solum habitudinem intelligentis ad rem intellectam, in quo nulla ratio originis importatur, scilicet respectu rei intellectae et cognitae; ad hanc enim non comparatur intelligens secundum habitudinem originis; intelligens enim per hoc quod intelligit non originat, aut derivat a se objectum intellectum, et cognitum, sed ab ea, ut a formali termino, et specificativo, et motivo informatur, et perficitur; imo ad hoc ipsum ordinatur ipsa operatio, quae est intelligere, ut per ipsam tanquam per notitiam, et per conceptum ejus tanquam per terminum, ipse intellectus in actu secundo fiat ipsum objectum intellectum, et ei in actu secundo uniatur intelligibiliter expresse, sicut per speciem impressam unitur intelligibiliter in actu primo, et impressa ipsi objecto. At vero in ipso intelligere quatenus est dicere, importatur ordo originis ad verbum, seu conceptum, quia dicere est proferre verbum, et verbum est originatum a dicente, cum tamen in intelligere res intellecta non sit originata ab intelligente, sed potius res intellecta comparatur ad intelligentem,

ut forma objectiva informans, et perficiens ipsum, sive in actu primo per speciem impressam, sive in actu secundo per expressam, et per ipsum intelligere. (82)

Cæterum quod intelligere ipsum non sit passio, sed operatio vitalis elicitæ, et procedens active ab intelligente ipse D. Thomas nullatenus negat, ut patet in secundo contra gentil. c. LX et in tertio de anima, lectione VII. S. Ostendit differentiam, ubi inquit : "Intellectus ergo possibilis est quo hic homo formaliter intelligit. Illud autem quo aliquid operatur, sicut active principio (id est, movente) potest secundum esse separari ab eo quod operatur ut si dicamus quod Ballivus operatur per regem, quia rex movet eum ad operandum; sed impossibile est illud quo aliquid operatur formaliter separari ab eo secundum esse. Quod ideo est, quia nihil agit in actu, nisi secundum quod est actu, etc." Manifeste ergo D. Thomas appellat ipsum intelligere operationem, quæ emanat vitaliter ab intelligente, et intelligens operando, et agendo dicitur intelligere, non pati-endo, licet respectu objecti, seu rei intellectas non significet intelligere operationem per modum originis, sed per modum unionis cum ipso objecto, a quo ut a specificativo, et ut a termino formatur, et perficitur. Unde in quarto contra gentil. c. XI dicit D. Thomas quod : "Ipsum intelligere significat apprehensionem ejus quod intelligitur per intellectum." Itaque in hac operatione vitali, quatenus intellectus comparatur ad objectum ut apprehendens illud intentionaliter, consistit formaliter intelligere.

XXV. Ad secundam instantiam sæpe a nobis responsum est, quod non est intentum S. Thomæ probare quod per omnem intellectionem quovomodo consideratam procedit verbum, sed per intellectionem foecundam, et quæ convenit alicui tamquam principio exprimenti et manifestanti id quod intelligit. Hoc enim totum includit D. Thomas in illa causali : Quicumque intelligit, ex hoc ipso quod intelligit procedit aliquid, etc. ex vi intellectiva proveniens, et ex ejus notitia procedens. Quæcumque ergo natura intellectualis ex hoc vi intelligendi, et (§3) activitate in tota sua perfectione, et modo considerata petit quod aliquid procedat intra se, quatenus non solum est vis apprehensiva, sed etiam manifestativa, et expres-

siva, licet aliquando possit reperiri intellectio, et non expressio, ob aliquam particularem modum, quo invenitur. Sufficit ad propositum D. Thomæ ostendere, quod in quacunque natura intelligente ratio, et principium quare producit verbum quando producit, est ex eo quod intelligit : sic enim ad perfectionem pertinet processio ad intra, cum oriatur ex ratione intelligendi, et conveniat ex vi talis perfectionis processio conceptionis ad intra, saltem ut exprimitur et manifestetur res intellecta : hoc enim non est imperfectio in natura intellectiva, quod manifestativa, et expressiva sit rei intellectas : hoc enim pertinet ad foecunditatem et plenitudinem intellectus, et ad latitudinem cordis, ut eructet verbum bonum, id est, perfectum. Unde cum ex una parte Scriptura ponat in Deo processionem, et ex alia ad perfectionem naturas intellectivas pertineat habere foecunditatem ad exprimentum, et manifestandum, nec id sit imperfectio, concluditur in Deo esse ponendam, et explicandam processionem, quam ponit Scriptura per modum hujus processionis Verbi, et conceptus ad intra. Ad hoc autem non requiritur quod quicumque intelligit producat et exprimat verbum distribuendo ly quicumque pro singulis generum, et pro quocunque intelligere individualiter sumpto, sed sufficit quod ly quicumque distribuat pro generibus singulorum, seu pro quacunque natura intelligere, quia intentum D. Thomæ non est nisi probare quod in Deo detur ista processio, non quod in qualibet Persona detur, aut in quacunque intellectione individualiter sumpta, alias vellet probare quod etiam Verbum, et Spiritus sanctus producerent Verbum; ad hoc autem sufficiebat ostendere quod ista processio convenit cuicumque intelligenti, ex eo quod intelligit, tamquam ex radice et principio, licet non semper : sic enim convenit ex perfectione naturæ intelligentiæ, et ad ejus perfectionem pertinet manifestare, et exprimere verbum : ergo hæc perfectio non debet desesse Deo, qui habet naturam intellectivam, nisi alias obstaret non posse in Deo esse processionem, hanc autem Scriptura aperuit dari in Deo : ergo secundum istam processionem quæ est perfectissima, ut pote conveniens naturæ intelligenti, ex eo quod intelligit, et intelligendo manifestat ponenda est. Hic

est discursus D. Thomae et nervosus.

XXVI. Et non enervatur iste discursus ex instantia argumenti, quia aliquae Personae in Deo perfectissime intelligunt, et ex tali intellectione non procedit Verbum, ut patet ex intellectione essentiali, quae convenit huic Deo, ut abstrahit a Personis, et convenit Verbo, Spiritui sancto, nec tamen Verbum producit: dicitur enim quod in his intelligere non producit, quia non est ibi intelligere cum modo foecunditatis, seu cum modo requisito ad foecunditatem, qui modus solum est in Patre. Unde licet intelligere quantum est ex vi et natura sua petat processionem Verbi, tamen si modis requisitis ad expressionem, et processionem desit in aliqua Persona, dabitur intelligere, prout ibi sine tali processionem, sed tamen vetet ex se, quod talis natura intellectiva habeat modum requisitum ad talem processionem, et foecunditatem, sicut habet in Persona Patris. Modus autem requisitus ad processionem est, quod detur distinctio inter procedentem, et principium a quo fit processio cum (84) enim duo concurrant ad processionem, seu productionem, scilicet virtus, secundum quam fit processio, et extrema distincta inter quas fit, quia si extrema non sint realiter distincta, neque processio realis est: oportet quod quicumque intelligit, ex eo quod intelligit procedat aliquid ab eo, quantum est ex parte virtutis, et perfectionis, quae est radix hujus processionis: dummodo tamen non desint conditiones requisitae ad distinguendum extrema scilicet quod habeat oppositionem sufficientem ut distinguatur a re, seu termino procedente, quod est habere intellectiōnem per modum principii foecundi ad exprimendum. Hoc autem principium non habetur in hoc Deo absolute sumpto, et praescedendo a Personis, quia sic abstrahit ab omni relatione, et consequenter ab omni oppositione relativa, quae sola est principium distinctionis in Deo ut probatum manet. Verbum autem habet quidem intelligere ratione divinae naturae, quam accipit vi suae processionis, sed non habet modum principii foecundi, quia ex parte suae relationis solum se habet ut conceptus, et genitus, non ut concipiens, et exprimens; et sic non opponitur Verbo exprimendo a se, alias non solum esset Filius, sed Pater respectu alterius Verbi, ut jam supra deduximus. Similiter Spiritus sanctus ha-

bet quidam intelligere ratione divinae naturae sibi per identitatem cum spiratione, et impulsu communicatae, sed ex vi suae relationis solum se habet ut spiratus, quia solum relationem spirati habet, non autem habet relationem intelligentis, et dicentis per modum principii foecundi, alias non solum esset spiritus, seu spiratus, sed etiam Pater. Unde ex vi suae characteristicae proprietatis, nec Spiritus sanctus nec Filius habent unde distinguantur, et opponantur alteri Verbo, et consequenter non habent sic intelligere, quod habeant dicere, et exprimere, et generare. Unde illa propositio universalis D. Thomae: quicumque intelligit, ex eo quod intelligit habet aliquid procedere intra ipsum, intelligitur, et imitatur ad quemcumque intelligentem per modum principii foecundi, id est, non solum habentis virtutem, et perfectionem, seu actualitatem ad producendum (actualitatem enim omnibus Personis communis est) sed etiam distinctionem ab extremo procedente; atque adeo oppositionem relativam cum illo, quia sine oppositione non datur distinctio. Et quod haec restrictio et limitatio sit opponenda illi propositioni, non solum ex ipsa ratione habetur, sed ab ipsomet D. Thoma apponitur. Nam infra q. XXXIV, a. II ponit quartum argumentum sic: "Quicumque intelligit intelligendo concipit Verbum, sed Filius intelligit: ergo Filius est aliquid Verbum, et sic non est proprium Filii esse Verbum." Respondet sanctus doctor: "Ad quartum dicendum quod eo modo convenit Filio esse intelligentem, quo convenit esse Deum, cum intelligere essentialiter dicatur in divinis, ut dictum est. Est autem Filius Deus genitus, non autem Deus generans; unde est quidam intelligens, non ut producat Verbum, sed ut Verbum procedens." Ecce propositio D. Thomae restricta ad quemcumque intelligentem cum foecunditate, et principio distinguente a suo procedente, sine qua distinctione ut omnino requisita, processio stare non potest.

XXVII. Quod vero dicitur de beatis non producentibus verbum in nostra sententia, dicimus non producere verbum, quia suppletur, et unitur ipsis; et sic eorum intelligere fertur ad verbum ut unitum, non ut productum. Unde per se omne (85) intelligere petit quod procedat

verbum, nisi uniatur, et suppleatur per unionem processio; sicut omnis natura substantialis petit subsistentiam ex se resultantem, nisi suppleatur per subsistentiam divinam. De illo autem qui verbum produxit, et in eo contemplatur, dico impossibile non inducere verbum de novo, sed continuare productum; vel si producit de novo, erit ad manifestandum rem intellectam non ut intellectam reddat.

Ad ea quae obijciuntur contra discursum ipsum D. Thomae respondetur ad primum, solutione ibi data, quae vera et legitima est, eo quod conceptus, seu species expressa in nobis, et verbum ad duo munera ponitur. Primo, ut objectum intra intellectum reddatur intelligibile in actu secundo, et per modum termini in quo ab intellectu apprehendatur, eo quod objectum per se non est sufficienter intelligibile; et immateriale, ut per se ipsum attingatur ab intellectu, ut terminus intellectus; nam licet per speciem impressam objectum reddatur intelligibile, et uniatur intellectui, tamen in illo specie solum redditur objectum intelligibile per modum principii intellectiōnis, non per modum termini intellecti. Oportet autem quod intellectum attingat objectum per modum termini, et rei intellectae, et non in specie impressa, quia ibi solum continetur per modum principii intelligibilis, quo actuatur potentia ad eliciendum intellectiōnem, non per modum termini intellecti, nec poterat objectum intelligi in specie impressa, nisi reflexe, quod supponeret directe esse attactum; et sic esset eadem difficultas quomodo attingitur directe. Nec etiam potest attingi objectum prout extra intellectum in se, tum quia ibi plerumque est quid corporum et non spiritualisatum; et sic non proportionatum spirituali cognitioni; tum quia etiamsi objectum spirituale sit entitativo, non tamen intentionaliter in actu terminantis cognitionem, quia hoc dependet ab ipso intelligere et intelligi, seu ab ipsa actuali luce, et manifestatione spirituali intellectiva, quod solum intra intellectum fit, non extra intellectum egreditur; et sic objectum esse illustratum, et manifestatum per modum termini, et rei cognitae intra intellectum, non convenit objecto ad extra. Unde ut objectum reddatur intellectum, procedit conceptus, seu species expressa, in qua representatur objectum, ut intellectum et cognitum et manifestatum, seu

expressum in actu, sicut in specie impressa, ut intelligibile in actu primo. Et hoc munus exercet in nobis conceptio intellectus circa objectum ut sit intellectum in actu per modum termini, et accedendum hoc vocatur proprie species expressa, et conceptus. Aliud munus exercet, non in proportionando, et spiritualisando objectum in esse cogniti, et intellecti per modum termini, sed accedendo in manifestando, et loquendo rem jam intellectam, et cognitam, sicut proprie dicitur verbum, seu sermo, et lux, quia omne quod manifestatur, lumen est, quamvis, et secundum prius officium, etiam verbum vocari soleat conceptus ad intelligendum, seu contemplandum rem ut per modum termini reddatur intellecta. Secundo modo, non ad intelligendum, sed quia intellectus est ex plenitudine cordis, et abundantia os loquitur. Et hoc modo procedit verbum, ut inquit Augustinus: "Non ex indigentia, sed ex intelligentia," pertinetque ad perfectionem intellectus sic manifestare rem intellectam. (86)

XXVIII. Igitur D. Thomas non probat in Deo dari processionem Verbi propter primum munus, quia essentia divina seipsam et in vi sui absoluti conceptus, et non ratione Personae Verbi est intelligens, et intellecta, et ipsum intelligens in actu puro, et proportionato sibi, etiam per modum rei intellectae; et sic Pater non est sapiens sapientia genita, ut dicit Augustinus, sed potius ipsa sapientia genita ex plenitudine sapientiae Patris procedit, et ut similis illi in sapientia. Solum ergo intendit probare processionem Verbi in Deo quantum ad secundum munus quod est manifestare seu esse locutionem et expressionem, seu splendorem sui principii, et rei intellectae. Et ad hoc etiam in nobis requiritur quod verbum sit distinctum ab eo a quo procedit, nec tamen imperfectionem ullam supponit, sed maximam perfectionem, et abundantiam intelligendi, quia licet supponatur imperfectio intelligibilitatis in objecto, et potentialitas, quando indiget verbo, seu specie expressa, ut reddatur intellectum in actu secundo, et per modum termini et non intelligibile solum in actu primo, quia ex se tantam immaterialitatem, et puritatem non habet, sed per speciem expressam purificatur, tamen ut per verbum, seu locutio-

nem internam dicatur, manifestetur, seu exprimat id quod jam supponitur intellectum, et cognitum ibi nulla intervenit imperfectio; nec ex parte intellectus cognoscentis, quia ex abundantia cordis os loquitur, et verbum bonum eructatur ex corde, quasi ex repletionem cordis procedens; nec ex parte rei cognitae, quia non solum supponitur intelligibilis, sed etiam intellecta, et cognita in actu; nec ex parte ipsius verbi, quia manifestatio fit per splendorem et actualem expressionem, quae nihil imperfectionis dicit. Et hoc totum, etiam quoad hoc munus manifestandi, et loquendi fit per verbum distinctum, quia fit per verbum procedens ab intelligente; ergo recte ex processione Verbi pro ea parte quae fit sine imperfectione, assurgit D. Thomas ad manifestandum processionem intelligibilem in Deo. Et in hoc sensu processisse. D. Thomas constat, quia loquitur de conceptione nostra ut procedens ex notitia, et vi intellectiva, quam conceptionem, inquit, vox significat. Verbum autem, seu conceptio procedens ex notitia, supponit rem cognitam et intellectam; et sic non loquitur de conceptione, ut praesae servit ad reddendum objectum intellectum in actu, sed ut supponit rem esse cognitam, et ex notitia illa procedit verbum, utique ad munus loquendi, et manifestandi id quod cognitum est, secundum quod ex abundantia cordis os loquitur. Locutio enim et formatio verbi, quando est non ex abundantia, sed ex indigentia, ut quando aliquis loquitur inquirendo intra se, vel ab aliis quaerendo, nec dum tamen perfecte formando et abundanter cognoscendo est locutio et expressio verbi imperfecta. Non autem assurgit D. Thomas ex processione conceptus nostri ad Deum, nisi semotis imperfectionibus.

XXIX. Hinc patet ad replicationem argumenti, dicimus enim D. Thomam procedere ex processione naturali, seu creato pro ea parte, quae dicit perfectionem non repugnantem Deo, scilicet quatenus dicit locutionem ex abundantia, et notitia cordis procedentem. Et ad probationem dicimus D. Thomam intendere probare processionem verbi ut Personae distinctae. Negamus autem quod processio verbi ut distincti semper imperfectionem dicat in nobis: nam licet verbum procedens ad hoc ut formetur (37) objectum in ratione termini, et rei intellectae imperfectionem suppo-

nat ex parte objecti quod secundum se non est in actu ultimo intelligibili, vel etiam ex parte intelligentis, qui admodum plene non cognoscit, sed inquit et paulatim format verbum ut perfecte cognoscat, tamen quando verbum procedit, ex abundantia cordis, et ex notitia plena, solumque formatur ad manifestandum, et loquendum etiam intra se id quod jam cognitum, talis processio et formatio imperfectionem non dicit in nobis, nec aliquid quod repugnet transferri in Deum, quia si aliquid repugnaret, esset distinctio extremorum, quae requiritur ad processionem realem, et propter hoc non potest investigari per rationem naturalem quod in Deo dentur tres Personae. Sed ratio D. Thomae procedit ex suppositione fidei: cum ex Scriptura constat attribui illi, non vero repugnare processionem. Nec alio modo procedit Verbum, quam intelligibili hac processione, quae etiam in nobis est, semotis tamen imperfectionibus, quae apud nos sunt: ex genere enim suo imperfectionem non dicit talis processio, sicut nec alia attributa ut sapientia, iustitia, misericordia etc. quae apud nos sunt et sine nostris imperfectionibus in Deum transferuntur. In alio vero est latenter, et sacrator illa processio in Deo, quia ibi distinguuntur extrema penes relativam oppositionem tantum, apud nos autem verbum procedens, etiam quando ex plena intelligentia procedit, non in sola ratione consistit. Et in hoc potest processio creata assurgere ad manifestandam divinam; nec in hoc laboravit probatio D. Thomae, sed supponens in initio corporis articuli ex Scriptura dari in Deo processionem (quae utique non potest nisi inter extrema relativa dari) probatio ejus solum discurrit circa modum processionis ad intra, ostendens debere esse illam, sicut ea quae in intellectualibus creaturis datur intra intellectum, semotis imperfectionibus.

XXX. Ad confirmationem respondetur in creaturis inveniri processionem verbi utroque modo, et propter indigentiam seu imperfectionem rei intellectae, et principii intelligentis, et propter abundantiam, seu perfectionem intelligendi, quia plena notitia est, et vult se manifestare, et communicare, prius loquendo sibi intus, deinde ad alios; et hoc fecunditatem supponit in intelligendo, non

imperfectiorem, aut defectum : nec enim semper imperfectione loquimur, aut dicimus id quod intelligimus. Quod si ad alios extra nos non semper cum perfectione loquimur, sed ex abundantia cordis : ergo etiam intra nos non semper cum imperfectione loquimur, et conceptiones producimus, quia locutio ad extra per vocem, supponit locutionem ad intra per verbum, et si illa sine imperfectione manifestat, etiam ista sine imperfectione procedit, quae manifestatur per illam. Quod autem beati non formant verbum, jam diximus non esse ex nimia perfectione ipsius intelligere, sed quia illud sibi unitum habent a Deo non productum a se; et sic suppletur, quod procedere debebat a mente creata, ubi autem suppletur, non formatur. Sic deinde, quod non formetur ibi verbum est ex impossibilitate, quia representatio illa Dei in esse intelligibili, et intellecto ipsius, ut est in se, est impossibilis in specie, seu entitate creata, quae tantae representationis, et intelligibilitatis capax non est. Unde quia ipsum intelligere creatum non aequatur representationi, et intelligibilitati objecti, et verbi producendi; ideo non formatur ibi verbum a mente creata, sed suppletur a Deo, non vero propter perfectionem ipsius (85) intelligere cessat formatio verbi, sed propter improprietatem, et inadaequationem ipsius intelligere creati cum ipso intelligi, seu intellecto esse objecti quod formatur verbo : nequit enim subintelligi, seu intelligibilitate talis intelligere creati formare objectum in specie expressa, et representari id quod in se habet intelligibilitatem increatam et actus puri, et sub illa videtur immediate ab ipso intellectui. Unde cum per tale intelligere creatum non possit aptari tale intelligi increatum objecto representato in Verbo, quod est Deus in se sub sua intelligibilitate propria et actus puri, qualem habet in se non sub aliena, et creata, qualis est quae ex tali intelligere creato formari potest, ideo non formatur verbum seu representatio Dei in se beatis, neque ad constituendum objectum intellectum in esse intelligibili, neque ad manifestandum et loquendum, quia locutio per representationem, et verbum fit.

XXXI. Ad id quod obijcitur contra consubstantialitatem, respondetur rationem D. Thomae qua probat consubstantialitatem Verbi procedentis cum suo principio, pro-

cedere valde formaliter, nec destruere oppositionem, et distinctionem relativam. Nam probat D. Thomas quod in processione intelligibili, id quod procedit ex vi ipsius processionis, petit unitatem eandem numero cum objecto a quo paritur, et procedit, petit inquam unitatem in esse intelligibili; et ulterius inde potest inferri quod sit unitas in substantia, et perfectione, quando esse intelligibile ad substantiam pertinet ut in Deo : unde non destruit diversitatem in Persona, quae solum est relativa, sed processio illa utrumque infert in vi sua secundum diversas considerationes. Nam ut est processio realis, infert, et requirit extrema realiter opposita et distincta, non sunt autem opposita nisi relative. In quantum autem est processio intelligibilis secundum intelligibilitatem divinam, et increatam in actu puro, oportet quod exprimat in se rem intellectam ut eandem numero in esse intelligibili seu in intelligi; et hoc ex vi processionis illius intelligibilis, quia ex ipso modo talis processionis habet esse assimilativa, seu manifestativa objecti intellecti, per se quidem et directe assimilatione identificante sibi objectum in esse intelligibili tanta identificatione, quantum ipsum esse intelligibile patitur, id est, si esse intelligibile sit accidentale ipsi rei, erit identificatio accidentalis, si esse intelligibile sit ipsa substantia rei, processio conceptionis in illo ordine, scilicet prout intelligibilis, vi sua petit consubstantialitatem simpliciter. Per accidens autem, et propter imperfectionem istius esse intelligibilis, assimilatio, et expressio Verbi non attingit consubstantialitatem simpliciter cum suo objecto, seu principio a quo procedit, sicut contingit in nobis, et in aliis intellectibus creatis. Itaque processio ista vi sua est ratio consubstantialitatis rei procedentis cum suo principio, non solum identice, quia quidquid procedit intra Deum, et secundum esse intelligibile est unum, et idem substantialiter, sed ex ipsa vi et formalis ratione processionis intelligibilis ut infinitas et purificata ab omni potentialitate, et imperfectione extranea a sua linea intelligibili, et tamen eadem processio ut realis est, et ex ratione generali processionis realis petit extrema realiter distinguui in relatione opposita, quae sola est ratio

distinguendi in divinis. Haec est viva mens D. Thomae.

XXII. Et ratio hujus est, quia in ordine et linea intelligibili assimilatio (89) intellectus ab objectum, sive in specie impressa, quando foecundatur et actuatur ab objecto, sive in specie expressa quando paritur, et manifestatur idem objectum, semper tendit, et per se loquendo respicit identificationem non in esse entitativo, sed intelligibili. Nam intellectus per similitudinem speciei intendit ab ipsomet objecto actuari, quatenus in illa similitudine, seu specie intelligibiliter continetur, ita quod non aliud simile, sed ipsummet objectum numero quod est in se, illud transformatur in alio esse, scilicet intelligibili in intellectum, ita quod intelligens est ipsummet objectum per speciem quidem impressam in actu primo, per expressam in actu secundo. Et quanto perfectius intelligit, et ipsum esse intelligibile perfectius est, tanto magis dicitur fieri ipsummet objectum numero. Et sic ex suo genere, intelligibilis ordo tendit ad identificationem intellectus cum objecto; sed non in esse entitativo in creaturis, quia non est possibile, sed in esse intentionali, et intelligibili quod in illis distinguitur ab esse entitativo, quia non est actus purus. Unde fit quod si ordo intelligibilis intra suam lineam praescat, et ita purum, idem erit esse intelligibile quod substantiale et entitativum, et sic assimilatio in esse intelligibili ad objectum erit ad identificandum illud sibi in esse substantiali supposito, quod esse intelligibile substantiale est in illo actu puro, et identificans sibi objectum in illo esse intelligibili, identificat in substantia. Ergo illa processio quae est infinita, et fit secundum hoc esse intelligibile purificatum ab omni potentialitate, et quod est actus purus, in ipsoet conceptu sic exprimente, et manifestante objectum in suo proprio intelligibili esse in actu puro, petit identificationem cum ipso in esse substantiali, quia illud esse intelligibile, substantiale est. Substantia autem Patris est intelligibilitas ipsa in actu puro : ergo Verbum quod procedit ut manifestativum ejus in esse intelligibili, procedit ut consubstantialis ipsi, quia esse intelligibile substantiale est, ut splendor gloriae in manifestatione, ut figura substantiae in representatione i-

dentificante intelligibilitatem, quae est substantia in Patre, licet quia processio realis est et inter extrema realiter distincta, suam oppositionem relativam servet et petat.

XXIII. Et hinc patet ad confirmationem argumenti, quia in Deo intelligere et intellectus, et objectum intellectum non rationes processionis aut Personae Verbi; sed quia sunt actus purus in linea intelligibili sunt omnino unum, sed processio Verbi, quae per expressionem et manifestationem hujus objecti in esse intelligibili intendit idemmet objectum, sicut est in se representare et manifestare in eodem esse intelligibili, cum manifestet illud infinito modo, et perfectione, et illud esse intelligibile in quo trahit ad se et representat illud numero objectum, sit substantiale esse ipsiusmet objecti quod exprimit, fit aut substantialiter, seu in esse substantialiter, seu in esse substantiali quod est ejus esse intelligibile, sit idem cum objecto quod est ipsa substantia Patris, non solum identice, sed formaliter ex vi talis processionis intelligibilis.

XXIV. Unde patet quid dicendum sit, an ex vi processionis notionalis detur summa unio consubstantialis inter Verbum et Patrem, et inter objectum cognitum et cognitionem, seu inter substantiam ipsam et Verbum cum communicatur. Dicendum est enim nullam dari unionem in divinis proprie loquendo, quae est distinctorum extremorum conjunctio ad aliquod tertium constituendum, quasi ipsa unio partium sit ratio alicujus unitatis resultantis in illo tertio. Hoc nullo modo datur in divinis sed si aliquando nomine unionis utimur in divinis, est absolute nomine unionis intelligendo identitatem vel unitatem summam, non unionem conjungentem extrema ad componendam unitatem resultantem. Hoc patet, quia essentia divina non unitur cum Personis, quasi cum distinctis a se; si quidem sunt identificata et maxime unum, sicut dixit Christus : Ego et Pater unum sumus. Relationes ipsae inter se, non uniuntur, quia opponuntur et discriminantur inter se, sunt autem unum in ratione essentiae, in quantum autem opponuntur non uniuntur. In linea autem intelligibili objectum

non unitur potentiae vel cognitioni in divinis, mediante Verbo et processione notionali, quia ibi cognitio, seu intelligere, et intellectus, et res intellecta sunt unum omnimoda identitate ex se, et in quantum actus purus in esse intelligibili, non mediante Verbo producto: nec enim Verbum ponitur ex indigentia ut essentia divina reddatur intelligibilis, aut unita, et repraesentata intellectui Patris, aut ut ipse Pater sit sapiens, et intelligens, totum hoc anim habet ex se, et ex infinita ratione actus puri in esse intelligibili, quam infinitatem non accepit essentia a Personis, sed potius, per essentiam eam habent Personae. Et nihilominus processio illa Verbi, modo intelligibili orta ex foecunditate, et plenitudine intelligentiae ad manifestandum rem intellectam, non ad constituendum in esse intellecti, ex vi suae processionis consubstantialitatem petit ipsius Verbi, cum Patre generante ob rationem dictam, quia est processio intelligibilis quae tendit ad hoc ut sit idem numerus cum objecto, quod repraesentat in esse intelligibili. Et quia est processio intelligi-

bilis in actu puro, et secundum esse intelligibile, quod est substantia, et idem atque esse antitativum objecti, ex sua propria ratione talis processionis petit idem numero esse cum objecto in substantia, sicut in intelligibilitate quam exprimit. Unde fit quod Filius est idem cum Patre in essentia, non solum ratione illa communi, qua omnia sunt una in essentia divina, quia actus purus est, excepta relativa oppositione, sed etiam speciali ratione processionis intelligibilis, quae si hoc per se tendit in vitalis processionis, ut unum numero sit dum suo objecto in esse intelligibili, et si hoc esse intelligibile est purum, et substantiale per se, tendit ad unitatem in esse substantiali quod est consubstantialitas, non dividendo substantiam per propagationem, sed eandem substantiam numero, quae est in objecto communicando quando ipsa substantia est esse intelligibilis, et intellectum in actu puro.

1000

11/11/11 11:11 AM

Age Group	Percentage of Respondents
18-29	45%
30-39	55%
40-49	65%
50-59	70%
60-69	75%
70-79	75%
80+	75%

[illegible]

Let λ denote the eigenvalue. Then the result of substituting λ is 0.

Prima in produzione della serie
 1144 viene fornito con un unico or-
 dinatore in legno. Il prezzo è di
 1144.

Honorable, Judge good short sentences. We
get it from you, but we like your justice...
my mother's past...
the...
Honorable W.A.L. de...
W.A.L. de...
W.A.L. de...

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

quae producit (92) tamquam principium quod ipsum Filium sua essentia, atque intellectu tamquam principiis quo. Rursus sicut a parte essentiae per intellectum resultat haec prima Persona, ita a parte intelligere sapientiae essentialis, ac essentiae, quae ita communicatur Patris influxum, activaeque productione Verbi, resultat relatio ejus qui ab alio, ex qua, et ex intelligere; seu sapientia essentiali, ac essentia ita communicatis constituitur Filius, qui est id quod producit a Patre. Similiter licet Pater et Filius diligendo producant per voluntatem Spiritum sanctum, tamen diligere essentialis, et absolutum non est productio activa Spiritus sancti, sed spirare est producere Spiritum sanctum et completur ipsum diligere per relationem producentis ad rem eo modo productam, quae relatio significata per modum actionis in Patre et Filio est, quae dicitur productio activa Spiritus sancti. Haec est tota meditatio Molinae, quae ob sui novitatem, et obscuritatem in tanto mysterio explicando non leviter attentionem sollicitat.

Circa secundum punctum est celebris sententia Scoti in I, dist. II, q. VII, §. Obijcit contra, et sumitur etiam ex quolib. XIV, §. Sic intelligendum, qui quidem fatetur Filium procedere per intellectum, et Spiritum sanctum per voluntatem, sed negat procedere Filium formaliter per intellectionem, aut Spiritum sanctum per amorem, sed Filium per dicere, et Spiritum sanctum per spirare, quos constat eo habere ut distinctos actus ab intelligere, et amare, ita ut nullum ordinem vel causalitatis, vel prioritatis, aut emanationis inter se habeant; et sic salvat quod licet intelligere et velle sint communes omnibus Personis, tamen dicere et spirare non sunt communes, sed dicere solum convenit Patri tamquam principio generanti, spirare soli Patri et Filio, ut principio spiranti: de qua Scoti opinione quomodo intelligenda sit postea dicam.

Hic Scoti sententiae annecto sententiam, quae attribuitur Henrico II p. summae, art. LIX, qu. IX, atque Argentiniae, Marcellio, Richardo, et aliis, qui non distinguunt duos actus in intellectu, alterum qui sit cognitio, alterum qui sit dictio, sicut Scotus, sed duas cognitiones seu intellectiones, alteram communem toti Trinitati, quae nihil producat, al-

teram solius Patris; quae generat, et haec est notionalis. Et hanc secundam perfecte manifestativam rei cognitae, primam quasi simplicem, indeterminatam, et confusam, seu passivam, sicut in nobis est simplex apprehensio ab Henrico vocari quodlib. VI, q. I, aliqui referunt Quod Deo attribuire nefas est.

III. Constanter oppositum tenet cum D. Thomas et ejus discipulis major, et currentior theologorum pars, namque processiones istas in Deo esse actus vitales ab intellectu, et voluntate manantes, nec generationem seu distinctionem Verbi, aut spirationem Spiritus sancti esse formaliter alios actus, quam veras, et propriae intellectionis, verique amoris. Et durandi sententiam multi censura gravi incurrunt in re tanti ponderis. Pro hac sententia videri potest doctor sanctus quaestiones XXVII, art. I et V, ibi, Cajetanus, Bagnes, Zumel, Nazarius, Ripa, Navarrete, Carmelitani, et alii, p. SUAR. lib. I de Trinitate, c. V, VI et VII, Vasquez disp. CXVI, Arubal disp. XCVII, Ruiz disp. LIX, sect. II, et disp. IX, sect. I et II, et plures alii.

Cacterum in explicando isto actu quo intellectio dicit, et generat Verbum, et quo pacto intellectio sit, valde inter se auctores isti dissentiunt, quod totum manat ex dissentientibus (93) opinionibus, quae in philosophia versantur circa rationem intellectionis, et dictionis, in quo consistent, et quomodo perficiantur, an per actionem productivam, an per informationem qualitatis representantis; et similiter dictio in quo consistat, an in prolatione verbi et sermonis, an in informatione verbi et significatione rei dictae. Hoc enim conducit ad videndum an processiones istae per modum actionis, et productionis consideratae sint formaliter ipsae intellectio, et amor, si etiam amor, et intellectio operationes, et actiones sunt; an solum concomitanter productio seu processio sit intellectio, quia intellectio intelligitur ut informatio, processio ut productio. De quo statim dicemus.

Solum adverte p. Suarez independentem ab istis opinionibus de intellectione, et locutione an sint informatio, vel actio, seu productio, existimare, quod actus intelligendi, et amandi se habent in istis processionibus divinis, ut principia quo producendi, non ut ipsae productio, secu-

În acest caz, raportarea la obiectul de studiu este
 însoțită de un număr de 1 de înțelegere a lui

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

În înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

înțelegerea este însoțită de un număr de 1 de

The first of these is the fact that the library is a public institution, and as such it is open to all. The second is the fact that the library is a place of learning, and as such it is a place where the mind is free to roam. The third is the fact that the library is a place of quiet, and as such it is a place where the mind can be at rest.

The fourth is the fact that the library is a place of knowledge, and as such it is a place where the mind can be fed. The fifth is the fact that the library is a place of culture, and as such it is a place where the mind can be refined. The sixth is the fact that the library is a place of history, and as such it is a place where the mind can be grounded.

The seventh is the fact that the library is a place of art, and as such it is a place where the mind can be inspired. The eighth is the fact that the library is a place of science, and as such it is a place where the mind can be enlightened. The ninth is the fact that the library is a place of religion, and as such it is a place where the mind can be comforted.

The tenth is the fact that the library is a place of peace, and as such it is a place where the mind can be soothed. The eleventh is the fact that the library is a place of joy, and as such it is a place where the mind can be delighted. The twelfth is the fact that the library is a place of hope, and as such it is a place where the mind can be encouraged.

The thirteenth is the fact that the library is a place of love, and as such it is a place where the mind can be warmed. The fourteenth is the fact that the library is a place of faith, and as such it is a place where the mind can be strengthened. The fifteenth is the fact that the library is a place of courage, and as such it is a place where the mind can be fortified.

The sixteenth is the fact that the library is a place of wisdom, and as such it is a place where the mind can be guided. The seventeenth is the fact that the library is a place of power, and as such it is a place where the mind can be empowered. The eighteenth is the fact that the library is a place of glory, and as such it is a place where the mind can be glorified.

The nineteenth is the fact that the library is a place of honor, and as such it is a place where the mind can be honored. The twentieth is the fact that the library is a place of respect, and as such it is a place where the mind can be respected. The twenty-first is the fact that the library is a place of dignity, and as such it is a place where the mind can be dignified.

The twenty-second is the fact that the library is a place of grace, and as such it is a place where the mind can be graced. The twenty-third is the fact that the library is a place of mercy, and as such it is a place where the mind can be merciful. The twenty-fourth is the fact that the library is a place of kindness, and as such it is a place where the mind can be kind.

The twenty-fifth is the fact that the library is a place of gentleness, and as such it is a place where the mind can be gentle. The twenty-sixth is the fact that the library is a place of meekness, and as such it is a place where the mind can be meek. The twenty-seventh is the fact that the library is a place of lowliness, and as such it is a place where the mind can be lowly.

The twenty-eighth is the fact that the library is a place of humility, and as such it is a place where the mind can be humble. The twenty-ninth is the fact that the library is a place of modesty, and as such it is a place where the mind can be modest. The thirtieth is the fact that the library is a place of simplicity, and as such it is a place where the mind can be simple.

The thirty-first is the fact that the library is a place of purity, and as such it is a place where the mind can be pure. The thirty-second is the fact that the library is a place of holiness, and as such it is a place where the mind can be holy. The thirty-third is the fact that the library is a place of righteousness, and as such it is a place where the mind can be righteous.

The thirty-fourth is the fact that the library is a place of truth, and as such it is a place where the mind can be true. The thirty-fifth is the fact that the library is a place of justice, and as such it is a place where the mind can be just. The thirty-sixth is the fact that the library is a place of peace, and as such it is a place where the mind can be peaceful.

The thirty-seventh is the fact that the library is a place of love, and as such it is a place where the mind can be loving. The thirty-eighth is the fact that the library is a place of faith, and as such it is a place where the mind can be faithful. The thirty-ninth is the fact that the library is a place of courage, and as such it is a place where the mind can be courageous.

The fortieth is the fact that the library is a place of wisdom, and as such it is a place where the mind can be wise. The forty-first is the fact that the library is a place of power, and as such it is a place where the mind can be powerful. The forty-second is the fact that the library is a place of glory, and as such it is a place where the mind can be glorious.

The forty-third is the fact that the library is a place of honor, and as such it is a place where the mind can be honored. The forty-fourth is the fact that the library is a place of respect, and as such it is a place where the mind can be respected. The forty-fifth is the fact that the library is a place of dignity, and as such it is a place where the mind can be dignified.

The forty-sixth is the fact that the library is a place of grace, and as such it is a place where the mind can be graced. The forty-seventh is the fact that the library is a place of mercy, and as such it is a place where the mind can be merciful. The forty-eighth is the fact that the library is a place of kindness, and as such it is a place where the mind can be kind.

The forty-ninth is the fact that the library is a place of gentleness, and as such it is a place where the mind can be gentle. The fiftieth is the fact that the library is a place of meekness, and as such it is a place where the mind can be meek. The fifty-first is the fact that the library is a place of lowliness, and as such it is a place where the mind can be lowly.

The fifty-second is the fact that the library is a place of humility, and as such it is a place where the mind can be humble. The fifty-third is the fact that the library is a place of modesty, and as such it is a place where the mind can be modest. The fifty-fourth is the fact that the library is a place of simplicity, and as such it is a place where the mind can be simple.

The fifty-fifth is the fact that the library is a place of purity, and as such it is a place where the mind can be pure. The fifty-sixth is the fact that the library is a place of holiness, and as such it is a place where the mind can be holy. The fifty-seventh is the fact that the library is a place of righteousness, and as such it is a place where the mind can be righteous.

The fifty-eighth is the fact that the library is a place of truth, and as such it is a place where the mind can be true. The fifty-ninth is the fact that the library is a place of justice, and as such it is a place where the mind can be just. The sixtieth is the fact that the library is a place of peace, and as such it is a place where the mind can be peaceful.

[illegible]

the *Journal of Management Education* (JME) is a peer-reviewed journal that publishes research, theory, and practice in the field of management education. The journal is published by the American Management Education Association (AMEA) and is available online through the Sage Publications website. The journal is a key source of information for researchers and practitioners in the field of management education.

[illegible]

...the ...

dated with its sister, which

Specialized — An organization or person who has specialized knowledge or skills in a particular area.

1. **Introduction**
 2. **Background**
 3. **Methodology**
 4. **Results**
 5. **Discussion**
 6. **Conclusion**
 7. **References**
 8. **Appendix**
 9. **Index**
 10. **Table of Contents**
 11. **Abstract**
 12. **Summary**
 13. **Key Words**
 14. **Keywords**
 15. **Subject Headings**
 16. **Classification**
 17. **Indexing**
 18. **References**
 19. **Appendix**
 20. **Index**
 21. **Table of Contents**
 22. **Abstract**
 23. **Summary**
 24. **Key Words**
 25. **Keywords**
 26. **Subject Headings**
 27. **Classification**
 28. **Indexing**
 29. **References**
 30. **Appendix**
 31. **Index**
 32. **Table of Contents**
 33. **Abstract**
 34. **Summary**
 35. **Key Words**
 36. **Keywords**
 37. **Subject Headings**
 38. **Classification**
 39. **Indexing**
 40. **References**
 41. **Appendix**
 42. **Index**
 43. **Table of Contents**
 44. **Abstract**
 45. **Summary**
 46. **Key Words**
 47. **Keywords**
 48. **Subject Headings**
 49. **Classification**
 50. **Indexing**
 51. **References**
 52. **Appendix**
 53. **Index**
 54. **Table of Contents**
 55. **Abstract**
 56. **Summary**
 57. **Key Words**
 58. **Keywords**
 59. **Subject Headings**
 60. **Classification**
 61. **Indexing**
 62. **References**
 63. **Appendix**
 64. **Index**
 65. **Table of Contents**
 66. **Abstract**
 67. **Summary**
 68. **Key Words**
 69. **Keywords**
 70. **Subject Headings**
 71. **Classification**
 72. **Indexing**
 73. **References**
 74. **Appendix**
 75. **Index**
 76. **Table of Contents**
 77. **Abstract**
 78. **Summary**
 79. **Key Words**
 80. **Keywords**
 81. **Subject Headings**
 82. **Classification**
 83. **Indexing**
 84. **References**
 85. **Appendix**
 86. **Index**
 87. **Table of Contents**
 88. **Abstract**
 89. **Summary**
 90. **Key Words**
 91. **Keywords**
 92. **Subject Headings**
 93. **Classification**
 94. **Indexing**
 95. **References**
 96. **Appendix**
 97. **Index**
 98. **Table of Contents**
 99. **Abstract**
 100. **Summary**
 101. **Key Words**
 102. **Keywords**
 103. **Subject Headings**
 104. **Classification**
 105. **Indexing**
 106. **References**
 107. **Appendix**
 108. **Index**
 109. **Table of Contents**
 110. **Abstract**
 111. **Summary**
 112. **Key Words**
 113. **Keywords**
 114. **Subject Headings**
 115. **Classification**
 116. **Indexing**
 117. **References**
 118. **Appendix**
 119. **Index**
 120. **Table of Contents**
 121. **Abstract**
 122. **Summary**
 123. **Key Words**
 124. **Keywords**
 125. **Subject Headings**
 126. **Classification**
 127. **Indexing**
 128. **References**
 129. **Appendix**
 130. **Index**
 131. **Table of Contents**
 132. **Abstract**
 133. **Summary**
 134. **Key Words**
 135. **Keywords**
 136. **Subject Headings**
 137. **Classification**
 138. **Indexing**
 139. **References**
 140. **Appendix**
 141. **Index**
 142. **Table of Contents**
 143. **Abstract**
 144. **Summary**
 145. **Key Words**
 146. **Keywords**
 147. **Subject Headings**
 148. **Classification**
 149. **Indexing**
 150. **References**
 151. **Appendix**
 152. **Index**
 153. **Table of Contents**
 154. **Abstract**
 155. **Summary**
 156. **Key Words**
 157. **Keywords**
 158. **Subject Headings**
 159. **Classification**
 160. **Indexing**
 161. **References**
 162. **Appendix**
 163. **Index**
 164. **Table of Contents**
 165. **Abstract**
 166. **Summary**
 167. **Key Words**
 168. **Keywords**
 169. **Subject Headings**
 170. **Classification**
 171. **Indexing**
 172. **References**
 173. **Appendix**
 174. **Index**
 175. **Table of Contents**
 176. **Abstract**
 177. **Summary**
 178. **Key Words**
 179. **Keywords**
 180. **Subject Headings**
 181. **Classification**
 182. **Indexing**
 183. **References**
 184. **Appendix**
 185. **Index**
 186. **Table of Contents**
 187. **Abstract**
 188. **Summary**
 189. **Key Words**
 190. **Keywords**
 191. **Subject Headings**
 192. **Classification**
 193. **Indexing**
 194. **References**
 195. **Appendix**
 196. **Index**
 197. **Table of Contents**
 198. **Abstract**
 199. **Summary**
 200. **Key Words**
 201. **Keywords**
 202. **Subject Headings**
 203. **Classification**
 204. **Indexing**
 205. **References**
 206. **Appendix**
 207. **Index**
 208. **Table of Contents**
 209. **Abstract**
 210. **Summary**
 211. **Key Words**
 212. **Keywords**
 213. **Subject Headings**
 214. **Classification**
 215. **Indexing**
 216. **References**
 217. **Appendix**
 218. **Index**
 219. **Table of Contents**
 220. **Abstract**
 221. **Summary**
 222. **Key Words**
 223. **Keywords**
 224. **Subject Headings**
 225. **Classification**
 226. **Indexing**
 227. **References**
 228. **Appendix**
 229. **Index**
 230. **Table of Contents**
 231. **Abstract**
 232. **Summary**
 233. **Key Words**
 234. **Keywords**
 235. **Subject Headings**
 236. **Classification**
 237. **Indexing**
 238. **References**
 239. **Appendix**
 240. **Index**
 241. **Table of Contents**
 242. **Abstract**
 243. **Summary**
 244. **Key Words**
 245. **Keywords**
 246. **Subject Headings**
 247. **Classification**
 248. **Indexing**
 249. **References**
 250. **Appendix**
 251. **Index**
 252. **Table of Contents**
 253. **Abstract</**

[illegible][illegible]

1. The first step is to identify the problem. In this case, the problem is that the company is not meeting its sales targets.

intelligere, quia sic illi repræsentat actu objectum, et manifestat : in manifestatione autem consistit intelligere, seu in præscriptione objecti manifestati. Et ideo philosophus dicit quod intelligere est quoddam pati, et S. Thomas dicit quod in intelligere, ut distinguitur a dicere, non importatur ordo originis, sed informatio quædam, infra. q. XXXIV. a. I ad III. Unde addunt aliqui, quod si conceptus, seu verbum produceretur ab alio intellectu, et uniretur meo, ergo per illam informationem intelligerem, quia formaliter mihi manifestaret objectum. Quod tamen alii negant, quia ad intelligere requiritur vitalis influxus. Ex quibus ductus p. Alarcon, sequens sententiam Vasquez tract. V de Trinitate, (100) disp. VIII. c. III. n. VI, sentit ita consistere cognitionem in illa informatione qualitatibus repræsentativæ, et non in actione productiva, quod actio productiva verbi solum sit cognitio effectiva, id est, effectio cognitionis, non autem formaliter sit cognitio, sed id quod producit per talem actionem est cognitio, et est terminus ejus actionis, ut actio est, non ut cognitio. Quid autem sit formaliter illa actio, si cognitio formaliter non est, non ita explicant hi auctores; solumque dicent esse productionem cognitionis, non cognitionem, sicut actio calefactiva non est calor productus.

X. Circa ipsam vero locationem censent hi auctores quod productio verbi ab intellectu non est formaliter locutio, et dictio quamquam Suarez citato loco de Trinitate distinguit dicere ab intelligere, quia dicere est producere verbum, intelligere vero informari ab eo. Vasquez autem citata disputatione CXL, quem sequitur Alarcon citatus et alii, censet locationem, seu dictionem formaliter non esse productionem verbi, esse formalem illam informationem qua verbum significat rem dictam menti. Nec enim quaerenti quidteriori significatur : vox enim exterior dicis, aut quid loqueris ? Respondebitur, neque significat ipsum intellectum, ne dico qualitatem, vel dico vocem, sed dico talem vel talem historiam, aut rem de qua est sermo.

Philominus nos breviter dicimus intellectionem apud D. Thomam non esse solam informationem actus, vel qualitatis repræsentativæ, licet illa interveniat, aut requiratur ad nostram intellectionem, sed formaliter esse operationem ipsam, etiam prout vitalis egressio est ab intel-

ligente, qua operatione percipit, vel apprehendit objectum, dictionem vero, seu locationem esse ipsam operationem, ut formativam et expressivam verbi, seu rei intellectæ in verbo.

XI. Prima pars de ipso intelligere in doctrina S. Thomæ negari non potest, namque enim intellectionem, seu intelligere constituit in informatione verbi, seu qualitatis repræsentativæ, licet bene in informatione objecti, seu rei intellectæ mediante, operatione et apprehensione ipsius, perpetuoque distinguit intelligere a verbo. Et fuit magna hallucinatio in aliquibus auctoribus non distinguere apud D. Thomam informationem objecti, seu rei intellectæ quæ in ipso verbo repræsentatur ab informatione qualitatis illius repræsentativæ, ut jam supra præcedenti articulo advertimus. Loquendo autem de ipso intelligere formaliter, ut distinguitur a verbo, seu similitudine expressa, dicit D. Thomas IV contra gentes. c. XI quod : " Significat ipsum intelligere apprehensionem ejus quod intelligitur per intellectum. " Non dicit informationem qualitatis repræsentativæ, sed apprehensionem ejus quod intelligitur significare. Et quaest. VIII de potentia, artic. I ; " Intelligens, inquit, ad quatuor potest habere ordinem, scilicet ad rem quæ intelligitur, ad speciem intelligibilem, qua fit intellectus in actu, ad suum intelligere, et ad conceptionem intellectus, quæ quidem conceptio a tribus prædictis differt, etc. " Et pñens differentiam ab intelligere dicit " Differt autem ab actione intellectus, quia prædicta conceptio consideratur ut terminus actionis, et quasi quoddam per ipsam constitutum ; intellectus enim format rei definitionem, vel etiam propositionem. Hæc autem conceptio intellectus propriæ verbum dicitur : hoc enim est quod verbo extrinsecum ab ipso intelligere, cum ip-

sum intelligere compleri non possit sine verbo praedicto." Sic D. Thomas explicat verbum, et intelligere, ubi nihil minus dicit D. Thomas quam quod intelligere sit ipsa informatio verbi seu qualitatis representantis, sed quod per ipsum intelligere formatur verbum, seu intentio, et similitudo rei intellectae, et illud ipsum quod vocat intelligere, vocat actum, seu actionem intellectus. Et similiter in opusculo XIII dicit: "Intelligere esse operationem intellectus," et in hoc distinguit intelligere a verbo. Et addit quod: "Verbum interius comparatur ad intellectum, non sicut quo intellectus intelligit, sed sicut in quo intelligit, quia in isto sic expresso, et formatum videt naturam rei intellectae." Et idem habet opusculo XIV, dicens quod formato objecto per verbum intelligit, et quod ad ipsum terminatur intelligere. Sed intellectus videt, seu intelligit objectum in verbo inhaerente sibi, et informante se: ergo intelligere non est inhaerentia ipsa, seu informatio verbi, aut qualitatis representantis, sed operatio apprehendens in verbo rem expressam et representatam. Postremo, intellectus apud D. Thomam format verbum intelligendo, ut supra deduximus, et affirmat expresse IV contra gentiles, cap. XI: "Intellectus, inquit, intelligendo concipit, et format intentionem sive rationem intellectam, quae est interius verbum." Et I contra gentiles, cap. LIII: "Intellectus formando huiusmodi intentionem rem intelligit." Ergo intelligere non consistit in informatione illius similitudinis expressae, sed magis in ipsa formatione ejus jam intelligit, videlicet per ipsum operationem, quae dicit habitudinem ad rem intellectam, apprehendendo illam.

XII. De secundo autem parte conclusionis, quod dicere est ipsa operatio, ut expressiva verbi, videri potest S. Thomae apud opusculo XIV, ubi inquit: "Ad ipsum verbum in quo quidditas rei recipitur, imo quia est quidditatis similitudo, terminatur intelligere: sic enim habet rationem objecti intellectus: ut vero est per intellectum expressum, ei conjungitur dicere; et sic idem ipsum verbum est effectus actus intellectus, qui est formativus objecti, et ipsius dicere." Sed ex professo idem tractat S. Thomas illo loco, quem pro se afferunt contrarii, hac prima parte, q. XXXIV, art. I ad III,

ubi inquit: "Dicere et intelligere differre, quia intelligere importat solam habitudinem intelligentis ad rem intellectam, in qua nulla ratio originis importatur, (scilicet ad rem intellectam, quae non originatur ab intellectu) sed solum informatio quaedam in intellectu nostro, prout intellectus noster fit in actu per formam rei intellectae. Sed dicere importat principaliter habitudinem ad verbum conceptum: nihil enim est aliud dicere, quam proferre verbum, sed mediante verbo importat habitudinem ad rem intellectam, quae in verbo prolato manifestatur intelligenti." Ubi ponderare quod quando D. Thomas loquitur de ipso intelligere, nullam mentionem facit de informatione conceptus, vel qualitatis representantis, aut de habitudine ad ipsam, sed de habitudine, et informatione rei intellectae, quae utique non informat inhaerendo, aut entitative se uniendo, sed per unionem apprehensivam, quatenus (102) intellectus apprehendendo rem, informatur illa; unde, et vulgo notitiam accipere, informari animam dicimus. Quando vero loquitur D. Thomas de ipso dicere, in eo in quo distinguitur ab intelligere, dicit quod dicere importat habitudinem ad verbum et mediante verbo, ad rem intellectam quae verbo manifestatur, ubi ipsam habitudinem dicendi per ordinem ad verbum, et ad qualitatem manifestativam explicat, sicut ipsum intelligere, non per habitudinem ad verbum, sed ad rem intellectam explicaverat. Et hanc habitudinem dictionis ad verbum non ponit in hoc quod intellectus informetur verbo, seu conceptu locuto, sed quod proferat illud. Quod autem non solum res dicta proferatur, et dicatur, sed etiam verbum ipsum quod quis loquitur, pappo ante dixerat D. Thomas eodem loco: "Dicitur, inquit, non solum verbum, sed etiam res quae verbo intelligitur, vel significatur." Et idem pluribus aliis locis docet. Et certe in hoc nulla potest esse dubitatio, quod verbum ipsum vere et proprie dicatur, et sit locutum, quia est prolato et expressum, sicut loquimur verbum vocale proferendo, et exprimendo ipsum ore. Constat enim quod etiam quando non intelligimus significationem verborum, aut etiam cum quis profert verba non significativa, dicimus vere, et proprie quod talis loquitur et verba profert: nam tunc interroganti quid loquitur ille, dicimus nos ignorare

quid loquatur, nescimus quid loquitur, supponimus ergo quod loquitur, et verbum profert, sed non intelligimus significationem verbi. Quare nullus dubitat quod verbum ipsum dicatur, et locutione profertur, supposito quod percipit ipsum loqui, et inquirat de significato verbi locuti; imo quia per se notum supponitur nos dicere, et loqui verba, non respondemus interroganti, et quaerenti quid loqueris, nos loqui verba; hoc enim ita per se notum supponitur, quod nemo de hoc interrogare praesumitur, sed solum de eo quod significatur per verba sic prolata, et dicta; sed supponendo semper quod verba ipsa dicuntur, et locutione profertur; nam, ut dicit Augustinus tractu I in Joannem: "essidue dicendo nomina verborum, quasi viligerunt verba;" et sicut ore dicimus verba quae sunt voces, et scilicet quidam ore animalis formati, ita intellectus dicimus verba quae sunt qualitates expressive. Et ad hoc quod verba sunt locuta, et dicta tanquam de aliquo per se noto non inquirimus nec dubitamus, sed solum significationem et res verbo prolatae significatas curamus scire, et intelligere, sicut in convivio versis opponuntur menseae, et mappae, et scutellae, et vasa, sed non curatur de illis, sed de cibo aut potu in illis illato, quia ista sunt quae comeduntur aut bibuntur. Et sic sententiis, et Vasques pro hac parte, quatenus negat verbum, nec dictionem aut locutionem consistere in prolatione verbi, sed in informatione aut manifestatione ejus respicienda omnino est.

XIII. Quod vero de informatione verbi, seu qualitatis representativae dicunt Suarez et Vasques quod in ipsa consistat intelligere formaliter, non in operatione, seu actu intellectus, ut distinguatur ab informatione verbi, et tenet in ipsam rem verbo representatam, ex doctrina S. Thomae relata relictur. Nam constat intellectum videre rem, et cognoscere et representatam in verbo, seu conceptu, non quia ly representata dicat aliquid ex parte subjecti cogniti, sed ex parte medii, quo intellectui praesens fit, et ipse conceptus representat, et manifestat rem, non (103) potentiae nuda, sed potentiae cognoscenti, seu ipsi cognitioni potentiae, sed non representat cognitioni verbum, et qualitas illa, nisi ut informans, et inhaerens ipsi potentiae cui manifestat; si quidem accidens est, nec existere potest nisi in actu, nec

manifestare nisi existendo. Ergo si ipse cognitioni manifestat, cognitio formaliter aliud est a verbo ut inhaerente et informante.

Et confirmatur, quia intelligere ut intelligere est actus vitalis, seu actualis vita intelligentis, sicut sentire est actualis vita sentientis, et quicumque alius motus vitalis est actualis vita viventis, sed formalis ratio vitalitatis non explicatur in ipso actu, et in ipso vivente per pati et informari, sed per agere, et se emittere, quia vitalitas formaliter consistit in se movere: hoc autem quod est informare, et potentiam informari a qualitate est commune viventi, et non viventi; nam etiam non vivens informatur a qualitatibus suis; ergo si intelligere formaliter est vivere et vita actualis, non potest consistere in eo quod est pati et informari potentiam a qualitate, sed in eo quod est agere et operari, ut est active a potentia, non ut in genere causae formalis actuali, licet etiam ista informatio requiratur, quia cum sit actus immanens, in ipsa potentia inhaerere debet; sed tamen non quatenus inhaeret, et informat actus, sed quatenus egreditur, et denominat operantem, vitaliter constituit intellectionem; aut saltem si accedat, et operatio, ut informans, et inhaerens, est intelligere, non ex informatione qualitatis representativae, quae est terminus, et verbum, sed ex conjunctione, et informatione ipsius operationis, et actus egredientis vitaliter a potentia denominatur intelligere.

XIV. Unde sequitur, quod etiamsi daretur quod ad representandum obiectum potentiae sufficit informatio qualitatis representativae, etiamsi talis qualitas, et similiter non procedat ab ipsa potentia vivente, tamen ut aliquis dicatur intelligere convenit subjecto, non sufficit informatio et inhaerentia actus, vel conceptus, sed requiritur processio et egressio actus ad operantem, quia intelligere formalissime est actus vivens, ut vivens est, vitalitas autem non convenit actui pro ea parte praecise quae inhaeret in vivente, quia hoc passivum est, et passivum non est vitale, sed pro ea parte quae active est a vivente, quia de ratione viventis formalissime est ut moveat se, non ut patiat: ergo cum intelligere sit vivere, formalissime erit movere, et non patiens et informari

1. The first step in the process of creating a new product is to identify a market need. This involves conducting market research to determine what consumers want and what problems they are trying to solve. Once a need is identified, the next step is to develop a concept that addresses this need. This concept should be unique, valuable, and feasible.

2. The second step is to create a prototype. A prototype is a preliminary model of the product that allows the designer to test the concept and make necessary adjustments. This can be done using various materials and techniques, depending on the nature of the product. The prototype is used to evaluate the product's functionality, appearance, and user experience.

3. The third step is to conduct a feasibility study. This study assesses the technical, financial, and market viability of the product. It involves estimating the costs of production, distribution, and marketing, as well as identifying potential risks and challenges. The feasibility study helps the designer decide whether to proceed with the product development process.

4. The fourth step is to develop a business plan. A business plan is a document that outlines the company's goals, strategies, and financial projections. It serves as a roadmap for the business and is essential for securing funding from investors or lenders. The business plan should include information about the market, the competition, the marketing strategy, and the financial requirements of the product.

5. The fifth step is to manufacture the product. Once the business plan is approved, the designer can proceed with the manufacturing process. This involves sourcing materials, hiring workers, and setting up a production line. The manufacturer should ensure that the product is produced to the highest quality standards and that all safety regulations are followed.

6. The sixth step is to launch the product. This involves marketing the product to the target audience and distributing it to retail outlets or directly to consumers. The launch strategy should be tailored to the product and the market, and it should include a plan for monitoring sales and customer feedback.

7. The seventh step is to evaluate the product's performance. After the product has been launched, the designer should monitor its sales, customer satisfaction, and overall performance. This information can be used to make improvements to the product and the marketing strategy, and to identify new opportunities for growth.

8. The eighth step is to iterate the product. Based on the feedback received, the designer may need to make changes to the product or the marketing strategy. This process of iteration is a key part of the product development cycle, as it allows the designer to refine the product and improve its market fit.

9. The ninth step is to scale the product. Once the product has been successfully launched and evaluated, the designer can consider scaling the production and distribution. This involves increasing the volume of production and expanding the distribution network to reach a larger market.

10. The tenth step is to protect the intellectual property. The designer should take steps to protect their intellectual property, such as filing for patents or trademarks. This helps to ensure that the designer's ideas and creations are protected from unauthorized use by others.

4. *Publicly accessible* means that the information is available to the public, whether or not it is available to the public in a form that is accessible to the public. This includes information that is available to the public in a form that is accessible to the public, whether or not it is available to the public in a form that is accessible to the public.

...the ... of ...

1. **Identify the main components of the system.**
 2. **Define the scope and objectives of the project.**
 3. **Develop a detailed project plan.**
 4. **Implement the project plan.**
 5. **Monitor and control the project.**
 6. **Close the project.**

The following table lists the names of the authors of the papers presented at the conference, along with their affiliations and contact information. The table is organized into three columns: Author Name, Affiliation, and Contact Information.

Author Name	Affiliation	Contact Information
Dr. John Doe	University of California, Berkeley	john.doe@berkeley.edu
Dr. Jane Smith	Massachusetts Institute of Technology	jane.smith@mit.edu
Dr. Robert Johnson	Stanford University	robert.johnson@stanford.edu
Dr. Emily White	Harvard University	emily.white@harvard.edu
Dr. Michael Brown	University of Texas at Austin	michael.brown@utexas.edu
Dr. Sarah Green	University of Washington	sarah.green@u.washington.edu
Dr. David Black	University of Michigan	david.black@umich.edu
Dr. Lisa Gray	University of Illinois at Urbana-Champaign	lisa.gray@uiuc.edu
Dr. James Blue	University of Wisconsin-Madison	james.blue@wisc.edu
Dr. Karen Red	University of California, San Diego	karen.red@ucsd.edu
Dr. Steven Purple	University of Pennsylvania	steven.purple@upenn.edu
Dr. Nancy Yellow	University of Texas at Dallas	nancy.yellow@utdallas.edu
Dr. Christopher Green	University of Arizona	christopher.green@u.arizona.edu
Dr. Michelle Black	University of Colorado at Boulder	michelle.black@colorado.edu
Dr. Daniel White	University of Oregon	daniel.white@uoregon.edu
Dr. Ashley Gray	University of New Mexico	ashley.gray@unm.edu
Dr. Benjamin Blue	University of Idaho	benjamin.blue@uidaho.edu
Dr. Victoria Red	University of Montana	victoria.red@montana.edu
Dr. Alexander Purple	University of Wyoming	alexander.purple@uwyo.edu
Dr. Sophia Yellow	University of Nevada, Reno	sophia.yellow@unr.edu
Dr. Matthew Green	University of Utah	matthew.green@u.utah.edu
Dr. Olivia Black	University of New Hampshire	olivia.black@unh.edu
Dr. Noah White	University of Vermont	noah.white@uvm.edu
Dr. Isabella Gray	University of New York at Albany	isabella.gray@u Albany.edu
Dr. Ethan Blue	University of New York at Stony Brook	ethan.blue@stonybrook.edu
Dr. Aiden Red	University of New York at Binghamton	aiden.red@binghamton.edu
Dr. Ava Purple	University of New York at Buffalo	ava.purple@buffalo.edu
Dr. Liam Yellow	University of New York at State University of New York	liam.yellow@sunysb.edu
Dr. Mia Green	University of New York at Westchester	mia.green@westchester.edu
Dr. Owen Black	University of New York at Cortland	owen.black@cortland.edu
Dr. Scarlett White	University of New York at Oswego	scarlett.white@oswego.edu
Dr. Ryan Gray	University of New York at Plattsburgh	ryan.gray@plattsburgh.edu
Dr. Zoe Blue	University of New York at Fredonia	zoe.blue@fredonia.edu
Dr. Lucas Red	University of New York at Delhi	lucas.red@delhi.edu
Dr. Chloe Purple	University of New York at Oneonta	chloe.purple@oneonta.edu
Dr. Jacob Yellow	University of New York at Saratoga Springs	jacob.yellow@stateuniversity.edu
Dr. Emily Green	University of New York at Utica	emily.green@utica.edu
Dr. Noah Black	University of New York at Schenectady	noah.black@schennectady.edu
Dr. Isabella White	University of New York at Albany	isabella.white@albany.edu
Dr. Ethan Gray	University of New York at Stony Brook	ethan.gray@stonybrook.edu
Dr. Aiden Blue	University of New York at Binghamton	aiden.blue@binghamton.edu
Dr. Ava Red	University of New York at Buffalo	ava.red@buffalo.edu
Dr. Liam Purple	University of New York at State University of New York	liam.purple@sunysb.edu
Dr. Mia Yellow	University of New York at Westchester	mia.yellow@westchester.edu
Dr. Owen Green	University of New York at Cortland	owen.green@cortland.edu
Dr. Scarlett Black	University of New York at Oswego	scarlett.black@oswego.edu
Dr. Ryan White	University of New York at Plattsburgh	ryan.white@plattsburgh.edu
Dr. Zoe Gray	University of New York at Fredonia	zoe.gray@fredonia.edu
Dr. Lucas Blue	University of New York at Delhi	lucas.blue@delhi.edu
Dr. Chloe Red	University of New York at Oneonta	chloe.red@oneonta.edu
Dr. Jacob Purple	University of New York at Saratoga Springs	jacob.purple@stateuniversity.edu
Dr. Emily Yellow	University of New York at Utica	emily.yellow@utica.edu
Dr. Noah Green	University of New York at Schenectady	noah.green@schennectady.edu
Dr. Isabella Black	University of New York at Albany	isabella.black@albany.edu
Dr. Ethan White	University of New York at Stony Brook	ethan.white@stonybrook.edu
Dr. Aiden Gray	University of New York at Binghamton	aiden.gray@binghamton.edu
Dr. Ava Blue	University of New York at Buffalo	ava.blue@buffalo.edu
Dr. Liam Red	University of New York at State University of New York	liam.red@sunysb.edu
Dr. Mia Purple	University of New York at Westchester	mia.purple@westchester.edu
Dr. Owen Yellow	University of New York at Cortland	owen.yellow@cortland.edu
Dr. Scarlett Green	University of New York at Oswego	scarlett.green@oswego.edu
Dr. Ryan Black	University of New York at Plattsburgh	ryan.black@plattsburgh.edu
Dr. Zoe White	University of New York at Fredonia	zoe.white@fredonia.edu
Dr. Lucas Gray	University of New York at Delhi	lucas.gray@delhi.edu
Dr. Chloe Blue	University of New York at Oneonta	chloe.blue@oneonta.edu
Dr. Jacob Red	University of New York at Saratoga Springs	jacob.red@stateuniversity.edu
Dr. Emily Purple	University of New York at Utica	emily.purple@utica.edu
Dr. Noah Yellow	University of New York at Schenectady	noah.yellow@schennectady.edu
Dr. Isabella Green	University of New York at Albany	isabella.green@albany.edu
Dr. Ethan Black	University of New York at Stony Brook	ethan.black@stonybrook.edu
Dr. Aiden White	University of New York at Binghamton	aiden.white@binghamton.edu
Dr. Ava Gray	University of New York at Buffalo	ava.gray@buffalo.edu
Dr. Liam Blue	University of New York at State University of New York	liam.blue@sunysb.edu
Dr. Mia Red	University of New York at Westchester	mia.red@westchester.edu
Dr. Owen Purple	University of New York at Cortland	owen.purple@cortland.edu
Dr. Scarlett Yellow	University of New York at Oswego	scarlett.yellow@oswego.edu
Dr. Ryan Green	University of New York at Plattsburgh	ryan.green@plattsburgh.edu
Dr. Zoe Black	University of New York at Fredonia	zoe.black@fredonia.edu
Dr. Lucas White	University of New York at Delhi	lucas.white@delhi.edu
Dr. Chloe Gray	University of New York at Oneonta	chloe.gray@oneonta.edu
Dr. Jacob Blue	University of New York at Saratoga Springs	jacob.blue@stateuniversity.edu
Dr. Emily Red	University of New York at Utica	emily.red@utica.edu
Dr. Noah Purple	University of New York at Schenectady	noah.purple@schennectady.edu
Dr. Isabella Yellow	University of New York at Albany	isabella.yellow@albany.edu
Dr. Ethan Green	University of New York at Stony Brook	ethan.green@stonybrook.edu
Dr. Aiden Black	University of New York at Binghamton	aiden.black@binghamton.edu
Dr. Ava White	University of New York at Buffalo	ava.white@buffalo.edu
Dr. Liam Gray	University of New York at State University of New York	liam.gray@sunysb.edu
Dr. Mia Blue	University of New York at Westchester	mia.blue@westchester.edu
Dr. Owen Red	University of New York at Cortland	owen.red@cortland.edu
Dr. Scarlett Purple	University of New York at Oswego	scarlett.purple@oswego.edu
Dr. Ryan Yellow	University of New York at Plattsburgh	ryan.yellow@plattsburgh.edu
Dr. Zoe Green	University of New York at Fredonia	zoe.green@fredonia.edu

[illegible]

ductio, neque dicitur habitudinem originis, ut dicit S. Thomas infra, quæst. XXXIV sed solum dicit apprehensionem objecti, et facit illud unum sibi apprehensivum. Secunda habitudo est ad verbum immediate dicentem, et proferendo illud quod est producere : et sic est dictio, et productio, et importat habitudinem originis, ut idem D. Thomas dicit. Et propter hoc verbum dicitur notionaliter, et processive, seu relative in divinis, non absolute. Hæc ad argumentum dicitur quod intellectio formaliter non est productio verbi, quatenus intellectio : sic enim solum respicit objectum intellectum, sed quatenus dictio, unde non sequitur quod ut productio intelligat verbum, sed quod dicat illud. Et hoc verum est.

Ad secundum dicitur quod intellectio formaliter non est representatio aut manifestatio, sed apprehensio rei representatæ, et manifestatæ. Representatio enim fit a representante, scilicet ab ipsa similitudine, in qua manifestatur res representata, cognitio fit ab ipso cognoscente, qui percipit illam representationem; unde si representatio fit ipsi cognitioni, cognitio non est representatio formaliter. Et fatetur hæc representationem melius fieri a re representante, quam a productione ipsius, sed productio, ut productio, non est intellectio.

Ad confirmationem respondetur, quod intellectio non consistit in actione, ut est productio et via ad verbum, sed in actu ipso secundo, ut est apprehensio et attingentia objecto in verbo representati, et formati. Et hæc non est actus imperfecti, sed perfecti, quia non est via, et tendentia ad producendum objectum, sed est tractio objecti ad se, et unio cum illo; et sic non est fieri, sed est actualitas ultima intelligentis; et sic intelligere est actus, ut est ad objectum non ut ad verbum producendum : sic enim est dictio; licet etiam ut intellectio attingat verbum, ut in quo continetur objectum.

XVI. Quod vero dicitur qualitatem non esse productionem, dico qualitatem, quæ est actus secundus, esse eminenter productionem, in vi actualitatis suæ, quia ad intelligendum in actu secundo ordinatur formatio, et prolatio verbi, quæ est productio. Nec sequitur quod sunt quædam qualitates representative, quæ

intellectio formaliter non representat, sed apprehendit, et percipit rem representatam, ut supra diximus. Verbum autem est qualitas representans, in qua intellectus contempletur rem intellectam, et simul dum format, et dicit, illud intelligit in eo, sicut si videndo fieret color, simul videretur et produceretur. Illi autem patres cum dicunt cognitionem nostram esse similitudinem, pesserunt uno verbo dici ex D. Thoma infra quæstione XXXIV, articulo I ad II, quod cum dicitur quod verbum est notitia, non accipitur notitia pro actu intellectus cognoscentis, sed pro eo quod intellectus concipit cognoscendo. Itaque cognitio aliquando sumitur pro ipso termino, in quo fit cognitio, quia ibi terminatur, aliquando pro ipso actu ad illum terminatum. Specialiter Augustinus in illo loco non dicit cogitationem esse verbum, sed potius : Cogitatio est cognitio fluctuans, et nondum fixa, quæ quando pervenit ad id quod scimus, et inde formata est, verbum dicitur : sed ly formata aliud dicitur ab ipsa cogitatione, scilicet id quod per illam formatum est, quod verbum est. Anselmus autem dicit similitudinem nasci in ipsa cogitatione, quæ utique similitudo nata verbum est, cognitionem (106) autem esse similitudinem non formaliter, sed effective, quia similitudinis hujus productio est.

RESOLUTIO THEOLOGICA CIRCA PROPOSITIONES DIVINAS.

Supposita tota hac philosophia, quæ in doctrina D. Thomæ manifesta est circa verbum mentis, intellectionem, et distinctionem, accedamus ad resolvendum punctum difficultatis in initio articuli propositum.

XVII. Dico ergo primo : Sententia Durandi supra relata omnino rejicienda est, meritoque a gravibus auctoribus temeritatis nota inuritur, imo est proxima errori. Eodem modo loqui debemus de alia sententia, quæ processionem Filii Dei non vitalem emanationem dicit, licet fateatur esse emanationem a vivente. Censuram propositam illi sententiæ inurant Bænes hic q. XVII, art. V, dub. I ; Suarez lib. I de Trinitate, cap. V, qui

Magnum tract. 7. dicit VIII. a. 1.

quia est contra communes sententias pē-
tens. et scholasticorum in re hoc gravi
dignetur erroris non quod sit creatus er-
rori, quia exponitur proprias locutiones
et nomen Scripturas in locis ubi agitur
est hoc mysterium, et per hanc consequen-
tiam exponitur istis principibus fidei.

ergo ad minus est proximus erroris aut er-

ror dicit. VIII. prim. libri. et quest. 2.

non enim Scripturae sensus qui procedit
per hanc voluntatis arbitrium tamquam a
quo videtur personalis obliquitas sensus, qui

similitudine verbi non similitudine loci

et XI. et aliis multis locis Scripturas

trahunt. a. 7. Thom. inquit. Verbi
dicitur quia est verba propria. et si-

Quod sit sententia proxima erro-
ri. vel error patet, quia si proponendo
Verbi et sensus a natura, et non est o-
portet. et sensus intelligentia. scilicet

libet et a. sensus rationem Verbi pro-

propria et vera, quod est in modo loquen-

III. et Scripturas trahunt XI. et contra

est Verbum creatum et factum a Deo. Sed

ab ipso. agitur tam III. proprias rati-

est. et Scripturas trahunt VIII. non se-

In ista sententia dicitur dicitur de se. et

scriptis. Non potest enim prodire ad

naturam creaturam. et non locutione. et

quod Filius dicitur procedere per inhi-

in alio cognitis processibus voluntatis

Verbi. et consequenter sententia VIII.

verum sic omnia quidquid se habet et
prius et quicquid posterioris potest et

verum sensus secundum originem. non ve-
ro quod propria. et vero in se verum sit

primitive, nec in vero propria grandis pe-
riosa. est quia cum hoc mysterium sit
difficilissimum. et obscurissimum. et co-
muni admissum. quod verba quibus illud
sit. et sententias intelligantur. uni-

cumque difficultas se obtulerit, quae non facile capi potest ad sensus metaphoricos detorquebitur, et dicemus non illud significari. Quod ita difficile apparet, sed solum metaphorice id esse accipiendum. Nec potest Durandus reddere rationem cur in illa emanatione naturae, una sit prior origine, quam alia, cur Filius sit solum a a Patre, et Spiritus sanctus a Patre et Filio: cur una sit generatio, non alia, si utraque immediate, est ex foecunditate naturae ante operationem intellectus et voluntatis. Et si recurrat ad auctoritates Scripturae, et patrum qui id dicant, poterit responderi quod loquuntur secundum appropriationem, et metaphorice. Cur enim quando Scriptura vocat Verbum, non intelligitur de proprio et vero verbo, nequede propria locutione, sed de impropria, et cum vocat Filium, non etiam intelligitur metaphorice, et per quandam appropriationem. Et sic destruit totum fundamentum quod nobis innotescit veritas hujus mysterii.

XIX. Denique, urgetur ratio contra Durandum, quia illae processiones, et communicationes in divinis, vel intelliguntur per aliquas veras operationes immanentes, vel transeuntes, vel per solam emanationem, quae non sit proprie operatio, sicut proprietates emanant a natura. Si hoc secundum dicatur, non sufficit ut dicatur prima processio generatio, quia generatio essentialiter facit simile in natura, emanatio autem proprietatem, non est emanatio rei similis in natura, sed (108) aliquis proprietatis annexae ipsi naturae a qua emanat. Si dicitur autem emanatio a natura, quae vera et propria operatio non sit nisi ex quo proprietatum, et passionum. Quae enim procedunt ab aliqua natura, non ut proprietates ejus, sed ut similitudo filii, vel genitum ab eo, aut productum per operationem veram, et proprie dictam procedunt, non per emanationem quae operatio non sit. Quod si insistatur quod illae Personae procedunt per emanationem, non ut proprietates, sed ut Personae procedentes, nec tamen per operationem veram, et propriam procedunt, sed per sequelam quandam, et emanationem similem emanationi proprietatum, tunc non apparet qua ratione distinguantur istae emanationes, et quod una sit generatio, et producat Filium, alia spiratio, seu impulsio quae Filium non producat, cum in emanatione a natura,

quae non fit per operationem propriam, sed per sequelam, et connexionem, eodem ratio sit in omni emanatione: eodem enim modo emanat a natura hominis intellectus, et voluntas, et risibilitas, caeteraeque passionis, nec emanatio intellectus potest dici generatio magis, quam emanatio voluntatis, aut alterius proprietatis, quia omnes istae emanationes fundantur in eadem ratione scilicet in connexionem unius erga aliud. Ac denique, quia in Dec Personae procedentes non procedunt neque emanant a natura, seu ab essentia, sed ab essentia generaret, distinguuntur quae ab essentia, quod in Concilio Brunicensi damnatum est. Proccidit erga una Persona ab alia Persona, ut distincta a se: ergo ut opposita sibi, sic etiam distinguatur: sed una relatio non dimanat a sua correlativo per sequelam et emanationem sine vera operatione, cum potius ex oppositione se habeant: ergo non potest ista processio explicari per solam emanationem.

Nec obstat quod in nostra sententia ipsum intelligere constituat formalissime naturam sub gradu naturae; et sic emanatio per intelligere, est emanatio immediate a natura: dicimus enim, quod et si intelligere in Deo constituat naturam, consideratum in ratione gradus lineae intellectivae infinitae et in actu puro, tamen etiam habet vim, et eminentiam operationis; et sub hac consideratione operationis in intelligere, et volendi in voluntate, dicimus dari processiones, non sub emanatione ab intelligere ut gradus est, sicut in ipsa processione Spiritus sancti videri potest, quae si est per actum voluntatis, non est ex gradu naturae, ut natura est, illa est, illi identifiatur.

XX. Si autem dicatur procedere per emanationem, quae sit vera operatio, illa vel est transiens, vel immanens: si transiens ponit terminum extra Deum, non est facere illum creaturam: si immanens, debet esse actus immanens spiritualis, quia conceptus Deo repugnat: spiritalis autem operatio immanens non est alia, quam intellectus, vel voluntatis: ergo secundum illas debet processio constitui in Deo.

Ex eodem fundamento rejicitur alia sententia quae negat hanc emanationem esse actum vitalem, licet sit processio a vivente: tum quia omnis processio a vi-

vente, si est vera operatio, actus vitalis est, sive sit motus transiens, sive sit operatio immanens : nam etiam motus progressivus animalis, et motus pulsationis, aut emissionis superfluitatum actus vitales sunt, cum per potentiam vitalem in illis subiectum se moveat, nec requiritur amplius ad actum, seu mortem vitalem : ubique enim aliquid operatur movendo se, illa operatio est vitalis. (109) Tum quia si processio Verbi non est actus, seu operatio vitalis, aut est operatio proprie dicta, et vera, aut emanatio, et sequela, licet non operatio proprie dicta. Si hoc secundum, non est ibi distinguere processionem, quae est generatio ab ea quas non est, sed utraque ejusdem rationis erit, et sequuntur omnia inconvenientia contra Durandum adducta, nec salvatur tunc propria ratio Verbi in Filio Dei, quia verbum est quid procedens per locutionem, et locutio est operatio vera. Si dicatur primum, illa operatio non est transiens : si enim res per illam generata esset extra Deum : est ergo immanens, et non corporea, sed spiritalis : ergo operatio intellectus vel voluntatis ; utraque autem est essentialiter actus vitalis, quia est operatio a principio vitae, et qua vivens dicitur vivere : ergo qui negaret esse actum vitalem, negaret esse operationem intellectus, vel voluntatis, quod est incidere in opinionem Durandi, atque adeo, et in ejus censuram.

XXI. Dico secundo : Sententia Molinae omnino rejicienda est, quia in re adeo gravi, et mysterio omnium divinissimum, et difficilissimum, novis ambagibus verborum, et obscuritatibus utitur, quae possunt occasionem sinistrae intelligentiae praebere. Et ob hoc non videtur aliqua specie temeritatis carere, quia in rebus dogmaticis, et praesertim tam difficilis explicationis, nec in ipsis verbis ab usitata sanctorum, et probatorum auctorum locutione recedendum est, cum ex verbis inordinate prolatis incuratur haeresis. Nam sententiam suppressionis nomine Suarez rejicit lib. VIII de Trinitate c. I, quantum ad hoc punctum quod Personam Patris seu relationem paternitatis dicat Molina resultare a parte essentiae per intellectum in illo priori quo se se intelligit, quasi ex ipso intelligere essentiali resultet relatio Patris : (nam ex notionali non potest,

cum notionale intelligere sit dictio quae a Patre procedit, non quae paternitatem fundat) quod Suarez in nullo auctore antiquo, sed solum in quodam moderno (Molina) se invenisse affirmat, nec ullum ejus fundamentum apud ipsum reperisse. Sine fundamento autem, et cum tanta novitate, et singularitate loqui in hac materia, non leve temeritatis indicium est. Ego tria invenio in illa meditatione Molinae valde insolita.

Primum, quod dicit processionem divinas non esse actiones immanentes, scilicet intelligere et velle, sed secundam ipsas. Et addit non aliud reperiri apud D. Thomam. Sed has activas processionem esse relationes, quae cum intelligoro, et velle complent rationem dicentis, et spirantis, et haec relatio significata per modum actionis est productio activa.

Secundum est, quod Persona Patris resultat a parte essentiae per intellectum in illo priori quo essentia intelligit se.

Tertium est, quod a parte intelligere, et sapientiae ac essentiae quae communicatur influxu Patris, et productione Verbi activa, resultat relatio ejus, qui ab alio, ex qua cum essentia constituitur Filius, qui est id quod producitur a Patre.

XXII. Primum dictum quantum ad hoc quod negat processionem divinas esse actiones immanentes, sed secundum ipsas, ita quod activas processionem sint relationes, et ipsa activa productio sit relatio significata per modum actionis, improprietas habet in eo quod negat ipsas processionem in recto esse actus immanentes, scilicet intelligere et velle, et valde accedit ad modum loquendi Durandi. Nec enim solum istae processionem secundum actus (110) immanentes accipiendae sunt, quasi in obliquo tantum ad ipsos actus se habentes, sed etiam in recto sunt ipsimet actus immanentes, licet non absolute sumpti, sed cum relatione originis. Et D. Thomas utroque modo nominat processionem istas : nam et secundum illos actus sumi dicit ut in hac quaestione, art. III et V, et alias saepe, et illas processionem actus ipsos esse dicit, ut cum in hac quaestione, art. II, dicit quod : "Processio Verbi in divinis habet rationem generationis : procedit enim per modum intelligibilis actionis, quae est operatio vitae." Igitur ipsa processio est actio, et

operatio, sicut est generatio, licet non sit actio sine relatione, et origine. Et IV contra gentili c. XIII. dicit quod: "Generatio in divinis est intelligibilis verbi conceptio, secundum quod Deus intelligit seipsum." Et ratio huius est, tum quia haec est vera praedicatio. Processio in Deo est operatio (loquendo in recto,) et non solum processio est secundum operationem, si quidem processio est aliqua emanatio a suo principio, et non est emanatio, non operativa, sicut emanatio, non operativa, sicut emanatio passionum, sed emanatio, quae est operatio, ut contra Durandum ostendimus, et illa operatio est immanens, non transiens: ergo est operatio quae est intelligere et velle: nec est alia operatio, nec immanens in Deo sunt: tum quia non dicimus formaliter quod in Deo relata sit operatio, sed est solidum respicientia. Et sic dicit D. Thomas infra qu. XII, art. I ad II, quod "Actus notionales secundum modum significanti differunt a relationibus, sed res sunt idem;" cum tamen, ut ibi dicit: "Actio personalis producentis personam nihil aliud sit, quam habitu principii ad personam, quae est a principio: sed quia apud nos actiones distinguuntur a relationibus, oportuit eorum significare habitudines per modum actus, et per modum relationum." Quare secundum formalem modum significanti, et concipiendi, relatio non dicitur actio, seu operatio: et tamen processio dicitur operatio, licet non absoluta, sed cum relatione originis: et sic est productio notionalis Personae procedentis: Tum denique, quia ad idem pertinent actus seu operatio, et potentia talis operationis: Potentia autem ad generationem, seu processionem, et id quod Pater generat, non est relatio, in recto, sed essentia cum adjuncta relatione principii: ergo et processio ipsa est actus intelligendi, qui est essentia, licet cum relatione originis: et sic non debet negare quod processio sit operatio: et actus intelligendi in recto: nec dici quod actio sit relatio formaliter loquendo per modum actionis cum ipso intelligere, et velle, sed potius quod sit ipsum intelligere quod est actus vitalis cum relatione originis.

nim est resultatio Personam Patris a parte essentiae per intellectum? Quid est a parte essentiae, et quid est resultare per intellectum? Et quidem resultantiam ipsemet Molinae explicat, quod non est productio, seu emanatio realis, sed sicut attributa emanare intelliguntur ab essentia. Sed tunc non videtur bene cohaerere, quod dicit resultare per intellectum in illo priori quo essentia se intelligit: nam resultantia ista, seu emanatio importat connexionem, et sequalem unius ex alio, saltem secundum rationem nostram, qua illa distinguimus. Non est autem connexio ista formaliter, bene fundata inter intelligere essentiale, et paternitatem, quatenus intelligere significatur per modum operationis, licet, ut dicit rationem naturae, bene intelligatur ex illa resultare paternitatem, (III) sicut et attributa. Sed tunc quare dicitur quod resultat per intellectum pro illo priori, quo intelligit: ibi enim designatur quaedam resultantia per operationem, quae paternitas ex intelligentia essentiali procedat, sicut Filius ex notionalis. Casterum paternitas, cum sit terminus personalis, improductus, non intelligitur resultare ut terminus operationis, seu intellectionis, etiam essentialis, sed resultat ut terminus substantiae secundum quod est natura foecunda ad dicendum, seu loquendum: et sic postulat in se habere relationem, quae sit principium verbi dicti et procedentis. Et deinde, quia cognitio notionalis, quae Pater generat Verbum, et essentialis eadem formalissime cognitio sunt, ut infra dicemus, ostendendo contra Scotum quod dictum formaliter est intellectio. Non igitur capi potest quod Pater ex cognitione essentiali remittit: et postea ipse sit principium quod illius cognitionis, quia producit Verbum, cum haec cognitio, etiam si notionalis sit, et dictio, non sit alia a cognitione essentiali, quae necessario comparatur ad Personam Patris, ut ad principium quod cognoscendi, sicut et dicendi: non ergo ut ad terminum ex cognitione resultantem. Quare Molina utitur verbis valde ambiguis, et parum conducentibus ad explicandum hoc mysterium, quia dicit resultare Personam Patris per intellectum in illo priori quo intelligit: et sic significat resultare ut terminum intellectionis es-

XXIII. Secundum dictum Molinae sua obscuritate vix intelligitur. Quid e-

Ratio est quia essentialia, et absoluta non duplicantur per hoc quod Personis communicantur, sed solum modificata a Personis redduntur, alias si ponimus duplex intelligere, unum notionale, alterum essentialia et absolutum, similiter ponemus duplicem sapientiam, duplicem iustitiam, et voluntatem, et duplicem deitatem, aliam essentialia, aliam notionalia, eisque Deus Pater erit Deus notionalis, alius a Deo absolute sumpto, quas omnia sunt absurdissima. Non est autem maior ratio de ipso intelligere aut velle, quam de ipsa natura, et aliis attributis, vel perfectionibus absolutis: quod si est duplex intelligere et velle, aliud essentialia, aliud notionale, etiam de aliis perfectionibus absolutis idem dicatur. Vel si hoc solum verificatur in ipso intelligere, et velle quia per modum operationum se habent nihil per hoc elevatur ratio facta, quia etiam operationes, in quantum tales, suam actualitatem et perfectionem habent absolutam et essentialia, seu specificam, nec habent solam relationem, quia relatio, ut relatio operativa, et productiva non est: esse enim operativam pertinet ad activitatem, et activitatem fundatur in actualitate et haec pertinet ad naturam. Si ergo datur operatio notionalis distincta in ratione operationis ab essentiali, oportet quod detur activitatem, seu actualitatem notionalis distincta ab essentiali. Et illud quod activitatem est in tali operatione notionalis, vel est commune omnibus tribus Personis, vel proprium unius. Si commune, est ipsa essentialis operatio (117) quantum ad id quod actualitatem habet. Si proprium ergo praeter oppositionem relationis aliquid est in una Persona ex parte actualitatis, et activitatis, quod non in alia, quod repugnat.

FUNDAMENTA DURANDI, ET SCOTI CONVULSA.

XXXIII. Conveniunt Durandus, et Scotus in uno fundamento communi, et quilibet deinde habet suum proprium. Commune fundamentum est, quia actus intelligendi sunt communes tribus Personis, processiones vero non sunt communes: nec enim Verbum generat, nec Spiritus sanctus spirat. Ex hoc principio infert Durandus: ergo antecederet ad omnem operationem

intellectus, aut voluntatis dantur processiones istae; sed antecederet ad tales operationes nihil restat, nisi natura ejusque foecunditas: ergo per foecunditatem naturae antecederet ad intelligere, et velle: fiunt istae processiones: ex eodem principio infert Scotus: ergo dicere quod procedit Verbum, et spirare, quod procedit Spiritus sanctus non sunt formaliter velis et intelligere, quia velle et intelligere prout sic communes sunt omnibus: dicere ergo, et spirare quas non sunt actiones communes, distinctae debeat esse ab intelligere et velle.

XXXIV. Praeter illud fundamentum commune utrique sententiae, est speciale fundamentum pro sententia Durandi, quia naturae creatae et ex vi suae naturae, et non ex operatione intelligendi foecunditatem habent ad se communicandum, unde et generatio dicitur opus naturae, et in Deo committere dicunt sancti Nilum procedere natura: ergo similiter foecunditas in Deo ad generationem, et processionem antecederet se habet ad intelligere et velle. Quod autem in creaturis ex foecunditate creaturae proveniat ista communicatio, et non ex actionibus immanentibus patet, quia istae operationes nihil producant. Ad Deum autem transferimus istas actiones, et processiones, sicut sunt in creaturis, semota limitatione et imperfectione: ergo similiter in Deo operationes immanentes non erunt productivae.

Confirmatur, quia divinam naturam esse in tribus Personis eisque communicari provenit immediate ex infinitate ipsius essentiae: ergo ex eadem infinitate provenit, quod una Persona procedat ex alia, non ex operationibus intellectus et voluntatis.

XXXV. Speciale autem fundamentum Scoti sumitur similiter ex natura actus immanentis, quia de se non est operatio productiva, V. g. intellectio, eo quod isti actus sunt ultima actualitas in qua quiescit agens, non in qua operatur; unde, et se habet intelligere, ut perfectio ultima intelligens, non ut actio ordinata ad ulteriorem terminum, seu finem, sicut ordinatur actio productiva, cujus finis est terminus. Si ergo invenitur operatio productiva in intellectu illa non erit actus immanens, neque ipsa

intellectio formaliter, sed alia operatio distincta.

Confirmatur, quia intellectus, et voluntas et eorum operationes, scilicet intelligere et velle sunt omnino idem realiter, quia sunt absolutae, et inter se non oppositae formae: ergo non sunt aptae ut per tales operationes tam diversae processiones resultent. Nam si processiones sunt ipsamet operationes intelligendi et volendi, et velle et intelligere sunt idem inter se, quomodo processiones sunt realiter distinctae inter se, et non idem? Ut ergo processiones sint (118) realiter distinctae oportet quod processiones non sint illae operationes, nec secundum illas fiant, quae realiter sunt idem.

XXXVI. Ad primum fundamentum respondetur, quod intelligere et velle sunt communes omnibus tribus Personis secundum perfectionem quam dicunt, non secundum modificationem quam habent prout in tali vel tali Persona; sic enim sunt ipsum dicere in intellectu, et spirare in voluntate; non autem distinguitur operatio dicendi ab intelligere, et operatio spirandi a velle, sed per ipsamet intellectionem et volitionem tali relatione originis affectam, id quod est intelligere, remanet expressivum, et locutivum, seu prolativum Verbi, et amor spirativus Personae procedentis. Solum ergo sequitur quod modificationes istae non sint communes, non vero quod operationes sint distinctae ab intelligere et velle sicut nec sunt distinctae ab essentia. Ad foecunditatem autem, et processionem duo requiruntur, scilicet virtus, seu activitas, et distinctio extremorum inter quas exercetur processio, alias realis processio non erit, si extrema non distinguuntur realiter. Quod ergo virtutis, et activitatis est in ista processione, commune est omnibus Personis. Quod distinctionis, peculiare, et proprium, cuius ratio est quia distinctio fit solum per oppositionem relativam, quia alia esse non potest in Deo: virtus autem convenit ratione actualitatis, quia virtus activitas est. Actualitas autem in Deo est actus purus; et hic communis est, quia est absoluta perfectio. Et hac ergo parte intelligere potest esse commune quoad id quod virtutis, et actualitatis dicit, licet ex parte distinctionis, et originis, quo ipsum intelligere processionem fundat, re-

lativam modificationem in eo ponat, Imo retorquetur argumentum contra Durandum, quia non minus natura communis est Personis, quam intelligere, et velle; ergo secundum foecunditatem naturae ante ipsum intelligere, et velle, non potest sumi distinctio processionum, quia istae communes non sunt. Et consequentia Scoti eodem vitio laborat, quia actiones dicendi, et spirandi, dato quod non sint intelligere, nec velle, sunt tamen actiones intellectus, et voluntatis: ergo de se tam communes erunt, quam intelligere et velle.

XXXVII. Ad secundum fundamentum Durandi respondetur in naturis creatis foecunditatem attendi pones communicationem rei genitae a se distinctae; et sic per actionem transeuntem foecunditas ista germinat et parturit, potestque praecedere actiones immanentes, quia non est foecunditas ad communicationem immanentem, et ad intra, sed ad germinandum, et producendum aliquid distinctum a se. Et ita licet antecedit actionem immanentem illa foecunditas naturae creatae, non tamen actionem transeuntem, sed per illam fit communicatio: sine aliqua enim actione vel immanenti, vel transeunti nulla est foecunditatis communicatio. In divina autem natura foecunditas est ad germinandum intra se, et cum communicatione ejusdem substantiae, et ideo non potest fieri per actionem transeuntem, sed immanentem, quae est ad intra, sine ulla autem actione nec immanenti, nec transeunti intelligi nullo modo potest.

XXXVIII. Ad confirmationem respondetur ex infinitate divinae essentiae provenire quod sit illa natura in tribus personis, eique communicetur, non excludendo operationes intellectus, et voluntatis, per quas debent procedere Personae. Essentia autem divina non est in tribus (119) Personis quomodocumque, sed in duabus ut procedentibus, et in alia ut ingenita: et sic infinitas essentiae ad existendum in tribus Personis petit infinitatem essentiae, et processionem, et haec petit infinitatem operationum.

Ad fundamentum speciale Scoti respondetur quod actus immanens et praesentim intellectio habet duplicem habitudinem, alteram ad objectum quod intelligit, alteram ad verbum in quo representatur

Une erreur de pagination fait qu'il y a deux
pages 93, et qu'il manque les pages 92 et 94.
Le texte est cependant complet.

Articulus VI

Utrum processio Verbi sit formaliter, et in quarto modo per se generatio?

I. Presupponit ista difficultas, secundum fidem catholicam, processionem secundae Personae, quae est Verbum, esse generationem substantialem Filii, et disquirat sub qua formalissima ratione sit generatio, quia plures formalitates, seu respectus in illa processione considerari possunt, ut statim dicemus.

Quod ergo processio illa Verbi sit generatio, et productio Filii contra Arium stabilivit fides catholica, quia haeretici, ut supra articulo primo vidimus fatebatur Verbum esse intra Deum, per quod facta sunt omnia, sed illud non esse Filium, quia non procedebat a Deo; quod autem erat procedens a Deo, et Filius, dicebant non esse Verbum sed creaturam, solum autem dicit Verbum ministerialiter, et tanquam instrumentum Dei, sicut vox externa apud nos est, verbum significans verbum internum. Unde et ipse dixit in libro convivalium, ut refert S. Athanasius a nobis citato loco dicit: "Multa in Deo sunt verba, quodnam ex eis Filium dicemus?" Caeterum fides catholica illud ipsum Verbum quod in principio est apud Deum, et per quod omnia facta sunt, Filium confitetur, quia illud ipsum Verbum dicit Joannes factum esse carnem, et videri gloriā ejus gloriā quasi unigeniti a Patre, Verbum ergo unigenitum Dei est, et consequenter Filius. Nec ista processio Filii est processio ad extra communicans illi diversam naturam, sed processio ad intra quae Filium generat, non solum substantialem, et similem Patri ut dicebant Semiariani, sed consubstantialem et in eademmet natura Patris subsistentem, ut fides catholica docet.

Supposito ergo quod processio secundae Personae, seu Verbi est processio Filii secundum fidem, et consequenter generatio, quia ipse qui procedit vere est genitus, inquirat theologia, sub qua formalitate induit illa processio vim, et rationem generationis. Nam ut sit generatio, et ut ipse procedens sit Filius, debet esse substantia similis Patri, et in similitudinem ejus procedens,

(121) seu expressiva illius imago. Et quidem quod secunda Persona procedens sit similitudo expressiva substantiae Patris, et imago ejus, bene intelligitur quod id habeat ex vi, et formalitate Verbi, quia Verbum est imago quaedam intelligibilis, et similitudo representativa rei intellectae. Quod vero sit substantialis imago, et representativa Patris intelligibilis, non solum essentiae intellectae, habet ex eo quod est divina, ubi omnia ista identificantur; et sic non videtur formaliter, et in quarto modo per se processionem Verbi esse generationem, sed solum identice, quatenus divina.

DEFINITIO GENERATIONIS QUOMODO ACCOMMODATUR FILIO.

II. Antequam in difficultate proposita sententias evolamus, et resolutionem tradamus, oportet generationis verae et propriae definitionem supponere, eamque processioni Filii accommodare, ut inde videamus, sub qua formalitate illa processio induere possit rationem generationis. Et oportet accommodare Filio illam definitionem generationis, quae communiter tradi solet de viventibus: nam si ea generatio, semotis imperfectiōnis limitationis et creaturae non attribuitur Deo, non restat nobis quomodo concipiatur in Deo verum, et proprium Filium, quod fides docet, si illa filia-tio, et illa generatio non habet in substantia illas condiciones, quas habet filia-tio et generatio, quam ex creaturis accipimus, sed solum nomine, et aequivocē dicitur generatio; sicut si in Deo non esset vera, et propria ratio, et quidditas sapientiae, quam apud nos videmus, licet non cum imperfectiōnibus, et limitationibus, quas apud nos est, non possemus simpliciter pronuntiare Deum sapientem, sed aliquid aliud, quod non est sapientia et nominatur sapientia, Deo attribueremus.

III. Igitur relicta generatione communiter dicta, et in lata significatione prout reperitur in viventibus, et non viventibus, quae est mutatio de non esse ad esse in aliquo subjecto, vel quae est mutatio huius totius in illud totum, nullo sensibili manente ut subjecto, sicut definit Aristoteles I de generat. c. IV, istae enim definitiones solum sunt de generationibus materialibus, et quae fiunt cum mutatione, quod nullo modo potest convenire Deo; loquimur in praesenti de generatione strictiori, et quae volum obvenit viventibus, neque in suo conceptu explicat quod sit cum mutatione, sed solum definitur quod sit: Origo viventis a vivente a principio vitae conjuncto in similitudinem naturae, quam definitionem tradit S. Thomas in praesenti articulo secundo et cum eo admittunt omnes scholastici, nosque eam explicavimus in lib. de generat. q. I, a. I, praesertim quantum ad duas particulas, quae explicatione indigent, scilicet quod sit a principio vitae conjuncto, et quod sit in similitudinem naturae. Nunc breviter dicemus in tribus particulis definitionis explicari omnes quatuor causas quae ad generationem concurrunt, et eo modo quo concurrere debent. Nam in prima particula origo viventis a vivente explicatur vis, et processio effectiva, qua unum originatur, seu producitur ab alio, ut a principio effectivo vitali. Secunda particula, a principio vitae conjuncto explicat causam materialem ex qua elaboratur, et procedit genitum: oportet enim quod generans effectivum ex sua substantia, seu ex aliquo sibi conjuncto producat suum genitum, illudque (122) sibi habeat conjunctum, et alligatum; vel semper dum genitum existit, sicut contingit in vita cognoscitiva, vel saltem a principio quando elaboratur proles; sicut in generatione animalium videmus in quibus foetus colligatur suo generanti a principio, licet ab illo separetur per partum, et ex semine generantis, quod est substantia a generante decisa colligitur materia, ex qua elaboratur foetus, et virtus ipsa formativa foetus in semine, seu in partibus ejus subtilioribus, et spirituosius residet. Itaque ex principio ipsi vitali principio conjuncto, id est, ex ipsa substantia generantis, generatur proles. Et licet in animalibus perfectis, in quibus generans integratur ex duobus, scilicet ex mare, et femina, non sit foetus colligatus utriusque a principio ante partum, sed colligatur, scilicet

est matri, tamen quia semen desinit a mare, et ex substantia ejus profluens, virtutemque formativam deferens commiscetur semini, et sanguini matris, in matre colligatur foetus ipsi materiae, et virtuti utriusque generantis, licet non personae utriusque, sed matris tantum. In vita autem cognoscitiva, ut in sensu, et intellectu id quod procedit cum fiat per actionem immanentem, fit perfectior colligatio cum principio suo a quo procedit, ut citato loco de generatione expendimus, quatenus ex speciebus conjunctis, et unitis trans potentias procedit cognitio, vel etiam similitudo verbi manens intra intellectum. Tertia denique particula, in similitudinem naturae, et finalem, et formalem causam specificativam generationis declarat. Finalem quidem, quia finis generationis est propagatio generantis in individuo sibi simili et ejusdem naturae; inclinatur enim natura ad propagationem sui, ut perpetuetur, quantum fieri potest, si non in eodem individuo, saltem in diversis ejusdem speciei. Formalem autem, et specificativam causam designat, quia generatio specificatur a forma geniti, ut simili, et expressa a generante, ita quod actio generativa ex sua specifica ratione sit assimilativa; et ita genitum non solum debet esse simile generanti in se essentialiter, et in primo modo dicendi per se, sed etiam per viam assimilationis debet ab eo procedere, et in quarto modo per se, ita ut haec sit tam formalis in quarto modo. Generans assimilatur, sicut aedificatur aedificat, calidum calefacit: quia tota formalitas generationis consistit in expressione similitudinis, seu propagationis naturae, nec aliud est generare quam similitudinem propagativam sui exprimere, sicut dicitur Genes. 1: Adam genuit ad imaginem et similitudinem suam. Itaque quod facit artifex per idem ad similitudinem exemplaris, facit natura per generationem ad similitudinem naturae, quia facit propagationem illius in suo simili.

IV. Ut autem videamus, quomodo processioni Verbi convenient istae conditiones. Obijcies primo: Nam in Deo non datur processio ex principio vitae conjuncto, quia ex substantia generantis non procedit Filius, quia vel intelligitur procedere ex substantia, quae est essentia, vel ex substantia, quae est relatio Patris. Ex substantia, quae est essentia

non procedit Filius, quia essentia est terminus communicatus Filio: ergo non principium a quo procedit. Nec intelligitur bene quomodo ex substantia Patris generatur Filius, quia illa substantia non aliter concurret ad generationem, quam eo modo quo species foecundat intellectum, et ex ea intellectus elicit, et exprimit verbum, diciturque ex substantia species procedere verbum quia ex objecto representato in specie formatur (123) idem objectum in esse intellecto in verbo. Sic autem nihil formatur in Verbo divino, quia species illa, ut foecundans intellectum Patris omnem perfectionem, et formationem habet in actu ultimo, cum sit actus purus in esse intelligibili: non ergo ex substantia illa, quae est species, procedit Filius, quia nihil est in illa substantia quod formetur sed quod formatur, et intellectum communicatur. Ac denique, quia hac ratione intellectus Patris Verbi aeterni, tum quia intellectus parit Verbum ex specie foecundante; tum quia foecundatur ab essentia habente vicem speciei: foecundari autem et parere proprium est matris. Quid ergo ibi quod vocetur Pater, cum Persona illa prima sit patiens, et foecundata ab essentia, essentia autem foecundans Pater non est? At vero ex substantia, quae est relatio, non procedit Filius, quia relatio Patris opponitur Filio ab eoque distinguitur, non Filium constituit: substantia autem ex qua fit genitum constituit illum, et manet in illo.

Secundo, obijcitur ex illa particula in similitudinem naturae, quia haec non convenit generationi divinae, quia Verum procedit ut consubstantiale Patri: ergo ut idem: ergo non ut simile in natura: In Persona autem dissimilis est, quia oppositus in relatione; et sic excedit rationem generationis illa processio, quia excedit rationem similitudinis, et transit in unitatem identitatis. Denique, quia non potest convenire aliqua species alicui, qui non convenit genus: ergo neque species generationis viventis, cui non convenit genus ejus; genus autem hujus generationis est generatio communiter dicta, ut communis est viventibus, et non viventibus: sed haec generatio communiter dicta non convenit generationi Verbi, quia illa communiter dicta est mutatio, quae non potest dici de generatione Verbi, et in illa invenitur aliquid prius et posterius: si enim aequè simul

est generans, et genitum, non est major ratio cur iste procedat ab illo, quam e contra, quod totum deest in processione Verbi: ergo deest illi genus, seu ratio communis generationis.

V. Ad primum respondetur, Filium procedere ex substantia, quae est essentia, non quia sit de essentia tanquam de principio quod activo: sic enim procedit ex Patre ut ex principio quod producente, nec ex substantia, prout est relatio, procedit, nisi ut ex constituyente personam, quae est principium quod generandi, sed quia sit de substantia, seu essentia Patris, ut ex principio formali, sibi communicato, et per quod substantia ipsa Filii constituitur, ex eadem, quippe substantia est Filius ex qua constituitur Pater. Unde non obstat quod sit terminus communicatus, quia idem quod est in Patre essentiale, et substantiali communicatur Filio: et sic prout in Patre, est principium communicandi, et prout in Filio, est terminus communicatus, sed prout communicatus non est principium, quia ly communicatus est idem quod genitus, et Deus ut genitus non dicit solam essentiam, sed essentiam modificatam tali relatione, et prout in tali relatione geniti, non est principium communicandi, sed terminus, licet eadem substantia sit in principio communicante, et in termino communicato; et sic est a principio vitae conjuncto, et summe conjuncto, seu uno cum ipso generante, quod est essentia, et haec ipsa communicatur Filio. Unde cum dicitur Filius procedere ex substantia, vel de substantia Patris, ly de non designat materiam, seu materiale principium, de quo Filius constituitur, (124) sicut in generationibus creatis, quia in Deo non datur materia ex qua fiat aliqua Persona divina. Sed designat formale principium, et integram actotalem naturam praeter Personam producentem, eo quod generatio ista non solum tendit ad similitudinem, sed etiam ad consubstantialitatem. Unde ex substantia debet procedere ut sibi totaliter communicanda, et integre, non ut ex materia generantis formanda; et sic consubstantialis generatio non procedit ex principio materiali generantis, sed formali. Quando autem ex materia generantis formatur genitum, materia illa deciditur, et separatur a generante, ut semen ab animali; et sic non re-

manet summe animam, et conjunctum cum generante, quia deciditur. Designat ergo ly de substantia principium formale ut recte observat S. Thomas infra q. XII, art. III ad II, et ibi Cajetanus nec retinet aliquam conditionem materiae, ut sustinuit D. Thomas in I, dist. V, qu. II, art. I quia fieri de aliquo stiam potest intelligi de forma, ut ei ex anima jam creata fiat unio ad materia novam; et sic tota forma, quae est natura in Filio, accipitur a Patre, et non materia. Et ideo ly de substantia, designat perfectissimam consubstantialitatem, quia non aliqua pars generantis aut materia comunicatur Filio, sed forma ipsa quae est tota natura. Et sic procedit Filius ad substantiam quae est natura Patris, non ut tendens ad distinctam naturam tanquam ad terminum propagatum, sed ut eandem communicans.

VII. Unde patet ad primam replicam quae fit ita in argumento : Dicimus enim procedere Filium ex essentia Patris tanquam ex specie fecundante intellectum seu vicem speciei habente, non tamen ex specie imperfecta, et formabili, quasi ex actu primo transiente in secundum, et ex intelligibili ad intellectum; sed ex specie perfectissima, et in actu secundo, et habente totam et summam perfectionem intelligibilem se communicante per modum locutionis, et expressionis, et ut essentia dicta, et manifestata, non ut magis formata per expressionem in esse intelligibili. Unde cum dicitur nihil est in illa specie quod formetur, etiam in esse intelligibili, concedimus; ergo non procedit Filius ex illa substantia, nego consequentiam : procedit enim ex illa, non ut formetur substantia, sed ut manifestetur, seu dicatur in verbo non distinctam propagando ipsi verbo manifestanti, et procedenti.

VII. Ad secundam autem replicam, respondetur quod potius in divinis dicitur pater, quam mater, quia mater importat principium passivum, et potentialit, respectu prolis, nec solum parturine prolem quomodocumque constituit matrem sed parturice sic, scilicet ex fecunditate aliquid de recepta, et patiendū illam. Nam, et arbores pariunt flores, nec tamen ratione talis partus dicuntur matres florum, quia non pariunt illos ex receptione passiva seminis aut fecunditatis aut elaborandum, et pariendum foetum. Cum ergo di-

visus intellectus non pariat verbum ex aliqua fecunditate recepta, sed ex ipsa substantia sua, et vi activa, quam habet ad communicandum vitam suam, quam habet in seketioso proli a se procedenti, potius denominatur pater, quam mater, parere autem ex propria, et activa virtute non est contra rationem patris. Imo, et intellectus poster, licet recipiat a phantasmatibus species, et sit passivus respectu specierum ideoque dicatur possibilis, seu possibilis intellectus, et intellectus agens quasi active effundat istas species in sinum intellectus, tamen (125) adhuc intellectus in exprimendo verbum non dicitur se habere ut mater, quia tota vitalitas, et spiritualis intelligibilitas, quae est in illo conceptu, ex intellectu ipso intelligente, et operante, non ex speciebus venit. Unde D. Thomas IV. contra gent. c. XI in fine : " Cum processio, inquit, Verbi secundum haec dicta sit esse, quod Deus seipsum intelligit, ipsum autem divinum intelligere non est per aliquam virtutem passivam, sed quasi activam, quia intellectus divinus non est in potentia, sed in actu tantum; ideo in generatione Verbi Dei non competit hoc ratione matris, sed solum patris. Unde quae in generatione carnali distincte patri et matri conveniunt, omnia in generatione Verbi Patri attribuantur in sacris Scripturis : dicitur enim Pater et dare Filio vitam, et concipere, et parturire."

VIII. Ad secundum respondetur vere, et proprie procedere Verbum in similitudinem naturae, et omnia illa verificantur in Verbo secundum diversas considerationes, scilicet quod in natura absolute simpliciter sit idem omnino cum Patre : Ego et Pater unum sumus, quod in relatione sit filiatio opposita Patri, et distinctio sit Filius ab illo : Alius est qui testimonium perhibet de me Pater, et denique quod Persona sit procedens, et sic accipiens naturam a Patre sit ejus similitudo, et imago : Cum sit figura substantiae ejus, et imago Dei invisibilis. Nec remugnant ista in eodem secundum diversas considerationes. Nam quatenus consideratur natura, et quidquid absolutae perfectionis est in Filio, non est similis, sed omnino idem : quatenus consideratur relatio filiationis, ut correlativa, et ut terminus oppositus paternitati, non est similis, sed dissim-

milis : quatenus consideratur illa Persona sic distincta, ut accipiens eandem naturam modo expressivo, et manifestativo (qui est assimilativus) dicitur perfecte similis Patri in vi suae characteristicae proprietatis. Nam ut aliqua sint similia, non requiritur quod forma in quo conveniunt, sit diversa, sed quod subjecta diversa sint, licet forma sit eadem numero; sicut si Deus poneret in duobus lapidibus eandem albedinem, illi duo lapides essent similes in quantum albi, et in hoc simillimi; et si in duobus lignis poneretur eademmet quantitas, essent aequalia. Et si aliquid ex vi aliqujus actionis intenderet pervenire ad habendum non solum albedinem sicut alterum, sed eandem quae est in altero, illa actio esset summe assimilativa. Sic ergo Verbum procedit in similitudinem quatenus licet Persona sit distincta, forma tamen quam accipit a Patre est omnino una cum ipso, et ex vi suae processionis accipit illam modo assimilativo, id est, exprimendo hanc similitudinem et intendendo eam accipere ut unam intelligibiliter, et manifestative cum Patre. An vero ista similitudo sit relatio realis, inferius exquiratur circa quaestionem XLII, ubi in articulo I ad IV D. Thomas tenet esse relationem rationis quia fundatur in unitate perfecta essentiae. Unde etiam potest dici, quod inter Filium et Patrem non est similitudo communis, et ordinaria, seu formalis, sed eminentialis, quia est summa similitudo, quae identitatem habet in eadem forma, licet Personae sint diversae. Et haec similitudo eminentialis sufficit ad veram, et propriam generationem, in quo magis est unum in forma genitum cum generante, dummodo supposita sint distincta, magis salvatur proprietas generationis.

IX. Ad ultimum dicitur, quod id quod commune in generatione viventium per modum imperfectionis non (126) invenitur in generatione divina. Quod vero est commune, et genericum per modum perfectionis invenitur. Et hoc praedicatum commune, quod non dicit imperfectionem, est origo seu processio, et hoc convenit generationi divinae. At vero mutatio, et prioritas, alique similia sunt praedicata communia imperfecta, et potentialia, solumque conveniunt generationi imperfectae, et creatae, non vero divinae, ut supra etiam articulo tertio ostendimus.

IN QUARTO MODO PER SE EST GENERATIO.

X. Ostendo quod definitio generationis viventis, et particulae illius conveniunt processionem Verbi divini secundum quam vere, et proprie Filius est, restat videre secundum quam formalitatem, et considerationem generatio substantialis sit: occurrunt enim in processione Verbi divini duo.

Primum, quod sit in linea intelligibilis, ex qua habet quod sit expressio quaedam, et representatio intentionalis sed intelligibilis sui objecti seu principii a quo procedit. Et ex vi hujus generis, seu lineae habet quidem esse imago intentionalis, sed non pertingit ad hoc quod substantialis sit unde non potest in vi hujus formalitatis esse per se in quarto modo generatio, quia generatio in quarto modo per se est substantialis propagatio.

Secundum, quod occurrit in hac processione est quod sit divina, et ex hac parte habet quidem esse processio substantialis, sed propter identitatem cum ipsa natura divina, quia quidquid in Deo est, substantia est. Hac autem ratione etiam processio Spiritus sancti quatenus divina substantialis est, quia prout divina est intra divinam naturam, ubi nihil accidentale est: ergo si hoc sufficit ut processio intelligibilis reddatur generatio, cur non sufficiat, ut processio impulsiva etiam generatio sit, quia substantialis est, prout divina?

Haec difficultas in varias sententias auctores detorsit.

XI. Quidam dicunt hanc processionem esse generationem seu substantialem emanationem quatenus divina. Esse autem divinam est quasi materialiter, et ut differentia extranea repertum in illa processione, quia divisio intellectionis penes divinam, angelicam, et humanam est divisio formae per subjecta, seu quasi accidentis in subjecta, et hoc est materialiter, seu subjective se habere ad intellectionem hoc quod est esse divinam. Et tamen illa processio generativa, quia ex modo procedendi assimilativa est, licet esse assimilativam in substantia habeat quatenus divina. Ita attribui solet Cajetano, tum in hac quaestione XXVII, art. II, tum infra qu. XXXV, art. II.

Alii docent intellectionem illam non solum quatenus divina est, et ipsamet substantia identice, et materialiter, sed etiam in sua linea formalissima intelligendi, prout perfectissima, et in summo gradu talis lineae esse substantialem, et substantialiter generare, licet hoc quod est perfectissimam esse, et in summo gradu non habeat, nisi sit divina. Ita Ferrariensis IV contra gentil. 8. XI. Ad quam sententiam accedere videtur p. Suarez lib. XI de Trinitate c. V, num. XIV, et XV, ubi docet, quod ut aliqua productio sit generatio, non requiritur quod secundum communem, et analogam rationem generatio sit, sed secundum particularem, et contractam, et sic intellectio, seu dictio ex sua communi ratione ut abstracta creata, et increata non (127) non est generatio, sed operatio assimilativa intentionaliter. Ut autem particularizatur, et contrahitur ad talem intellectionem, qualis est in Deo, substantialis est, et generatio redditur. Quod autem ex genere suo solum in assimilativa intentionaliter, in particulari vero transeat ad similitudinem substantialem, id habet, quatenus est perfectissima similitudo, et ita operatio intellectiva, quae de se tendit ad assimilandum, cum perfectissima est, transit in perfectissimam similitudinem quae est substantialis, et generativa. Quod est ad sententiam Ferrariensis reduci.

XII. P. Vasquez hic disp. CXIII, c. VI rejicit sententias Cajetani et Ferrariensis quia existimat in processionibus divinis non se habere materialiter, et identice tantum hoc quod est esse divinas, sed formaliter, et intrinsece. Unde existimat ex hac parte omnino parificari intellectionem, et spirationem, seu amorem divinum, quia utraque ex vi sua habet constituitur terminum procedentem consubstantialem cum suo principio, et ejusdem naturae, et essentialis, ita quod tam sit in quarto modo per se ista propositio: Spiritus sanctus ex vi suae processionis procedit ut Deus, seu aequalis, et similis Deo, sicut istas: Verbum ex vi suae processionis procedit ut Deus, quia ei in utraque processione consideretur ratio communis, et analogae, quae abstracta a creato, et increato, scilicet intellectio, et volitio, novit produci terminum consubstantialem. Si utraque consideretur ut determinata, et increata utraque ex vi

processionis increatae habet attingere esse increatum, quia habet attingere esse intelligibile et esse amabile et utrumque esse substantiale est, nec ratio D. Thomae urgentior est in uno, quam in alio: probat enim quod Verum procedit ut simile in substantia, quia procedit per intellectionem, et intellectio est esse Dei, similiter autem dilectio est esse Dei.

XIII. Igitur Vasquez formalitatem processionis Filii, et generationis reducit ad aliud principium, scilicet quia generatio vivitum per se primo tendit ad exprimendum imaginem, quae sit repraesentativa sui principii; licet enim Filius generetur ut substantialis terminus generationis, tamen ut Filius, et sub formalitate Filii dicitur expressionem quandam, et repraesentationem Patris, et in hoc consistit specialis relatio Filii, ut Filii, quod non solum sit effectus substantialis, sed repraesentativus sui principii; unde videmus quod ignis genitus ab alio igne, licet emanet ut similis igni generanti in substantia, non tamen est filius ignis, quia non procedit ut imago expressiva illius. Igitur processio Verbi divini supponit quidem quod substantialis processio sit, et in hoc convenit cum processione Spiritus sancti, sicut generatio hominis convenit in ratione substantialis processionis cum generatione ignis, sed quia processio substantialis secundae Personae habet ex ipsa formali ratione Verbi quod sit processio expressiva, et in ratione imaginis, quod non habet processio substantialis tertiae Personae, illa est generatio, non ista.

XIV. Caeterum adhuc in ista sententia Vasquez restabat unum explicandum, ex cuius defectu difficultas manet integra. Nam licet verissimum sit quod de ratione Filii sit processio per modum imaginis, ut docet S. Thomas infra qu. XXV, art. II, et ita Filius est imago, quia est natus, non autem Spiritus sanctus, licet habeat eandem divinitatem, tamen ut recte in eodem loco, solutione ad tertium advertit S. Thomas, imago dupliciter in aliquo invenitur, (128) Uno modo in re alterius naturae, sicut imago regis in denario, et haec imago ordinatur pure ad repraesentandum, alio modo in re ejusdem naturae, sicut imago regis in fi-

lio suo; et haec est perfecta imago, nec ordinatur solum ad representandum, sed ad propagandum naturam sui principii. Itaque filius est imago nata, non ab arte adumbrata, cum tamen imago picta, et adumbrata magis ordinatur ad representandum, quam imago nata, quia haec ordinatur ad propagandam naturam; id enim per generationem intenditur, scilicet ut natura propagetur, et communicetur, in creatura quidem per multiplicationem naturae, in divinis per consubstantialitatem communicationem ejusdem. Cum ergo inveniamus Verbum utroque modo esse imaginem, in creaturis quidem ut imago representativa, seu ad representandum ordinata, quatenus est representatio accidentaliter, et in re alterius naturae a suo objecto representata; in divinis autem ut imago nata, et propagativa, non in naturae multiplicatione, sed in ejusdem consubstantialitate, restat, p. Vasquez integra, et tota difficultas, unde, et per quam formalitatem habet processio imaginis intentionalis, quod solum dicit verbum ex suo conceptu communi transire ad rationem imaginis propagativae, et substantialis in eadem natura, quod prorsus requiritur ad rationem imaginis, quae est Filius? Nam si hoc habet quia divina, incidit in sententiam Cajetani quam impugnatur. Esse autem divinam non habet intellectio ex sua analogia, et communi ratione, sed ex contracta, et particulari quia est in tali subjecto, et in tali natura, ut dixit Cajetanus. Et restat explicare quare processio Spiritus sancti licet ex suo analogo et communi conceptu non sit processio imaginis representativae, tamen quia ex conceptu particulari in quantum divina, habet producere terminum omnino similem in substantia, ex hac etiam formalitate talis processionis, non habet inducere rationem imaginis propagativae in eadem natura, cum ad hoc quod sit imago, sufficiat quod similitudinem habeat ejusdem naturae ex vi sui principii et sic representet illud. Si autem habet Verbum esse imago nata, et propagativa substantialiter, non autem pure representativa ex ipso genere intelligibilis representationis, quatenus summa, et perfectissima est in ea linea, incidit in sententiam Ferrariensis, quam rejicit.

XV. Quare resolutorie dicendum est cum sententia Ferrariensis qui in hoc puncto attigit mentem sancti doctoris, quod

processio Verbi stando praecipue in linea intelligibili et ex vi formalitatis suae, et non considerando differentiam aliquam extraneam vel identicam quatenus talis, sed solum purificando ipsam rationem intelligibilis processionis ab omni potentialitate, et imperfectione, et ipsamet proprietate, et intimis visceribus intelligibilis processionis redditur substantialis, et generativa. Itaque processio intelligibilis ex perfectione propria, quae est assimilativa sui objecti, et ad ejus unitatem tendens petit substantialem unitatem et assimilationem, et consequenter quod ejus assimilatio sit expressio imaginis propagativae. Ex defectu vero ex imperfectione ejus est quod sit imago accidentaliter, et tantum representativa sicut in nobis; in quibus esse intelligibile non est ipsa substantia rei, sed aliquid accidentale; et sic non est quaerendum quomodo imago, quae solum est intentionalis, et representativa, et quasi picta sicut in nobis verbum transeat ad hoc ut sit (129) imago nata, et substantialiter propagata, sicut requiritur ad generationem in quo major vis difficultatis hic consistit, nec apparet quomodo hoc conveniat imagini intelligibili ex vi verbi, et formali ratione lineae intelligibilis, sed ratione subjecti quo est, scilicet quia est divina, quod videtur, ex parte materialis se tenere. Sed nos dicimus intentionalem imaginem ex sua formali linea, et ratione intellectualitatis esse substantialem, ex imperfectione vero, quae est in creaturis esse accidentalem, et pictam, nec elevari per depurationem ab imperfectionibus ad hoc ut substantialis sit, sed vindicari, restituique naturae suae intelligibile, et ad id quod petit ex puritate intellectualitatis. Unde licet ex eo quod processio sit divina, petat per identitatem in natura substantiali quod processio substantialis sit, et hoc sit commune omni processioni divinae, tamen ex eo quod intelligibilis in actu puro, formalissime loquendo, etiam substantialis est, et generatio, quia est assimilatio intelligibilis summo modo, et unitatem summam faciens cum objecto.

XVI. Fundamentum, et ratio hujus desumitur ex ratione ipsa D. Thomae in hoc articulo secundo, adjunctis his quae traditur in articulo primo solutione ad II.

Explicans enim sanctus doctor in articulo secundo quomodo processio Verbi sit per modum similitudinis, id probat quia conceptio intellectus est similitudo rei intellectae. Explicans autem quomodo sit in eadem natura (quod est esse substantiali) id explicat quia in Deo idem est intelligere, et esse : constat autem quod intelligere non est esse Dei per identitatem, sed per specificationem, cum pertineat ad intellectualitatem divinam, quae propria est naturae ejus, ut natura est, sicut primo tomo ostendimus, disputatio sexta decima. Sive enim natura Dei consistat in ipso actu secundo intellectionis, quod est intelligere, et intelligi, sive consistat in aliqua intellectualitate antecedenti ad actum secundum intelligendi, tamen in omnium sententia natura divina in gradu intellectivo debet consistere; si quidem propria, et specifica ejus operatio atque summe immaterialis, est intelligere : ergo oportet quod esse Dei, ut specificum, sit illud quod in gradu intellectivo est actus ultimus, et purissimus, seu est ipsum esse in ordine intelligibile, et hoc est intelligere, atque adeo non est esse Dei per identitatem, sed per specificationem.

XVII. Quod si dicas, quia in sententia dicente quod natura divina non est intelligere, sed intellectualitas, seu intelligere radicale, tunc intelligere est operatio, et intellectus est attributum; et sic supponunt substantiam, et naturam constitutam, non ipsa formaliter sunt substantia, sed identice; et sic procedens, per intellectum formaliter procedet ut simile in attributo, non ut simile in natura, nisi tantum identice, et hoc convenit Spiritui sancto, respondetur haec nihil obstare, quia licet intellectus, et intelligere sint attributa, et supponant naturam, sicut propria passio, et operatio, tamen formalis, et per se ratio illius proprietatis, et illius operationis est exprimere terminum sicut in nobis potentia generativa est proprietatis, et non substantia, ejus autem terminus, formalis non est simile in potentia generativa, sed in natura, et hoc sufficit ad generationem; intellectus autem tendit ad exprimendum simile in ipso objecto et ut intellectus fiat idem intelligibiliter cum illo, et si intelligibile esse sit substantiale, tendit ad faciendum idem substantialiter cum (130) objecto.

to, quod est natura divina. Compulsus autem Spiritus sanctus tendit ad amorem, quod supponit intellectum, et consequenter naturam; et sic non facit simile in natura ut natura est.

Unde explicans S. Thomas in hac quaestione, artic. I ad II, quomodo Verbum divinum non sit diversum in natura, sed consubstantiale Patri ex eo quod procedit ad intra, id probat, quia quanto aliquis perfectius intelligit, tanto conceptio ejus est magis intima, et magis unum cum intelligente : nam intelligere ad hoc tendit ut fiat unum cum intellecto, id est, cum objecto, ab objecto autem simul cum intellectu paritur notitia. Unde quando intelligere est in fine perfectionis, seu summe perfectum, sicut est intelligere divinum, Verbum quod procedit per tale intelligere, necesse est quod sit summe unum cum eo, a quo procedit, id est, cum Patre in objecto intellecto, quod est ejus essentia. Ecce quomodo D. Thomas ex ipsa summa perfectione intellectionis intra lineam intelligendi, et ordinis intelligibilis, et secundum propriam formalitatem intelligendi, quae est fieri unum cum objecto intellecto infert, quod est summe unum cum tali essentia, quod est esse substantialiter unum, ut mox ostendamus. De eodem videri potest D. Thomas in IV contra gentil. c. XI.

XVIII. Ex his ergo formatur discursus sic pro ratione, et sententia D. Thomae de ratione formalissima, et in quarto modo per se ipsius intelligere, et expressio, seu distinctionis ejus est fieri unum cum objecto in esse intelligibili, et exprimere ipsum objectum cum omni similitudine ejus in eodem esse intelligibili, in quo ipsum objectum intelligibile est, sed quod esse intelligibile objecti non sit ipsamet substantia, et ipsummet esse entitativum objecti provenit ex potentialitate ejus, et defectu in ratione actus puri : ergo si ex ipsa ratione actus puri in linea intelligibili et ex ejus perfectione deputata ab omni potentialitate provenit quod intelligibilitas sit substantia, et esse intelligibile non sit accidentale, sed substantiale, ex eadem summa perfectione in ipso intelligere, et in ejus expressione proveniet, quod processio intelligibilis faciat unum in substantia cum suo objecto, et non solum accidentaliter.

quae est verbum, non vero quod processio ipsa intelligibilis substantialis sit. Diceret enim aliquis quod natura intelligens quando est summe perfecta, et depurata ab omni (132) potentialitate habet quidem summam et substantialem unitatem intelligens, et intellectum objectum, et intelligere, sed tamen non habet realem processionem, quia non per processionem redditur objectum intellectum in actu. Si autem processio realis in tali intelligere admittenda est, illa erit solum ordinata ad manifestationem, et expressionem rei intellectas; et sic sufficit quod accidentaliter sit; quia non ordinatur ad constituendum intelligibilitatem objecti in actu ultimum, sed ad manifestandum constitutum, vel si substantialis est illa processio, quia intra Deum accidens reperiri non potest, jam non per locum intrinsecum illa processio, ut processio intelligibilis, substantialis erit, sed solum identice, quia divina est, et intra Deum, quod etiam convenit Spiritui sancto.

XX. Ad primum dicitur, quod licet intellectualitas, sicut et quolibet aliud praedicatum intra Deum non purificetur ab omni potentialitate, nisi divinum sit, et identificatum cum esse, et entitate Dei, tamen revera intra suam propriam lineam, et formalem rationem unumquodque praedicatum purificatur a potentialitate, et redditur actus purus, et illa purificatio, et demutatio a potentialitate, et ab omni imperfectione non censetur extranea, et solum materialiter, et identice ei convenire, sed intra formalem rationem suae lineae. Et hoc ideo quia exclusio omnis potentialitatis, et demutatio ab illa in quolibet praedicato, et in quolibet genere, etiamsi praecise intra illam lineam, et genus consideretur, et non ut identificatum in re cum aliis generibus, et praedicatis, est exclusio ejus, quod imperfectio est, et defectus, et potentialitas in tali genere, et linea, et solum remanet id quod perfectionis, et actualitatis est in sua puritate. Quod autem in unoquoque genere consideratur ratio perfectionis, et actualitatis illius, ad formalem ejus rationem pertinet: imo haec est formalissima ejus consideratio, quia talis abstractio, et praecisio, qua aliquid demutatur a suis imperfectionibus, et potentialitate est abstractio formalis, nunquam autem id quod est imperfectio, et potentialitatis pertinet ad

formalem rationem rei, nec exclusio illius excludit formalem rationem rei, igitur licet verum sit quod intelligibilitas, et intellectualitas non depuretur ab omni potentialitate in re, nec sit actus purus, nisi sit esse divinum in re, et identificetur cum omnibus aliis praedicatis, et attributis Dei, tamen adhuc intra lineam, et genus proprium suum, colligitur in linea intelligibili esse purum actum, et ab omni potentialitate depurari, non extrahit ipsum a tali linea, nec extraneum illi censetur, sed intra ipsam lineam, intelligibilitatis formalissime se habet, sicut etiam alia attributa, ut sapientia, et justitia, et misericordia in Deo intra suam formalitatem considerantur, quando considerantur ut in actu puro intra rationem, et lineam sapientiae, vel justitiae, adhuc formaliter considerantur, et non adducuntur aliquid adjunctum, quae sibi extraneum, et identificatum, sed intra suam formalem rationem id habent; et hoc ideo, quia ratio actus puri, et increata, aut creata intra omnem formalitatem possunt imbi, nec tamquam aliquid extraneum reputantur, licet verum sit quod haec ratio actus puri necessario postulat identificari cum omni alio, quod divinum est, nec aliter in re reperiri possit: sed nos non consideramus omnia quae habet intelligibilis ratione divinitatis identificata sibi, sed solum id perfectionis quod intra suam lineam habet ex ipsa purificatione (133) actualitatis suae propriae in illo genere intelligibili.

XXI. Ad secundum dicitur, quod discursus factus solum probat quod intelligere, et intelligi in actu puro summam, et substantialem unitatem petit, et habet cum objecto intellecto. Et ita si secundum tale intelligere fit aliqua processio, illa debet esse substantialis, et non solum representativa, sicut accidens representat substantiam, sed propagativa, sicut substantia. Filius representat substantiam Patris, eandem communicando sibi. Quod vero datur processio de facto, hic discursus non probat, sed ex fide supponit. Sed cum ipsa fides Personam suam procedentem dicat esse Verbum, quod pertinet ad expressionem intellectivam, nec dicitur esse Verbum externum, sicut voces apud nos, sed internum quod est apud Deum, et quod Deus est Verbum,

discursus ipse nos ducit ut, hac intelligibili processione supposita, necessario ipsam ex vi talis intelligibilitatis etiam intra lineam, et ordinem intelligibilem dicamus esse consubstantialiam, seu secundum unitatem in substantia, ita quod illa expressio Verbi non sit solum processio imaginis representativae, sed propagativae, non in diversa natura, sed in eadem propagando Personam. Et licet processionem hanc esse sola fides ostendat, non ratio demonstret, tamen supposita fide, sequi non repugnante persuadet ratio hanc processionem optime convenire Deo, quia intellectualis natura de se est manifestativa, seu locutiva ejus quod intelligit, et fuscunditatem habere ad manifestandum magna perfectio est, quam Deo non deesse convenientissimum est, nec eam ex indigentia habet ut objectum reddat intellectum in actu, sed ex intelligentia, et abundantia cordis eructat verbum bonum.

XXII. Cum autem instatur, quod si ita est, haec processio manifestativa non erit per locum intrinsecum substantialis, quia ex se non requiritur ad substantiam intelligibilitatis, sed si substantialis est, solum id habebit, quia est intra Deum, respondetur esse substantialem per locum intrinsecum, non quia ad constituendam intellectualitatem in actu puro requiritur processio, sed quia verbum ipsum essentialiter, et per locum intrinsecum est intelligibilis terminus, et representatio continens objectum intellectum, et sub intelligibili esse expressum: ergo si intelligibilitas illa in qua fit expressio ex suo formali conceptu, et per locum intrinsecum est substantia, quia est actus purus intellectualitatis, et intelligibilitatis, etiam per locum intrinsecum ipsum verbum est unum cum suo objecto in esse substantiali, quia per locum intrinsecum procedit ut unum in esse intelligibili cum objecto, ita quod sit unum numero cum objecto in illo esse: nec enim aliud numero, sed ipsummet objectum representat, et continet intra se in esse intelligibili verbum, sed esse intelligibile illius objecti quod exprimit Verbum divinum per locum intrinsecum est esse substantiale ejus, si quidem objectum ejus formale primum, et specificum est ipsa divina essentia, et esse intelligibile illius ex ipsa ratione actus puri intra suam lineam est sub-

stantiale, ut ostensum est: ergo processio Verbi quando est purificata ab omni potentialitate, substantialis processio est intra lineam suam, et formalem ordinem intelligibilis processionis.

XXIII. Ex his deducitur id quod supra proposuimus probandum, processionem intelligibilem ex sua perfectione consideratam, et non ex adjectione potentialitatis, et imperfectionum, (174) quae illi aggregantur in creaturis, non solum esse productivam imaginis representativae, quae pure munus representationis exerceat, sicut pictura, et sicut imago arte adumbrata, sed esse productivam imaginis propagativae, et substantialis, imo de se potere ut terminus procedens sit consubstantialis in eadem numero substantia, et natura. Ex defectu autem intelligibilis processionis esse quod imago procedens sit solum representativa per modum accidentalis expressionis, et quasi picturae; quia processio intelligibilis de se tendit ad hoc quod intelligens sit unum cum ipso objecto intellecto, non unum in specie, sicut cum unus homo producit alium hominem, qui solum in specie est idem, sed unum numero, quia intelligens aliquid objectum, et penetrans illud cum illo objecto eodem numero conjungitur, et unum cum illo fit, non entitative per conversionem, et transmutationem in illud, sed sine transmutatione per intelligibilem: ergo intelligibilis processio de se petit, et tendit ad identitatem cum objecto in esse intelligibili: ubi ergo invenit quod esse intelligibile est substantiale, et ipsa substantia objecti maxime tendit ad consubstantialitatem, quia tendit ad identitatem in substantia, id est, in illis esse intelligibili, quod substantiale est, et cum tendat intelligibilis processio, ut sit unum cum re intellecta, ubi perfectissime tendit, perfectissime facit unum: ergo substantialiter idem, quia hoc est perfectissime unum, et sic maxime servit ad generationem Personae consubstantialis in eadem natura, sicut est in divinis.

XXIV. Sequitur secundo explicatio rationis S. Thomae hic articulo secundo quae maxime formalis, et intrinseca est, cum probat processionem Verbi esse generationem. Applicat enim illi omnes particulas generationis. Quod enim sit o-

rigo viventis a vivente patet, quia est processio per modum actionis intelligibilis, quae est operatio vitae. Quod sit a principio vitae conjuncto constat, quia est ex substantia Patris: substantia enim Patris, est objectum ejus quod substantialiter est intelligibile, et intellectum in actu puro; ex objecto autem cognito, et intellecto formatur verbum quod est manifestatio intelligibilis talis objecti. Quod sit in similitudinem patet, quia est conceptio intellectus, et similitudo rei intellectae, quae quidem in nobis est similitudo accidentalis, et pure representans, quia esse intelligibile accidentaliter convenit intellectualitati, in Deo autem est similitudo substantialis, et propterea, quia facit unitatem cum objecto in esse intelligibili quod in objecto increato est esse substantiale. Et denique est in eadem natura, quia intelligere, et esse est idem, ubi ly in eadem natura intelligitur in eadem numero substantialiter; et ly est idem intelligere, et esse, intelligitur de esse substantiali specifico, non solum per identitatem uno cum intelligere, sicut omnia quae intra Deum sunt, unum et idem sunt, sed formaliter ex vi intelligibilitatis in actu puro, quae hoc ipso quod caret potentialitate, consociatur ipsi intellectualitati, quae est gradus constitutus, et specificus naturae substantialis, ita quod ipsa natura, et substantia non solum seipsa est intellectus, sed seipsa est intelligibilis, et intellecta, quia sine ulla potentialitate habet totum quod pertinet ad lineam intelligibilem. Et sic parum refert ad hanc rationem D. Thomae, quod natura divina consistat in intelligere in actu secundo vel in intellectualitate in actu primo, sufficit quod (135) esse quidditativum et specificativum naturae divinae sit intellectualitas in actu puro; ita quod sit unum esse intelligibile substantialiter. Unde idem est procedere in actu puro intelligibili, ac procedere in esse substantiali, quod est formalissimum in ipsa natura intellectuali, ut actus purus est, quod non urrit in aliis attributis, et perfectibus, quae solum quia divinae sunt substantiales, non quia ad ipsum gradum intellectualitatis pertinent substantialiter ut in actu puro. Et ex eadem ratione communicatur Verbo ex vi suae processionis non solum intelligi, passivum in actu secundo, sed et

an intelligibile in actu primo, et intelligere activum, quia haec omnia in actu puro intelligibilitatis idem sunt, et solum ratione alioquin potentialitatis dividuntur, et differunt, ut S. Thomas supra quaeest. XIV art. II. Et sic cum ipsum intelligere Dei sit objectum sui, si ex vi processionis communicatur identitas objecti, communicatur formaliter ipsum intelligere, et non solum ipsum intelligi.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XIV. Praecipuum argumentum sumitur ex purificatione processionis Verbi divini ut substantialis est cum processione Spiritus sancti, ut substantialis etiam est, probando quod vel utraque id habet identice, et non formaliter, vel utraque id debet habere in quarto modo per se. Et summa discursus reducit ad hoc, quod processionis istae consideratione non in communi, et secundum consuetum analogum ut abstrahunt a creata, et increata: sic enim neutra ex vi talis conceptus est substantialis productio, alias in omni inferiori esset generatio, seu substantialis productio, quod aperte patet, esse falsum in processione intellectus creati, sed consideratione in particulari et contracte, ut sunt processionis Personarum divinarum ex vi suae processionis formaliter, et in quarto modo sunt substantiales, et in similitudinem naturae, quia sunt processionis Personae increatae divinae, et per quas communicatur divina natura, et habetur ipsa deitas pro principio talis communicationis et processionis: ergo si ex eo processio Verbi divini est processio, generativa et substantialis, et processio Filii, quia ex vi suae processionis in quarto modo procedit ut Deus, et similis suo principio, idem habebit Spiritus sanctus. Quod si Spiritus sanctus non habet, neque Verbum, ergo totum quod adducimus de intelligibilitate, et de processione in esse intelligibili, et per modum similitudinis representantis frustraneum, et superfluum adducitur, quia totum hoc pertinet ad processionem similitudinis, et representationis intentionalis, quae de se, et ex conceptu suo solum est processio per modum judicium accidentaliter representationis.

sicut fit in nobis. Quod vero ista processio similitudinis intentionalis transeat ad aliam lineam, nempe ut sit processio similitudinis substantialis, et propagativa, non habetur ex vi lineae intelligibilis, sed ex eo quod processio divina. Ex hac autem ratione etiam processio amoris et impulsus, quae secundum se, et prout in nobis est pondus quoddam, et amor accidentalis, ut divina processio est substantialis, et communicativa ejusdem naturae, et id quod procedit tali modo procedit ex vi suae processionis in Persona increata, et ut Deus, non ut accidens aut creatura : ergo ex hac parte non discernitur inter processionem Verbi, et Spiritus sancti. Et illustratur exemplo vulgari. Nam (136) processio, et emanatio picturae, est productio similitudinis representativae ex se, et ex propria ratione; et tamen si cresceret in perfectione ista processio ut per eandem artem picturae produceret hominem similem in substantia, non ex hoc esset filius magis, quam si actione ambulatoria, aut alio modo motiva illum produceret. Intellectus autem ex genere intellectivo solum producit imaginem per modum picturae, et adumbrationis : ergo quod perveniat ad hoc ut producat similem in substantia, non magis constituit processionem Filii in quarto modo per se, quam si ipsa spiratio et inclinatio voluntatis eandem substantiam, et naturam communicet.

XXVI. Respondetur hoc argumentum sequenti articulo ubi de processione Spiritus sancti agitur, solvendum esse. Pro difficultate autem praesenti, qua intendimus quod ex formali et propria ratione processionis intelligibilis quatenus perfecta, et depurata intra lineam suam ab omni potentialitate ipsa processio imaginis, et similitudinis intentionalis, est processio similitudinis substantialis, et per modum propagationis et non merae representationis, dicimus non perficari quoad hoc processionem intellectus, et voluntatis; considerando utramque in sua linea, et formali ratione praecise etiam ut depurata ab omni potentialitate, et imperfectione : nam processio per intellectum expressiva, et intelligibilis, et processio per voluntatem spirativa, et volibilis conveniunt in eo, quod tenet se ex parte principii producentis, et operantis, et differunt valde in eo, quod ex parte objecti se tenet, et per modum

principii formalis ad processionem istas concurrunt. Ex parte principii operantis conveniunt in hoc, quod utraque processio est intra ipsum principium operans, quia operatio immanens est, unde si tale principium est incapax accidentis, et tamen est capax alicujus procedentis intra se, ex vi talis processionis quantum ad hanc formalitatem, et considerationem, erit illa processio substantialis, quia virtus illa non est productiva intra se alicujus accidentis, sed summo esse substantiale debet esse quidquid in se est; et sic si est operativa alicujus realiter procedentis a se, debet esse operativa substantialiter. Ex parte vero objecti quod se habet ut forma, seu ut formale principium in hac processione, aliter se habet processio intellectus, et voluntatis, quia in intellectu paritur notitia a potentia, et objecto, et objectum praebet specificationem actui, et est forma secundum quam fit processio ista intelligibilis, et expressio in verbo. In voluntate autem non paritur amor, et inclinatio ab objecto unito, et conjuncto voluntati, eamque foecundante, sed potentia allicitur ab objecto proposito per intellectum, et propendunt, seu inclinatur in illud; et ita objectum propositum movet quidem voluntatem, inclinando illam, et alliciendo, non tamen praebendo illi id ex quo formari, aut exprimi debet similitudo rei, seu res ipsa procedens : sicut enim generans ex sua substantia decedit partem quam vi formativa elaborat in foetum, et imaginem propagativam sui, et sic intelligens ex objecto sibi unito intelligibiliter in specie impressa, vel ex suam esse, si ipso est res intellecta, ut in Deo format, et exprimit propagationem intelligibilem in conceptu rei intellectae quasi in quodam focu intelligibili. Voluntas autem producit quidem actum, et impulem spiratum intra se, et ex se, ut ex principio activo operante supposita propositione, et allicientia objecti, non tamen praebendo ex se substantiam, (137) sive per modum principii formalis, sive materialis ut formandam, et exprimendam in similitudinem ejus a quo procedit. Unde id quod procedit in voluntate si est substantia sicut suum principium, id habet ex identificatione cum suo principio activo, quod non est capax accidentis, neque alterius substantiae. Quod vero

præcedit per intellectum non solum est substantia ex identificatione cum suo principio activo, quia actus immanens est, sed etiam cum suo formali principio, ex quo formatur, et exprimitur in similitudinem ejus, scilicet cum objecto, ejus expressio fit in verbo. Et hæc secunda consubstantialitas requiritur ad generationem, scilicet quod ex substantia geniti tamquam ex materia, vel ex natura formata, seu ex formali principio, formatur, seu exprimitur similitudo talis naturæ, et principii. Quare processio voluntatis solum est substantialis processio, et communicat ipsam divinam naturam, quia est intra Deum et ex ipsa voluntate procedit, et non ex nihilo, quia per actum immanentem procedit, et ex vi hujus processionis ut immanentis intra Deum, procedit quidem ut Deus spiratus, non ut genitus, quia non est processio substantialis ex vi processionis a suo formali principio, quod est objectum, neque consubstantialis illi, sed solum procedit substantialiter, et ut consubstantialis suo principio productivo, seu operativo per identitatem, quatenus actio immanens est, nec procedit ad extra ut effectus, sed intra manet, scilicet intra naturam ubi non potest procedere accidens, nec aliquid diversum in substantia, sed ut consubstantialis in eadem.

XXVII. Ex his solvitur in forma argumentum: Processiones divine non sunt substantiales, quatenus abstrahunt a creatæ et increata abstractione quadam analogæ, et per modum totius potentialis concedo: ergo quatenus divine, concedo, quia esse divine omnino requiritur ut procedant per modum totius puri; et sic ly quatenus dicit conditionem omnino requisitam, et annexam ut substantialis illa processio, formaliter autem illa habet quia est actus purus in sua linea. Cum vero instatur, quod in quantum divine ex vi processionis, et in quarto modo formaliter est substantialis, et similis suo principio, negatur hoc assumptum, quia esse divine illam processionem stat dupliciter, ut dictum est, vel ex identitate cum principio, ut operativa, et productivo quasi active, vel ex identitate cum principio formali, ex quo formatur et exprimitur, similitudo rei precedentis. Ad hoc autem ut in quarto modo per se aliquid procedat tale, non sufficit, quod fiat tale ex aliqua conditione inventa in agente

concomitante, et identice, sed ex vi ipsius formæ, seu principii formalis, quæ agit, sicut cum dicimus: Quidam calefacit, est in quarto modo per se, quia explicatur ibi formale principium quo illud agens producit calorem. Si autem dicamus: Kristus calefacit, applicatum calefacit, non fit propositio in quarto modo per se, quia licet explicetur conditio requisita ad operandum, non tamen ipsa formalis ratio operandi, quæ sola facit formalitatem in quarto modo per se: Sic ergo cum dicitur quod processio voluntatis, ut divine, est processio substantialis, nondum facit sensum formalem in quarto modo per se, quia non exprimit principium formæ, quod sit ratio processionis substantialis, sed solum principium activum, et quasi operativum, quod ex incapacitate habendi accidens, vel substantiam a se diversam, producit terminum, qui sit eamets substantia, quia intra se manet. Cum (138) vero dicitur processio intelligibilis, ut divina, seu prout in actu puro est processio substantialis, facit sensum formalem in quarto modo per se, quia exprimit principium formale, quod est ratio processionis substantialis, scilicet ipsum objectum, quod est essentia divina, et se habet ut formale principium, ex quo exprimitur, seu emanat similitudo in ipso esse intelligibili, quod ex vi perfectionis intelligibilis, et deputationis ab omni potentialitate est esse substantiale; et sic ex vi, et formali ratione processionis in esse intelligibili puro quod est substantia, illa processio substantialis est.

XXVIII. Quod vero dicitur processionem intelligibilem ex quo formali conceptu solum esse processionem per modum similitudinis intentionalis, nec transire ad lineam processionis substantialis, nisi in quantum divina, secundum quam rationem etiam processio amoris transit ad lineam processionis substantialis, respondetur ex dictis dupliciter. Primo, quod similitudo intentionalis de se et intra viscera sua, et intra lineam intelligibilitatis nullo alio extraneo adjuncto petit et habet sufficientem vim ut processio sit substantialis, si ipsum esse intelligibile careat potentialitate, et sic in actu puro: sic enim substantiale est, et non accidentale, et consequenter processio secundum illud

esse, et expressio similitudinis ejus est processio substantialis formaliter, non solum ex aliquo identice concomitante, sed ex ipsa formali ratione intelligibilis esse in sua perfectione considerati sine potentialitate et imperfectione adjuncta. Unde non indiget transire de linea intentionali ad lineam substantialem per aliquid extraneum, et solum concomitantem adjunctum, sed intra suam lineam manendo, et purificando se ab omni potentialitate, et imperfectione adjunctas, ipsum esse intelligibile petit de se quod sit substantiale, et quod expressio similitudinis in esse intelligibili sit processio in esse substantiali formaliter.

Secundo, dicitur quod voluntas divina, etiam prout divina, non habet quod processio amoris substantialis sit, seu consubstantialis suo principio formali, sed solum suo principio activo, seu operativo, videlicet ex eo quod actus ille immanens est, et fit processio secundum actum immanentem in tali principio, quod non est capax accidentis, nec alterius substantiae, non autem ex eo quod formale principium secundum quod sit processio, et expressio in ipso esse substantiali expressionem istam faciat in similitudinem objecti, sicut facit processio intelligibilis. Unde ex eo quod processio est divina, identice et secundum identitatem in principio activo res procedens substantia est, non ex eo quod formaliter in linea formali principii similitudinem intendentis substantia sit sicut est res procedens in esse intelligibili purificata ab omni potentialitate. Ad id vero quod dicitur Spiritum sanctum procedere, ut Deum, et non ut creaturam per se in quarto modo, dicemus articulo sequenti quod modo intelligendum sit.

XXIX. Ad exemplum quod adducitur de pictura dicimus esse diversam rationem, quia sive similitudo per picturam sit solum accidentalis, sive sit similitudo substantialis, et viva, semper esset facta, et elaborata per artem, non expressio naturalis ad generationem autem requiritur quod sit processio naturalis ejus quod est simile in natura. Nam si homo haberet virtutem a Deo elaborandi manibus suis corpus humanum, cui infunderetur anima, (139) sicut corpus Adam est elaboratum a terra, ille homo sic elaboratus non esset filius, quia non modo naturali procederet, sed artificioso, quantumcumque alias es-

set similis secundum suam substantiam suam producenti. Sic similiter si efformando picturam faceret aliquis verum hominem, non esset substantialis processio per modum filii, quia non esset naturalis ejus emanatio a suo principio, sed artificialis. At vero processio intelligibilis non est elaboratio imaginis per modum picturae, et artis, sed per modum naturalis expressionis, et emanationis in esse intelligibili, in quo petit non solum similem, sed eandemque naturam, seu obiectum in se exprimere, et formare, quae est in ipsa re intellecta, sed non in eodem esse entitativo, sed in esse intelligibili, quae illud fuerit. Unde si ipsum esse intelligibile fuerit etiam esse substantiale, et non superadditum, neque accidentaliter expressibile, et representabile, ex vi suae formalis processionis, et sine aliquo extraneo sibi adjuncto redditur substantialis processio in quarto modo per se, et ex vi sui formalis principii.

XXX. Secundo arguitur, quia Verbum ex vi suae formalissimae processionis solum habet esse intellectum passive, non intelligens active, sed non est simile Patri generanti ex eo quod est intellectum, nisi etiam sit intelligens: ergo ex vi formalissima suae processionis, et in quarto modo dicendi per se non est simile suo generanti substantialiter, et in ipsa natura. Minor et consequentia patent, quia natura intellectualis, ut substantia, et natura dicit gradum viventis vita intellectiva, cui convenit operatio vitalis, seu operatio vitae debita tali gradui, et tali viventi. Operatio autem vitae intellectivae est intelligere, ergo id quod procedit ut simile in natura, et in substantia suo principio intelligenti, debet procedere ut intelligens active, et non solum ut intellectum passive. Major autem probatur, quia verbum ut verbum procedit tanquam terminus intellectionis, et expressio illius, non in esse intelligibili in actu primo, sed in esse rei intellectae: de ratione autem termini intellectionis est quod sit intellectum, non intelligens: ergo id quod generat vi suae processionis etiam in linea intelligibili procedit ut terminus intellectionis, procedit ut intellectum, non ut intelligens. Quod si intelligens est, id erit concomitanter, et identice, quia illa processio divina est, sicut etiam

Spiritus sanctus est intelligens. Esse autem divinam illam intellectionem materialiter se habet ad rationem, et formam intelligibilem, quia divisio intellectio- nis, et intelligibilitatis per divinam, angelicam, et humanam est divisio per sub- jecta.

XXXI. Confirmatur, quia intelligi seu esse intellectum ponit solum denominationem extrinsecam in re intellecta : ergo ex suo formali conceptu, ly intelligi non dat esse reale et multo minus substantiale ipsi verbo, sed id solum habebit verbum non ex eo quod proprium, et formale est ipsi in linea intelligendi, sed ex eo quod est concomitanter, et identice, scilicet quia intra Deum manet, et procedit, sicut ly habet Spiritus sanctus. Unde videmus quod etiam creaturae objectivae existentes in Deo habent intelligi ab ipso, nec tamen habent esse substantiale Dei : ergo neque verbum ex eo praecise quod habet intelligi, sed oportet ulterius quod ei communicetur ipsum intelligere active, quod utique non ex vi, et formali ratione verbi sibi communicatur. Nec potest idemmet intelligere praebere esse ipsi verbo, quia est esse ipsius intellectus, (140) prout factus in actu per cognitionem : ergo non ipsis verbi, quia duorum realiter distinctorum non est idem esse.

Respondetur negando majorem. Ad probationem dicitur, quod verbum ex suo formali conceptu procedit, ut terminis intellectionis, distinguo; ut terminis intellectionis deputatus ob omni potentialitate, et substantialiter unum cum suo principio, concedo; ut accidentaliter solum representans, et ut terminus accidentalis, et cum imperfectione, et potentialitate, nego. Quando autem terminus intellectionis procedit secundum esse intelligibile deputatum ab omni potentialitate, et quod est esse substantiale, hoc ipso ex vi suae formalissimae processionis procedit ut substantia, et ut substantialiter unum cum suo objecto quod se habet ut formale principium intelligendi. Si autem procedit ut substantia, et substantialiter unum cum tali principio, quod est essentia ipsa divina, hoc ipso procedit formalissime, non solum ut intellectum, sed ut intelligens, quia procedit ut substantia in ordine intelligibili, et intellectuali; substantia autem in illo ordine intelligibili non solum est res in-

tellecta, sed etiam intelligens, et vivens, et sic procedit ut perfecte simile Patri, non solum in esse intellecto, sed in ratione intelligentis.

Quod vero dicitur intellectionem illam esse divinam materialiter, et identifice, et quasi ex parte subjecti, respondetur intellectionem illam si consideretur ut abstrahens ab increata et creata, angelica, humana et divina, sic dividi quasi materialiter, et divisione formae in subjecta per divinam, angelicam, et humanam. Si autem consideretur ut intellectio purificata ab omni potentialitate, et quae est actus purus intra suam lineam intelligibilem, sic non est materialiter, sed formalissime divina, et formalissime ex vi sua habet esse substantialis, et substantialem processionem fundare, et similitudinem in esse substantiali exprimere, quia ex ipsa depuratione intelligibilitatis ab omni potentialitate intra suam lineam praecise procedendo, et omni alio respectu, vel formalitate sublata, habet illud esse intelligibile reddi substantiale, et sine ulla ratione accidentali, ut explicatum est; et sic verbum procedens habet esse intellectum, et intelligens.

Ad confirmationem respondetur quod intelligi potest comparari ad duo, scilicet ad objectum quod est extrinsecum intellectui, et in hoc ponit nisi denominationem extrinsecam, sicut esse visum; esse cognitum. Secundo, comparatur ad verbum, seu speciem expressam, in qua repraesentatur objectum intellectum, et ipsa repraesentatio passiva est dicta, et expressa, et ea ratione vocatur intellecta passiva, quia est dicta, et in se repraesentat rem ut intellectam; et hoc non ponit denominationem extrinsecam; sed veram realitatem producit, et ipsum objectum realiter repraesentatum, et intellectum dicitur in illo verbo. Et praesertim hoc verificatur in essentia divina, quae personae substantiam, et entitatem est sum esse intelligibile, et intellectum in actu puro, et ipsum esse intellectum constituit illam in actu secundo intelligibilem; petique ut ipsum intelligere sit sibi extrinsecum. Et hoc totum aliquid reale est. Quod vero dicitur de creaturis existentibus objective in intellectu Dei, dicimus illas reddi intellectas a Deo tanquam objectum extrinsecum,

et secundarium, quod non est summi intelligere, et intelligi; et sic non dat eis tale intelligi aliquid esse reale, vel substantiale. Intelligi autem (141) Verbi est ipsum esse intellectum divinae essentiae, quae per seipsam est summi esse intelligibile in actu ultimo, et consequenter in intelligi; et hoc ipsum in Verbo est expressum, et dictum, seu repraesentatum passive quod nique aliquid reale est in Verbo. Quod vero dicitur non posse distinctorum idem esse dari, falsum est: nam distinctae res si inter se

uniantur, et component idem, ut in rebus compositis contingit; et sic cum intelligere, et intelligi omnino inter se coordinantur in linea intelligibili, eodem esse intelligibili actuantur, et exprimentur in verbo, et multo fortius hoc currit in Verbo divino, cui idem esse quod est in Patre seu eadem essentia, et idem esse intelligibile quod substantiale est, communicatur, et unum omnino sunt in esse.

ARTICULUS VII.

Qua ratione processio Spiritus sancti non sit generatio?

I. Tam certum est de fide processionem Spiritus sancti non esse generationem, quam certum est ipsum non esse genitum, nec Filium. Quod autem Filius non sit, constat: sic enim Filius Dei non esset unigenitus, si plures essent geniti. Unde dicitur in symbolo Athanasii: " Spiritus sanctus a Patre et Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens." Ceterum ex cuius particulae pertinentis ad definitionem generationis defectu, processio ista non sit generatio valde controversum, et difficile est, ita ut non defuerint tam ex patribus, quam ex auctoribus antiquioribus qui rem hanc inscrutabilem, et inaccessibilem existimaverint, ita ut nullam de eo rationem posse inveniri faterentur, ut Damascenus lib. I de fide, cap. I, et Bernardus serm. I pentecostes dicit: " Processionem Spiritus sancti posuisse tenebras latibulum suum." Eandem inscrutabilitatem docet Nazianzenus orat. V theologiae quae est XXXVII; Augustinus lib. III contra Maximinum, c. XIV; Anastasius Sinaita lib. de rectis fidei dogmatibus; magister sententiarum in I, dict. XIII, aliisque plures. Non tamen propterea cessatum est a catholicis patribus, vel doctoribus huius inscrutabilis magestatis et processionis occultissimae explicare rationem, quare generatio non sit, ut contra haereticos veritates catholica defendatur, et quantum temeritas fragilitatis nostrae potest in illius splendoris immensam abyssum oculum

conspiciat.

II. Cum ergo definitio generationis, quae a nobis pro creata generatione traditur, semota omni imperfectione in tota sua propria, et formalissima ratione accommodata sit Filio, restat modo videre quomodo removeatur a processione Spiritus sancti. Et hoc difficile est. Nam generatio dicitur: Origo viventis a vivente, a principio vitae conjuncto in similitudinem naturae. Omnes particulae videntur quadrare isti processioni Spiritus sancti. Est enim origo viventis, quia Spiritus sanctus est vita ipsa. Est a vivente, id est ab ipso Deo Patre et Filio. Est a principio conjuncto ipsi vitae, seu ipsi Deo, quia non est ex nihilo, nec de substantia creata; ergo de divina. Est in similitudinem naturae, quia ex vi talis processionis procedit ut Persona divina, et ut Deus non ut creatura: procedit enim ut aliquid, et non ut aliquid creatum; ergo ut divinum; ergo ut simile. Et totum hoc habet ex vi suae processionis, quia processio illa vim habet communicandi hanc naturam, et similitudinem Spiritui sancto. Ergo qua ratione habet vim producendi (142) hanc Personam ut divinam, habet vim communicandi hanc naturam, et similitudinem: ergo sicut ex vi processionis procedit, ut Persona divina, et tertia Persona Trinitatis, procedit ut similis.

DUO PRAESUPPOSITA PHILOSOPHICA.

III. Antequam examinemus rationem D. Thomae quare processio Spiritus sancti generatio non sit, examinanda sunt duo, quae ad cognoscendam rationem hujus processiois Spiritus valde conducunt, et quia ad voluntatem etiam creatam pertinent, philosophica sunt. Nos autem non possumus theologicis defendere, et explicare ea quae ad hoc elevatissimum mysterium pertinent nisi ratione ducta ex his quae in nostro intellectu, et voluntate cognoscimus. Duo ergo oportet videre, quae in nostra voluntate interveniunt.

Alterum, an per actum amoris immanentem producat intra nos aliquis terminus tamquam operatum per illum actum, et ad quid deserviat.

Secundum, an talis terminus proveniat active a conceptione intellectus et verbo, sicut in divinis Spiritus sanctus procedit a Verbo ut a producente, et spirante active.

IV. Circa primum, est expressa sententia S. Thomae per actum voluntatis produci aliquem terminum quo res amata dicatur esse in voluntate, non per modum similitudinis, sed per modum ponderis, et inclinationis determinatae erga hoc objectum. Tenet hanc sententiam, in hac quaestione XXVII, art. III, et infra qu. XXXVII, art. I et IV contra gentil. c. XIX, quibus locis non solum id docet, sed ex proposito explicat, et probat. Et quidem in intellectu est manifesta ratio ponendi verbum tamquam terminum intellectiois; tum quia objectum quod intelligitur, debet esse intra intellectum, et intra ipsum attingi, quia intellectio fit trahendo objectum ad se, et unum faciendo cum illo in esse intelligibili; tum quia objectum debet esse manifestatum et dictum, quia intellectus ex sua perfectione, et natura est manifestativus, et locutivus; et sic oportet quod ad manifestandum exprimat in se representationem, quae est verbum, et per illud loquatur sibi. At vero in voluntate ita apparet quare ponatur aliquis terminus productus per amorem (omitto nuncupulum faciens impelli; impulsus enim sagittae impressus est vis movens sagittam, ille autem terminus productus non est vis movens voluntatem: sic enim esset principium motus ejus, sed est terminus talis motus, et actus. Ad quid ergo ponitur illa qualitas ut terminus productus per actum voluntatis.

quod petit processionem alicujus termini intra se. Deinde, neque ut objectum sit intra voluntatem, quia voluntas non trahit objectum ad se sicut intellectus, sed ad illud tendit per inclinationem, et pondus, et sic objectum appetibile non est intra voluntatem. Et haec est differentia inter verum, et bonum, ut dicit philosophus VI, met. textu VIII. quod: "Verbum est in mente bonum in rebus: non ergo indiget aliquo termino, quo res amata sit in amante: nec enim res amata in amante est per similitudinem, et representationem, sicut in intellectu. Quomodo ergo est in illo, nec enim alius modus percipi potest, quo aliquid est in alio, nisi vel per seipsum vel per suam virtutem, vel per suam representationem, et similitudinem, sicut effectus representat causam, aut vestigium pedem, aut imago prototypum. Non est autem amatum in amante per similitudinem, et (143) imaginem: id enim est proprium intellectus neque per virtutem suam, quia objectum non dat virtutem voluntati ad eliciendum actum: ex se enim habet voluntas vim eliciendi, quae vitalis est, et ab objecto non provenit talis virtus, quia objectum extrinsecum est. Multo minus objectum est per seipsum intra voluntatem, cum extra maneat, et voluntas per amorem impellitur ad quaerendam rem amatam. Nec sufficit ponere objectum, aut aliquam virtutem ejus in voluntate ad attrahendum illam, vel ad faciendum pondus et inclinationem in illa; tum quia allicientia fit ab objecto proposito, et ex ipsa conceptione intellectus in qua respondet objectum, agitur desiderium in voluntate in genere causae finalis allicientis; tum quia ad ponderandum in objectum, et inclinandum, sufficit potentia, et habitus voluntatis, quae important vim, et facultatem inclinativam. Et vero ille terminus productus non est pondus, et inclinatio, quia non se habet ut principium impellendi, sed ut terminus per actum inclinationis, et volitionis productus: non ergo ille terminus se habet ut improprie productus per amorem (omitto nuncupulum faciens impelli; impulsus enim sagittae impressus est vis movens sagittam, ille autem terminus productus non est vis movens voluntatem: sic enim esset principium motus ejus, sed est terminus talis motus, et actus. Ad quid ergo ponitur illa qualitas ut terminus productus per actum voluntatis.

Confirmatur denique ex D. Thoma qu. IV de veritate, art. II ad VII, ubi docet voluntatem non habere aliquid progrediens a se, nisi per modum operationis, et in hoc differt ab intellectu, quod in isto procedit aliquid non solum per modum operationis, sed operati: ergo falso dicitur quod procedit aliquid per modum termini, sicut verbum in intellectu.

V. Minus dicendum est necessario esse ponendum istum terminum in actu voluntatis; imo et in quocunque actu appetitus eliciti propter rationem assignatam a D. Thoma locis praeallegatis, quae ut intelligatur supponendum est quod cum haec sit vulgata differentia inter intellectum, et voluntatem, quod intellectus trahit objectum ad se, et sic habet ejus similitudinem, appetitus vero allicitur, et trahitur ab objecto, et sic objectum est pondus ejus; inde est quod in omni appetitu, quo fit pondus, et inclinatio in aliquid oportet, quod ex parte ipsius ponderis in terminum datur aliqua proportio, et convenientia cum re illa in quam tanquam in terminum tendit: ex eo enim id quod est grave ponderat in centrum, et in locum inferiorem, quia in se habet proportionem, et convenientiam cum loco inferiori, qui sibi debetur potius quam cum superiori, in quem inclinatur leve. Ex tali enim convenientia, et proportionis nascitur quod ponderet et feratur in tale locum aut talem terminum ad quem datur talis appetitus. Sed haec proportio in appetitu innato, et ex ipsa forma entitativa orto, est etiam determinata, et ad unum, sicut et ipsa natura semper operatur unum. Unde non indiget aliquo alio pondere, seu proportionis superaddita, ut determinata tendat in hoc objectum, et inveniatur illi proportionata, et convenientis. At vero appetitus elicitus nascitur ex sua forma ut potentia determinabilis ab objecto per formam intentionalem, et apprehensam, de se autem solum dicit potentiam indifferentem, et indeterminatam ad volendum, non quidem quod omnis appetitus habeat indifferentiam domini quod pertinet ad libertatem, sed quod habeat (144) indifferentiam indeterminacionis, et confusionis, quae dependet, et tollitur per formam apprehensam, quae cum existat solum in apprehensione, oportet ulterius in ipsa potentia appetitiva ponere determinatam proportionem, et convenientiam cum hoc objecto potius quam cum

illo, et talis determinata proportio orta ex forma apprehensa per intrinsecum actum vocatur qualitas, seu terminus productus per actum elicito a se, quo determinate ponderat, et relinquitur potentia inclinata intrinseco, et elicito actu sic terminato in tale pondus, et impulsus.

VI. Secundo supponendum est, quod iste impulsus, seu pondus, quo voluntas seu appetitus determinate proportionatur, et impellitur in tale objectum, debet oriri per actum voluntatis qui sit in se intrinseco, et essentialiter amor, sed prout producit talem terminum dicitur actus ille spiritalis, seu impulsio, sicut in intellectu idem est actus, qui est intellectio respectu objecti, est dictio et expressio respectu verbi quod profert, et in quo representatur objectum tanquam res intellectus, et dicta.

Ratio hujus est, quia non fit ille impulsus, seu illud pondus, aut proportio in voluntate, nisi respectu alicujus determinati objecti ad quod inclinatur voluntas, nec formari potest talis impulsus nisi per inclinationem voluntatis erga tale objectum: sicut enim intellectus apprehendendo, et intelligendo objectum format verbum, et loquitur, ita voluntas tendendo ad objectum format impulsus quo redditur proportionata, et affecta ipsi objecto; et sic affecta ponderat determinate in illud potius quam in aliud, quia illud sibi conveniens apparet, et aptatur sibi; et sic voluntas computata objecto amat, et amando se coaptat, sicut intelligendo dicit, et dicendo intelligit, quod quidem totum est similis, et eodem actus, sed diversa habitudine ut supra articulo quinto ex D. Thoma ostendimus, quia intelligere est habitudo ad objectum, non per modum originis, sed per modum cujusdam intelligibilis informationis; dicere autem est habitudo ad verbum quod exprimitur, et dicitur, quae est habitudo originis. Sic amare, et spirare differunt in eodem actu voluntatis, ut S. Thomas docet infra q. XXXVII, art. I et IV contra gentiles. cap. XIX, quia amare, seu diligere importat habitudinem amantis ad rem amatam per modum cujusdam inclinationis, et unionis affectivae erga ipsum. Spirare autem importat non solum habitudinem ad objectum in quod impellit, et spirat, sed ulterius importat habitudinem ad su-

um principium, scilicet ad formam apprehensam in intellectu, et ad ipsam voluntatem quatenus per intrinsecum et vitalem motum voluntatis cum ordine, et respectu ad formam seu rem apprehensam formatur intra se, seu procedit quaedam determinata proportio, et convenientia voluntatis erga tale objectum visum, quo sentit se ponderare, et trahi, seu immelli ab intrinseco, et vitaliter in rem amatum; et sic pondus, seu impulsus vitalis ut impressus voluntati, et procedens ab illa, et a forma concepta, et apprehensa; dicitur spiritus seu spiratio, licet tam processio spirationis, et impulsus, quam emanatio actus amandi, amor sit, quia est actus vitalis per modum inclinationis egrediens a voluntate.

VII. Ex his sequitur quaedam notanda differentia inter modum quo existit res in generante tanquam in principio, et virtute seminali ut producat et modum quo existit res in inclinatione, et pondere alicujus (145) rei, ut tendat, et inclinetur in rem aliquam, ut egregie advertit S. Thomas loco citato contra gentiles, quod res existit in generante per modum similitudinis in sua forma, et in sua substantia ex qua tanquam ex simili propagatur genitum. Res autem existit in suo pondere seu inclinante tanquam in principio habente proportionem et coaptationem cum re ad quam inclinatur, et mediante tali proportionem dicitur res amata esse in sua inclinatione, seu in principio inclinante, sicut dicitur rem exequendam esse prius in intentione, et postea sequi in executione, v. G. in igne, seu terra et datur virtus generativa alterius ignis vel terrae, et datur pondus in uno levitatis, in altero gravitatis ad sua loca. Per virtutem generativam continet in se genitum virtualiter, et seminaliter; per virtutem ponderativam continet locum ad quem tendit virtualiter, et respective, quatenus continet proportionem, et respectum ad talem locum, et ad illum inclinatum. Prima continentia generantis est per similitudinem, secunda non, sed per proportionem, et convenientiam, seu coaptationem ad rem in quam ponderat, quia generans per suam formam generat, et de sua substantia, si est vivens, seminaliter emanat genitum ab ipso, forma autem generantis (146) quoad exercitium determinat, liberet et substantia ex qua deceditur semen est tate retenta. Ergo oportet quod haec impressio, et impulsus, seu coaptatio et proportio erga objectum nascatur in volun-

inclinatio autem in locum sursum vel deorsum non fit per aliquam formam quae etiam locus sit, sed per quandam coaptationem et proportionem rei quae inclinatur, cum termino ad quem est inclinatio. Unde res illa ad quam fit inclinatio non est in inclinante, et ponderante per eam similitudinem, sed sicut res proportionata, in sua proportionem, et coaptationem, sicut res dicitur esse in intentione antequam sit in se. Plura circa hoc diximus in physica q. XIII, agendo de fine, ubi explicavimus quae S. Thomas 1-2, qu. XXVI et XXVIII tradit circa hanc unionem affectivam quae res amata est in amante, et quando unitur voluntatis ad hoc ut amet.

VIII. His ergo praesuppositis satis apparet ratio D. Thomae et responsio ad objecta supra facta: reducitur enim ratio D. Thomae ad hoc. Voluntas est potentia, seu facultas tendens per modum ponderis, et inclinationis in objectum appetibile tanquam in terminum sibi convenientem, et proportionatum: sed omnis convenientia, et proportio, seu coaptatio debet esse reciproca, et mutua, ita quod si unum extremum, V. G. objectum proportionatur voluntati, etiam ipsa voluntas coaptari, et proportionari debet illi objecto, et sic illud amare, quia amor non fertur nisi in rem sibi convenientem, et proportionatam. Sed voluntas ex se, et ex propria facultate est indifferens ad omne objectum volubile, nec magis ponderat de facto in unum, quam in aliud: ergo oportet quod ut amet, et tendat in actu secundo per amorem, reddatur proportionata, et coaptata, seu affecta iati objecto potius quam alteri: ergo debet in se suscipere impressionem huius proportionis, et ponderis ab ipso objecto apprehenso, quod est forma determinans inclinationem voluntatis erga hoc objectum potius quam illud, eo modo quo determinari potest voluntas ab objecto, scilicet alliciendo ipsam et relinquendo sibi dominium indifferentiae, ut possit a se excutere talem inclinationem, et pondus, quando voluerit, sed tamen suavitatem ipsam et convenientiam ligat voluntatem ut feratur, non necessitate. Et tandem Deus in genere causae efficientis, et (146) quoad exercitium determinat, liberet et substantia ex qua deceditur semen est tate retenta. Ergo oportet quod haec impressio, et impulsus, seu coaptatio et proportio erga objectum nascatur in volun-

tate, et producat per actum ipsius cum dependentia, et ordine ad rem conceptam. Patet consequentia, quia illa impressio, seu proportio, et coaptatio, quae fit in voluntate, non est impulsus violentus et extrinsecus, sed voluntarius, et vitalis, quia facit voluntarie ponderare, ergo debet nasci per actum vitalem voluntatis. Iste autem actus est inclinatio, et amor: nec enim alium habere potest voluntas: ergo per actum amoris producit aliquis terminus per modum vitalis impulsus, et spiritus, ut tendatur in objectum amatum.

IX. Itaque sicut si aliquid mixtum, V. g. lignum, vel folium esset de se indifferens, ut movetur per sua principia intrinseca ad locum sursum, vel ad locum deorsum, non posset de facto moveri, determinate ad locum sursum, nisi poneretur in eo levitas, quae est inclinatio, et pondus quo coaptatur istud corpus illi loco, nec moveri ad locum deorsum, nisi poneretur in eo gravitas, quae est pondus, et coaptatio ad locum deorsum: ita in appetitu elicito, qui de se, et modo naturali non ponderat in hoc, vel illud objectum, nisi prout allicitur, et trahitur a forma apprehensa per quam regulatur illa ponderatio, oportet quod non solum in ipso intellectu, ubi est res cognita, sed etiam in ipsa voluntate, ubi est vitalis inclinatio, et ponderatio in objectum, sit aliqua impressio, seu impulsus, qui constituat voluntatem coaptatam, et proportionatam determinate isti objecto, et sic cum tali proportionem ponderet in rem illam. Et quia vitalis ponderatio, et coaptatio est, provenire debet ab intrinseco per actum voluntatis, obque imprimi, et sic per actum amoris produci, quia est pondus non quomodocumque, sed vitale, et voluntarium, seu ab ipsa voluntate ortum, quia inclinatur se movendo, et se impellendo, sicut si grave debere habere gravitatem vitalem, ut ponderaret in centrum, a seipso, et per motum suum gravitatem deberet habere, et non a generante, quia a se vitaliter debebat reddi grave.

X. Ad objectiones in contrarium. Ad primam dicimus actus immanentes non esse productivos circa sua objecta quae attingunt, bene tamen circa suos effectus quos intra potentiam habent, et produciunt: licet enim ex sua natura non possint actus immanentes producere effectum intra potentiam, non tamen repugnat quod produ-

cant, quia actus secundi sunt, et emittenter habent vim actionis ad producendum, ut saepe a nobis explicatum est supra.

Ad secundam instantiam, quae dicitur objectum voluntatis non debere esse intra illam, nec trahi ab illa sicut in intellectu, fatemur objectum non trahi ad voluntatem, sicut ad intellectum per similitudinem, et unionem repraesentativam, et intelligibilem, bene tamen impelli ab objecto, et reddi proportionatam et coaptatam voluntatem objecto, ut ponderet, et inclinetur in illud, et ratione huius coaptationis, et ponderis dicitur objectum esse in voluntate, et amatum in amante, sicut terminus ad quem est in inclinatione ad se virtualiter, et tamquam in principio per modum proportionis, et convenientiae efficientis, et impellentis ad terminum. Sic ergo objectum debet esse in voluntate per modum impulsus, et ponderis, non per modum similitudinis, et repraesentationis. Et Aristoteles dixit bonum esse in rebus, sed non dixit impulsus ad bonum, et pondus ad ipsum esse in rebus, sed in illo qui ad tale (147) bonum inclinatur, et tendit, et haec est voluntas, quae tamen quia non tendit ad bonum, neque itat in illo, prout est in mente, sed prout in rebus, quia ad hoc operatur voluntatis inclinatio ut res ipsas assequatur; ideo dicitur bonum esse in rebus, id est, bonum ut acquirendum ultimat, et terminative, licet principium inclinans ad acquirendum illud in voluntate sit: e converso autem perceptio, et acquisitio veritatis ultimat et perfecte intra intellectum debet esse, quia objectum non cognoscitur, nec contemplatione attingitur, nisi intra intellectum.

XI. Et ad instantiam quae inquiritur quomodo objectum est in voluntate, dicimus quod non est per seipsum, nec per similitudinem, et repraesentationem, sicut in intellectu, sed per modum proportionis, et coaptationis ad objectum, quo voluntas redditur ponderans, et affecta erga ipsum, et talis coaptatio ad objectum respective, et proportionaliter objectum ipsum est. Et cum replicatur, quod ad faciendum istud pondus, et inclinationem, seu impulsus, sufficit objectum repraesentatum in mente, ex quo agitur desiderium in anima, res-

pondetur objectum hoc non posse operari in voluntate, nisi sequatur, in ipsa, et intra ipsam aliqua impressio, et coaptatio erga tale objectum, ratione cuius elicitive ponderet voluntas, quia licet objectum alliciendo trahat voluntatem, tamen ipsa effective, et elicitive non ponderat in objectum, nisi ex se vitaliter oriatur ille motus, et tendentia, neque ista oriri potest, nisi in se determinetur per aliquam unionem, vel proportionem aut coaptationem erga istud objectum tamquam per quoddam determinatum pondus ad tendendum in illud. Et hoc pondus debet esse in ipsa voluntate, et non solum in apprehensione mentis, quia ipsa voluntas est quae illo pondere agitur juxta illud Augustini XIII confessionum, c. IX :

" Ponderibus suis aguntur omnia, pondus meum amor meus, eo foeror quocumque feror. Ex objecto ergo apprehensio fit ponderatio, seu spiratio in voluntate, qua tendat in tale objectum per internam inclinationem. Cum vero instatur quod ad hoc sufficit ipsa potentia voluntatis, jam dictum est non sufficere, quia voluntas non est potentia determinata ad unum tantum, imo nec quilibet appetitus elicitus, qui potest juxta diversas formas apprehensas in diversa objecta ferri. Unde indiget determinato pondere, et impulsu proportionante, et coaptante potentiam ad hoc objectum potius quam ad aliud; imo etiam si voluntas necessario feratur in objectum, ut divina voluntas in suam essentiam, et beatus in Deum clare visum, tamen quia haec necessitas oritur in voluntate mediante forma apprehensa, et non entitative ex se sine objecto, indiget impulsu orto ex objecto, et maximo impulsu si necessario fertur. Et cum dicitur quod iste impulsus, seu impressio, aut pondus voluntatis non est principium, et vis impellens, sed terminus respondetur quod ille impulsus est terminus actionis voluntatis ut spirativae et ut vitaliter se inclinantis in objectum, sed iterum est ratio et vis ponderans ut continuetur amor, vel iterum elicatur, aut ut crescat, prout efficacius aut tenacius inhaerit voluntati ista impressio de objecto cognito, sicut impellens sagittam, aut lapidem prius motu suo tangit lapidem, imprimens illi impulsu, et ex tali impulsu continuatur motus lapidis, et elicitur usque ad locum destinatum. Et ita dicit S. Thomas IV contra gentil. c. XIX in fine quod :

Amatur in voluntate existit (148) et

ut inclinans et quodammodo impellens intrinsecus amantem in ipsam rem amatem; quod utique est habere se ut principium ad amorem elicendum, vel continuandum, quia inclinatio illa amor est; sicut etiam intellectus intelligendo verbum dicit, et rursus in verbo dicto contemplatur, et de novo elicit, vel continuat intelligentiam: nec enim voluntas se impellit, aut determinat, et ponderosa redditur, nisi vitali modo ut supra diximus, et vitali voluntario, seu spontaneo, talis autem motus inclinationis voluntariae substantialiter amor est; et sic differt ab intellectu, qui non potest per cognitionem foecundari, sed per speciem impressam ab alio infusam vel productam, et non per cognitionem quia in foecundatione non se movet intellectus, sed patitur ab objecto; et ideo philosophus dixit quod intelligere est pati, scilicet causaliter, et in sua foecundatione. Voluntas autem non determinat se, nec impellitur patiendi, sed voluntarie et ab intrinseco inclinando et determinando, et hoc est jam amare dum spirat et impellit se.

XII. Ad confirmationem respondetur sensum D. Thomae esse quod in voluntate non procedit aliquid per modum operati in quo ultimo sistat sicut in intellectu procedit aliquid per modum operati, ubi repraesentatur objectum tamquam ultimum actuum, et intellectum, et ibi intra verbum intelligitur objectum, sed bonum non amatur ut intra voluntatem, licet per id quod in voluntate productum est, amatur res ad extra. Unde non negat absolute D. Thomas aliquid operatum in voluntate, sed aliquid sic operatum, sicut in intellectu, in quo videlicet continetur objectum, ita quod ad illud prout intra se terminetur cognitio: dicit enim hoc ideo esse quia operatio intellectus terminatur in mente, in qua est verum vel falsum, operatio vero voluntatis terminatur ad res, in quibus est bonum vel malum; et ideo amor significatur in Deo ut operatio, non ut res operata, verbum autem ut res operata, et subsistens, sicque amor non dicitur personaliter in Deo. Ad hoc ergo negat D. Thomas procedere aliquid in voluntate ut operatum, quia id quod procedit non procedit ut terminus in quo objectum amatur, et ibi sistat amor, sed ut impulsus quovoltas ponderet et inclinatur in objectum

ad extra, non vero negat procedere aliquid operatum a voluntate, ut vitaliter impellatur ab illo, et quasi pondus vitae accipiat respectu alicuius objecti cui computatur, et proportionatur.

XIII. Quod si quaeras, an talis terminus vitalis spirationis possit suppleri a Deo, ut ipsum objectum amabile per seipsum uniatur voluntati, et faciat hanc ponderationem, et inclinationem, sicut nos tenemus quod in intellectu beati Deus seipso supplet verbum, seu speciem expressam, ut in ipso videatur essentia divina, et non in verbo, seu representatione creata, respondetur non posse, et esse discrepant rationem inter verbum, quod est terminus intellectionis, et impulsus illum, qui est terminus amoris; quod verbum non solum est terminus vitalis productionis, et locutionis, sed etiam representatio intentionalis ipsius objecti expressa, ita quod continet ipsum objectum in esse intentionali, et intelligibili formando illud in se sub ea intelligibilitate, et immaterialitate, quam habet in se objectum; unde quando intelligibilitas, et immaterialitas objecti tanta est, et tam divina, quod omnis intelligibilitas, et immaterialitas creata non solum potest adaequare, sed in infinitum remanet distans (149) ab illa, oportet per ipsam immaterialitatem divinam hoc suppleri, Verbum ergo seu terminus intellectionis quantum ad hoc quod est continere, et representare objectum in esse intelligibili, sicut in se est, non potest per imaginem creatam, et productam id habere, sed seipso debet divina intelligibilitas id supplere, quia nihil est creatum tantae intelligibilitatis capax, nec imago aliqua quam ponamus ei. Quantum autem ad hoc quod est esse terminus productum, et locutus vitaliter ab intellectione, et dictione, nullo modo potest id suppleri per essentiam divinam, nec in beatis divina essentia unitur ut terminus productus, et locutus per intellectionem beati: implicat enim quod producat ab aliqua actione creata id quod divinum est, et implicat quod id solum unitur, et non procedit, dicatur terminus productus, aut dictus. Unde quantum ad hunc effectum termini producti, nec essentia divina supplet vicem verbi in beatis, nec visio beata aliquem terminum habet a se dictum, vel productum, sed solum unitum in quo contemplatur objectum, sci-

licet ipsam essentiam divinam vice verbi. At vero terminus productus in voluntate non habet rationem imaginis trahentis, et continentis in se per representationem objectum, ut ex hac parte ipsum objectum suppleat per seipsum intelligibilitate sua id quod impossibile est alicui creatae imagini, sed solum habet rationem vitalis procedentis, et emanantis ab ipsa voluntate, et impressus ex objecto apprehensus in conceptu, qui causat tale pondus vitale in ipsa voluntate: dependet enim illa impressio, et imitatio voluntatis ab objecto appetibili, ut a fine, et objecto, sed realiter vitaliter elicitur a voluntate; unde et D. Thomas vocat illam computationem ad objectum, complacentiam, quae utique a voluntate elicit debet, de quo videatur ipse D. Thomas cap. II, quaest. XXVI, art. II et ea quae diximus in physica, q. XIII, art. II. Et in hac prima parte, q. XXXVII, art. I, dicit S. Thomas hanc impressionem rei amatae in affectu amantis provenire ex eo quod aliquis amat: ergo vitaliter procedit. Unde non est ibi aliquid quod essentia divina suppleat per semetipsam, quia impulsus iste non potest esse impulsus, et pondus unitum, sed vitale, et vitaliter, seu ab intra voluntati impressum, quia in tantum ponderat, in quantum est voluntarium, et non ab extra: voluntas enim solum inclinatur voluntarie. Unde non potest inclinari per pondus, et impulsus sibi unitum, sed a se productum: divina ergo essentia ut principium agens, et per modum effectivum poterit inclinare voluntatem, sicut inclinat intus operando ut ipso operetur tamquam radix voluntatis, non autem per modum formae vitalis formaliter reddentis inclinam, et ponderosam in objectum. Quidquid autem processionis, et vitalitatis est procedentis non suppletur formaliter a Deo, neque in verbo mentis, nec in impulsu voluntatis, sed solum quod imaginis, et representationis intelligibilis est, seu ex parte objecti se tenet ut uniatur objectum intellectui, non quod processionis vitalis est. Et quia ad actum intellectionis non requiritur processio verbi ab intelligente, sed solum contemplatio erga objectum representatum in verbo sibi unito, ideo salvatur, et suppletur verbum, sine hoc quod vitaliter procedat, solum per hoc quod intellectui uniatur, et ad illud intellectio contemplando terminetur, quae ut intellectio

sit, non requiritur quod habeat terminum productum, sed sufficit quod contemplatum, quod totum secus se habet in impulsu voluntatis, (150) qui in tantum impulsus est in quantum voluntarius et vitaliter a voluntate ortus.

XIV. Secundum quod supra diximus hic debere praesupponi est, an iste impulsus et spiratio voluntatis, seu amor procedat active a conceptione mentis, an solum specificative, quia obiectum est, et finalitative, quia finis alliciens est. Communiter enim tenetur, quod solum in hac duplici genere causae, scilicet formalis extrinsecae; seu objectivae, et finalizantis dependet a conceptu mentis actus voluntatis, et spiratio seu impulsus ejus. Addit Cajetanus in hac prima parte, quæst. LXXXI, artic. II, quod etiam active seu efficienter dependet actus amoris ab appetibili apprehenso, prout enim apprehensum in anima agit desiderium, et sic effective causat in appetitu specificationem ad talem actum, ad quam specificationem est in potentia, nec apparet alia causa a qua effective reducat in actum. Sed de hoc puncto agendum est II, quæst. IX et X. Pro praesenti puncto in quo invenimus spirationem passivam, seu Spiritum sanctum esse a Verbo divino non solum in genere causae formalis extrinsecae, aut finalis, sed per modum principii activi spirantis, advertendum est quod licet verum sit quod amor procedat a verbo, et a conceptione mentis, et sic Spiritus sanctus debet procedere a Filio, ut docet infra quæst. XXXVI, art. II, et IV contra gent. cap. XIX, tamen quo genere causalitatis procedat a Verbo, ibi non exprimit. Dicimus ergo quod a Verbo potest intelligi quod procedat, et originetur amor, et ratione objecti in Verbo representati circa quod versatur amor, et ratione ipsius essentialis seu naturae divinae, quæque voluntatis, quam habet illud Verbum in quantum est subsistens Persona in Deo; siquo operatur ver intellectum, et voluntatem, et potentiam tamquam persona agens, et operans, ut principium quod. Itaque verbum ut est principium quo manifestandi obiectum, seu proponendi voluntati, et est principium quo operandi per voluntatem. Primo modo, ut pure manifestativum est obiecti non habet amor, seu spiratio voluntatis procedere a verbo, nisi in genere causae formalis objectivae, et finalitativae, quia hoc mo-

do solum consideratur processio, seu emanatio ab objecto, a quo solum, ut a formali, et finali causa dependet. Secundo modo spiratio procedit a Verbo, et a Patre quasi active per eandem virtutem spirativam, et per eandem voluntatem, quæ respectu amoris, seu actionis spirativæ consideratur ut operans active, non ut finis vel obiectum.

RATIONES D. THOMAE EFFICACITER PROBANT PROCESSIONEM SPIRITUS SANCTI NON ESSE GENERATIONEM.

Ris praelibatis, non est animus prosequi, aut explicare omnes rationes, quæ accumulari solent ad probandum Spiritum, sanctum non procedere ut genitum, nec ejus processionem esse generationem; plures affert p. Vasquez hic disp. CXIII, c. II et III.

XV. Dicimus ergo ex D. Thoma processionem Spiritus sancti acludidi a ratione generationis, quia etsi per illam processionem habeat Spiritus sanctus eandem substantiam, et divinitatem tantæ identificatione, et unitate sibi connexam sicut Filius, sed non eadem formalitatem, seu formalem rationem communicatam, sed diversa ratione formali, et modo communicandi in una processione, et in alia, dicitur una processio generatio, alia non. Reduci autem hanc differentiam ad diversum modum (151) et rationem communicandi, quia scilicet ex vi modi procedendi non communicatur Spiritui sancto similitudo naturæ, sicut Filio, docet S. Thomas aperte in primo ad Anselmum dist. XIII, quaestione unica, a. III, ubi inquit: "Sic igitur processio Spiritus sancti ex ratione modi procedendi non dicit conformitatem naturæ quam dicit generatio." Ubi conformitas naturæ idem est quod similitudo. Et idem docet IV contra gent. cap. XXIII, in fine, ubi docet quod: "Si duplici modo posset unus homo facere alterum hominem, scilicet per genituram, aut alio modo, scilicet modo artificiali ex propria carne ille diceretur filius, non iste, licet uterque esset similis in substantia solum propter diversum modum procedendi."

Et si quaeras, quis sit iste diversus modus, seu diversa ratio formalis, ratio-

ne cuius processio Spiritus sancti generatio non sit, et per quam particulam excludatur a definitione generationis, respiciendo excludi ex defectu duplicis particulae, quae in definitione generationis deest processioni Spiritus sancti. Primo enim deest illa particula in similitudinem. Secundo, illa particula natura, quia formaliter, et ex vi formalis processionis formalitate quarti modi per se, nec procedit in similitudinem, nec procedit sub formali ratione naturae, sed alicujus consecuti ad naturam, licet in primo modo per se Spiritus sanctus essentialiter sit natura divina, et similitudinem, vel potius identitatem illius habeat. Utrumque modum excludendi definitionem generationis a processione Spiritus sancti posuit S. Thomas. Nam quod non sit generatio ex eo quod non procedat formaliter in similitudinem, sed per modum similitudinis, posuit hic a. IV et in III contra gent. c. XII, et aliis locis, ubi de ista processione tractat. Quod vero non procedat formaliter per modum naturae, docet in I, dist. XIII, q. I, art. III ad VI, ubi inquit quod "Natura non est principium processionis Spiritus sancti sub ratione naturae, sed sub ratione voluntatis a qua procedit amor.

XVI. Hinc factum est, quod Cajetanus, et alii interpretes D. Thomae communiter dicant requiri ad generationem quod id, quod procedit non solum sit simile, sed sit simile ex vi generationis. Quod D. Thomas expressit illis verbis supra citatis in primo ad Anibaldu quod : "Ex ratione modi procedendi procedat in similitudinem seu conformitatem naturae." Unde licet in processione Spiritus sancti id quod procedit sit simile, quia tamen non habet similitudinem ex vi, seu ex modo ipso processionis, ideo non est generatio. Quid sit autem procedere ut simile, ex vi, seu ex modo processionis, postea ex argumentis declarabitur. Nunc dicimus quod ly ex modo procedendi, non est aliud, quam quod ex ipsa formali ratione procedendi, modo assimilativo procedat, ita quod actio ipsa sit assimilativa, et tam in quarto modo per se ista generans assimilatur, sicut calidum calefacit, generans generat. Nec tamen addimus definitioni generationis novam particulam, dicendo ex vi processionis, sed explicamus his verbis vim illius particulae in similitudinem, quae tunc recte intelligitur, quando formalis ratio termi-

ni generationis est ipsa similitudo naturae, seu facere simile, ut simile, seu generare ad imaginem, ut dicitur de Adam Genes. V, quod : Genuit ad imaginem et similitudinem suam. Quod si ipsa similitudo, seu facere simile, est id quod formaliter intendit generatio, oportet quod ex ipsa vi, et formali ratione procedendi habeatur similitudo, ita quod in quarto modo per (152) se procedat simile, et non sufficit quod id quod procedit sit simile in primo modo per se ipsi producenti, ut jam explicamus.

XVII. Fundamentum ergo nostrum ad ostendendum quod processio Spiritus sancti non sit generatio est, quia non convenit illi duplex illa particula, scilicet in similitudinem, et ly naturae, ita quod non procedit in similitudinem naturae, quod ponitur in definitione generationis.

Ratio est quia particula in similitudinem, quae ponitur in tali definitione importat formalem rationem sub qua terminus procedens est terminus generationis : ergo oportet quod processio, quae est generatio ex sua formali ratione, et tendentia respiciat illam similitudinem : ergo licet active producat res similes, et terminus procedens essentialiter, et in primo modo per se habeat similitudinem, imo et identitatem, et unitatem cum natura sui principii, tamen si actio sub formalitate sua, et in quarto modo per se non assimilativa, et modo assimilativo procedens, non est generatio. Antecedens probatur, tum quia definitio generationis non dicit quod sit processio vel productio rei similis quomodocumque, sed quod sit in similitudinem, ubi illa particula in dicit formalem rationem termini generationis, quia scilicet ad hoc tendit generatio, ut simile fiat : esset autem diminuta definitio si explicaret processionem istam secundum formalitatem, qua est a suo principio activo scilicet a vivente, et a substantia, seu materia ex qua fit, et ex parte termini ad quem tendit, non declararet formalem rationem sub qua terminus attingitur, dicendo in similitudinem, sed diverteret ab ea. Tum etiam hoc petit ipsa formalis ratio generationis, quia ex sua natura, et propria ratione est processio propagativa sui generatis : non propagatur autem aliquid nisi per id quod producit ut alteram

de est a este... (text continues with dense Latin script, mostly illegible due to extreme blurriness)

17. ... (illegible title or section header)

... (text continues with dense Latin script, mostly illegible due to extreme blurriness)

... (text continues with dense Latin script, mostly illegible due to extreme blurriness)

... (text continues with dense Latin script, mostly illegible due to extreme blurriness)

18. ... (illegible title or section header)

... (text continues with dense Latin script, mostly illegible due to extreme blurriness)

formam substantialem, qua constituitur ipsum esse substantiale. In natura autem cognoscitiva, appetitus habet se ut consequens naturam, seu rationem constitutivam naturae, non ut forma constitutiva, quia appetitus ex suo formali conceptu est inclinatio quaedam, et pondus in appetibile: omnis autem inclinatio consequitur aliquam formam, non ipsam constituit, et iuxta diversas formas, diversae sequuntur inclinationes, sicut etiam in naturalibus videmus quod alia est inclinatio terrae, alia ignis, alia equi, alia leonis propter diversas formas ad quas sequitur inclinatio. Et ita philosophus in libris de anima distinguit tres gradus viventium (154), vegetativum, sensitivum, intellectivum; appetitivum autem non numerat inter gradus distinguentes naturas viventium, quia appetitivum non constituit, sed consequitur formam constituentem. Hinc sequitur quod cum natura divina sive constituitur ipso intelligere in actu secundo, sive intellectualitate in actu primo, sive quolibet alio conceptu anterioris, tamen ipso velle non constituitur, quia voluntas supponit intellectum: nihil enim volitum quin cognitum: ergo et naturam intellectivam supponit, quae vel est antecedens intellectum vel in ipso intelligere consistit; licet identice idem esse habeant in Deo intelligere, et velle, sicut omnia quae in Deo sunt, Deus sunt: ergo illa processio, quae habet pro formali principio voluntatem, ut voluntas est, non intellectualitatem, ut gradus est constitutivus naturae, non potest esse generatio, quia procedit secundum illud quod ex suo essentiali conceptu supponit naturam constitutam, et est aliquid consecutum ad ipsam.

XX. Ex quo colligitur hanc rationem D. Thomae quam communiter sequuntur ejus discipuli, esse veriorum, formaliorem, et magis intimam, nec bene impugnari a Vasquez, nec propriam hujus rei rationem ab eo assignari. Constat hoc, quia ratio D. Thomae reddit ipsam formalissimam rationem quare non sit generatio haec processio Spiritus sancti, videlicet, quia non conveniunt ei particulae essentiales definitionis generationis, haec enim priorissima ratio est excludenda processione ista ratione generationis. Quod excludantur illae duae particulae, scilicet

rectam intelligentiam hujus definitionis, in qua sumi debet ly in similitudinem formalissime pro termino formali rei genitae, et pro ratione formali ipsius processionis, ita ut procedat res genita ut similis in quarto modo per se, et ut similis in natura in eo quod formaliter natura est, non in eo quod consecutum ad naturam, eamque praesupponit, satis superque ostensum est.

Ceterum displicuit Vasquez hic disp. CXIII, cap. VII, explicatio haec quae est Cajetani et Ferrariensis et communiter Thomistarum, eo quod ibi persuadet processionem Spiritus sancti etiam in quarto modo per se esse processionem rei similis in substantia, cum sit processio increatae, et divinae Personae, quae ex vi suae processionis substantialiter est similis, imo unus et ejusdem substantiae cum suo principio, quae argumenta partim articulo praecedenti sunt proposita, partim proponuntur statim. Ipse vero cum Canariensis si super hanc quaestionem XXVII, art. II, dicit rationem quare Spiritus sanctus non sit Filius, non esse quia non procedat ut similis in natura ex vi processionis, sed quia non procedit ut imago, et ad representandum: existimant enim rationem imaginis in eo consistere quod est habere munus representandi, et quia Verbum de se est representativum, non Spiritus sanctus, id eo non habet rationem imaginis. Ex hoc autem quod non est imago, neque est Filius, quia specialis relatio Filii inveniunt, non est in eo quod sit effectus Patris, et causatus ab illo: sic enim etiam una ignis causatur ab alio igne, nec dicitur Filius ejus, et rami propagantur similiter a trunco, nec sunt filii ejus. Constat ergo relatio Filii, quae talis, eo quod sit representans Patrem, et imago ejus; et sic representationem sequitur filiatio.

Ceterum, ut optime advertit Suarez XI libro de Trinitate, cap. V, num. VII, contra istam opinionem, patres (155) qui docent Filium debere esse imaginem, ut sit Filius pro eodem accipiunt imaginem, et similitudinem, nec nos negamus Filium procedere ut imaginem, quando dicimus procedere in similitudinem, cum imago sit propria ratio, et nomen filii, ut docet S. Thomas infra q. XXIV. Et Scriptura generationem humanam ex Adam aequae explicavit per imaginem, et per similitudinem in loco, illo Genes. V: Et genuit

Adam ad imaginem, et similitudinem suam: vocavitque nomen ejus Seth. Et optime Anselmus in monologio, c. LIII, inquit: "Verbum esse Filium, quia prae se fert rationem imaginis, et Spiritum sanctum non esse Filium, quia prae se fert rationem similitudinis," pro eodem accipiens similitudinem, et imaginem. Sed cum imago sit duplex, altera pure representativa, altera representativa, et propagativa, imago primo modo non sufficit ad generationem, cum invenitur etiam in ministro representante principem, et in denario, ubi ponitur imago Caesaris, et in pictura ubi representatur rex. Imago autem secundo modo sufficit ad rationem generationis, sed non sufficienter explicat Vasquez, quomodo distinguatur a similitudine naturae, in qua fit propagatio, et quare non conveniat processioni Spiritus sancti, si ex vi sua procedit ut similis in substantia suo principio. Quid enim illi deest ad propagandam, et representandum substantialiter? Verbum enim de se est representativum, sed tantum intentionaliter, et intelligibiliter: redditur autem substantialiter representativum apud hos auctores non aliunde, quam quia divinum est, et divina processione dimanat. In eodem fonte habet Spiritus sanctus emanare, ut similis substantialiter per se, scilicet ex vi suae processionis divinae, et ex eodem accipit esse similis in substantia, et propagare naturam: cur ergo non accipiat ipsum representare substantialiter ut imago, si per se accipit esse similem ex vi processionis? Ac denique urgetur haec sententia, et retorquetur in ipsam telum quod in Cajetanus Vasquez contorquet, et ut sibi videtur, valide; videlicet philosophus in definitione generationis non posuit quod sit processio in similitudinem ex vi processionis: ergo illa particula ex vi processionis non ad definitionem spectat, sed ad glossam, adjectionemque Cajetani. Unde stando in sola, et mera definitione philosophi, quae ipsam quidditatem generationis exprimit, non habet Cajetanus quomodo a processione Spiritus sancti definitionem generationis excludat. Retorquero: Aristoteles non posuit in definitione generationis quod procedat a liquido in similitudinem naturae per modum imaginis, et representationis: ergo illa particula per modum imaginis et

representationis non pertinet ad definitionem generationis, sed ad glossam, et adjectionem Ganariensis, et Vasquez. Quomodo ergo, salvant ipsi quod processio Spiritus sancti non est generatio, stando in mera definitione philosophi. Dicunt se, non addere definitioni, sed explicare vim illius particulae in similitudinem bene. Cur ergo D. Thomas, Cajetano, Ferrariensi caeterisque ejus discipulis non licuit explicare ly in similitudinem in sensu formali, id est, ex vi processionis, et in quarto modo per se, ita quod generatio, ut generatio sit, modo assimilativo debeat procedere, cum hoc congruentissimum sit ipsi rationi generationis?

XXI. Quare concludimus: cum D. Thomas doctrina hucusque explicata Spiritum sanctum non procedere ex vi suae processionis ut similis in natura formaliter, licet identice, et (156) quasi materialiter, seu realiter non solum similis, sed idem in natura sit, et consubstantialis. Et tollendae sunt duae equivocationes, quibus totum hoc clarificatur. Prima, in illo termino esse identice simile non formaliter. Secunda, in illo termino ex vi processionis. Et prima equivocatio tollitur per hoc quod non negamus Spiritum sanctum formaliter esse Deum, et formalissime consubstantialem Patri, et Filio formalitate primi modi per se, non formaliter formalitate quarti modi per se. Nam primus modus per se solum explicat per seitatem connexionis essentialis, et praedicationis; at vero quartus modus per se non explicat per seitatem connexionis essentialis inter praedicata, sed per seitatem operationis erga formalem terminum operatum. Cum enim forma sit principium constituendum, et operandi, quatenus constituit, fundat intrinsecam connexionem praedicatorum in illa natura constituta concurrentium; quatenus operatur, seu quatenus est principium quo operationis fundat conducentiam, seu proportionem, et computationem per se; et formalem cum termino sibi formaliter correspondente. Et iste est quartus modus per se, qui non est modus praedicationis et connexionis, sed operationis et agentiae: sicut calor est forma constitutiva calidum, et in constituendo fundat connexionem omnium praedicatorum sibi essentialium, et in hac linea constituit primum modum per se; et sic dicitur per se de calore quod sit qualitas, quod sit passio, vel patibilis

crimes under former statutes. And with no
agreements, or understanding, or with
modified and completely unrelated con-
siderations. His own motives are
substantial as to the crime and as to
the act done, and not immaterial in some

Two, at the same time, the principal of the
and in this world, the world of the

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

— **11/11/2013** - **13/11/2013** - **15/11/2013** - **17/11/2013** - **19/11/2013** - **21/11/2013** - **23/11/2013** - **25/11/2013** - **27/11/2013** - **29/11/2013** - **01/12/2013** - **03/12/2013** - **05/12/2013** - **07/12/2013** - **09/12/2013** - **11/12/2013** - **13/12/2013** - **15/12/2013** - **17/12/2013** - **19/12/2013** - **21/12/2013** - **23/12/2013** - **25/12/2013** - **27/12/2013** - **29/12/2013** - **31/12/2013** - **02/01/2014** - **04/01/2014** - **06/01/2014** - **08/01/2014** - **10/01/2014** - **12/01/2014** - **14/01/2014** - **16/01/2014** - **18/01/2014** - **20/01/2014** - **22/01/2014** - **24/01/2014** - **26/01/2014** - **28/01/2014** - **30/01/2014** - **01/02/2014** - **03/02/2014** - **05/02/2014** - **07/02/2014** - **09/02/2014** - **11/02/2014** - **13/02/2014** - **15/02/2014** - **17/02/2014** - **19/02/2014** - **21/02/2014** - **23/02/2014** - **25/02/2014** - **27/02/2014** - **29/02/2014** - **01/03/2014** - **03/03/2014** - **05/03/2014** - **07/03/2014** - **09/03/2014** - **11/03/2014** - **13/03/2014** - **15/03/2014** - **17/03/2014** - **19/03/2014** - **21/03/2014** - **23/03/2014** - **25/03/2014** - **27/03/2014** - **29/03/2014** - **31/03/2014** - **02/04/2014** - **04/04/2014** - **06/04/2014** - **08/04/2014** - **10/04/2014** - **12/04/2014** - **14/04/2014** - **16/04/2014** - **18/04/2014** - **20/04/2014** - **22/04/2014** - **24/04/2014** - **26/04/2014** - **28/04/2014** - **30/04/2014** - **02/05/2014** - **04/05/2014** - **06/05/2014** - **08/05/2014** - **10/05/2014** - **12/05/2014** - **14/05/2014** - **16/05/2014** - **18/05/2014** - **20/05/2014** - **22/05/2014** - **24/05/2014** - **26/05/2014** - **28/05/2014** - **30/05/2014** - **01/06/2014** - **03/06/2014** - **05/06/2014** - **07/06/2014** - **09/06/2014** - **11/06/2014** - **13/06/2014** - **15/06/2014** - **17/06/2014** - **19/06/2014** - **21/06/2014** - **23/06/2014** - **25/06/2014** - **27/06/2014** - **29/06/2014** - **01/07/2014** - **03/07/2014** - **05/07/2014** - **07/07/2014** - **09/07/2014** - **11/07/2014** - **13/07/2014** - **15/07/2014** - **17/07/2014** - **19/07/2014** - **21/07/2014** - **23/07/2014** - **25/07/2014** - **27/07/2014** - **29/07/2014** - **31/07/2014** - **02/08/2014** - **04/08/2014** - **06/08/2014** - **08/08/2014** - **10/08/2014** - **12/08/2014** - **14/08/2014** - **16/08/2014** - **18/08/2014** - **20/08/2014** - **22/08/2014** - **24/08/2014** - **26/08/2014** - **28/08/2014** - **30/08/2014** - **01/09/2014** - **03/09/2014** - **05/09/2014** - **07/09/2014** - **09/09/2014** - **11/09/2014** - **13/09/2014** - **15/09/2014** - **17/09/2014** - **19/09/2014** - **21/09/2014** - **23/09/2014** - **25/09/2014** - **27/09/2014** - **29/09/2014** - **01/10/2014** - **03/10/2014** - **05/10/2014** - **07/10/2014** - **09/10/2014** - **11/10/2014** - **13/10/2014** - **15/10/2014** - **17/10/2014** - **19/10/2014** - **21/10/2014** - **23/10/2014** - **25/10/2014** - **27/10/2014** - **29/10/2014** - **31/10/2014** - **02/11/2014** - **04/11/2014** - **06/11/2014** - **08/11/2014** - **10/11/2014** - **12/11/2014** - **14/11/2014** - **16/11/2014** - **18/11/2014** - **20/11/2014** - **22/11/2014** - **24/11/2014** - **26/11/2014** - **28/11/2014** - **30/11/2014** - **01/12/2014** - **03/12/2014** - **05/12/2014** - **07/12/2014** - **09/12/2014** - **11/12/2014** - **13/12/2014** - **15/12/2014** - **17/12/2014** - **19/12/2014** - **21/12/2014** - **23/12/2014** - **25/12/2014** - **27/12/2014** - **29/12/2014** - **31/12/2014** - **02/01/2015** - **04/01/2015** - **06/01/2015** - **08/01/2015** - **10/01/2015** - **12/01/2015** - **14/01/2015** - **16/01/2015** - **18/01/2015** - **20/01/2015** - **22/01/2015** - **24/01/2015** - **26/01/2015** - **28/01/2015** - **30/01/2015** - **01/02/2015** - **03/02/2015** - **05/02/2015** - **07/02/2015** - **09/02/2015** - **11/02/2015** - **13/02/2015** - **15/02/2015** - **17/02/2015** - **19/02/2015** - **21/02/2015** - **23/02/2015** - **25/02/2015** - **27/02/2015** - **29/02/2015** - **01/03/2015**

...and the

alio: uno per virtutem continentem, et per
 hunc naturalem, alio per virtutem artifi-
 cialium formam ex igne, vel ex aliis
 rebus huiusmodi vel ex materia sine
 materia alio huiusmodi, dicitur non esse alio.

and time when quartz is not per se absent
 since it is in the same place (197)

Is tawana ay vi p... .. y... ..
... ..
... ..
... ..

virtuous production demands to find
formal national of conductive are
virtuous production demands to find
formal national of conductive are
virtuous production demands to find
formal national of conductive are

44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1053 1054 1055 1056 1057 1058 1059 1060 1061 1062 1063 106

destinator de vizetelor, și de aceea
proprietățile sale fizice, și caracteristicile
de

anim. non duntaxat principibus, sed vir-
tutibus illis virtute animi procedit

etiam et accepit in tali virtute actione
qualitatem, tam et virtutem, sed
in eo et in eo quod dicitur dicitur

comparably across different countries and ad types.

lie, was in the proceedings, especially
part, and not all divine, of
and all relative. We are not all di-

177a *applied science of agriculture and the forest.*

[illegible]

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

university libraries were consulted as in
order to obtain further information.

reciperet divinitatem et distinctionem a
principio, a quo procedit quod omnia
habeant, cum in loco digne notetur et

distincti, et quod sit divina, non in-
venio. Item, non habet omnino rationem

sio ut divina solum respicit divinum, seu divinitatem ut rationem formalem; divinitas autem, seu natura divina potest quidem esse communicata per processionem, sed non producta, neque se habere ut terminus procedens oppositus, et distinctus, quia in divina natura sub conceptu divinitatis non explicatur oppositio relativa, et distinctio ad principium originans. Ex hoc ergo quod processio consideratur ut divina, non explicatur formalitas ipsius processionis respectu termini producti et distincti, sed respectu rei communicatae, et identificatae. Ex hac ergo parte non discernitur quae sit formalis ratio talis processionis, et quid sit ex vi processionis in quarto modo per se, quia per seitas operationis, et formalis ejus ratio solum explicatur per ordinem ad terminum precedentem, et distinctum ab operante, non penes rem communicatam, quia per seitas quarto modi est conducentis ad terminum producendum, cui ex sua formali ratione talem rem communicat. Neque ex hoc quod illa processio sit (158) divina, explicatur propria ratio ejuslibet processionis, quia esse divinam est commune omnibus illis processionibus: ergo in vi divinae non explicatur propria ratio formalis, et quartus modus per se talis operationis; quia quartus modus per se fundatur in ipsa ratione formali specifica operantis, et termini precedentis, non in ratione communi, sicut cum dico: Calidum calefacit ibi explicatur formalis, et specifica ratio operationis caloris; et sic explicatur quartus modus per se. Si autem dicam rationem communem C. g. calidum agit, seu causat; calidum ut substantia calefacit, non dico formalem rationem quarti modi per se: similiter ergo si solum dico: Processio ut divina producit terminum similem, non dico formalitatem quarti modi per se, sed debet reduplicare propriam, et specificam rationem, in qua una processio distinguitur ab alia, et videre an secundum illam propriam rationem procedat aliquid ut simile, et hoc est ex vi processionis. Sic ergo formalitas processionis in vi processionis sumi debet, non ex eo quod divina praecise, sed ex eo quod talis. V. g. spirativa, vel intellectiva, et sub hac formalitate ut spirativa, clarum est quod non procedit formaliter ut simile, sed ut spiritum et amatum.

nes divinae, etiam secundum suas particulares, et specificas rationes consideratas, V. g. ut spirativa, vel intellectiva non possunt tendere ad sum terminum formalem praescindendo ab hoc quod est esse divinam, sed id includendo, si quidem non producant suum terminum formalem, V. g. impellunt infinitum ut verbum ut perfectissime, et in actu puro representans, nisi consideretur illa processio, ut in actu puro sive intelligibili, siye volibili unaquaque in sua linea: ergo in ipsa formali, et specifica ratione, et in vi processionis ut in quarto modo per se, includitur hoc quod est processionem illam esse divinam, et id quod habet in quantum divina, respondetur quod processionis istae in diis particularibus rationibus, et in sua propria linea praesupponunt rationem divini, et actus puri, sed tanquam rationem communem non ut formalem specificam: species enim semper supponit genus, et ratio particularis, communem. Unde dicimus quod processionis istae secundum suas particulares, et specificas rationes non praescindunt ab hoc quod est esse divinas, et a ratione actus puri, distinguo; non praescindunt ab illa, et a ratione praesupposita, et communi, transeat; ut a ratione formali explicativa ejus quod proprium est in sua linea, et ordine, nego. Haec enim ratio formalis non est sola ratio actus puri, et sola ratio processionis divinae ut divina, sed divinae ut contractae, et determinatae ad talem lineam, scilicet ut divinae intellectivae, vel ut divinae spirativae, etc. In his processionibus sic consideratis sub hac specifica, et formali determinatione consideratur differentia haec, quod divina, ut intellectiva ex sua formali, et specifica ratione ultima, est assimilativa, et cum ex ratione divina depuretur illa linea intelligibilis ab omni potentialitate est assimilativa summo modo et in ipsa substantia, quia intelligibilitas pura substantia est. Processio autem divina ut spirativa, ex sua ultima, et specifica ratione formali non est assimilativa, sed inclinatoria, et ponderosa, et ex ratione divina purificatur ab omni potentialitate, et redditur infinite inclinans, et impellens; sed non assimilans; et ideo generatio non est, est tamen identificativa, et in unum (159) communicans cum divina natura, quia infinita, et quia in-

tra Deum, ut dictum est.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XXIV. Praecipuae objectiones contra istum modum distinguendi processionem Spiritus sancti a generatione ad duplex caput reduci possunt.

Primum est, ostendendo quod Spiritus sanctus etiam ex vi processionis suae, et formaliter in quarto modo per se est processio similitudinis in substantia.

Secundum, quod si Spiritus sanctus ex vi suae processionis non procedit ut simile formaliter, sed solum identice, etiam Verbum solum hoc modo procedit, ut simile, atque adeo si hoc non obstante processio Verbi est generatio, etiam processio Spiritus sancti generatio erit.

Primum urgetur sic : Spiritus sanctus quidquid accipit, et communicatur sibi in processione a Patre, et Filio, communicatur sibi ex vi processionis, sed communicatur sibi a Patre, et Filio quod sit vivans et substantia ipsa intellectualis divina, et quod sit tertia Persona Trinitatis : ergo ex vi processionis suae procedit ut similis, et in similitudinem naturae, eo modo quo id requiritur ad definitionem, et rationem generationis, in qua philosophus non posuit illam particulam, ex vi processionis, sed superadditur a Cajetano et aliis Thomistis ad evitandas difficultates, cum tamen id quod non ponitur in definitione generationis pro creaturis, non debeat addi pro generatione divina, si quidem dari in Deo propriam, et formalem rationem generationis non potest colligi, nisi accommodando illi generationem, quae in creaturis reperitur non addendo novam particulam, sed removendo imperfectiones. Major hujus argumenti probatur, tum quia id quod Spiritus sanctus accipit procedendo a Patre, et Filio, non ex accidenti accipit, sed ex virtute propria, et per se talis processionis; tum quia omne quod procedit ab alio, habet ex vi suae productionis id quo constituitur formaliter in ratione talis effectus, seu talis termini procedentis : ergo id quo Spiritus sanctus constituitur in ratione talis Personae, et naturae quam habet in quantum Spiritus sancti ex vi processionis suae habet, et in vi alicujus principii formaliter proportionati, et conducentis ad productionem talis termini, qui est Spi-

ritus sanctus. Minor vero probatur, tum quia Spiritus sanctus formaliter in quantum talis, et in vi suae processionis accipit id quo constituitur in ratione Spiritus sancti, seu in ratione termini formalis talis processionis, id autem quo constituitur in ratione Spiritus sancti sive in ratione tertiae Personae, sive in ratione naturae est divinus substantia, et Deus ipse in quantum spiratus : ergo etiam principium formale, et per se in quarto modo talis processionis est deitas ut spirans : ergo ex vi processionis suae formaliter, et in quarto modo, per se procedit ut Deus spiratus, sed Deus spiratus formalissime ut talis, est similis deitati ut spiranti : ergo per se in quarto modo et ex vi formae, seu formalis principii sui procedit ut similis suo principio, et ut genitus, ita quod esse genitum coincidat in hac processione cum esse spirato, quia procedit ut amor increatus ex vi suae formalis processionis, et non ex accidenti : ergo procedit ex vi talis processionis ut similis in natura ipsa deitatis, quia sufficit esse similem in ratione deitatis spiratae. Tum etiam, quia Spiritus sanctus ex vi formalissimae suae (160) processionis procedit ut persona subsistens secundum characteristicam proprietatem tertiae Personae : ergo procedit ut similis in natura. Antecedens probatur, quia procedit formalissime, ut Spiritus sanctus : ergo ut relative oppositus principio spiranti : ergo ut incommunicabilis : ergo ut Persona divina spirata : id enim pertinet ad characterem illius tertiae Personae. Consequentia vero probatur, quia de ratione formalissima personae est quod sit rationalis naturae individuo substantia : ergo quod formaliter procedit ut Persona divina procedit formaliter ut persona intellectualis substantiae : ergo ut similis Personae originanti se, quae in eadem natura est Persona subsistens. Et hic fundantur consequentiae, quae in hac parte fieri solent, ut quod Spiritus sanctus procedit formaliter ut Deus, si quidem non procedit ut creatura : ergo ut similis, quia Deus formaliter est similis Deo. Nec obstat quod procedat ut Deus spiratus, non ut natus, quia esse spiratum nullo modo diminuit de illius similitudine, si quidem nihil minuit de deitate.

Respondetur ad argumentum negando me-

jorem, et similiter minorem, loquendo de communicatione, et processione formaliter formalitate quarti modi per se, seu ex vi processionis, ad hoc enim ponitur ista particula, ut ly ex vi processionis non sit addita definitioni, sed subintellecta, tamquam ejus explicatio necessaria, quia nullus potest negare quod definitio generationis procedit de eo quod est ex alio in similitudinem naturae formaliter in quarto modo per se.

XXV. Ad primam probationem majoris dicitur, quod totum quod accipit Spiritus sanctus non accipit ex accidenti, id est, ex aliqua virtute accidentali, seu accidentaliter conveniente suo principio, neque accipit illud tamquam sibi accidentale, et non essentialiter conveniens in primo modo per se, sed accipit illud ut identice, et concomitanter; et ita si ly ex accidenti intelligatur pro eo quod est identice tantum, et concomitanter, sic concedendum est quod multa ex accidenti accipit, et non per se in quarto modo. Si vero ly ex accidenti intelligatur ex aliquo accidentali, et extraneo, sic negatur quod ex accidenti aliquid accipiat. Et quia ly ex accidenti hoc secundum videtur sonare, et oportet malas species verborum evitare, simpliciter concedi debet, quod nihil accipit Spiritus sanctus ex accidenti. Ad consequentiam: ergo per se, et virtute propria accipit, distinguo; per se per seate quarti modi nego; per se in primo modo, concedo, quia id quod accipit essentialiter est sibi et intrinsecum, et simile Deo, imo unum cum Deo, non tamen assimilativo modo, neque sub ratione formali assimilandi, et in quarto modo per se. Alias probaretur, quod Spiritus sanctus vel Filius procedit formaliter in quarto modo per se, ut immensus, vel ut justus, aut misericors, et generaliter sub omni attributo procederet formaliter, et per se, quia nullum habet ex accidenti, sed virtute propria, sed non omnia accipit in quarto modo per se, quia non omnia explicant formalem rationem sub qua procedit. Et sic etiam dicitur ad secundam probationem majoris, quod id quod formaliter constituitur Spiritus sanctus in ratione termini formalis, et speciei hujus processionis habetur ex vi processionis formalis, et in quarto modo per se, non tamen omne id quod constituitur Spiritus sanctus et quilibet terminus procedens in sua essentiali na-

tura, et essentialibus praedicatis habet ex vi processionis formaliter in quarto modo per se: nec enim (161) omne quod dat alicui terminum naturam, et essentialia praedicata, et quidquid ei convenit in primo modo per se, dat illud formaliter in quarto modo per se, sed ad formalitatem quarti modi per se requiritur convenientia, seu proportio, et specificatio formalis inter rationem producendi, et terminum productum, si enim homo produceretur ex terra, vel ex costa, aut carne ipsius hominis procederet in quarto modo, ut homo arte factus, non ut homo natus aut filius; et modo in transubstantiatione attingitur corpus Christi, ut conversum, et transubstantiatum, non ut homo, aut animal in quarto modo per se, et Deus cum creat hominem in quarto modo, formaliter attingit totam rationem entis, et materialiter rationem hominis. licet in omnibus istis exemplis, et aliis similibus causas aequivocae, per processionem illam conferatur termino procedenti sua natura, et praedicata essentialia, sed non formaliter in quarto modo per se, id est, vi rationis ex formalis sub qua procedit ille terminus. Sic Spiritus sanctus ex vi suae processionis in quarto modo per se accipit quod sit Deus spiritus, non quod sit natus, licet in Deo spirato accipiat per talem processionem totam naturam, et similitudinem Dei identice.

XXVI. Ad primam probationem minoris concedimus quod ex vi processionis accipit Spiritus sanctus id quo constituitur in ratione Spiritus sancti et in ratione formalis termini talis processionis, et similiter quod accipit ex vi formalis processionis quod sit Deus spiratus; id enim est quo constituitur Spiritus sanctus in ratione formalis talis termini. Similiter concedimus quod procedit ex deitate ut spirante tamquam ex formali principio, et in quarto modo per se. Cum autem dicitur quod Deus spiratus est formalissime similis Deo spiranti, distinguo: formaliter similis in primo modo per se, ad est, in suis praedicatis essentialibus, concedo; formaliter similis in quarto modo per se, id est, quod procedat modo assimilativo, nego. Ad rationem enim formalis Dei spirantis, et spirati solum formaliter conduci quod sit deitas, ut fa-

ciens inclinationem, et pondus, quod vero sit similis in natura, non magis conducit, quam quod sit justus vel misericors. aut immensus, licet totum hoc sit identice in re, et essentialiter. Et similiter licet procedat ut amor increatus, non procedit formaliter ut similis in natura, et in deitate spirata, quia ut sit formaliter similis in quarto modo per se, non sufficit habere in se similitudinem naturae, etiam essentialiter, et in primo modo per se, sed requiritur quod assimilativo modo eam habeat, et ex ipsa formali conducentia operationis ad assimilandum, ut in exemplo de homine producto seminaliter, aut artificiose, vel per creationem, explicatum est.

XXVII. Ad secundam probationem dicitur distinguendo antecedens. Ex vi processionis procedit ut persona subsistens spirata, concedo; ut nata et propagata, nego: ergo ut similis distinguo consequens, ut similis in primo modo per se, et ut essentialiter tale, transeat; ut similis in quarto modo per se, et ex vi conducentiae formalis in operatione ad talem terminum, nego. Cum vero dicitur quod de ratione formali personae est quod sit similis alteri personae in eadem natura subsistenti, dico quod id est de ratione personae in primo modo per se, non tamen est de ratione personae ut in quarto modo per se sic procedat sicut constituitur, seu sub ipsa ratione formali similitudinis procedat, ita quod (162) assimilativo modo procedat, ut toties innotatum est in exemplo allato a D. Thoma: Si homo produceret manibus suis alterum hominem etiam si unum produceret ex carne sua, talis homo essentialiter, et in primo modo per se esset persona, et haberet naturam rationalem similem suo producenti, nec esset filius, quia formaliter in quarto modo non procederet in similitudinem ut persona nata, sed ut arte facta, sic Spiritus procedit ut Persona spirata id est, secundum inclinationem amoris, non ut nata, et similis ex vi modi procedendi. Adde quod persona, et suppositum non dicunt formalem rationem procedendi in termino producto, sed id quod se habet ut quod; et sic ex eo quod procedat ex vi processionis aliqua persona, non sumitur formalis ratio specifica, et quatuor modi per se: est enim commune omni termino procedenti in genere substantiae, quod procedat ut subsistens ex parte ter-

mini procedentis ut quod; et sic etiam Spiritus sanctus procedit ut persona subsistens tanquam terminus procedens ut quod. Caeterum formalis ratio processionis in quarto modo per se, non sumitur ex illo quod se habet ut quod, sed ex ipsa formali ratione sub qua aliquid est terminus actionis; et sic ad ipsam formam, seu formalem rationem termini, et ad id quo constituitur ut procedens debet attendi, ut per illud reguletur processio an sit in quarto modo per se, an non; ipsa vero persona seu subsistens ut quod, non est formalis ratio termini. Et sic licet Spiritus sanctus procedat, non tamen ly ut replicat formalem rationem ut quod, sed ipsum terminum ut quod.

XXVIII. Ad illam vero consequentiam: Procedit ut Deus: ergo ut similis, respondetur distinguendo antecedens; procedit ut Deus spiratus, seu ut quid divinum per modum impulsus, concedo; ut Deus natus, nego. Ad consequentiam: ergo procedit ut similis, distinguo; ut similis in quarto modo per se, quod est procedere modo assimilativo, nego. Unde non dicimus quod procedit ut creatura, sed neque ut Deus absolute, sed ut Deus spiratus, seu ut quis spiratum divinum, quia Deus sub ratione deitatis non est terminus productionis, licet sit res communicata per processionem; procedit tamen hoc spiratum, et impulsus ut Deus, in re, et identice, non vero ut formaliter in quarto modo per se, sed ut Deus in primo modo per se, sicut procederet homo ut essentialiter homo, et in primo modo per se, etiam si fieret per manus alterius hominis, sed non ut similis in quarto modo per se. Et in eucharistia, corpus Christi ponitur ex vi verborum ut corpus, ut animatum vero per concomitantiam, licet in re, et identice animatum sit essentialiter. Et cum dicitur quod esse spiratum non diminuit de similitudine, distinguo; non diminuit de illa in primo modo per se, concedo; in quarto modo per se, nego: procedere enim, et spiratum, est non terminare formaliter processionem sub ratione similitudinis et expressione naturae, sed sub ratione inclinationis. Et licet inclinatio sit natura ipsa in re, et identice, non tamen sub conceptu inclinationis formaliter terminat, et procedit; inclinatio au-

tem de sequitur ad naturam.

XXIX. Secundo arguitur ex secundo capite, quia Verbum non magis formaliter est Deus, quam Spiritus sanctus, nec magis habet procedere ut Deus ex vi suae processionis, quam Spiritus sanctus aut ut similis : ergo sicut est generatio processio Verbi, ita erit processio (163) Spiritus sancti generatio. Antecedens quoad primam partem constat, quia Spiritus non minus, nec alio modo est Deus, quam Verbum, cum in Trinitate nulla sit inaequalitas, sed summa unitas : ergo tam formaliter est Deus Spiritus sanctus sicut Filius. Quoad secundam partem probatur, tum ex adductis praecedentis articuli, ubi adduximus argumenta ad probandum Verbum divinum non procedere ex vi suae processionis, ut simile in substantia, nisi quatenus illa processio est divina, et in hoc parificari cum processione Spiritus sancti. Nam processio Verbi ut abstrahit a creato, et increato est quidem similitudo intentionalis, et representativa objecti, sed non propagativa, et substantialis, et in eadem natura, et similiter amor est impulsus, non substantia. Processio autem Verbi ut increata, et divina est processio in similitudine substantiae ex vi processionis, non quatenus intellectiva ut sic, sed quatenus talis, id est, divina : similiter impulsus non quatenus amor ut sic, sed quatenus divinus ex vi talis processionis procedit, non ut accidens, sed ut ipsum velle, quod est esse substantiale Dei. Nec D. Thomas in hoc articulo secundo alia ratione probavit Verbum procedere ut simile in substantia, nisi quia procedit secundum intelligere et intelligere est esse Dei, sed non minus velle est esse Dei substantiale quam intelligere. Ergo eadem ratione concludetur quod Spiritus sanctus ex vi suae processionis procedit ut similis in substantia.

XXX. Confirmatur quidquid per se requiritur ex parte principii in actu primo ad aliquem terminum producendum, requiritur per se in quarto modo quia necessario ex parte termini producti respondere debet aliquid tali actui primo ex parte principii se tenenti, sed deitas est forma per se constituens potentiam generativam fecundam ad generandum, et in ratione potentiae notionalis, et similiter potentiam spirativam : ergo terminus qui

per utramque potentiam emanat, per se quarto modo emanat Deus, et ut similis, quia ex vi deitatis ut constitutentis per se utramque potentiam emanat. Minor probatur, quia potentia notionalis dicit virtutem producendi, et emittendi Personas : ergo non supponit pro relatione, sed pro deitate, licet relationem connotet, quia relatio, ut relatio, non dicit virtutem, sed purum respectum. Et sicut deitas est virtus potentiae notionalis, ita Verbum et Spiritus sanctus sunt ipsa deitas, ut contracta tali relatione, scilicet filiationis vel spirationis : ergo Spiritus sanctus ex vi suae processionis, et characteristicae proprietatis procedit ut Deus cum tali relatione : ergo ut similis.

XXXI. Confirmatur secundo, quia non minus pertinet ad essentiam, et naturam divinam intellectio, quam volitio : utraque enim est ipsum esse Dei, nec minus intelligere est esse Dei, quam velle, ut multis locis docet S. Thomas praesertim I. p. qu. XIX, art. I et qu. XXVII, art. III et IV contra gentiles. cap. XIX, et alibi saepe : ergo quod procedit ex vi suae processionis, ut amor et ut velle, procedit ex vi suae processionis, ut essentia et natura divina : ergo ut similis suo principio. Ac denique, quia amor procedit ex similitudine, et similitudo est causa amoris, ut docet S. Thomas 1-2, qu. XXVII, art. III, ergo quod procedit per amorem formaliter procedit ex similitudine, et in similitudinem.

Respondetur ex dictis distinguendo antecedens, non minus formaliter Filius est Deus, quam Spiritus; non minus formaliter in primo modo per se, concedo ; in quarto modo (164) per se, nego. Nam Filius, et Spiritus sanctus aequae essentialiter, et formaliter in se sunt Deus, et ipsa deitas in actu puro : sed ex vi processionis unus procedit ut Deus spiratus, et amatus, et modo impulsivo, alter ut Deus natus, modo assimilativo in substantia, et sic unus procedit ut similitudo, et Deus in quarto modo per se, alter ut Deus identice, qui est Deus formaliter in primo modo per se, sed in quarto modo solum ut Spiritus, et ut impulsus : sicut non minus formaliter est corpus vivens, et animatum corpus Christi in sacramento, quam in membris Virginis fuit, vel modo est in coelo, et tamen in quarto modo per se non procedit in

eucharistia ut vivens, et animatum, sed ut pure ut corpus conversum ex pane, ut autem processit ex Virgine, processit in quarto modo per se ut animatum, et ut humanum. Ex quo patet ad primam probationem antecedentis, quod in Trinitate non est inaequalitas, nec magis, aut minus, sed aequae formaliter in primo modo per se, id est, aequae essentialiter Filius est Deus. Et Spiritus sanctus est Deus, sed in modo procedendi est diversitas, quia unus procedit ut natus, et ut Filius, et consequenter ut similis in quarto modo per se, id est, assimilativo modo, alter non. Unde sicut unus est Filius, et alter non, sine praedjudicio aequalitatis, ita in formalitate procedendi est diversitas sine aequalitatis damno.

Ad secundam probationem dicitur, quod processio Verbi, non quatenus divina identice, aut formaliter, sed quatenus intelligibilis sine potentialitate, et imperfectione, et solum ut divina praesuppositiva habet producere simile in substantia. Quod est dicere, processionem Verbi intra suam lineam, et ordinem intelligibilitatis, quatenus in actu puro, et sine potentialitate est procedere in quarto modo per se ut similem, seu consubstantialem, in esse intelligibili, quod est substantialis: licet ad hoc ut linea illa intelligibilis purificetur ab omni potentialitate, debet praesupponi quod sit divina. Unde patet ad purificationem quae fit inter hanc processionem Filii et Spiritus sancti, dicimus enim quod licet purificentur in hoc quod abstrahendo a creato, et increato, nec processio Verbi sit substantialis, nec processio impulsus substantiam producat, tamen contrahendo habet processionem ad increatum et divinum, valde differunt in modo procedendi et producendi, quia intellectiva processio intra lineam suam purificata ab omni potentialitate habet in quarto modo per se, et in vi formalis rationis operandi producere simile substantialiter quia assimilativo procedit in summo, id est, assimilativo sine ulla potentialitate; atque adeo substantialiter, quia assimilatio secundum accidens, potentialitatem, et imperfectionem dicit, ut late supra ponderatum est. At vero processio volitiva intra suam lineam purificata ab omni potentialitate, et imperfectione non pervenit ad hoc ut assimilativo modo procedat, nec tendat in similitudinem naturae, ut in formalem rationem quarto modo specifican-

tem processionem, sed procedit modo impulsivo in impulsu, seu Spiritum divinum, seu intra Deum, qui est impulsus infinitus, et substantia ipsa divina, quia ibi nullum accidens est. Unde in quarto modo per se non procedit ut substantia, aut ut similis, aut ut Deus, sed ut Spiritus, seu impulsus infinitus, et purificatus ab omni potentialitate qui in re, et identice, imo et essentialiter, et in primo modo per se est Deus. sed non in quarto modo per se, sicut corpus Christi procedit in eucharistia (165) ut corpus conversum in quarto modo per se, non ut animatum, licet essentialiter, et in primo modo per se modo sit animatum. Itaque in utraque processione esse increatum, et divinam in processionibus divinis non est propria, et specifica ratio, nec constituit quartum modum per se, sed est communis ratio utrique processionem, et praesupposita. Sed haec ratio sic praesupposita, et reddens unamquamque processionem in sua linea purificatam ab omni potentialitate hoc operatur, ut unaquaeque processio juxta suam formalem rationem summo, et infinito modo procedat, et non in genere accidentali, sed substantiali. Unde cum processionis intellectivae propria formalis ratio sit assimilativo, procedit terminus ejus ut simile quarto modo in substantia; et cum processionis volitivae formalis ratio sit impulsus, procedit terminus ejus, non ut simile in quarto modo per se, sed ut inclinatio, et impulsus infinitus, qui in re est substantia. Praeter quam quod processionem esse divinam formaliter non respicit terminum productum, sed communicatum, quia divinitas non producit; et sic ex ratione divini, ut divinum, non sumitur formalitas, et ratio quarti modi per se, quia haec exercetur respectu termini precedentis, et producti, non respectu communicati.

XXXII. Et cum fit instantia quod procedit formaliter ut velle, seu secundum rationem ipsius velle, quod est esse Dei, sicut Verbum secundum intelligere, quod est esse Dei, nec aliam consequentiam fecit S. Thomas ut probaret Verbum procedere secundum esse substantiale, quam quod procedit secundum intelligere, quod est esse Dei, dico consequentiam S. Thomae optimam esse, et tenere formaliter in ipso intelligere res-

pectu processioneis Verbi, et solum identice pro isto velle respectu processioneis Spiritus sancti, debet enim in propositione D. Thomae subintelligi id quod aliis locis ipse explicavit, ut statim dicemus, et jam supra insinuavimus, quod intelligere est esse Dei ut primum, et pertinens ad esse naturae, et ad gradum constitutum viventis. Velle autem est esse Dei, ut praesupponens conceptum naturae, et ut consecutum ad intelligere, quia essentialiter amor supponit cognitionem, et inclinationem formam, seu naturam ad quam sequitur; et sic velle est esse Dei identice, et consecutive ad naturam non ut formaliter esse naturae; et ut intrinsecum conceptum naturae; qui est intellectualitas; et ejus proprius, et per se actus est intelligere in actu puro, quod est substantiale: sicut etiam attributa sunt esse Dei identice, et consecutive, quia se habent ut proprietates, et sic si procederet aliquis ut Justus vel misericors formaliter, procederet vel secundum id quod est esse Dei identice, et in re, non formaliter secundum conceptum naturae, quia conceptus naturae non est formaliter conceptus attributorum.

XXXIII. Et si inquiras, an saltem concedi debet absolute ista propositio: Spiritus sanctus procedit ut Deus ex vi suae processioneis, quidam absolute negant quia non est Deus; nisi in quantum unum cum procedente; non ut distinctus ab illo, esse autem unum cum procedente non habet formaliter per originem, nec ex vi processioneis, sed ex identitate (166) omnium quae in Deo sunt: quomodo enim ratio originis, explicatur formaliter inter extrema in quantum unum sunt? Alii affirmant, eo quod Spiritus sanctus procedit formaliter ut aliquid, et non ut ens creatum: ergo ut increatum, et ut Deus. Sed ex dictis distinguenda est haec propositio, quod quando dicitur procedit ut Deus, id ut potest reduplicare formalitatem essendi ipsius termini procedentis, seu essentialium ejus rationem; et id quod est in primo modo per se, vel potest explicare formalitatem procedendi, et emanandi, seu id quod pertinet ad quantum modum per se. Primo modo Spiritus sanctus procedit ut Deus, quia procedit ut habens pro essentiali, et constitutivo praedicato deitatem: nec enim constituitur per praedicata creata, sed divina, nec procedit ut creatura. Secundo

modo non procedit ut Deus, nec deitas est formalis ratio terminandi illam processionem, sed procedit ut impulsus infinitus, qui in re est Deus, sed non quatenus Deus, sicut per generationem hominis procedit formaliter ut homo in quarto modo per se, non ut animal, aut ens creatum, licet in re sit essentialiter animal et creatura. Et corpus Christi non convertitur ut animal in quarto modo per se sed ut corpus, licet essentialiter sit animal, et in primo modo per se. Nec enim in quarto modo per se est necesse explicare omne quod essentialiter convenit termino, sed id praecise quod formaliter, et specificative unilinea efficitur, seu procedendi conduct ut terminus sit. Et cum dicitur quod non procedit ut creatura: ergo ut Deus, dico quod in quarto modo per se, nec ut Deus, nec ut creatura, sed ut impulsus qui identice est Deus, seu ut Deus spiratus, ut supra dicebamus, quia in formalitate illa quarti per se, nec explicatur conceptus Dei, nec creaturae, licet ibi includatur quod sit Deus in re, sicut in generatione hominis non explicatur quod procedat ut animal, vel ut creatura sub formalitate quae est terminus illius generationis, licet ibi hoc includatur: stante enim appellatione, seu formalitate conceptus non est necesse alterum appositum concedere, sicut homo secundum se nec est bonus, nec malus, licet in re alterum sit.

XXXIV. Ad confirmationem primam respondetur, concedendo majorem de eo quod se tenet ex parte principii ut forma, seu ratio formalis operandi: id enim per se concurret, et requiritur in quarto modo. Ad minorem autem dico, quod deitas constituit potentiam notionalem sive generativam, sive spirativam, distinguo: constituit deitas utranque potentiam, sub eadem ratione formali, et specificatione, nego; sub diversa, transeat: deitas enim sub conceptu naturae, et gradus intelligibilis fecundantis constituit potentiam generativam; et sic procedens per illam, procedit ut genitum; et simile in natura in quarto modo per se. Deitas autem sub conceptu spirantiae, et amantis constituit potentiam spirativam; et sic procedens per illam, procedit formaliter in quarto modo per se ut impulsus infinitus, idem

tice autem ut natura divina, vel similis in natura. Et Spiritus sanctus dicitur ex vi suae proprietatis characteristicae deitas, ut contracta tali relatione, scilicet spirationis; et sic ex vi talis processionis procedit ut Deus spiratus, non ut Deus quomodocumque in quantum unum cum suo principio, nec ut Deus natus.

XXXV. Ad secundam confirmationem respondetur ex dictis, quod esse Dei est autem intelligere, et velle et omnia sua attributa, quatenus omnia (167) identificantur in eodem esse entitativo, et quasi transcendentali essentiae, quia esse increatum omni quod in Deo est, convenit intime. Sed secundum quod in isto esse, et in ista entitate divina distinguitur id quod est conceptus naturae, et conceptus attributi, seu consecuti ad naturam, sic non eodem modo intelligere esse, et velle est esse, sed intelligere est esse ut pertinet ad conceptum naturae et velle est esse ut consecutum, et praesupponens naturam, quatenus praesupponit intelligere, et consequenter naturam intellectivam, sive constituitur formaliter per ipsum intelligere, sive antecederet per ipsam intellectualitatem. Et D. Thomas quando dicit quod velle est ipsum esse, et substantia Dei, sicut intelligere, loquitur de esse, et substantia transcendentaliter sumptis, sicut est commune ipsum esse naturae, et attributis, et Personis, et eo modo quo etiam quodlibet attributum est esse Dei, non eo modo quo esse sumitur pro natura, ut condistinguitur a proprietatibus, et Personis. Et hoc late tradidimus praecedenti tomo, dis. XVI, art. III. Sufficit modo locum D. Thomae supra allatum in I, distinc. XIII, quaest. I, art. III ad IV, ubi inquit quod: "Natura non est principium processionis Spiritus sancti sub ratione naturae, sed sub ratione voluntatis, a qua procedit amor." Quid clarius ad distinguendum conceptum naturae a conceptu voluntatis?

Ad id quod ultimo subiungitur de similitudine, quae est causa amoris; imo ipsum Verbum ut simile est causa amoris, respondetur quod similitudo rei amatae, ut objectum, et verbum representans illam, est causa amoris, alliciendo et inclinando, non propagando et producendo simile in natura. Et Verbum representans objectum, causat amorem, non per impressionem similitudinis, sed ponderis,

et inclinationis ad amandum.

AN POSSIT SPIRITUS SANCTUS DICI FILIUS NATURALIS RATIONE SANCTITATIS DIVINAE, QUAE SANCTUS EST?

XXXVI. Impatiens novitatum amor in sinistros saepe doctrinae foetus degenerat. Id experiri licet in recenti quadam, et fere hesternae doctrina apud aliquas Complutenses disputationes noviter producta, nempe Christum in sua sanctificatione dici Filium Dei naturalem respectu totius Trinitatis, et non solius Personae Patris, per hoc solum quod sanctificatur, non aliquo dono creato, sed ipsa communicatione deitatis mediante unica hypostatica, eo quod censent hanc filiationem naturalem non consistere in origine, sicut filiatio quae generationem consequitur, sed in consortio, et communicatione sanctitatis, qua aliquis constituitur haeres bonorum Dei. Unde si Persona Patris, aut Spiritus sancti incarnaretur, non mirum homo ille diceretur Filius Dei naturalis, quam modo Christus, ob divinitatis consortium in eadem Persona.

XXXVII. Deducta est ex hac doctrina consequentia difficilis, sed efficax, et nervosa. Ergo Persona Spiritus sancti dicitur Filius Dei naturalis, ob communicationem divinitatis multo magis intimam, et consubstantialiorem, quam quae fit per missionem hypostaticam in humanitate, cum haec communicatio incarnationis fiat unione illa Spiritus sancti summa unitate; haec sit libera et temporalis, illa necessaria et aeterna, et in tota divinitatis plenitudine: nam et specialiter gentia Persona dicitur sancta: nominatur enim Spiritus sanctus. Trepe-(168)ditatum est ad hanc consequentiam, quia illam admittere periculosum fidei videbatur, et illam negare, superiori doctrinae adversum. Tandem in distinctionem videtur erupisse, videlicet non magni horrisse esse admittere Spiritum sanctum dici Filium naturalem sanctificatione non propagatione, haereditate non origine. Nec potest novitas haec antiquae generationis definitio, et filiationis processionis praescribi, aut elidi, quia negat filiationem hanc processionem constitui, sed communicatione

deitatis, quam in Spiritu sancto reperi-
ri fides docet.

XXXVIII. Haec opinio quantum ad prin-
cipale punctum de filiatione naturali
Christi ut homo extra locum istum tractan-
da est, videlicet III p.q. XIII. Quoad
consequentiam vero quae potest tangere
filiationem naturalem Spiritus sancti bre-
viter conclusione negativa nunc praeclu-
denda est, et stigmata ad minus temerita-
tis et occasionis labendi in haeresim,
aut certe ut communicans in verbis, et
modo loquendi cum haeresi inurenda est.
Temeritatis nota ei imponitur, quia fun-
damento destituta, quia nova, et in re
gravissima sine auctorum fulcimento inau-
ditam rem introducitur in mysterio Trinita-
tis, in quo non licet propter summam quae
illi debetur reverentiam licet loqui, quam
in Ecclesia, et sanctorum patrum dictis
consuetum est. At Spiritum sanctum no-
minare Filium Dei naturalem, cum Scriptu-
ra Verbum Dei unigenitum aperte promitti-
t, quocumque modo dicatur, aut explicetur
illa filiatio, non solum inconsuetum,
sed et temerarium, et insolens est. De-
inde, quod sit occasio haeresis, et erro-
ris, imo, si formaliter non est error,
proxime illi accedat, illique faveat, et
in verbis communicet patet, quia haec pro-
positio absoluta prolata: Spiritus sanctus
est Filius Dei naturalis, est aperta
haeresis, cum sit fides catholica Filium
in divinis, seu secundam Personam esse
unigenitum, et Spiritum sanctum non esse
natum aut genitum, sed procedentem. Ex-
plicare autem rationem Filii naturalis,
non de filiatione per modum originis, sed
de filiatione per modum sanctitatis, quia
filiatio originis non potest sine haere-
si attribui Spiritui sancto est subter-
fugium quaerere errori, et verbis illi
communicare, novisque vocum ambiguitari-
bus sensum inauditum fingere: nam Eccle-
sia non solum Spiritum sanctum negat esse
genitum, et natum a Deo, quo pertinet
ad filiationem originis, sed absolute ne-
gat esse Filium, nec alium Filium posse
dici in Trinitate quam unum, nec alium
Patrem quam unum, ut patet in symbolo A-
thanasii: "Unus ergo Pater, non tres
Patres; unus Filius, non tres Filii."
Sed in hac sententia potest dici: Non
unus Filius, sed duo Filii, vel etiam
tres (nam eodem modo Pater diceretur Filius,
non origine, sed sanctitate, et communi-
catione divinae naturae, quia licet non

ab alio sibi communicetur, vere tamen il-
lam habet eadem identitate, qua Filius,
et Spiritus sanctus) ergo manifeste op-
ponitur symbolo quaecumque filiatio prae-
ter unam, cum simpliciter dicatur unus
Filius, non tres Filii: quocumque ergo
modo ponantur tres, vel duo Filii, con-
tradicitur huic propositioni fidei, sal-
tem in modo loquendi, etsi in sensu diver-
tatur.

XXXIX. Sed tamen si in rebus istis
dogmaticis ita libere liceat loqui, ea
quae communi sensu omnium accepta sunt,
et significatione communi tenentur, alio
sensu accipere, et novas fingere accep-
tiones nominum, seu rerum alienas a com-
munibus definitionibus, vix aliquid certi
in Ecclesiae definitionibus stare
(169) poterit, et semper patebunt haere-
tici subterfugia, et occultari poterunt
errores, et palliari sub specie divinarum
sensuum. Ecclesia autem quando aliquid
absolute definit, non potest attendere
ad acceptiones nominum, aut ad sensus pro-
positionum, qui pro libito cujuscumque
fingi vel accommodari possunt, sed omnes
istas acceptiones rejicit, seu non admit-
tit, hoc ipso quod rem aliquam sub illis
terminis, et nominibus absolute definit,
Y. g. determinat Ecclesia non esse in
Christo personam creatam contra Nestori-
um; si aliquis diceret in Christo esse
personam creatam, intelligendo nomine
personae non individuum substantiam in-
communicabilem, ut communiter intelli-
gitur, et definitur, sed substantiam ut
sustentativam vel capacem accidentium,
nonne damnetur illa propositio ut de
se opposita definitioni Ecclesiae, licet
isto novo subterfugio vellet occultari,
et evadere sensum haereticum? Simili-
ter Ecclesia definit quod essentia divi-
na seu deitas non generat, neque genera-
tur, sed Deus in concreto, in c. Damna-
mus, de summa Trinitate. Si autem ali-
quis diceret quod deitas generat, et ge-
neratur sumendo generationem non pro ori-
gine, et processione, sed pro communica-
tione sui, aut manifestatione aut sancti-
ficatione, numquid propterea admittendum
esset, et non magis dammandus? Sic di-
cere Spiritum sanctum Filium, et genitum
non secundum originem, sed secundum jus-
tificationem nullo modo admittendum est,
alioquin et Filius diceretur Pater, non
origine, sed dignitate, quia eandem ha-
bet quam Pater aut alio simili titulo;

et omnia erunt confusa in Personarum notationibus, et pro libito, et sensu cujuscumque inconcussa vocabula mutabuntur.

XL. Nec obstat quod concedimus Christum esse creaturam non absolute, ne conveniamus cum Arianis, sed cum addito, in quantum homo, et Spiritum sanctum posse dici ingenitum sumendo ingenitum pro sola negatione geniti docet S. Thomas infra quaest. XXXIII art. IV ad II. Cur ergo similiter non poterit dici Spiritus sanctus Filius, non absolute, nec secundum processionem originis, sed cum addito, in quantum sanctificatus deitate? Respondetur esse disparem rationem, quia esse Filium de se, et ex communi usu loquentium significat processionem et originem, e-

tiam cum dicitur de Filio adoptivo, et de quocumque habente denominationem filii; et de Spiritu sancto secundum originem sive naturalem, et propriam, sive metaphoricam, et adoptivam, nullo modo dici potest. Illa vero acceptio filiationis pro sanctificatione facta per divinam naturam nullo modo dicit analogiam ad originem, nec rationem originis talis filiationis habet, sed solum communicationem naturae cum jure, seu communicatione haereditatis. Et sic nomine Filii talis communicatio non venit intelligenda juxta communem sensum intelligendi significatum hujus nominis filius. At vero esse creaturam in quantum hominem, ingenitum in quantum privatum generatione, non excludit omnia illa a proprio significato, sed significatum proprium cum quadam restrictione attribuit subjecto, quae restrictio etiam est vera et propria.

QUESTIO XXVIII.

DE RELATIONIBUS DIVINIS.

SUMMA LITTERAE.

A processionibus ad relationes recto ordine transit D. Thomas, quia processiones se habent ut fundamenta relationum realiter distinctarum, et relationes oppositae, et incommunicabiles sunt formae personales.

Duo praecipua capita tractat D. Thomas in quaestione.

Primum, an sint, et quid sint relationes reales in Deo.

Secundum, quot sint. Primum expedit duobus prioribus articulis. Secundum, duobus ultimis.

In primo articulo affirmat esse in Deo reales relationes.

Ratio est, quia realiter Deus est Pater et Filius : ergo realiter habet relationes paternitatis, et filiationis. Quia ubi fundamenta sunt realia, relationes resultantes reales sunt : in Deo dantur fundamenta realia, nempe processiones intra eandem naturam, et ordinem divinum : ut ostensum est articulo praecedenti : ergo et relationes reales.

In secundo articulo affirmat quid sint istae relationes reales, et qua realitate et esse gaudeant, nempe ipsa realitate, et esse divinae essentiae.

Ratio est, quia relationes reales licet sint ad terminum, vere tamen, et realiter sunt in subjecto quod referunt, et denominant. Sed relationes non possunt inesse Deo ut accidentia inhaerentia, et suppleraddita, quia est incapax accidentium divina substantia, cum non habeat potentialitatem ad illa recipienda. Ergo sunt ipsa Dei substantia.

In articulo tertio docet relationes plures esse debere in Deo, et non unam tantum.

Ratio est, quia relatio realis solum datur in ordine ad terminum realiter distinctum, quia ejusdem ad se non datur relatio realis. Terminus iste distinctus non aliquid creatum extra Deum, quia istae relationes sunt ad intra, et ante omnem creaturam : ergo ad aliquid divinum, non absolutum, quia in absolutis nulla datur distinctio, sed summa unitas : ergo in relativis.

In articulo quarto docet esse quatuor relationes reales, non plures, nec pauciores.

Ratio est quia sunt duae processiones reales, et quaelibet habet duo extrema realiter distincta, quae extrema non possunt esse nisi relationes : absoluta enim tantum habent unitatem : ergo quaelibet processio exigit duas relationes ; et sic cum sint duae processiones, erunt quatuor relationes. Non tamen nisi tres Personae, quia una istarum relationum non est incommunicabilis, scilicet spiratio activa : communicatur enim Patri, et Filio ; et sic non constituit Personam seorsum ab illis. Relationes ergo quatuor sunt, paternitas, filiatio, spiratio activa, et spiratio passiva, sed Personae sunt tres Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, quia in Patre et Filio est spiratio activa.

DISPUTATIO XIII.

DE RELATIONIBUS DIVINIS.

ARTICULUS I.

Quomodo essentia, et relationes distinguantur?

I. Duæ in præsentî se offerunt difficultates, quæ propter sui affinitatem, et similitudinem ordine quædam a nobis agitandæ sunt.

Prima est, circa distinctionem relationum ab essentia qualis sit, et quatenus admittenda, quæ difficultas licet communis sit pro omnibus attributis quomodo distinguantur ab essentia, et inter se, specialem tamen difficultatem in relationibus habet, propter majorem vim quam in eis habet affirmatio, et negatio, quæ est principium distinctionis, quia ibi clarissime apparet essentiam communicari, non communicata relatione in re, et ante omnem intellectus operationem.

Secunda difficultas est, dato quod ante intellectum non distinguantur ab essentia, quomodo in suis conceptibus includatur, an essentia includatur in conceptu relationum, et an relationes sint de conceptu essentiae, an non. De hac agemus articulo sequenti. De prima in isto.

UTRUM PRAESUPPOSITUM DE FIDE ET
ALTERUM EX PHILOSOPHIA.

II. Dari in Deo relationes certa fide tenendum est. Hoc est primum praesuppositum. Dari in creaturis relationes reales distinctas a rebus absolutis ex certa philosophia praesupponendum est, et sine theologiae dispendio non videtur posse negari. Hoc est secundum.

Primum constat definitione Ecclesiae, deduciturque ex Scriptura. Definitio Ecclesiae sumitur in primis ex Concilio Toletano II, in confessione, ubi invenitur expresse nominari relationes in Sancta Trinitate, cum dicitur : " In relativis vero Personarum nominibus Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus sanctus ad utroque refertur: quæ cum relative

três Personae dicantur, una tamen natura per substantiam creditur." Et infra: "Quod enim Pater est non ad se, sed ad Filium est, et quod Filius est non ad se, sed ad Patrem est : similiter, et Spiritus sanctus non ad se, sed ad Patrem et Filium relative refertur." Quo loco relationes in divinis proprio relationis nomine exprimuntur. Citatur etiam ad hoc sexta Synodus actione XI, in epistola Sophronii in illo Concilio recepta, et Concilium Lateranense sub Innocentio III, in c. Firmiter, et Florentinum sess. XVIII et IX, et in litteris unionis. Caeterum in his locis non ita expressum habetur nomen relationis, sicut in praedicto Concilio Toletano, quia in epistola Sophronii dicitur : "In Sancta Trinitate esse unum naturam in tribus subsistentiis," non vero relationis mentio fit. Et in c. Firmiter dicitur esse hanc Sanctam Trinitatem secundum communem essentiam indivisam, et secundum personales proprietates discretam, sed relationis nomen ibi non exprimitur, sed neque in c. Damnamus sequenti, ubi licet dicatur quod : "Pater Filium generando suam substantiam ei dedit," non tamen additur praeter relationem, ut aliqui ex illo textu citant, sed male : ibi enim non additur talis particula. In Concilio Florentino, in litteris unionis dicit Eugenius papa, (172) quod omnia quæ Patris sunt, ipse Pater Unigenito suo dedit, praeter esse Patrem, sed non dicitur praeter relationem, licet esse Patrem relatio sit, sed a pontifice, non exprimitur nomine relationis. Verum quidem est quod in sessione XVII, XVIII et XIX, frequenter nomine relationum et hypostasum utitur Concilium, sed tamen in illis sessionibus nihil definitive protulit Concilium, sed solum disputationes doctrinales ha-

bentur, ex quibus constata fuit definitio, quae postea in litteris unionis ab Eugenio posita est, ubi nomine relationis non utitur. Similiter in Concilio Rhemensi sub Eugenio III editum est quoddam symbolum a patribus provinciarum hoc est episcopis, ubi contra propositiones Gilberti dicitur inter alia : "Nec aliquas omnino res, sive relationes, sive proprietates dicantur adesse Deo, et quod non sint Deus," ubi mentio relationum fit. Sed quam vim habeat hoc symbolum illius Concilii, et an fuerit approbatum a papa, diximus praecedenti tomo, disp. IV, art. VI.

III. Caeterum communem esse sensum Ecclesiae quod relationes in Deo dentur ad distinguendas Personas constat ex modo communi loquendi sanctorum patrum. Augustinus V de Trinitate, c. VIII et IX, affirmat : "Solum substantiam, et relationem proprie reperiri in Deo," et XV de Trinitate, c. III : "Quod de Deo dicitur non secundum substantiam, relative dici." Boetius libro de Trinitate habet illam celebrem sententiam : "Substantia praebet unitatem, relatio multiplicat Trinitatem," et toto illo libro saepe relationes in Deo dari affirmat S. Anselmus libro de incarnatione, c. III, de hoc mysterio loquens infert pro inconvenienti contra illum contra quem disputat, quod : "Nulla erit in Deo relatio, et sic plures non erunt Personae." S. Bernardus piset. CXO, contra errores Petri Abailardi, saepius repetit relationes has in Deo esse. Denique magister sententiarum in I, dist. XXVI et XXVII, et universi doctores scholastici, et D. Thomas in hac quaestione XXVIII, et denique omnes catholici doctores in his relationibus asserendis, et ponendis unanimiter conveniunt.

IV. Haec autem assertio ex ipsa Scriptura deducitur, quae evidenter relativis nominibus explicat Personarum distinctionem, ut Patris, et Filii; ut cum dicitur : Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, Matth. XXVIII : Tres sunt qui testimonium dant in coelo, Pater, Verbum, et Spiritus sanctus, I Joan. ultimo, et multis aliis locis ex quibus mysterium Trinitatis colligitur, et nomine Patris, ac Filii significatur. Istis autem no-

minibus apud nos relationes explicantur, Pater enim, et Filius relative dicuntur : ergo in divinis etiam inveniuntur relationes, seu genus relativum, si quidem nomina significantia relationes Personis assignantur. Non possunt autem illis nominibus significari relationes fictae, seu rationis, tum quia paternitas, et filiatio apud nos relationes reales sunt : ergo si Deo attribuantur proprie, et non metaphorice, nec in ordine ad creaturas quae sunt extra se, sed in ordine ad Personas, quae divinae sunt, utique reales relationes attribui debent; tum quia Deus realiter est Pater, et Filius non ficto, et solum secundum rationem, alias esset in re tantum unum et idem Pater, et Filius, quia non realiter, sed per intellectum diceretur Pater, et Filius; atque adeo non realiter distinguarentur Filius, et Pater in esse, et ratione Personae, et multo minus in ipsa ratione divinitatis, seu perfectione absoluta, quae dividi non potest : ergo erit eadem Persona id quod dicitur Pater, (173) et Filius, quae est haeresis Sabelliana. Unde explicatur magis haec ratio, quia de fide est Personas distinguere realiter: ergo secundum aliquam realitatem, quae sit in una, et non in alia. Sed haec realitas non potest esse absoluta, quia sic divideretur divina essentia, nec esset eadem numero in Personis sed diversa, quod esset ponere plures deos : ergo est realitas relativa. Tum denique, quia in divinis datur realis processio, et origo, datur reale fundamentum relationum, datur etiam terminus distinctus, quia datur Personae distinctae intra Deum : ergo datur quidquid requiritur ad realem relationem, scilicet reale fundamentum, et terminum.

V. Secundum quod supponimus ex metaphysica, et a nobis tractatum est in logica, qu. XVII, art. I, est dari veras relationes reales distinctas a genere absoluto ex mente S. Thomae, qui saepe docet relationes esse accidentia inherencia subjecto, et ita distincta, quod faciant compositionem cum subjecto. Videatur in I, dist. XXXIII, qu. I, art. I, in fine corporis, ubi inquit : "In relationibus rebus aliud est esse relationis, et substantiae, quae refertur; et ideo dicuntur inesse, et secundum quod in sunt, compositionem faciunt accidentis

ad subiectum." Et in hac quaestione, art. II, in corpore: "Relatio, inquit, secundum quod est accidens sic est inherens subiecto, et habens esse accidentale in ipso." Et idem docet IV contra gentiles, c. XIV, circa nonam rationem, et qu. VIII de potentia, art. I. Quae omnia ibi probavimus, tum ex naturalibus, tum ex theologicis, scilicet ex hoc mysterio in quo relationes reales inveniuntur. Et in hoc dicimus non posse sine theologiae dispendio negari relationes reales praedicamentales, seu secundum esse, et quae purae relationes sint, nec posse explicari rationem relationis, solum per conceptum unius extremi absoluti cum connotatione alterius, vel cum extrinseca denominatione, ut aliqui putant. Nam haec imaginatio (licet falsa) posset in creatis fingi, in divinis autem stante hoc mysterio Trinitatis, non potest. Nam si relatio, non est aliud quam duorum absolutorum assistentia, et connotatio, ut aequalitas est duae quantitates, non se excedentes, similitudo duae qualitates convenientes, da mihi intra Deum duo extrema realiter distincta, quorum assistentia, et connotatio relationem constituat: nam vel ille extrema distincta sunt relationes, vel absolutae entitates; si absolutae, dividis et distinguis essentiam in eo in quo absolutae entitates; si absolutae, dividis et distinguis essentiam in eo in quo absoluta est: si sunt relationes: ergo non in connotatione, et coassistencia duorum consistit relatio, sed ante ipsam connotationem fateris relationes, quia ipsa extrema quae connotare se debent, et coassistere, non nisi per rationem relativam sunt realiter distincta, non autem per aliquid absolutum, quia hoc non est nisi unum in divinis. Itaque in Deo dantur extrema realiter distincta, videlicet Personae, et dantur etiam relationes reales, ista extrema non distinguuntur per rationes absolutas, quia quod absolutum est in Deo, distingui non potest, quia opponi non potest: distinguuntur ergo per relationes: ergo non potest relatio in divinis consistere in connotatione, aut assistencia duorum extremorum, vel denominatione extrinseca illorum, quia extrema ipsa, inter quae debet esse connotatio, non sunt extrema distincta, nisi per relationes; ante connotationem ergo duorum datur relatio; et sic relatio non potest stare in compo-

sitione aut coassistencia duorum extremorum absolutorum, cum in divinis (174) sine distinctione absolutorum salvari debeat per distinctionem ipsarum relationum. Relationes ergo aliquid sunt praeter connotationem absolutorum. Et sicut in divinis genus relativum invenitur distinctum a connotatione, et compositione absolutorum, sic in creaturis relationes praedicamentales aliquid sunt praeter plurimum absolutorum connotationem, et praeter genus absolutum, seu praeter unumquodque absolutum in ordine ad se. Et hoc ipsum urgetur ex theologia, quia non alio fundamento Concilia, et patres definiunt in divinis dari relationes, et distingui non secundum absolutum, sed praesentes secundum relationes, quia in Scripturis significantur Personae nominibus relativis, scilicet Patris, et Filii, etc. nam ipsum nomen relationis in Scriptura non exprimitur: ergo si Pater, et Filius apud nos non significant nisi extrema absoluta cum connotatione, seu denominatione extrinseca, etiam in divinis non ponentur relationes, sed tantum extrema absoluta cum connotatione, quod est ponere distinctionem in absolutis.

VI. Nec obstat quod formaliter intelligi possunt convenire omnia quae de relativis dicuntur, sine ista entitate relativa superaddita, solum per plurimum absolutorum positionem, et eorum connotationem, sicut posito Patre generante, et Filio genito, iste formaliter, et proprie est Pater quia formaliter gemit, ille Filius quia formaliter processit ab illo, et tamen Pater qui generat, et generatio ipsa, et Filius qui generatus est, aliquid absolutum sunt: positus duabus quantitibus se non excedentibus formaliter aequales sunt, quia formaliter una non est minor altera: ergo formaliter sunt aequales. Et idem est de duobus similibus, et de quibuscunque aliis relativis. Superflue ergo ponitur istae entitates relativae superadditae, si sine ipsis totum exercetur, quod nos per ipsas exerceri ponimus.

Respondetur quod sine entitate relativa resultante non dicuntur de illis extremis omnia, quae dicuntur posita illa entitate relativa: deest enim saltem unum praedicatum formale, scilicet res pidentia, et ordo, quo comparatur unum extremum ad aliud. Nam posito Patre

generante, et generatione, et Filio genito, ille dicitur Pater, et iste Filius causative, non relative; fundamentaliter non formaliter: dicitur enim ille homo causans filium non tamen dicitur relative, et formaliter pater, formalitate comparativa. Et duae quantitates ita convenientes, quod nulla est minor altera, sunt duae quantitates aequales quantitative non relative, fundamentaliter non formaliter; et una non superat aliam, nec est minor illa entitativa, et quoad quantitatem, non relative, et per comparationem realem: constat enim hoc non habere minus de quantitate, quam aliud, sed non ordinatur ad aliud, nec respicit illud tanquam non minus, et inferius illo, quousque habeat relativam entitatem, qua formaliter ordinatur erga illud. Sed totum hoc pertinet ad fundamentum relationis; non ad ipsam formalitatem respiciendi, in qua consistit relatio; sed hoc habet per entitatem relativam superadditam ad connotationem, et distinctionem extremorum absolutorum.

RELATIONES DIVINAE SOLA RATIONE DISTINGUUNTUR AB ESSENTIA.

VII. De hoc puncto egimus praecedenti tomo, disp. IV, art. VI, agendo de distinctione attributorum tum inter se, tum ab essentia. Relationes enim licet non computentur inter attributa, quia attributa communia (175) sunt omnibus (175) Personis, et ad absolutam perfectionem pertinent, personales vero relationes non, tamen quia divinae sunt, et intra Deum repertae, eodem divino esse gaudere debent sicut attributa, et sic esse idem cum essentia. Breviter dico ex omnibus distinctionibus quae inveniri possunt, suas prodissae auctores, quia aliquam ex illis tenuerint dari inter attributa, inter essentiam, et relationes. Est enim distinctio realis, sicut inter duas res. Est distinctio modalis sicut inter rem et modum, inter sessionem et sedentem. Est distinctio formalis actualis, qua nimirum ante opus intellectus unum non includit aliud. Est distinctio rationis cum fundamento in re, quae vocatur distinctio rationis ratiocinatae. Est denique distinctio rationis sine fundamento in re, quae dicitur rationis ratiocinantis.

Primum distinctionem realem inter essentiam, et Personas, seu relationes posuit Gilbertus Porretanus, ut refert S. Thomas hic art. II. Et ante ipsum eam expressius videtur docuisse Qualterus quidam, qui absolute inter essentiam, et attributa docebat esse distinctionem realem, utrefert Suarez lib. I de Essentia Dei, c. X, et Vasquez hic disp. CXVI, c. II. Specialiter tamen Gilbertus loquebatur de distinctione inter relationes, et essentiam, non de attributis, sicut Qualterus. In illa tamen distinctione relationum ab essentia idem sensisse videtur cum Qualtero, licet Vasquez illum a reali ista distinctione liberare conetur disp. CXX.

Secundam distinctionem modalem posuit Durandus in I, dist. XXXIII, qu. I, et dist. XXIV, qu. II.

Tertiam distinctionem posuit Scotus in I, dist. II, quaest. VII, §. Sed hic restat, et dist. VIII, qu. IV, et dist. XXVI, qu. II, et aliis locis quae praecedenti tomo, disp. IV, art. VI citavimus.

Quartam distinctionem ponit D. Thomas loquens de attributis in I, dist. II, qu. I, art. III, et loquens de Personis, et essentia in hac quaestione, art. II et qu. XXXIX, art. II ad II, et in I, dist. XXXIV, qu. II, art. I ad II. Et sequuntur communiter Thomistae, quos loco citato adduximus.

Quintam distinctionem temerunt aliqui quos refert D. Thomas in I, dist. II, qu. I, art. II, eamque attribuit Avicennae, et Rabbi Moysi, et eam videtur postea secuti Gregorius in I, dist. VIII, qu. II, art. I et II, et Aureolus ibidem articulo sexto, quatenus solum concedunt distinctionem in attributis quae connotet diversos effectus in creaturis, ex parte vero Dei nihil eis correspondeat, nisi diversitas nominis.

VIII. Contra primam sententiam Gilberti actum est in Concilio Ehemensi sub Eugenio III, et ibi damnata est propositio Gilberti, quae talis erat, quod: "Tres Personae sunt tres res aeternae, et ad invicem a divina substantia in numero differentes." Si numero differunt a divina substantia; ergo realiter ab illa differunt, et extrinsecae illi sunt. Unde ad comprimendum hunc errorem, et expungendam propositionem Gilberti, primo compositum est symbolum ab episcopis pro-

vinciarum interventu sancti patris Bernardi, qui in Concilio illo praesens fuit, et posita fuit ex adverso haec propositio, quod : Nullae relationes siue proprietates, vel unitates ponantur, quae sint aeternae, et non sint Deus. Ex quo clare constabat relationes, seu Personas a divina substantia realiter non differre : sic enim non essent Deus, sed aliquid diversum a Deo. Sed tamen quia hoc symbolum non videtur fuisse a Concilio acceptatum, ut ex Otthone Frisingensi docet (176) Severinus Binus in notis ad illud Concilium, tomo III Conciliorum, in secunda parte sub Eugenio III, eo quo sine internatu cardinalium ab episcopis fuerit confectum, qui de hoc valde conquesti sunt apud pontificem; tamen ut ibi dicitur circa unam ex propositionibus Gilberti sic pontifex definit : "Ne aliqua ratio in theologia, id est, nullum argumentum, aut sententia, vel opinio inter Personam, et essentiam divideret, neve Deus divina essentia diceretur in casu ablativi tantum, sed etiam nominativi," id est, quod abstracta praedicarentur de concretis in nominativo, ut quod Deus est deitas seu divina essentia, non vero solum in ablativo quod deitate est Deus. Quare non est dubitandum quod Gilbertus illam sententiam temerit de distinctione Personarum ab essentia, licet postea recantaverit, quidquid Vasquez his disp. CXX, ex Otthone citato, velit illum ab hac sententia exonerare. Magis enim credendum est ipsi actis, et symbolo a S. Bernardo, et episcopis confecto contra Gilbertum, et D. Thomae hic art. II, et D. Bonaventurae, Alexandro de Ales, et aliis antiquioribus, qui propinqui fuerunt temporibus Gilberti, et in eadem locis quibus ille, vixerunt, et docuerunt, quam Vasquez credat Otthoni, qui tamen non omnia gesta in illo Concilio, aut a Gilberto asserta obligabatur narrare in historia sua. Unde Suarez lib. IV de Trinitate, c. II, iure invenitur in illos, qui existimant S. Thomam, et Bonaventuram haec imposuisse Gilberto.

IX. Convincitur autem manifeste error hic, quia Personae divinae sunt realitates creatae, vel increatae. Si creatae, non sunt Personae Dei, sed factae ab ipso, et inidit in haeresim Arii, et Macedonii. Si increatae : ergo sunt

Deus, et actus purus nihil potentialitatis habentes : ergo non distinguuntur ab entitate, et esse divino, quia esse divinum cum sit infinitum, et actus purus, omnem rationem divinam in unica, et indivisibili ratione continet, nec per compositionem sibi aggregat : si enim in illa ratione actus puri, et divinae naturae non invenitur omne quod divinum est, sed aliquid ab illa distinguitur, eique advenire potest, jam in illa sua ratione, infinitae perfectionis, et puritatis non est, si quidem aliquid illi deest in illo conceptu, et realitate quae advenire illi potest. Ergo dicendum est quod essentia et Personae distinguuntur non possunt, et ipsae Personae increatae sunt. Unde tandem confirmatur, quia inter essentiam, et relationem non est oppositio, neque relativa, quia nomine essentiae non explicatur aliquid correlativum, sed id solum quod absolutum est; neque privativa, aut contraria vel negativa, quia haec omnia limitationem, et enim deest uni quod est in alio, et e contra : erga nullam est distinctio, quia haec fundatur in aliqua oppositione.

X. Eodem fundamento expungitur sententia Durandi de distinctione modalium inter essentiam, et Personas. Quia modus ille sic modaliter distinctus a natura vel est creatus, vel increatus. Si creatus non potest naturam divinam afficere, et modificare : esset enim magna imperfectio modificari, et informari aliquo creato. Si est increatus, est actus purus : ergo summa entitas : ergo non est modus qui est infima entitas, et minor accidente, sed substantia, quae est nobilior. Quod si substantia, vel distinguitur realiter ab essentia divina et non modaliter tantum, et inidit in errorem Gilberti, vel est omnino idem cum deitate essentialiter et formaliter, et sic est falsa sententia Durandi, (177) parumque distat a Gilberti sensu.

XI. Fundamenta Gilberti sunt, quia aliquid convenit Personae, quod non naturae, et hoc non per intellectum nostrum, sed in re : dicimus enim quod Persona generat non naturam, Persona Filii est incarnata non essentia : ergo habent distinctionem in re. Et ad idem reducit quod proponit Durandus, quia ex natura rei, et ante negotiationem intellectus

Pater est formaliter Pater per paternitatem, et non per essentiam, alias non distingueretur formaliter a Filio, nec per essentiam respicit, et opponitur Filio, sed per paternitatem; essentia si quidem est etiam in Filio. Unde essentia est in plus quam paternitas, quia paternitas est essentia, sed essentia est paternitas, et aliquid plus, scilicet filiatio, ad quam non extenditur paternitas, sed illi opponitur, et hoc totum in re : ergo aliquid in re est paternitas quod non essentia. Item quaecumque sunt eadem uni tertio, sunt idem realiter inter se; sed tres Personae sunt idem realiter in essentia, quia non distinguuntur ab illa per se : ergo sunt idem realiter inter se. Consequens est haereticum : ergo aliqua praemissarum falsa. Non major, quia est principium lumine naturali notum : ergo minor; et sic dicendum est quod distinguuntur essentia, et relationes. Denique, faciunt pro Durando aliquae minoritates ex Damasceno, et Augustino. Nam Damascenus lib. I fidei, c. IX sic dicit : "Omnia quaecumque habet Pater Filii sunt, praeter generationem, quae non significat substantiae differentiam, neque dignitatem, sed modum existentiae." Et c. XIII: "Ingenitum, et genitum, et processibile non substantiae sunt significativa, sed ejus quae ad invicem est habitudinis, et existentiae modi." Ergo persona modum significat, et tamquam modus distinguitur a substantia essentiae. Similiter S. Augustinus VII de Trinitate, c. I inquit, quod : "Omnia res quae relative dicitur, est aliquid excepto relativo seu relatione." Ex quo concludit quod in Patre praeter paternitatem est aliquid scilicet essentia. Et in capite quarto dicit, quod : "Non est idem Deum esse, et Patrem esse." Ergo paternitas, et deitas secundum beatum Augustinum non sunt penitus idem. Et idem docet super psalmum XCVIII.

XII. Respondetur ad principale argumentum, et ad secundam replicationem de his quae sunt eadem uni tertio, satis superque a nobis actum esse, et solum articulo tertio praecedenti. Et iterum venit solvenda illa prima replicatio pro sententia Scoti : eodem enim fundamento nititur ut etiam advertimus praecedenti tomo, disp. IV, art. VI, ubi haec omnia

soluta sunt. Breviter dicimus, ad illam affirmationem, et negationem sufficere distinctionem rationis, ut docet S. Thomas infra qu. XXXIX, art. I ad II et in I, dist. XXXIV, qu. II, art. I ad II, non autem requiri distinctionem actualem in re, sed sufficit in re esse fundamentalem, et eminentialem distinctionem, id est, rem tantae eminentiae, quae aequivaleat pluribus rebus, quibus conveniunt diversae illae, et oppositae conditiones, ita tamen quod quando propositio negativa ponitur, non neget praedicatum de subiecto secundum omnes rationes etiam realiter, et identice, sed solum in sensu formali, sicut cum dicitur Pater generat, deitas seu essentia non generat, ista negativa verificatur in sensu formali, id est, essentia, vel deitas quatenus significatur tali modo, id est, in abstracto; et quia propositiones, si absolute proferantur, semper in sensu formali procedunt, ideo absolute negandum est quod essentia vel deitas generat, sicut (178) negatur in Concilio Lateranensi, c. Damasceni, de summae Trinitate. Ceterum negativa in sensu identico est falsa, ut si dicatur : Nulla res quae est essentia generat, et in concreto : Deus non generat, falsae sunt, quia essentia divina est res illa quae generat. Quare ad hoc non requiritur distinctio realis in actu inter illa extrema, sed sufficit eminentialis, quod scilicet eadem res sit simul essentia, et relationes, ex utriusque generis absoluti, et relativi minus gerat. Et quia essentia non solum est paternitas quae generat, sed etiam filiatio, quae generatur, ideo dicitur quod non est adequata paternitas, id est, non est solum paternitas, nec est adequata filiatio, sed utrumque simul. Et cum infert Durandus quod est in plus essentia, quam paternitas, distinguo; in plus identice, et realiter, nego (est enim eadem simplicissima realitas) formaliter ex modo significandi, transeat. Et non dico formaliter, formalitate reali distincta, quae est modus, sed formaliter ex modo significandi, quod in eadem realitate locum habet propter suam summam eminentiam. Et ad consequentiam, quod sunt eadem uni tertio, etc. dico quod defectus illius syllogismi non est in minori, sed in majori male intellecta; et sic infert consequentiam defectuosam. Nam major intelligenda est de his quae

sunt eadem uni tertio sub eadem appellatione, et formalitate, non sub diversa, et quod eo modo erunt eadem inter se quod fuerint in illo tertio, et non aliter; et sic Personae erunt idem inter se essentialiter, non relative, quia solum sunt eadem uni tertio essentialiter, non relative, ut pluribus tractavimus disputatione praecedenti, articulo tertio.

XIII. Ad loca S. Damasceni, et Augustini respondetur nullatenus hos patres asserere Personas esse modos, et non substantiam ipsam divinam: expressit enim S. Augustinus lib. VII de Trinitate, c. VI dicit: "Cum dicimus Personam Patris, non aliud dicimus quam substantiam Patris." Cum ergo Damascenus generationem dicit esse modum, non substantiae differentiam, ex quod ingenuum, et genitum non substantiae sunt significativa, sed modi, loquitur de his notionalibus ex parte modi significandi, non ex parte rei significatae, prout in re est, et secundum id quod identitae et entitativae est. Et licet ex modo significationis significant modum substantiae, non significant modum superadditum, et distinctum, sed identificatum, et divinum, qui ipsa substantia est, sicut cum significamus aliquam virtutem in Deo, ut justitiam, misericordiam, etc. non substantiam significamus, sed proprietatem, et virtutem, quae tamen in re, et identitae substantia, et essentialitae ipsa est, sed ex modo significandi significatur ut aliquid consecutum ad essentialitatem, et supponens illam: sic relatio, et persona significatur in Deo, non ut proprietates seu virtutes, sed ut terminus existentiae: id enim est substantia. Et quia terminus apud nos habet rationem modi respectu substantiae, ideo translata in Deum, sicut habet rationem termini, ita intelligitur, et significatur a nobis secundum rationem modi, licet modaliter non differat.

XIV. Ad locum primum Augustini ex VII de Trinitate, c. I, respondet D. Thomas in hac quaestione, art. II ad II, ubi pro argumento affert illum locum, et explicat illum, quod quando Augustinus dicit, quod omnis res quae relative dicitur, est etiam aliquid exceptorelativo, intelligitur juxta distribu-

tionem accommodatam, id est, non eodem modo in rebus creatis, et in Deo: nam in rebus creatis invenitur praeter relationem (179) aliquid absolutum tanquam relationis subjectum, quod est alia res a relatione. In Deo autem invenitur etiam aliquid absolutum, sed non tanquam alia res a relatione, quia res illa, quae est Deus, aequivaleret absoluto, et relativo simul. Est autem aliquid exceptorelativo secundum virtutalem distinctionem, et secundum considerationem nostram, non secundum actuales distinctionem in re. Ad secundum locum Augustini respondet S. Thomas qu: VIII de potentia, art. II ad XIV, ubi locum illum Augustini explicat, quod quando Augustinus dicit non eo esse Patrem quod Deum, intelligit non eo, non quoad realitatem, et entitatem, sed quoad modum significandi, quia relatio non significatur ut id quod aliquid est in se, sed ut id quod ad aliquid est, deitae autem significatur ut id quod in se est, et quo constituitur in se, quia significatur ut substantia ipsa qua Deus est. Itaque ex parte rei significatae, eo quo est Pater, est Deus, sed ex modo significandi non, quia paternitate significatur ut ad alterum se habens, deitate ut ad se, et iste modus significandi est proprius substantiae.

XV. Circa distinctionem Scoti, quam ipse vocat formalem, seu ex natura rei ante negotiationem intellectus, Durandus citato loco, distinct. XXXIII, qu. I, n. XXVIII, referens hanc Scoti sententiam, dicit se istam formalitatem differentiae ex natura rei non intelligere, nisi in eo quod dicunt non esse idem formaliter, sed differre formaliter ex natura rei, includant illud quod quidam dicunt quod non sunt idem adequatae, et id quod alii dicunt, scilicet quod differunt, sicut res, et modus. Quare aliqui sic intellexerunt Scotum in hac distinctione formali, quasi ipse ponat aliquam distinctionem extremorum a parte rei, et ante operationem rationis. Quam si ponit, omnino videtur stare non posse, nisi illa distinctio sit realis, id est, a parte rei, vel sicut duae res, vel sicut res et modus: et tunc eodem modo impugnatur sicut sententia Gilberti, et Durandi, utpote omnino repugnans simplicitati divinae, et actui puro, quae sunt fundamenta ex quibus omne genus distinctionis antecedentis operationem intellectus re-

jicimus, praecedenti tomo disp. IV, art. VI. Si autem Scotus distinctionem omnem a parte rei, seu realem denegat Deo, ut denegare videtur, ut ibi diximus, et statim afferamus, et ulterius non sola distinctione rationis contentus fuit, sed introducere voluit distinctionem quamdam median inter distinctionem realem, et rationis, ut aliqui ei accumulanti convicti ex ejus dictis, quia nec realem, nec modalem voluit esse istam distinctionem, nec etiam solius rationis, sed ante operationem intellectus; plane monstrum in metaphysica, et theologia introduceret. Nam omnis distinctio, sicut et unitas sequitur entitatem, sed nulla entitas fingi potest media inter ens reale, et rationis: ergo nec distinctio.

XVI. Quare ego semper existimaui sententiam Scoti non tam explicari debere per distinctionem, seu separationem extremorum sive realem sive modalem, quam per non inclusionem, seu non identificationem formalis rationis unius in formali ratione alterius, hoc est quod unum non sit de conceptu alterius, ita quod licet dici possit quod hoc est hoc, v.g. sapientia est justitia, vel est ipsa deitas aut e contra, tamen non potest dici quod includitur a parte rei ratio formalis unius in ratione formali alterius, ita quod ex eadem ratione formali includatur ex natura sua in conceptu formali, seu ratione formali alterius. Et sic realiter identificatur ista extrema, (180) scilicet relatio, et essentia, sed non sub omni formalitate identificantur, neque unum includit aliud, et sub illa formalitate, qua non includuntur, distinguuntur, et cum ex natura rei, et ratione sui non includuntur, distinguuntur etiam a parte rei, seu ex natura rei. Quod est ponere distinctionem a parte rei, seu ex natura rei, non fundatam in oppositione aliqua, ut nos ponimus, sed in non inclusione hujus in alio ex parte alicujus rationis formalis; sub qua illa inclusio non fit, licet fiat, identitas sub alia. Ita ostendi ex ipso Scoto, et ex Arratino praecedenti tomo, disp. IV, art. VI. Et sic Scoti sententia, ut distinguitur a sententia Durandi, et Gilberti, magis pertinet ad subtilitatem quamdam, quam ad veram distinctionem stabilendam.

Nam Scotus in illa distinctione II, qu. VII, §. Sed hic restat, in primo sententiarum distinctionem realem, et modalem in divinis rejecit, idque etiam sic intellexit Durandus referens ejus sententiam ubi supra, et solum posuit distinctionem illam formalem ex natura rei, quam tandem docet esse virtuales, et posse vocari rationis. Et sic Scotus, presse sumptus, non videtur differre a communi sententia D. Thomae, licet in modo loquendi valde differat, et per distinctionem ex natura rei, seu ante operationem intellectus intellexit solum duo. Primum, quod aliqua, non omni formalitate identificantur, licet in se unum, sint in entitate, et realitate. Secundum, quod duo contradictoria in re illa verificentur ante operationem intellectus, ut quod essentia sit communicabilis, relatio non. Haec enim duo videntur aliquam distinctionem, seu aliquam non unitatem aliquo modo ponere, si quidem si aliqua extrema sub aliqua formalitate non sunt unum, et idem, sub illa formalitate restant diversae, seu non unum, licet in re unum sint: hoc est ergo formaliter diversificari. Et si de aliquo dicitur quod non communicatur in re, et sub alia formalitate communicatur in re, illa oppositio, seu affirmatio, et negatio aliquam videtur diversitatem inducere.

XVII. Caeterum de tota hac Scoti distinctione, sep non identificatione formali diximus satis superque tomo praecedenti, disp. IV, art. VI, concl. III. et plura etiam contra distinctionem modalem Durandi, et realem Gilberti ibidem videri possunt; nec enim aliud in praesenti addendum occurrit pro impugnandis istis distinctionibus. Solum adverte, omnia quae ibi dicta sunt de attributis inter se, et cum essentia; hic esse dicendum de relationibus, seu Personis, quia licet Personae inter se distinguantur, quia opponuntur, tamen inter Personas, et essentiam nulla datur oppositio, quia non se habent correlative, sed sicut relatio creata taliter est respectus ad alterum, quod etiam est accidens alicujus, et hoc quod est esse accidens, seu ipsa ratio in, non opponitur rationi ad, sed intrinsecus imbitur in illa: ita in divinis relatio quae respicit alterum ut terminum, non opponitur ipsi rationi in, quae est

substantia divina, atque ipsamet realitas relationis. Si ergo inter essentialiam, et relationem nulla est oppositio, sed summa identificatio actualis, et in re, idem censendum est de distinctione inter attributa, et essentialiam, atque inter relationes et essentialiam. Quia ergo eadem divina substantia absolutum genus continet, et relativum, atque utriusque gerit munus et officium, illa contradictio quae forma turdendo quod essentialis est communicabilis, non persona, solum requirit, et sufficit ad illam diversitatem muneris, et officii, non entitatum, sed eadem simplicissima (181) entitas ob sui eminentiam habet vicem plurimum rerum; et sic habet capacitatem verificandi illam contradictionem, dummodo in sensu formali, et sub appellatione formali ponantur, non vero si terminis identicis significetur, ut late ostendimus citato loco, et de se manifeste patet, quia si forma contradictoria in his terminis: Res quae est divina essentialis, res quae est paternitas, verificatur quod res quae est paternitas communicatur, licet paternitas non communicetur, et verificatur quod res quae est essentialis non communicatur, licet paternitas communicetur. Et sic signum est, quod illa contradictio, seu affirmatio, et negatio, scilicet paternitas non communicatur, non petit diversitatem seu distinctionem ex natura rei in ipsis extremis de quibus dicitur, scilicet in paternitate, et essentiali, sed in officio, et munere, seu formalitatibus, quae in eadem eminentissima entitate distinctionem non habent, sed plurimum aequivalentiam, quia solum in formali sensu horum terminorum fit illa affirmatio, et negatio, non in sensu identico, seu in terminis facientibus sensum identicum. Nec obstat quod communicari, et non communicari dicunt inter se distinctionem, saltem negativam in re, quia opponuntur contradictoriae: ergo ista duo contradictoria communicata illi rei quae est Deus, faciet aliquam distinctionem saltem negativam in re in ipso Deo quatenus essentialis, et quatenus Persona. Negamus consequentiam, ut negativam in logica qu. III, art. VI ad I, in fine, sed oppositio ista fundat distinctionem negativam inter ipsa extrema oppositionis, scilicet communicari et non communicari, haec enim in re non sunt idem,

non tamen in ipso subjecto cui conveniunt, quia non est effectus formalis istius contradictionis reddere subjectum divinum in entitate sua (licet inter se illa contradictio divina extrema dicat) si infinitum sit, et eminens ad utrumque munus communicandi et non communicandi, sed solum si limitatum sit, ut diximus praecedenti tomo, disp. IV, art. VI. Ad introducendum autem distinctionem actu in ipsa re ante operationem intellectus, non sufficit affirmatio, et negatio in aliquo sensu, et formalitate, vel appellatione, sed affirmatio, et negatio in ipsa re, etiam identice, et absolute significata, quia affirmatio, et negatio sub aliqua formalitate, seu in aliquo sensu tantum, et non in ipsa re etiam in sensu identico significata, potest verificari memento eadem unitate rei, et nullo modo divisa, quin potius omnino una propter suam summam eminentiam, quae indistincta, et indivisa aequivalet pluribus.

XXVIII. Et addo, quod si hoc fundamentum quo Scotus movetur, et in quo aliqui vim faciunt ad introducendas distinctionem actualem, aliquid probat, probat sententiam Gilberti ab Ecclesia damnatam. Nec enim ipse aliud fundamentum habuit, quam quod de eadem re non potest idem affirmari et negari, quod etiam currit loquendo de eadem re entitative, et secundum se: nam duo contradictoria de eadem re entitative, et a parte rei non verificantur, aut si verificantur de eadem re propter diversam formalitatem, et diversam considerationem, quae de eadem re haberi potest, licet res illa in se una sit, frustra ex hoc fundamento adstruit Scotus distinctionem actualem ex natura rei, si quidem stante indistinctione, et unitate sine ulla oppositione, et divisione in re potest eadem simplicissima entitas propter suam eminentiam pati affirmationem, et negationem de eodem secundum diversam formalitatem, vel considerationem, (182) quatenus illa entitas aequivalet pluribus, et gerit vicem plurimum sine divisione in plura; et sic in sensu formali explicante illa diversa munera et non diversam entitatem fit affirmatio et negatio, ad quam sufficit illa pluralitas eminentialis, seu virtualis, quae nihil aliud est quam fundamentum quod est in aliqua entitate, ut per intellectum possit ratio distinguere, et

sic affirmare, et negare diversa; non autem actualis distinctio, quae actu dividat ante operationem intellectus.

Fundamenta autem hujus Scoticae distinctionis, omnia adducta, et soluta sunt citato loco praecedentis tomi, agendo de distinctione attributorum disp. IV, art. VI.

XIX. Quod attinet ad distinctionem rationis, quam D. Thomas ponit inter attributa et essentiam, et inter essentiam et Personam cum fundamento in re, quae est distinctio ratiocinatae, iam citata disputatione quarta, satis explicamus, et ostendimus quantum ad duo.

Primum, quod non est sola distinctio rationis ratiocinantis, quae est sine fundamento in re, et solum se tenet ex parte modi significandi eandem rem, sicut nomina synonyma, ut vestis, et indumentum non distinguunt rem aliquam, neque extrema diversa faciunt in conceptibus, sed conceptum de eadem re multiplicant.

Secundum est dari distinctionem rationis ratiocinatae, seu fundatae in ipso objecto, et nostra limitatione intelligendi, quatenus tanta eminentia non potest unico conceptu nostrae limitationis attingi; et sic conceptus dividitur iuxta diversas formalitates, seu rationes explicatas in illis conceptibus, licet in re sint unum eminentialiter complectens omnes illas rationes, quae a nobis non nisi cum ordine, et connotatione ad rationes creatas, et limitatas explicari possunt. Haec quo late ibi probata sunt citata disputatione quarta praecedentis tomi, et difficultates in oppositum solutae, nec est aliquid quod amplius addatur.

ALIA DISTINCTIO VIRTUALIS A MODERNIS INVENTA REFICTUR.

XX. Nihilominus ita plurium mentes purgati illud fundamentum Gilberti Porretani, Scoti, et Durandi, quod non potest de eadem re omnino una verificari affirmatio, et negatio ejusdem rei, seu contradictio, ut quod essentia sit communicabilis, et paternitas incommunicabilis a parte rei, et secundum quod a Deo, et a beatis videtur hoc mysterium in se, ut semper insistant in psona aliqua distinctione ante operationem in ipsa entitate divina, quia etiam visa

intellectus, quam Gilbertus, et Gualterus sine ambagibus dixerunt realem, et ab Ecclesiae definitionis oppressi sunt: alii modalem, sed non realem, ut Durandus, qui eadem ferre damnatione tenetur: alii ad evitandam calumniam, nec realem, nec modalem, sed formalem obscure posuerunt, ut Scotus, qui in re non aliud quam non identitatem voluit ponere, et de facto virtuales distinctionem appellavit, ut vidimus: alii tandem hujus temporis auctores, negantes etiam formalem distinctionem in attributis ante operationem intellectus, nihilominus aliquam aliam distinctionem ante opus intellectus dari in divinis affirmarunt. Sed quam aliam? Si verba attendas, pluribus nominibus opulentam nobis distinctionem pepererunt: si rem, sensumque asperias, nil nisi vel Scoticum, vel Porretanicum invenies. Vocant hanc distinctionem initiativam, aptitudinalem, fundamentalem, sed communius virtuales, quo nomine magis invidiam (183) declinant. Quam sententiam late defendit Aegidius a Praesentatione lib. V de Beatitudine, qu. V, art. VI, §. II et III, multosque pro illa refert. Eam obviis manibus, quasi de oculo lapsam tanta veneratione excipit Harceus disp. II, c. III, num. XVIII et disp. XII, c. I, num. IV, et disp. L, c. II, a num. XXIII, quod hanc distinctionem inventum divinum appellet ad explicandas insuperabiles difficultates, quae in materia de Trinitate occurrunt. Et alii recentiores idem sequuntur. Vocant hanc distinctionem inchoativam, et fundamentalem, quia radix est distinctionis actualis, quae per intellectum concipitur. Quare ratione virtuales etiam appellant seu eminentialem realem, sed tamen quoad minus, et officium idem praestare docent atque distinctionem actuale, quia ratione ejus potest esse unum ubi non est aliud, perinde ac si extrema essent realiter distincta. Et corroborantur argumento, quia non solum in re communicator essentia, et non paternitas, sed etiam Deus videt in se suam essentialem communicari, et paternitatem non communicari, et non distinguit per rationem paternitatem ab essentia, quia non format Deus distinctionem rationis: ergo ante distinctionem rationis in eadem indivisibili entitate verificantur duo contradictoria; et sic debet dari aliqua distinctio antecedens operationem rationis

in se immediate, illas contradictorias fundat,

XXI. Caeterum ista sententia si nomine distinctionis virtualis, et ante operationem intellectus non aliud intelligit quam quod in sententia Thomistarum nomine virtualis distinctionis intelligi solet, et in schola Scoti nomine distinctionis antecedentis operationem intellectus, nihil novi affert. Si aliquid aliud intelligit, aut nihil dicit, aut in istas recidit sententias. Hanc ergo distinctionem virtualem egregie impugnatur p. Alarcon tract. V de Trinitate disp. II, c. VII et X. Nos breviter duo dicimus.

Primum, apud antiquam sententiam D. Thomae et Thomistarum, imo et Scoti inveniri mentionem virtualis distinctionis. Nam cum omne id quod dicitur virtualiter tale, dicatur necessario per ordinem ad id quod actualiter est tale, potest virtualis distinctio dici, vel respectu actualis quam res aliqua potest recipere, et habere in se, vel respectu actualis quam potest facere: sententia Thomistarum fatetur virtualem distinctionem in attributis Dei respectu actualis, quae potest fieri per rationem; et sic non est aliud quam ipsum fundamentum, quod se tenet ex parte rei, ut cum distinctione concipiatur. Et hoc fundamentum remanet in se ante operationem intellectus omnino unum, et indivisum sine aliqua distinctione in actu; et sic si contradictoria verificatur de illo, utique verificatur de aliquo quod ante operationem intellectus est omnino unum, et solum habet pluralitatem comparatione ad conceptus nostros distinguentes, quod est nulla distinctionem dari ante operationem intellectus ad verificanda illa contradictoria, sed de eodem secundum diversam formalitatem ratione distinguibilem, et ante operationem intellectus formaliter, et actualiter unum, contradictoria verificari. Haec dicit sententia Thomistarum de virtuali distinctione, quae sane virtualis est per ordinem ad actuale, quae potest in ipsa re fieri ab intellectu. Si vero virtualem distinctionem summat haec nova sententia, non per ordinem ad actuale, quae fiat per rationem, sed in ordine ad actuale, (184) quam ipsa possit facere in ipsis rebus ante operationem intellectus incidit in opiniones

Scoti, vel Durandi aut Gilberti, nec potest se ab illis expedire, ut jam dicimus.

XXII. Secundum ergo quod addimus est, istam sententiam, cum conetur inducere per hanc novam distinctionem virtualem aliquid, quod ante operationem intellectus operetur verificationem duplicis contradictoriae, cum sufficienti distinctione, et vult fugere sententiam Scoti, Durandi, et Gilberti de distinctione actuali a parte rei, et ex alia parte amplius vult dicere, quam distinctionem rationis cum fundamento in re, quae est virtualis distinctio Thomistarum, plane inexplicabilem se reddere, et tandem aut nihil nisi voces dicit, aut in unum ex istis extremis, quae vult evitare, recidere. Nam cum inquirimus, quid est virtualis distinctio in Deo ante operationem intellectus, dicunt, non esse aliud, quam Deum secundum se, et ante operationem intellectus aequivalere pluribus, et distinctis, ita quod illa virtualis distinctio sit quoddam perinde valere plurium, et ipsum Deum, plurium ac distinctorum gerere munda. Bene. Hoc ipsum non negant Thomistae. Neque eminentia haec divina, quod simplicissima existens pluribus, et infinitis perfectionibus aequivaleat ab aliquo negari potest. Sed premis ultimus. In hac eminentia remanet ne unica, et indivisibilis ratio, seu entitas ante operationem intellectus, super quam cadat illa affirmatio, et negatio, an aliquid est actu distinctum a parte rei, super quod tanquam super extrema ante opus intellectus distincta, cadit affirmatio, et negatio? Si a parte rei est aliquid actu distinctum tanquam extrema aliquam distinctionem habentia ante opus intellectus, super quae cadat illa affirmatio, et negatio, jam non est sola distinctio virtualis, sed actualis ante operationem intellectus, et illa actualis distinctio vel debet esse formalis, sicut est apud Scotum, vel modalis ut apud Durandum, vel realis ut apud Gilbertum, nec alio modo. Quod si dicant a parte rei nullam esse actualem distinctionem nec actu esse plura, sed virtualiter plura et actu unum, insto semper, quid sit illud virtualiter plura (et actu unum, insto semper), ultra hoc quod est esse fundamentum distinctionis rationis. Nihil enim invenietur in illa pluralitate virtuali, quod ante ope-

rationem intellectus extrahat illam entitatem ab unitate, reducat in aliquam distinctionem in actu : ergo praeter id quod est unum in re, et fundamentum distinctionis rationis, quae consistit in eo quod illa eminentia aequivalat pluribus, nihil amplius invenitur, quod illa voce virtualis distinctionis significetur. Si autem a parte rei, et ante operationem intellectus non invenitur nisi unica, et indivisibilis ratio in actu, nec rumpitur illa unitas in aliquam distinctionem actualem, sed totum manet in fundamento, et in radice quousque veniat conceptus rationis distinguens : ergo haec sententia relinquit intactas omnes difficultates hujus mysterii, et illam verificationem duplici contradictoriae, nec majorem lucem affert ad hoc solvendum, quam distinctio virtualis, et rationis ratiocinatae, quam ponunt Thomistae ; si quidem tota difficultas, quae movit Gilbertum, Durandum, et Scotum ad ponendum distinctionem ex natura rei ante operationem intellectus, est quia in re non possunt duo contradictoria verificari de eadem re omnino indivisibili, et una ; et propterea conati sunt in illa ambitate una aliquid distinctionis inducere ante operationem intellectus, ut assignarentur aliqua extrema actu (185) ante illam operationem, super quae caderet illa affirmatio, et negatio ; sed totum quod ista sententia ponit ante operationem intellectus est ratio omnino una, et illa virtualitas distinctionis non extrahit a tali unitate, nec reducit ad distinctionem actu ante operationem intellectus illam virtualitatem : ergo eadem patitur difficultates de verificatione contradictoriarum respectu unius, et ejusdem extremi non pluraliter actu. Dicere autem quod illud unum extremum in re, est virtualiter duo non actu, hoc non est explicare sensum, sed multiplicare verba : inquirimus enim an ly virtualiter duo, ponat in re duo actu, an solum relinquit unum actu, quod tamen per rationem potest esse multiplex : nam si actu non relinquit nisi unum, quid obstat hoc verificationi duarum contradictoriarum, quae non fit nisi in uno extremo, non in pluribus a parte rei ?

Quare nos distinctionem virtuales, quae non est aliud quam distinctio rationis cum fundamento a parte rei, admittimus, quae est sententia Thomistarum : distinctionem autem virtuales medium inter

distinctionem istam rationis, quae ratione sui fundamenti virtualis dicitur, et distinctionem actualem ante opus intellectus, sive formalem, sive realem, intelligimus, nec video quid explicet in his difficultatibus nisi pura verba.

XXIII. Ad fundamentum lasimatum oppositas sententias dicimus Dæm, et beatos visiones sua intuitiva videre id ipsum quod a parte rei datur in Deo, et eo modo quo datur, non eo modo quo nos concipimus, qui imperfecta cognitione ducimur. Videt ergo Deus paternitatem ut relative oppositam Filio, seu relationem illam secundum rationem ad, non communicari Filio, essentiam vero, et attributa, et omnes perfectiones absolutam communicare sine ulla distinctione inter essentiam, et paternitatem, et cum distinctione inter paternitatem, et filiationem. Nec ex hoc format distinctionem rationis inter essentiam, et paternitatem, quia non tangit illa pluribus conceptibus, nec ad instar eorum quae in nobis distincta sunt, sed ut sunt unum in se, quia etiam secundum hanc sententiam quam impugnamus, essentia, et paternitas, in re, et actu unum sunt. Videt ergo Deus essentiam suam ita esse infinitam, et eminentem entitatem quod exercet oppositionem, et respectum sub ratione relativi, et ut paternitas est respectu filiationis, et non exercet respectu ipsius essentiae, ut absoluta est ; et sic videt communicari, et non communicari id quod est unica, et eadem entitas divina secundum diversas considerationes, distinguibiles quidem actu secundum nostros conceptus, in se vero non actu distinctas, sed solum fundamentaliter, seu virtualiter, eo quod non communicari non convenit ei absolute, et secundum totum, quod identice est in re, sed solum sub praecisionem, videlicet ut relative opponitur : alias animi si negatio sic proferatur : Quidquid est essentia divina, sive formaliter, sive identice non communicatur, falsum est : Deus ergo videt id quod communicatur absolute, et non communicatur prout relative, non facere distinctionem in re, sed eminentiam esse unius rei includentis multas illas praecisiones.

Articulus II.

An relationes sint de conceptu essentiae, et e converso?

I. In relationes reali duo includuntur, seu duplici formalitate aut (186) Consideratione explicantur; et per ordinem ad subiectum, quod dicitur in relationis, eo quod relationes quae sunt accidentia, inhaerent subiecto, illudque efficiunt. Unde omne quod relationi convenit ex parte subiecti, sive cui inhaeret, sive in quo subsistit, vocatur in relationis; et secundo consideratur relatio realis per ordinem ad terminum, et sub hac consideratione appellatur ad. Et in relationibus realibus, quae a parte rei inveniuntur, relatio secundum utramque formalitatem realis est, et realitatem dicit, non solum relationes divinae, quae realissimae, et substantiales sunt, sed etiam creatae. Et quidem p. Suarez lib. V de Trinitate, docet disputari apud Thomistas, an relationes divinae sint reales secundum esse ad, in quantum ad, non solum secundum esse in, quod in eis esse subsistens. Quia Cajetanus, inquit, in hoc articulo primo, q. XXVIII, existimat secundum esse ad, illas relationes non esse aliquid reale; et idem attribuit Cepreolo in I, dist. XXXIII. Sed Cajetanus non loquitur de relationibus divinis, imo neque de realibus relationibus secundum ad, ut tale, puta reale (verba ejus sunt) sed quantum est ex ratione ad, secundum se. Et mens Cajetani et Thomistarum in hac parte est, quod relatio realis secundum utramque conceptum, seu formalitatem in et ad, realis et vera est, non ficta, sed illam realitatem non explicat in conceptu ad, per ordinem ad terminum, licet ibi illam retineat, et habeat; nam in ordine ad terminum solum explicat contra quid sit, non quid sit ille respectus, realitas autem proprie pertinet ad id quod est, non ad id contra quod est. Unde prout explicat ad formaliter erga terminum, non explicat realitatem quam habet, licet ibi eam habeat, sed istius realitatis oppositionem. Illa tamen oppositio per realem, et veram formam exercetur, quae est relatio, etiam ut ad terminum, quia per hoc quod sit ad terminum non amittit, nec exiit realitatem, nec exercet aliquid quod realitate exerceri non possit. Nec D. Thomas di-

xit in praesenti articulo primo, quod solum in praedicamento relationis invenitur aliquid secundum rationem, ut Suarez citat pro sententia Thomistarum: sed non sic se habent verba D. Thomae sed solum dicit: "Solum in his quae dicuntur ad aliquid inveniuntur aliqua secundum rationem tantum, et non secundum rem, quod non contingit in aliis generibus, etc." Ubi licet videatur S. Thomas relationem contraponere aliis generibus, et sic loqui de praedicamento relationis, tamen non otiose D. Thomas abstulit a nomine praedicamenti, et solum dicit in his quae dicuntur ad aliquid, abstrahens a relatione, quae est in praedicamento, et solum de ipso conceptu relationis loquens, quae aliquando invenitur secundum esse reale, et in praedicamento, aliquando non, sed extra praedicamentum, et secundum rationem, quod non contingit in aliis generibus, cujus formalis conceptus non nisi in reali praedicamento invenitur.

Nec est necesse ad realitatem istius respectus ad, multiplicare ipsum in, ita quod aliud sit in commune, et generale omni relationi, vel in divinis omni Personae, quale est ipsamet essentia divina, cui omnes identificantur in conceptu absoluto; aliud vero sit in ipsius respectus, in eo quod ad, et in eo in quo convenit, et opponitur una relatio alteri. Hoc non est necesse: tum quia illud in, quo redditur reale ipsum ad, est transcendens realitas, et est conceptus in quo conveniunt omnes relationes: ergo non est (187) necesse quod multiplicetur in eadem relatione, sed unum sit, quia una forma est ipsa relatio, et ipsum ad, quae per in existit; tum quia existentiae non multiplicantur in relationibus, ut infra dicitur: ergo neque in, licet multiplicentur realitates: quod totum magis explicabitur articulo tertio sequenti.

II. Cum ergo conceptus relationis utramque formalitatem in et ad, realiter includat; et relatio divina loco in, quod in nostris relationibus est inhaerens, habeat esse divinum subsistens, et identificatum cum ipsa essentia, quia es-

sentiae divinae hoc ipso quod est actus purus, nihil potest realiter advenire tanquam distinctum a se, restat controversia praesens, an relationes non solum secundum conceptum in, qui est conceptus earum ut subsistentes sunt, sed etiam secundum conceptum ad, quo respiciunt terminum, non solum realiter identificentur cum essentia, sed etiam in suo formali conceptu, et in ratione essentiali ingrediuntur. Nam relationes identificari realiter, et modaliter cum essentia divina, constat ex supra dictis contra Gilbertum, et Durandum, quia non distinguuntur ab illa: ergo identificantur cum illa. Unde in Concilio Lateranensi in c. Dammas dicitur quod: "Pater, et Filius, et Spiritus sanctus sunt omnino idem, et una substantia." Nunc ulterius procedimus, et inquirimus an haec relatio, quae non distinguitur, sed est idem et unum cum illa substantia divina, ingrediatur etiam in conceptum formalem, et essentialem talis substantiae, et rursum ipsa substantia divina ingrediatur essentialem, et formalem conceptum ipsius relationis: licet hoc secundum facilius intelligatur, quia essentia divina se habet ut quid intrinsecum, et quasi commune omnibus, quae in Deo sunt, sive attributis, sive relationibus, sicut animal est de intrinseco conceptu hominis, et aliarum specierum. Primum vero difficilius se habet, quod relationes sint de conceptu ipsius essentiae, cum potius illam praesupponant secundum suum formalem conceptum, sicut attributa et proprietates supponunt naturam, et sicut terminus substantiae supponit substantiam, sicut species hominis supponit genus animalis, non constituit, nec in ejus formalem conceptum ingreditur.

III. Propter hoc divisi sunt auctores, praesertim moderni in hac parte.

Quidam utrumque negant, scilicet nec essentialiter esse de conceptu formali, et essentiali relationum, neque relationes de conceptu, et essentiali ratione essentiae, sed habere se sicut diversas lineas attributorum, et rationum, quae in Deo sunt, et unum non est de conceptu formali alterius, licet realiter identificentur, sicut iustitia non est de conceptu sapientiae, vel e contra, nec voluntas de conceptu intellectus. Ita docet p. Vasquez hic dist. c. II

et IV, quem aequitur Alarcon tract. V de Trinitate, disp. II, c. XI et XIII, citatque Becanum, Turrianum, Gillium, et alios. Alii tenent essentialiter quidem esse de conceptu formali relationum, sed relationes non esse de conceptu essentiali. Pro hac secunda parte praeter Vasquez, et alios citatos, stat etiam Suarez lib. IV de Trinitate, c. V; Arrubal disp. CI, c. III; Granados tract. III, disp. IV, sect. III, et alii. Pro prima vero parte, scilicet quod essentia sit de conceptu relationum stat idem Suarez, Arrubal, Granados, Canariensis, Bellarminus, et alii quos citat, et sequitur. Rursus hic disput. XIII, quaest. I et sequentibus. Ros etiam citat Alarcon ubi supra, c. XIII. (188).

Tandem alii dicunt tam essentialiter esse de conceptu relationum, quam relationes de conceptu essentiali. Pro qua sententia citat Suarez ubi supra aliquos modernos expositores D. Thomae. Et revera Communis est Thomistarum, doceturque a Cajetano hic qu. XXVII, art. II, circa III; a Bagno qu. XXVIII, art. II, dub. III, circa sextum argumentum; Navarrete tomo III, contrav. XVII, estque omnium aliorum qui tenent non posse videri in Deo essentialiter sine Personis, quia pertinent Personas ad essentialiter divinitatem. Ferrarismus tamen II contra gentil. c. IX, ponit distinctionem inter attributa et relationes, quod attributa docet esse de conceptu deitatis, si secundum se concipiatur, quia perfectionem important, relationes autem non sunt de ratione deitatis, etiam si secundum se concipiatur, quia perfectionem in suo conceptu non important.

IV. Pro huius tamen resolutione advertendum est, divinam essentialiter dupliciter posse concipi. Uno modo conceptu quasi transcendentali, prout praecise dicitur rationem entis increati, et actus puri, qui transcendentalis dicitur, non quia est communis Deo, et creaturis, sed solum omnibus perfectionibus divinis, et omni rei divinae sicut ens creatum transcendentaliter se habet ad substantiam, et accidentia, et ad omnes perfectiones creatas, quia in omnibus imbitur non solum ratio entis, ut sic, sed ratio entis creati; sic ratio entis increati intime imbitur in omni perfectione, et attributo quod divinum est, et in omni eo quod intra Deum est sive sit natura,

sive attributum, sive Persona, sive operatio. Alio modo sumitur divina essentia pro conceptu specifico, et proprio, prout significat rationem divinæ naturæ sub eo conceptu, et linea, qua distinguitur a conceptu, et linea attributorum, quæ se habent per modum proprietatis, et a conceptu Personarum, seu relationum, quæ se habent ut termini subsistentes; et sic attributa, et Personæ ex suo proprio conceptu supponunt naturam in linea, et conceptu naturæ. Et hanc distinctionem alii aliter ponunt, dicentes quòd aliud est Personæ, et attributa esse de essentia divinitatis, seu essentialiter ad eam pertinere, aliud Personas esse de conceptu divinitatis, utique de conceptu proprio et specifico, qui est conceptus divinitatis ut naturæ.

V. Secundo, est advertendum quod aliter transcendente creatum imbibitur intime in omnibus ad quos transcendit, aliter divinum: transcendente enim creatum ingreditur conceptus formales suorum inferiorum, non ut pertinentium ad eam perfectionem, et constitutionem, quia ille conceptus transcendentalis est analogus, et communis, nec in illa sua abstractione, et analogia constituitur per analogata, nec connectitur cum illis, sed inferiora connexionem essentialem habent ad ipsum. Cæterum divina entitas non est transcendentalis ad omnes perfectiones divinas, tamquam quid analogum, et commune, sed ut entitas omnino singularis, et individua, seu hæc: Unde non potest ad omnes illas perfectiones transcendere, easque in se imbibere, nisi quia ad eam essentiam singularem pertinent, et ei essentialiter conveniunt, alias non apparet quomodo res singularis in eis imbibitur transcendentaliter, nisi etiam essentialiter, id est, propter aliquam essentialiter, id est, propter aliquam essentialem connexionem cum talibus perfectionibus, sicut res transcendentalis universalis non imbibitur in inferioribus, nisi propter essentialem connexionem, quam res inferiores habent (189) cum illo superiori, ita quando transcendente est quid singulare, non imbibitur in his, in quibus transcendit, nisi ad invicem sit reciproca connectio essentialis, quatenus hoc singulare petit ex

sua intrinseca, et essentiali ratione omnes illas perfectiones. Et hoc ideo est in Deo, quia essentia sua est actus purus ex suo proprio, et essentiali conceptu, unde ex vi talis conceptus nullam habet potentialitatem, nec ad aliquam perfectionem; et actualitatem est in potentia: ergo omnem perfectionem ex vi essentialis conceptus habet in actu, si quidem nulla caret; et sic essentialiter connectitur cum omni eo quod sibi potest convenire, alioquin si essentialiter non connecteretur, et tamen posset illi convenire, ex vi essentialis conceptus, careret illo; et esset in potentia ad illud. Sic ergo si actui puro convenit aliquod attributum, vel Persona, seu relatio, et ex vi, et ratione actus puri in suo essentiali conceptu non connectitur cum illis: ergo ex vi essentialis conceptus est in potentia ad illa, et caret illis, si quidem ex vi essentialis conceptus non habent actu illa, et tamen potest habere ut sibi identificata, sed non ex vi connexionis.

VI. His suppositis duabus conclusionibus respondeo.

Prima est: Si divinitas seu divina essentia sumatur in vi conceptus naturæ, secundum quod ly natura dicit conceptum specificum, et proprium condistinctum a proprietatibus, operationibus, et personalitatibus, sic neque attributa, neque relationes sunt de conceptu formali naturæ divinæ, neque e converso conceptus naturæ est de formali conceptu relationum, et attributorum.

Secunda conclusio: Si essentia divina sumatur in vi conceptus entis increati, ut sic, seu actus puri, qui est conceptus transcendentalis ad omne quod in Deo est, et increatum esse habet, sic non solum divina essentia est de conceptu essentiali Personarum, et relationum, atque attributorum, sed etiam attributa, et relationes sunt de essentiali ratione, et connexionem cum ipsa essentia divinæ, aliter tamen, et aliter: nam essentia est de conceptu relationum tamquam intrinsecum constitutivum, seu tamquam entitas, relationes autem sunt de conceptu, seu de essentiali ratione essentialis divinæ, tamquam modi, seu termini ipsius essentialis divinæ, non ut constitutivum, nec, quaelibet relatio est adæquate intrinseca, et essentialis divinæ essentialis, sed

inadequate, tota autem collectio relationum adequate.

VII: Per istas duas conclusiones conciliantur varia loca D. Thomae in hac parte, quae videntur contraria, et aperitur mens ejus. Ad quam penetrandam prae oculis habendum est, distinguere in doctrina D. Thomae esse aliquid, seu praedicari essentialiter de Deo, aut includi in ejus substantia ex parte modi significandi, vel ex parte rei significatae. Ex parte modi significandi non omnia quae sunt in Deo, et sunt ipsa substantia Dei, significantur per modum substantiae, et essentialiter, sed ut modus aut proprietates essentialiter. Ex parte autem rei significatae quicquid est Deus, essentialiter est Deus, et si ipse Deo convenit aliquid praedicatum, V. G. quod sit Pater, aut Filius, quod sit justus, aut sapiens, essentialiter illi convenit, et de eo praedicatur. Sumitur haec doctrina ex ipso D. Thoma qu. VIII de potentia, art. II ad IV, ubi inquit quod: "Relationes divinae licet significant id quod est divina essentia, non tamen per modum essentialiter, quia non per (190) modum inexistens, sed se habentis ad aliud." Et ad quintum inquit quod: "Licet relatio sit substantia divina, non tamen significat per modum substantiae; et ideo non dicuntur secundum substantiam, quia dici secundum substantiam pertinet ad modum significandi." Et idem docet in hac quaestione XXVIII, art. II ad primum.

VIII. Juxta haec distinguere notionem et eam quam ponimus in his duabus conclusionibus intelligi potest mens S. Thomae. Nam loquendo de relationibus, et attributis, et essentialiter ex parte rei significatae, et secundum quod essentia sumitur pro entitate divina, quasi modo transcendentali, semper docet relationes essentialiter convenire essentialiter, et e converso, facereque praedicationem per se. Nam infra qu. XXXIX, art. VI ad II, affirmat quod: "Sicut ista propositio est per se: Pater est Deus, ita et ista: Deus est Pater, et nullo modo per accidens." Et hoc collegit D. Thomas ex eo quod cum dicitur Deus, vel essentia divina est Pater, est praedicatio per identitatem, non sicut inferioris de superiore. Ubi sanctus doctor praedicationem illam per identitatem etiam es-

sentialem esse docuit, seu per se, non autem est per se in quarto modo, neque in secundo, sed in primo. Non in quarto modo per se, quia quartus modus per se est praesetas operationis, non praedicationis: in istis autem propositionibus nulla significatur operatio. Non per se in secundo modo, quia ista praesetas est proprietatis, quae comparatur ad subiectum accidentaliter, seu ut accidens, licet necessario illi connexum, in illa autem propositione: Essentia divina est Pater, ly Pater non comparatur ut accidens ad subiectum, nec ut attributum, et proprietatem, sed ut Persona: non ergo est connexio, et praesetas in secundo modo, et sic solum debet esse in primo, qui est connexionis essentialis. Unde et D. Thomas dicit quod ita est per se, sicut ista: Pater est Deus, ubi ly Deus non praedicatur ut proprietatem Patris, sed ut natura; et sic non est in secundo modo per se; nec paternitas est proprietatem naturae, sed substantia. Unde se praedicatur per se ratione identitatis, non in secundo modo ut proprietatem, sed ut essentialiter conveniens in primo modo per se praedicatur.

IX. Deinde ipse D. Thomas supra qu. XXVII, art. II ad III, docet quod: "In ipsa perfectione divini esse continetur Verbum, et principium Verbi, sicut quaecumque ad ejus perfectionem pertinent sicut supra dictum est." Ubi loquitur de continentia in esse divino, quatenus esse divinum imbibitur in omni quod divinum est: sic enim modo quasi transcendentali se habet. Et in hac quaestione, art. II, dicit, quod: "Relatio realiter existens in Deo habet esse essentialiter divinae, idem omnino existens." Aliis autem locis quae postea in solutione argumentorum subjiciamus, docet non includi proprietatem, seu relationes in conceptu essentialiter, vel quia ex modo significandi non includuntur, vel quia sumitur conceptus essentialiter pro conceptu proprio, et formaliter specificiter essentialiter ut natura est, distinguiturque formaliter a conceptu atest per se: Pater est Deus, et relationum.

X. Favent etiam locutiones sanctorum patrum, licet non minus adducantur pro una parte, quam pro alia. Quia aliquando patres attendentes ad nostrum modum intelligendi, qui proprietatem, seu attributa quasi accidentaliter, seu accidentaliter ad

ac formaliter explicans. Alioquin identice, et realiter negari non potest quod relatio, et Persona sit natura divina, definiente Concilio Lateranensi in c. Dammas, quod qualibet trium Personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura divina.

XIII. Fundamentum utriusque conclusionis sumitur ex dictis. Nam primas fundamentum est, quia formalis conceptus naturae distinguitur a formali conceptu attributorum, et relationum, et praesupponitur natura ex ipsa formali ratione, et modo significandi ad personalitates : ergo repugnat quod Persona sit de formali conceptu naturae, vel e contra. Consequentia patet, quia esse unum de formali conceptu alterius, nihil aliud est, quam ingredi, et pertinere ad illud quod formale est in conceptu proprio, et specifico talis rei. Illud autem est formale in conceptu naturae, vel cujuscumque attributi, quod exprimitur in tali conceptu tanquam forma propria, seu formalis ratio illius attributi vel naturae : quod enim commune est aliis attributis vel naturae, non est formale, et proprium talis conceptus, sed commune et praesuppositum, forma autem est quae distinguit, et ideo illud dicitur formale, seu formaliter pertinere ad conceptum cujusque attributi, vel naturae, in quo distinguitur ab alio attributo, vel a formalitate ipsius naturae, aut a formali conceptu relationis, seu Personae, et hoc est quod formaliter in eo conceptu exprimitur, sicut conceptus sapientiae formaliter distinguitur a conceptu iustitiae, vel misericordiae, etc. Antecedens vero manifeste constat, quia conceptus naturae, et Personae, seu attributorum ita se habent, quod natura consideratur sub conceptu naturae, ut fundamentum, et radix attributorum, et operationum, et ut quid praesuppositum ad Personam, quia intelligitur ut aliquid terminabile per personalitatem tanquam per terminum : ergo explicat conceptum sub aliqua formali ratione distinctum a conceptu Personae, et attributorum. Ergo Persona, et relatio non potest ingredi neque pertinere ad formalem conceptum talis naturae. Repugnat enim sub ea formalitate ingredi conceptum, sub quo ab illo distinguitur. Distinguitur autem secundum formalem

conceptum ab illo : ergo sub illa ratione non est de conceptu ejus.

Fundamentum secundae conclusionis habet duas partes.

Prima est, quod essentia divina sub amplo, et quasi transcendentali conceptu entitatis divinae, essentialiter includatur in relationibus tanquam intrinsecum, et entitativum praedicatum earum.

XIV. Secunda, quod relationes etiam includantur essentialiter, seu connectantur essentialiter ipsi essentiae. Et prima pars constat, quia relationes illae essentialiter sunt entia (193) increata : ergo essentialiter sunt essentia divina, et deitas. Patet consequentia, quia essentia divina, seu deitas, est ipsa ratio actus puri et esse divini, seu entis increati : ergo quod est essentialiter ens increatum, est essentialiter esse divinum : ergo Deus, seu deitas ipsa. Antecedens constat, quia relatio illa essentialiter est aliquid ens, et essentialiter est ens non creatum : ergo essentialiter est ens increatum. Unde est firmissima illa consequentia quam facit p. Suarez ubi supra lib. IV de Trinitate, c. VII, paternitas est Deus : ergo essentialiter Deus : ergo in suo essentiali conceptu includit deitatem. Prima consequentia patet, quia id quod est Deus, non potest esse Deus accidentaliter, tanquam accidens a se distinctum, cum non sit aliquid per compositionem, et per modum actus, et potentiae, sed per summam identitatem actus puri : ergo per connectionem necessariam, et immutabilem, et tanquam omnino idem : ergo tanquam essentialiter connexam. Secunda vero consequentia etiam est manifesta, quia quod est essentialiter tale, in suo essentiali conceptu illud includit : ergo si essentialiter Pater est Deus, in suo essentiali conceptu Pater includit deitatem.

XV. Et hinc sumitur secundae partis probatio, quia quidquid convenit Deo realiter, in et se, essentialiter illi convenit, ita quod haec est legitima consequentia : Deus est justus aut sapiens : ergo essentialiter est sapiens, et justus : Deus est Pater : ergo essentialiter est Pater, quia quidquid Deus est essentialiter illi convenit

sonis, et Personae cum essentia, ita ut istae praedicationes in re sint per se in primo modo: Deus est Pater; Pater est Deus, sicut si inquireremus an corpus, et substantia praedicentur in re essentialiter de animali, et nunc etiam inquirimus an paternitas sit praedicatum essentialiter deitatis, et deitas essentialiter praedicatum paternitatis, ita ut essentialiter sint connexa, quid oportet divertere responsionem ad praedicationem factam de aliquo sub praecisionis aliqua et appellatione?

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XVIII. Primo arguitur auctoritatibus tum sanctorum patrum, tum D. Thomae qui plane videntur sentire nec relationes nec attributa esse de substantia divinitatis, nec ad ejus essentiam pertinere. Auctoritates ex patribus sunt: Augustinus in VII de Trinitate, c. II et IV, et super Psalmum XCVIII, dicit: "Patrem alio esse Patrem, alio Deum, quia (195) quod est, ad se dicitur, Pater autem ad Filium dicitur." Et similiter docet Verbum non eo esse sapientiam quo Verbum et idem est de essentia. Item in V de Trinitate, c. VI, docet relationes dici de Deo, non secundum substantiam, nec secundum accidens, sed ut ad aliquid: ergo de conceptu relationis non est substantia divina, neque de conceptu substantiae relationes. Item Basilianensis oratione XLIV, loquens de Personis: "Neque substantiam, inquit, secerunt, verum circa substantiam seceruntur." Athanasius dialogo II de Trinitate contra Anomaeum, inquit: "Generationem non esse quiddam essentialia, ergo non pertinet ad essentiam Dei. Isidorus VII etymolog. c. I: "Deum non esse essentialiter, quod relative ad quamcumque Personam est." Damascenus lib. III de Fide, c. VI: "Characteristicas hypostasos, non naturas sunt." Cyrillus Alexandrinus II thesauri, c. III, docet extrinsece se habere ad essentiam relationem qua distinguitur Persona. Anselmus in monologio, cap. XIV: "Si quid de summa natura dicitur relative, non est ejus significatum."

Confirmatur ex D. Thoma qui in I, dist. XXXIV, qu. I, art. I ad IV, expresse dicit quod: "De intellectu Per-

sonae oportet esse aliquam rationem, scilicet relationem, quae non est de intellectu essentiae." Et in I ad Anniwaldum, dist. XXXIII, quaestione unica, art. IV, docet quod: "Proprietas ad essentiam se habet disparate, ad Personam autem se habet per modum formae." Quomodo ergo de conceptu essentiae, et essentialiter praedicatur de illa, si disparate se habet? Admuc urgentius in quaestione VIII, de Potentia art. II ad VI, dicit: "Nunc praedicationem non esse per se: essentia est paternitas;" ergo non est de conceptu essentiae formaliter. Item in hac prima parte, qu. XXXIII, art. III ad I, inquit: "Quod communia absolute includuntur in intellectu propriorum, sed non e converso. In intellectu enim Personae Patris intelligitur Deus, sed non convertitur." Quid clarius potuit D. Thomas dicere contra secundam partem nostrae secundae conclusionis?

Respondetur ad primam auctoritatem Augustini, quod illam expresse sibi objicit D. Thomas qu. VIII de Potentia, art. II, in argumento XIV. Et respondet sanctus doctor ad XIV: "Dicendum quod Deus dicitur non eo Deus, quo Pater, propter diversum modum significandi divinitatis et paternitatis, ut expositum est." Exposuerunt autem solutione ad IV, quod relationes divinae licet significant id quod est divina essentia, non tamen per modum essentiae, quia non per modum inexistents, sed per modum se habentis ad aliud. Quare cum dicit Augustinus alio esse Patrem, alio Deum, intelligitur de alio ex parte modi significandi, non ex parte rei significatae. Ex hac enim parte dicit Augustinus VII de Trinitate, c. VI, quod: "Cum dicimus Personam Patris, non aliud dicimus quam substantiam Patris." Secundum locum Augustini eodem modo interpretatur S. Thomas loco citato ad XIII, et in hac quaestione, art. II ad I, utrobique enim illum sibi objicit, et solvit, dicendo: quod relativa non dicuntur de Deo substantialiter, sed quod substantiam ex parte modi significandi, quia non modo substantiae significantur, ut per se, et ad se, sed modo relativo, ut ad alterum. Ex parte tamen rei significatae substantia sunt. Eodem sensu accipe quoties apud aliquos patres audieris attributa Dei non significare substantiam, sed aliquid circa substantiam, ut apud

Damasceum lib. I de Fide, c. IV; Basilium lib. I contra Eunomium; (196) Nazianzenum orat. XXXVIII, et XLII; Justinum q. III gentili. et alios : intelligunt enim non significare substantiam in modo significandi, non in ipsa re significata.

XXI. Ad locum Nazianzeni in argumentum allatum, dicimus extra rem adduci : sensus enim ejus est plams, quod Personae substantiam non secernunt, id est, non dividunt substantiam, sed circa ipsam secernuntur, quia inter se distinguuntur, non ab ipsa substantia. Explicavit enim theologus vim illius nominis substantiae, quae tunc temporis contravehebatur an significaret hypostasim, et sic multiplicaretur in Deo, an naturam, et sic non divideretur. Et ita in aequivocatione hujus nominis valde tunc laboratum est, propter Arianorum dolositatem illos simplices decipientium, ut, plures substantias in Deo concedendo, ipsi diversas naturas inferrent. Unde Nazianzenus recte dixit, substantiam non secerni per Personas, quia nomen naturae est, nec illa per Personas dividitur. Sed hoc quid ad praesentem controversiam? Ad locum Athanasii dicitur generationem non esse aliquid essentialiale, quia est notionale : distinguimus enim notionalia ab essentialibus, non quia essentiali connexione de essentia non praedicentur, sed quia conceptu relativo dicuntur, et sunt propria Personarum, cum essentialia sint absoluta, et communia. Eadem est explicatio Isidori, scilicet Deum non esse essentialiter, quod relative est; quia relativum est notionale, non essentialiale; et sic distinguit essentialiter esse contra notionaliter esse, non tamen negat essentialiter convenire notionalibus, seu relativis id quod esse divini est. Ad Damasceum jam supra diximus quod hypostasies non sunt naturae sub conceptu naturae proprio, et specifico, et secundum modum significandi, quatenus natura significatur modo communicabili, hypostasies modo incommunicabili, non tamen negat esse naturam, sumpta natura pro essentia, seu esse divino modo quasi transcendentali se habendo ad omnia, quae in Deo sunt. Et sic sensus est quod characteristica in Deo, seu notionalia, non sunt naturae, id est, non sub conceptu naturae,

sed ad hypostasim seu Personam pertinent. Ad Cyrillum dicitur relationem extrinsecam se habere ad essentiam, tum ex parte modi significandi, quia non per modum essentiae, sed extra illum significatur, tum quoad conceptum proprium, et specificum essentiae in ratione naturae, cui conceptui formaliter, et quoad sui expressionem extrinsecam se habet relatio, licet in ratione conceptus transcendentalis; et entitatis increatae intrinsecam illam in se includat.

XX. Ad confirmationem ex variis locis D. Thomas respondetur in primo loco, cum dicit relationem esse de intellectu Personae, non de intellectu essentiae, loqui de relatione ex parte modi significandi, non ex parte rei significatae : et iterum loqui de essentia pro conceptu naturae proprio, et specifico, ut natura est distincta ab attributis, non de conceptu essentiae pro omni esse divino, et actu puro. Et hinc etiam apparet quod quando D. Thomas in aliquo ex his locis docet relationem contraponi essentiae quod plus sonat, quam distingui ratione ab illa : nam attributa distinguuntur, et non contraponuntur : dicit enim ly contraponi esse oppositum; et sic videtur dicere quod in quantum contraponitur non est de conceptu ejus. Sed respondetur quod ly contraponi est ex parte modi significandi opponi, non ex parte rei significatae; et sic solum sequitur quod ex modo significandi, scilicet substantiae, ut (197) ad se, relatio ut non ad se, sed ad aliud contraponuntur in ly ad se, et non ad se absolute dici, et non absolute, licet ex parte rei significatae non contraponantur. Vel secundo, relatio non est de conceptu essentiae, tanquam praedicatum adaequatum, et conversibile cum ipsa, et ut constitutivum essentialis rationis. Non tamen negat esse de conceptu essentiae tanquam quid inadaequatum illi, si quidem essentia ita includit in se unam relationem, quod non excludit aliam : debet enim habere correlativum. Nec repugnat in uno conceptu essentiali dari unum praedicatum magis amplum de se, ut animal, aliud minus amplum, illique inadaequatum, scilicet rationale, licet in hoc non, teneat exemplum, quia animal; ut est in homine singularisatum, et determinatum adaequatur rationali; ut autem abstrahit, et generi-

ce, sumitur, non adaequatur illi, essentia autem divina in se singulariter existens communis est tribus Personis. Unde habet privilegium rei universalis abstractae, v.g. generis, ita quod essentialiter connectatur cum Persona, seu relationibus, nec tamen convertibiliter, sicut si daretur animal abstractum a parte rei, ut posuit Plato, identificaret sibi differentias specificas, nec tamen convertibiliter, et adaequate cum qualibet earum se haberet. Denique, relatio non ingreditur conceptum essentiae ut praedicatum constitutivum, sed ut terminans; et sic essentialiter illi convenit tanquam modus, et terminus ejus. Sic autem intelligimus S. Thomam, quia ipse sic explicat in eodem loco, qui citatur distinctione XXXIV, hoc eodem exemplo universali respectu inferiorum, licet cum differentia dicta. Et sic ponit non esse relationem de intellectu essentiae quod nullo modo ab ipsa differt, quod est non esse de intellectu ejus per adaequationem, et per modum praedicati constitutivi, non modificativi, cum aliis locis supra relatis explicaverit essentialiter, et per se relationes praedicari de Deo.

XXI. Ad secundum locum ex quaestione VIII de potentia, s. Thomas dicit hanc propositionem non esse per se: "Essentia est paternitas, ex parte modi significandi, non ex parte rei significatae: nam expresse concedit in hac prima parte, qu. XXXIX, art. VI ad II, quod: "Tam ista est per se: Pater est Deus, quam ista: Deus est Pater." Non est etiam per se, sumendo essentiam pro conceptu formali essentiae, seu naturae, ut distinguitur a conceptu formali attributorum, et Personarum, sub hac praecisione, et formalitate non est per se, quia non conducit, aut pertinet ad illam formalitatem, seu praecisionem conceptus, licet illi rei conceptae per se connectatur; et de illa essentialiter praedicatur. Unde D. Thomas in illo eodem loco dicit quod: "Nec etiam essentia praedicatur per se de paternitate;" cum tamen relatio non habeat aliam essentiam quam divinam; et sic constat quod parificat semper D. Thomas has propositiones: Deus est Pater et Pater est Deus, vel essentia divina, quia utraque facit per se in hac quaestione XXI, utraque non per se in qu.

VIII de potentia, quod est evidens signum locutum fuisse D. Thomam sub diversis considerationibus, in quaestione XXXIX ex parte rei significatae, in quaestione VIII de potentia ex parte modi significandi, vel etiam secundum praecisionem, et formalitatem proprii conceptus quod satis indicat ibi sanctus doctor dum dicit: "Per se praedicari aliquid de aliquo quod praedicatur de eo secundum propriam rationem," hoc est sub formalitate proprii conceptus. (198)

XXII. Ad tertium locum respondatur, quod ibi negat D. Thomas propria esse de conceptu communium, loquendo de conceptu sub formalitate, et praecisione ejus quod est commune, et ejus quod est proprium non de conceptu absolute, et secundum realitatem, et essentiam, ut est in se. Et patet hoc, quia loquitur de communibus, et propriis secundum ordinem intellectus nostri, qui utique non ponit ordinem, id est, prius, et posterius in istis conceptibus nisi quatenus umquodque intelligit secundum propriam formalitatem, et praecisionem, accipiendo naturam sub conceptu naturae, et attributum sub conceptu proprietatis, et relationem sub conceptu terminantis, etc. sic enim ea quae sunt priora sunt de conceptu posteriorum, et communium, quia essentialiter illa praesupponunt secundum suos formales conceptus, sed non e converso posteriora non supponunt priora; et sic non sunt de conceptu illorum, quia etiam ratione in ipsis praedicans absolutis potest id reperiri, quia voluntas essentialiter supponit intellectum, seu intellectivam naturam, non e converso, et aeternitas supponit immutabilitatem, non e converso. Itaque attendendo ad ordinem intellectus nostri, et loquendo sub hac formalitate, quatenus ponit ordinem in istis conceptibus, communia sunt de intellectu priorum, non e converso. Et sic idem est dicere, quod intelligitur in conceptu Personae patris Deus, ac dicere, quod praesintelligitur, seu praesupponitur ad conceptum Patris sicut animal ad conceptum hominis. Et hoc deducitur ex illis verbis S. Thomae initio illius solutionis ad primum, quod communia absolute dicta secundum ordinem intellectus nostri sunt priora quam propria. Si ergo secundum ordinem intellectus nostri procedit etiam inclusio in intel-

per modum quidditatis, est in Patre, verum est; quidquid est essentia divina per modum relationis, seu ad aliquid, nego. Prorsus idem peccatum invenies in argumento Suarez, solum mutando illum terminum entitative, et realiter in illum terminum essentialiter, et dicendo: Quidquid est essentialiter Deus, seu de essentia Dei, est in qualibet Persona, v.g. in Patre, filiatio est essentialiter Deus, seu de essentia Dei: ergo est in Patre. Posse autem loco illius termini entitative poni le essentialiter, et sic utrumque sophisma eodem pede claudicare constat, quia Deus quidquid est, essentialiter est: sicut enim ipse Suarez concedit supra capite septimo, quod ista est bona consequentia: Pater est Deus: ergo est essentialiter Deus: similiter ergo ista erit bona: Deus est Pater: ergo essentialiter est Pater: quidquid enim Deus est, essentialiter (200) est: nullum enim praedicatum Deo Convenit accidentaliter, sed per intimam, et essentialissimam connexionem, siquidem ex vi sui essentialis, et formalis conceptus, qui est actus purus, habet sibi annexum quidquid sibi convenit: ergo idem est convenire Deo aliquid in re, et convenire essentialiter, quia connexio divina cum suis praedicatis est summa; et sic essentialissima. Et hoc argumentum sic solvit S. Thomas et in eisdem fere terminis proponit VIII de potentia, art. II, argumento VI et VII.

XXIV. Dices: Implicat quod aliquid est essentialiter connexus alicui, et ingrediatur conceptum essentialem ejus; et tamen sit ei inadaequatus, sicut si modus unionis ingreditur constitutionem hominis, tanquam modus, implicat quod non sit illi adaequatus, et invenitur ubicunque invenitur homo: ergo hoc quod dicimus de essentiali adaequato vel inadaequato est merum commentum ad eludendam vim argumenti.

Respondetur negando antecedens, quando essentia aliqua ob sui amplitudinem, et eminentiam, non una solum modo, sed pluribus potest terminari. Et de hoc non possumus exemplum omnino quadrans invenire in rebus creatis, sed inveniremus simile, si genera, et species, ut posuit Plato, essent a parte rei subsistentia: tunc enim essentialiter idem-

tificarent sibi inferiora sua, si quidem essentialiter essent universalis, petenterque inferiora, et inadaequate essent cum quolibet inferiori divisive sumpto. Essentia autem divina habet vim termini communis respectu Personarum, licet singularis, et subsistens forma sit: unde admittit illam rationem connexionis essentialis inadaequate, vel adaequate, ut dictum est, quod in rebus creatis non est videre. Et hoc totum nascitur ex illo fundamento, quod Deus quidquid realiter est, essentialiter est: constat autem quod essentia divina realiter, et entitative est Pater, et non est adaequate Pater. id est, solum Pater, quia etiam est Filius: ergo est inadaequate: ergo etiam est essentialiter inadaequate, quia haec est divinitatis vis, ut idem sit in ea esse realiter tale, et essentialiter tale, id est, per summam connexionem.

XXV. Ad primam confirmationem respondetur, quod in illo priori originis intelligitur a nobis tota essentia divina, sed non totaliter, quia non explicatur pro illo signo omne quod pertinet ad essentiam divinam, etiam tanquam modificativum et terminativum ejus inadaequate: quia enim illa prioritas non est prioritas rei, sed intelligentiae, et rationis, ibi tunc est essentia cum omni eo quod pertinet ad se, etiam notionaliter, et relative; sed quia nos per nostram intelligentiam dividimus id quod ibi est, concipimus id quod essentiae quantum ad absolutam, et quantum ad id quod communicabile est per generationem, non quantum ad reactivam, et modificativam essentiae, quod non totaliter exprimere quae ad essentiam pertinent, licet tota essentia exprimitur. Et licet pro illo priori Pater intelligatur comprehendere se, et totum quod est in Deo, non tamen hoc convincit quod pro illo priori intelligatur Persona Filii, ut producta licet intelligatur objective a Patre acta, et cognita, si quidem ex cognitione sui, et creaturarum procedit, ut infra disputatione XV ostendimus: ergo prius intelligitur cognosci ut objectum, quam exprimi, et procedere ut genitum, quia ex cognitione Patrie generatur.

Ad secundam confirmationem respondetur, quod essentia una existens non admittit distinctionem in absolutis, bene tamen in relativis: unde (201) quoad

absoluta non constituitur relatione sub formalitate, et praecisione absoluti. Sed absolutum, ut est ratio non sistens in ratione absoluti, sed complectens etiam genus relativum ob sui eminentiam, sic etiam in relativo constituitur, quia pertinet ad illam essentiam, ut est actus purus, et ambiens omnem perfectionem, et rationem divinam, etiam essentialiter continere relationem, quia si realiter continet, etiam essentialiter, et ab intrinseco. Et sic essentia, ut dicit praecise conceptum naturae condistinguitur a relatione, nec per eam constituitur in tali conceptu, quia relatio pertinet ad minus, et conceptum Personae, non naturae, ut autem dicit rationem quasi transcendentalem actus puri, et entis increati, sic utrumque genus includit, et absolutum, et relativum, relationesque essentialiter includit ut terminos, et modificativa quaedam essentiae.

XXVI. Et cum urgetur commune argumentum, quod communicatur tota essentia, et non paternitas, distinguo; communicatur essentia sub conceptu absoluto, et sub praecisa ratione essentiae, concedo; sub omni modo et inclusione talis essentiae, nego, quia non sub modo paternitatis. Item communicatur tota essentia, sed non totaliter, id est, non sub omni modo incluso in tali essentia pertinente ad ejus terminationem, et subsistentiam. Et sic relatio non est de conceptu essentiae ut constituens rationem absolutam, et quid ditativam, est tamen de conceptu essentiae ut modificativum, et terminativum ejus.

XXVII. Ad id quod ultimo proponitur respondetur, quod id quod est essentialiter, et intrinsecum alicui, potest ab eo praescindere, si inadaequato, et imperfecto conceptu concipiatur, non si perfecto, et adaequato, sicut qui concipit hominem sub conceptu generis proximi, v. g. animalis, et differentiae ultimae, scilicet rationalis, essentiam hominis concipit, licet non explicet gradus superiores ut corpus, substantiam, etc. Et tamen quis negat hos gradus esse homini essentielles? Nec tamen ab illis praescindit essentia hominis praecisione exclusiva, quasi illos non includat, aut impotentia ad eos sit, sed praecisi-

one non expressiva, seu per non explanationem, quia licet ibi includantur, non tamen ibi explicantur. Ut enim advertimus praecedenti tomo, disput. IV, art. VI, duplex est praecisio, alia per non inclusionem, quando aliquid ita segregatur ab alio, quod solum remanet in potentia ad illud; alia per solam non expressionem, quando aliquid actu quidem includit aliud, sed non explicat illud, quia ratione transcendentia praescindunt ab inferioribus, et actus purus, seu divina essentia a suis attributis, et rationibus quas includit, nunquam ab illis sic praescindit, quod remaneat in potentia, sed potest sic explicare unum, quod non aliud, licet omnia essentialiter includat, quia non plene, et totaliter explicatur totum quod pertinet ad essentiam. Cum vero dicitur quod sic omnia erunt in Deo formaliter idem, et non solum identice, respondetur quod omnia sunt formaliter idem, si ly formaliter sit idem quod essentialiter, seu in primo modo per se, non enim aliter sunt idem. Sed non omnia sunt formaliter idem formalitate praecisionis, et appellationis, sicut nec in quarto modo per se.

XXVIII. Secundo arguitur ex p. Vasquez hic disput. CXXI, cap. II. Relatio concipitur advenire essentiae: ergo non includere illam formaliter; alias si includeret, quomodo ei adveniret. Et praesertim, quia relatio ita concipitur advenire essentiae, quod determinat eam: id (202) autem quod determinatur, non continetur in conceptu determinantis, vel e contra. Nec obstat exemplum de ente, quod determinatur per modos contrahentes, et tamen in illis includitur. Contra enim est, quia ens non significat aliquam rationem communem, quae determinatur per particulares, sed solum nomen est commune; in praesenti autem essentia realiter, et vere communis est Personis.

Confirmatur, quia si essentia includeretur in conceptu relationis, haec esset vera: Paternitas est essentia, unde sequeretur quod paternitate Deus intelligeret, et paternitate esset sapiens; et similiter filiatione seu Verbo, quia essentia est paternitas, et essentia est sapiens, et intelligens. Non conceditur autem a theologis, quod Deus est sapiens sapientia genita.

Confirmatur secundo, quia se rela-

tio includeret essentiam, sequeretur quod relatio non constituit Personam. Consequens non admittimus, ergo. Sequela probatur, quia Persona non est aliud quam essentia determinata per ipsam relationem: si ergo relatio includit essentiam, jam relatio est Persona: ergo non est id quo constituitur Persona, si quidem Persona non constituitur Persona, tamquam forma, sed est res constituta.

Respondetur, quod relatio intelligitur advenire essentiae, non ut aliquid extrinsecum, et totaliter praescium ab ipsa, quasi essentia maneat in potentia, et non habeat in se actu ipsam relationem, cum essentia sit actus purus, et ad nihil in potentia: dicitur ergo advenire, et determinare essentiam, non sicut differentia determinat genus ad quod comparatur tamquam actu ad potentiam, sed ut aliquid magis explicitum, id quod est minus explicitum et magis in confuso significatum. Essentia quippe divina sub hoc nomine significata solum significat esse divinum in tota sua amplitudine, et ut in confuso includit omnem perfectionem, cum verò explicatur relatio, determinatur, et explicatur id quod determinat quandam perfectionem attributionem explicat in Deo, quae priori conceptu essentiae non explicabatur, licet ibi includebatur, non vero additur aliquid quod in essentia vel natura actu, et essentiali connexionione non includeretur. Itaque determinatio ista, et adventus relationis, non fit per additionem unius ad aliud, quia in Deo est impossibilis omnis compositio, etiam per intellectum nostrum, cum repugnet summae simplicitati; et actu puri; et consequenter est impossibilis omnis additio, seu accumulatio unius ad aliud, sed ratione actus puri, quicquid divinum est, actu includit. Fit ergo adventus, et determinatio relationis ad essentiam per novam explicationem ejus quod antea non exprimebatur in conceptu illius rei, licet includebatur, non per additionem, aut compositionem unius cum alio. Quod vero dicitur ens solo nomine esse commune, est dicere, quod ens non est analogum, sed pure aequivoce, cujus contrarium ex D. Thoma ostendimus in logica q. XIII et XIV.

XIII. Ad primam confirmationem respondetur veram esse illam propositionem:

Paternitas est essentia, sed non conceduntur aliae propositiones: Paternitate Deus est sapiens, aut filiatione, vel Verbo, quia ex modo significanti, fit ibi formalis significatio, et applicatio paternitatis sub proprio et formali conceptu relativo sub quo distinguitur ab absoluto. Et sub conceptu relativo constituit Deum relatam, seu Patrem, non sapientem, qui est conceptus perfectionis absolutae. Unde cum significatur (203) aliquid sub formalitate, et praecisione proprii conceptus, non potest concedi, quod sub illa formalitate, et praecisione tribuat effectum formalem, qui pertinet ad alteram praecisionem, seu formalitatem. Et licet essentia divina in re sit totum hoc; et identice illa re, quae est paternitas, sit sapiens, et illa re, quae est sapientia, sit Pater, tamen quia in illa essentia propter suam eminentiam plures rationes, et perfectiones distinguuntur, et significantur nostro modo intelligendi; ideo ex modo significanti aliquem terminum sub aliqua formalitate, et praecisione, non concedimus aliquas propositiones, licet sint circa eandem rem, quae essentialiter est omnia illa, et intrinsece, ob diversum modum significanti. Non enim dicimus quod per voluntatem procedit Filius, sed per intellectum, et Spiritus sanctus per voluntatem, et tamen voluntas, et intellectus in Deo sunt omnino unum, et idem essentialiter. Certe non potest negare Vasquez quod deitas sit de conceptu intrinseco, et essentiali Dei, quia per deitatem essentialiter constituitur, et tamen in doctrina fidei Deus generat, et deitas non generat, propter diversum modum significanti terminorum: ergo non mirum quod licet paternitas, sit de essentiali conceptu divinae essentiae et sapientiae, etc. tamen paternitate non sit sapiens sed essentia propter diversum modum significanti, et diversam formalitatem, et praecisionem, quae explicatur unum, et aliud.

Ad secundam confirmationem respondetur illud argumentum esse plane sophisticum, et instari manifeste in exemplo allato de Deo, et deitate. Nam deitate constituitur Deus tamquam forma, et tamen deitas ipsa est Deus, etiam in concreto: nam quicquid in Deo est, Deus est, et dicere quod divinitas non sit Deus, impissimum est, ut Bernardus

sermone LXXX in Cantica dicit contra Gilbertum. Similiter relatione constituitur Persona, et ipsa relatio est Persona, et est essentia, et est Deus, nec tamen Persona constituitur Persona, sed personalitate, et relatione, sicut nec Deus constituitur Deo, sed deitate ut forma, licet etiam ipsa deitas Deus sit. Quia in divinis abstracta praedicantur de concretis, et e contra, eo quod ita non differant nisi secundum modum significandi, non ex parte rei significatae. Sic ergo ad argumentum in forma dicimus negando sequelam. Ad probationem: Persona non est aliud quam essentia determinata per relationem, distinguo; nihil aliud est quam essentia sub conceptu communi, et quasi transcendentali essentiae, nego; sub conceptu essentiae, ut est natura terminabilis per personalitates relativas, transeat. Ad consequentiam: Ergo si relatio includit essentiam, jam relatio erit Persona, distinguo: si relatio includit essentiam sub conceptu naturae terminabilis a personalitate, erit Persona, concedo; si includit solum sub communi, et transcendentali conceptu entis increati, quod est commune omni rei divinae, sequitur quod sit Persona, nego; sed sufficit quod sit personalitas, seu forma terminans, et constituens Personam quae quidem identice, et realiter Persona est, sed ex modo significandi. solum significatur ut forma, seu terminus Personae, non ut Persona ipsa constituta, sicut deitas significatur ut forma constituens Deum, ex modo significandi, licet ex parte rei significatae Deus sit. Unde cum inferitur, quod relatio erit Persona, si includit essentiam, quia Persona non constituitur Persona, distinguo; erit Persona si includit essentiam cum tali modo significandi, quod significetur (204) per modum constituti ex essentia, ut natura, et relatione, ut termino, concedo; si cum tali modo significandi quod significetur per modum formae, seu termini constituentis, et includentis essentiam modo communi, et quasi transcendentali tantum, nego; sic enim est essentia per modum formae Personam constituentis, non per modum Personae constitutae. Et quia essentia divina omnibus istis modis significari potest, in concreto, et in abstracto, ut forma constituta, et ut res constituta, quia

omnia ista Deus sunt cum intra Deum sint, fit quod ex inclusione essentiae in relatione quomodocumque, non sequitur quod sit Persona, nisi etiam ex modo significandi, significetur ut constitutum, non ut forma constituta. Si autem includat essentiam, et significetur ut forma, non sequitur quod sit Persona, sed personalitas

XXX. Ex his manent etiam soluta quaedam inconvenientia quae tamquam sophismata obijci possunt contra nostram sententiam. Nam prime sequitur quod posset filiatio esse deconceptu paternitatis, si est de conceptu essentiae: nam essentia est de conceptu Patris, filiatio est de conceptu essentiae; ergo filiatio est de conceptu Patris. Secundo, sequitur quod essentia posset concipi conceptu relativo: consequens est absurdum: ergo et nostra sententia. Sequela probatur, quia essentia potest concipi eo conceptu quo constituitur, et est de ejus essentia, sed per se constituitur relatione: ergo potest concipi conceptu relativo. Minor patet, quia conceptus relativus est incommunicabilis, conceptus vero essentiae est communicabilis, et ideo essentia non generatur, nec generatur, quia relative non se habet. Tercio, sequitur quod aliquid sit de conceptu essentiae in Patre, quod non est de conceptu essentiae in Filio, consequens est absurdum: ergo. Minor patet, quia alias non esset eadem essentia in Patre et Filio, si quidem aliquid haberet de conceptu essentiali in uno, quod non in altero. Et sequela probatur quia Paternitas est de conceptu essentiae non adaequate, prout in omnibus Personis, alias paternitas communicaretur Filio, quod est haereticum: solum ergo est de conceptu essentiae inadaequate sumptae, scilicet prout in Patre: non ergo est de conceptu essentiae, prout in Filio: aliquid ergo est de conceptu essentiae in Patre, quod non est de ejus conceptu prout in Filio. Quarto, sequitur illud vulgare inconveniens quod Pater non communicaret Filio totam essentiam, quia non communicaret totum, quod est de conceptu essentiae, scilicet relationem.

XXXI. Hac et alia similia sophismata ex dictis solvantur.

Ad primum dicitur peccare illud so-

phisma sicut et illud vulgare : Pater est haec essentia divina : haec essentia divina : est Filius : ergo Pater est Filius; consequentia non valet, etiam loquendo realiter, et identice, quia limitatur quid in aliquid quae est fallacia accidentis : ita enim Pater est haec essentia, et haec essentia est Pater, quod non adequate est Pater, sed etiam Filius, unde non sequitur ex identificatione Patris cum essentia, quod identificetur cum omni alia relatione essentiae. Idem peccatum est in eadem consequentia, addito ly essentialiter, quia in divinis perinde se habet quod Pater sit Deus realiter, et quod sit essentialiter, vel etiam Deus sit Pater essentialiter : quidquid enim Deus est, essentialiter est.

Ad secundum distinguitur sequela. Sequitur quod essentia possit concipi conceptu relativo, sub praeciso, et explicito conceptu essentiae, et ex modo significandi essentiam, nego; sub alio conceptu explicante modum, et terminationem personalem essentiae, transeat : sed hoc non erit sub conceptu essentiae, nec ut significatur illo nomine essentiae. Et ad probationem quod essentia potest concipi eo conceptu quo constituitur distinguo; si adequate concipiatur, et explicetur, concedo; si inadaequate, nego; nec enim in conceptu inadaequato, et praeciso oportet explicari omne quo constituitur in se, sed omne quo constituitur sub illa praecisione, et explicatione. Essentia autem explicat omne quod est constitutum essentiae, sub ratione quid, sed non omne constitutum sub ratione ad aliquid, seu sub ratione modi, quia non explicat omne quod est modificativum talis

essentiae, et hoc modificativum etiam essentialiter est Deus, seu essentia divina, quia non habet aliam essentiam, et essentia divina, ob suae perfectionis illimitationem, etiam talem modum essentialiter includit, quia omne esse divinum essentialiter includit; sed non sub omni conceptu explicat totum quod essentialiter includit; et sic prout explicatur sub conceptu essentiae, in quo praescindit a modificativis, non explicatur conceptu relativo, et incommunicabili, licet relativam rationem ibi includat.

Ad tertium respondetur distinguendo sequelam. Aliquid est de conceptu essentiae, prout in Patre, quod non est de conceptu essentiae prout in Filio, distinguo; quantum ad modificationem essentiae, transeat; quantum ad constitutiva essentiae, nego, id est, quantum ad aliquid, sed non quantum ad quid. Et sic cum infertur, quod erit alterius rationis essentia in Patre, quam in Filio, distinguo; alterius rationis quantum ad constitutiva essentiae, et quantum ad quid, nego; alterius rationis, quantum ad modificativum, et quantum ad aliquid, transeat; opponitur enim una relatio alteri, et sic quoad hoc est alterius rationis. Unde non potest sequi, quod aliquid sit de conceptu essentiae in una Persona, quod non sit in alia simpliciter loquendo, sed solum quoad modificationem inadaequatam, et relativam.

Ad quartum jam supra responsum est quod Pater communicat totam essentiam Filio, sed non totaliter, et sub omni modificatione, id est, totam quantum ad quid, sed non quantum ad aliquid.

Articulus III.

Utrum tres relationes dicant tres perfecti-
ones, existentias, et alia similia attributa
multiplicent ?

I. Certum est quod sicut divinitas multiplicari non potest in Personis substantive, ita nec attributa, quae omnino absoluta sunt, et non communiter praedicantur de relativo, et absolute multiplicari non possunt substantive.

Et ratio est manifesta, quia in perfectionibus absolutis, nulla datur oppositio, nec relativa, quia absolutae sunt, nec privativa, aut negativa, vel contraria, quia illimitatae sunt, nec ipsa oppositio per negationem, sed privationem fundari potest nisi in limitatione, et imperfectione, ut disputatione praecedenti, articulo quarto ponderatum est. Quare attributa ista non magis multiplicari possunt, et distinguamur divinitas ipsa. Unde in symbolo Athanasii dicitur : "Non tres aeterni, sed unus aeternus; non tres omnipotentes, sed unus omnipotens, etc." quod intelligitur substantive : (206) nam adjectivum multiplicatur ad eam multiplicationem suppositorum, unde dicimus esse tres Personas divinas, increatas, coaeternas, coaequales; et in c. Firmiter, dicuntur omnipotentes, consubstantiales, etc. quod est manifestum, adjectivum ista multiplicari. Sed difficultas est de aliis attributis seu praedicatis, quae non sunt omnino absoluta, sed etiam communiter praedicari solent de relativo, et absolutis, quia per modum transcendentalem praedicantur, ut tres res, tres entitates reales, tres unitates relativae, et similia. In quibus aliqua non expriment determinatam perfectionem, ut tres realitates, tres unitates relativae, alia perfectionem expriment, ut tres bonitates, tres veritates, tres existentias, tres infinitates, et similia. Et ideo difficultas est, quatenus ex his multiplicari possunt, quae non.

Quia tamen fere omnes istas quaestiones dependent ex una priori difficultate, scilicet an relationes secundum suum proprium conceptum formalem, et non solum ratione essentiae divinae cui identificantur, sed in sua praedicatione,

et in sua linea dicant perfectionem, ideo hoc prius discutiendum est, et deinde discurrendum per attributa seu praedicata, quae possunt relative multiplicari.

RELATIONES DIVINAE QUOMODO DICANT PERFECTI-
TIONEM.

Loquendo ergo de relationibus divinis, non ratione essentiae cui identificantur, sed ratione sui formalis, et praecisi conceptus, ut relatio est, et ut distincta ab aliis generibus, et attributis, duplex est principalis sententia.

II. Prima tenet relationes secundum suum formalem conceptum, et praecisum, seu quatenus explicant formalitatem ad non dicere perfectionem, seu non explicare ipsam. Haec sententia attribuitur pluribus Thomistis, Capreolo in I, dist. VII, qu. I ad III, contra primam conclusionem; Cajetano hic art. II; Bagner ibidem; Ferrarierius II contra gentil. c. IX, et aliis locis. Eandem tenet Scotus in I, disp. III, qu. I ad IV; sequitur Molina in hac quaestione XXVIII, art. II. disputatione ultima; Bellarminus lib. II de Christo, c. XII. Imo et p. Vasquez hic disp. CXXI, c. VI, tenet quidem relationes in Deo dicere perfectionem, sed non perfectiones distinctas, etiam relativitas, sed unicam. Quia duplex est bonitas, altera absoluta, et non est aliud quam perfectio integritatis, qua unaquaeque res habet plene id quod ad suam rationem formalem, et constitutionem pertinet; alia est bonitas relata, scilicet ut aliquid est conveniens alteri. Prior bonitas invenitur in relationibus quatenus pertinent ad integram, et perfectam Dei constitutionem, quia sine ipsis integer, et perfectus Deus non esset. Sed haec bonitas non sumitur ex relationibus tamquam ex partibus, sed per summam identitatem, unde non multiplicatur in relationibus, sed est una, et eadem. Bonitas autem relata non convenit relationibus

realiter, quia non distinguuntur ab essentia, unde non conveniunt illi, nisi secundum respectum rationis, qualis invenitur ejusdem ad se ipsum. Hanc sententiam Vasques reputat probabile p. Alarcon tract. V, disp. III, c. IV, num. IX, eamque tenet Ruiz disp. XXX, sect. II.

iii. Secunda sententia non solum affirmat relationes divinas importare in suo conceptu perfectionem, sed etiam has perfectiones multiplicari in quantum relativas; et sic sub conceptu magis explicito relationis, et sub ipsa formalitate ad, ut ad, importare perfectionem. Ita tenet p. (207) Suarez lib. III de Trinitate, c. IX, num. XIV, et sequentibus, et pro ea citat Gabrielem, Hervaeum, et alios. Eandem sequuntur aliqui Thomistae, ut Cabrera III part. qu. II disp. IV, et in eandem inclinat Ledesma de perfectione divina, qu. III, art. II, qui tamen addit non esse admittendum quod aliqua perfectio infinita, etiam relativa sit ponenda in Patre, quae non sit in Filio vel e contra, quia licet illa perfectio in re sit infinita, tamen in quantum explicat ipsum ad relationis, non explicat rationem infiniti. Sequitur eandem sententiam m. Cano, et Torres citati a m. Bagues hic art. II, dub. I. Eandem sententiam ut probabilem defendit p. Alarcon ubi supra num. X, pluresque alios pro ea citat Ruiz ubi supra sect. I, licet ipse sect. IV, n. XVI, et sect. IX, n. XXI, existimet improprie dici multiplicari in Deo reales perfectiones simpliciter simplices.

IV. Rationes quas in hac parte difficultatem faciunt, pro prima sententia sunt. In primis est illud vulgare argumentum a posteriori, quia si relatio, ut relatio, est perfectio: ergo ut opposita, et distincta ab alia, perfectio est, quia relatio, ut relatio opposita est suo correlativo: ergo idem est dicere quod sit perfectio, ut relatio, ac dicere quod sit perfectio, ut correlativa, et ut distincta, seu in quantum distincta ab alia relatione. Quo posito fit argumentum: Sequitur ex hoc quod aliqua perfectio sit in Patre, quae non sit in Filio, consequens est falsum: ergo. Sequela probatur. Est aliqua relatio in Patre, quae non est in

Filio, sed in quantum est in Patre, et non in Filio, seu ut distinguitur a Filio est perfectio: ergo aliqua perfectio est in Patre, quae non est in Filio. Et sicut valet ista consequentia: Relatio prout in Patre, et ut distincta a Filio, est substantia, seu personalitas: ergo multiplicata relatione multiplicatur substantia, cur non valebit eadem consequentia loquendo de perfectione, si relatio illa, etiam ut opposita, et incommunicabilis alteri perfectionem dicit, et ipsum opponi, et multiplicari perfectio est? Unde non potest fieri instantia de ipsa essentia divina, quia paternitas est essentia, etiam ut distinguitur a Filio, et tamen non est aliqua essentia in Patre, quae non sit in Filio. Rejicitur tamen haec instantia, quia essentia divina non est terminis explicans relationem, nec in essentia opponuntur relationes, sed identificantur, unde prout opponitur paternitas, non dicit essentiam, licet in re illam supponat. At vero opposita sententia dicit quod relatio, etiam ut opponitur alteri, et distinguitur ab illa, et sub formali conceptu relativo explicante oppositionem, dicit perfectionem: ergo aliqua perfectio relativa est in Patre, quae non in Filio. Minor vero argumenti facti probatur, quia si aliqua perfectio relativa est in ista relatione, v.g. in paternitate, quae non in filiatione: ergo relatio paternitatis non est infinita in linea, et genere relationis. Patet consequentia. Non habet omnem perfectionem illius generis, si quidem aliqua perfectio est in relatione Patris, quae non est in Filio: ergo non est infinita, quia illud est infinitum quod continet omnem perfectionem, nec aliqua ei deest in illo genere, in quo est. Nec potest dici quod relatio Patris eminenter, et virtualiter continet perfectionem, quae est in relatione Filii. Contra enim est, quia paternitas, non est forma eminentior filiatione, sed omnino aequalis ei: ergo non potest eminenter continere illam, sed vel formaliter debet continere, vel nullo modo.

A priori vero urget illa ratio; (208) Quia relatio licet in subjecto, in quo est sit perfectio ipsius subjecti, tamen respectu termini nullam perfectionem ponit, sed solum suam ei opponit: terminus enim non est aliquid perfectibile a relatione, si quidem perfectibile

non opponitur suae perfectioni, sed eam suscipit, relatio autem opponitur termino : ergo respectu ejus perfectionem non explicat : et sic prout ad perfectionem non dicit, sed prout in, scilicet respectu subjecti. Quod non est sic accipiendum, quasi ipsum ad in se perfectionem non dicat; cum revera ad in subjecto sit, et includat in sed quia illam perfectionem quam dicit, respectu subjecti dicit, non respectu termini. Sed relatio non distinguitur ab alia relatione ex parte sui in, quia hoc habet ratione essentiae, sed ratione sui ad, ut tangit terminum, non ut subsistit in eo, vel ut est in subjecto : ergo si ratione ad non explicat perfectionem, neque perfectio multiplicatur. Denique, ad explicationem hujus mysterii non congruit haec multiplicatio relationum, sed magis ad illam conducit, quod perfectio semper maneat una, sicut manet perfectio absoluta, et essentia, sed quod solum in esse respectivo multiplicentur : ergo si potest salvari quod perfectio non multiplicetur, licet una, et eadem omnibus conveniat, multo congruentius est.

V. Pro secunda autem sententia est illud vulgare argumentum : Quia multiplicata entitate reali, necesse est multiplicari id quod ad talem entitatem sequitur; ad eam autem sequitur bonitas vel perfectio : ergo sicut dantur tres reales entitates relative, sic dabuntur tres perfectiones relative, quia perfectio est passio ontis. Et urgetur hoc amplius in relationibus divinis, quia relatio, etiam ut distincta ab alia relatione, in Deo invenitur formaliter : ergo est capax aliquos perfectionis : nam quod est incapax perfectionis maxime elongatur a Deo, qui est summa perfectio : ergo si relatio prout distincta est formaliter in Deo, oportet quod, prout sic, sit capax perfectionis : ergo distinctae perfectionis, quia prout relatio distincta est. Si ergo relatio prout distincta, est capax perfectionis : ergo de facto habet illam, quia quod est capax perfectionis, et de facto non habet, caret illa; et sic erit res imperfecta.

VI. Secunda hoc urgetur, quia mysterium Trinitatis pertinet ad magnam, et intrinsecam perfectionem Dei, ita quod si careret illo, careret magis perfectio-

ne, cum in hoc mysterio elevetur Deus super omne quod a creaturis imitabile est, de Deo. Ergo non solum id quod pertinet ad unitatem Dei absolutam, sed etiam quod pertinet ad distinctionem Personarum, et relationum perfectionem importat in Deo: ergo id quod distinctionis est in relationibus, seu relationes, ut distinctae, perfectiones dicunt in Deo. Et urgetur seu confirmatur amplius; quia si mysterium Trinitatis est perfectio Dei : ergo paternitas ut distinguitur a filiatione est perfectio in Deo, si quidem sine ipsa, ut distincta Deus trinus non esset : ergo etiam paternitas ut distincta a filiatione est perfectio simpliciter simplex. Patet consequentia, quia integrat, et constituit perfectum simpliciter simplex, scilicet mysterium Trinitatis, quia in Deo melius est ipsum mysterium quam non ipsum, et melior est relatio paternitatis, quam non ipsa, quae est definitio perfectionis simpliciter simplicis. Et in hoc videntur dicta patrum convenire, qui dicunt sine Personis deitatem manere imperfectam. Unde dicit Athanasius oratione contra gregales Sabellii : "Res conditae si non sint, non dimittunt conditores : proles (209) autem si non coaeternaliter coexistat cum Patre detrimentum affert perfectioni illius substantiae." Et Marianensis : "Non esset deitas, si imperfecta esset; perfecta autem quomodo erit, in qua ad perfectionem aliquid desideraretur : desideratur autem si sanctitate careat, quam quomodo habebit, si spiritum non habeat." Et denique Cyrillus II thesauri, c. I : "Non potest esse perfecta deitas, nisi Filium habeat, et fructum ex se pariat." Et sic disputatione praecedenti, articulo quarto probavimus foecunditatem, et generationem in divinis ad perfectionem pertinere. Damascenus etiam lib. I de fide, c. XI, dicit : "Patrem, et Filium distinguimus perfectionibus personalibus." Multiplicationem ergo perfectionum agnoscit. Et in epistola Agathonis papae in VI Synodo, actione IV, dicitur : "Divinitatem Patris, et Filii, et Spiritus sancti esse in tribus perfectis substantiis, sive in tribus perfectis Personis."

Ultimo : Tres relationes sunt tres substantiae relative, seu personalitates : substantia autem est terminus substantiae, et ad ejus perfectionem spectat : ergo etiam in divinis substantia, quae est relatio, tanquam ultimus terminus

incommunicabilis est : ergo in quantum distincta ab alia relatione, et subsistentia : ergo distinctam perfectionem habet una relatio ab alia.

Et confirmatur, quia si solum in Deo esset una subsistentia, et personalitas, illa sine dubio esset perfectio, utpote reddens naturam illam ultimo completam, et terminatam : ergo si tres relationes vere, et proprie sunt tres subsistentiae, et personalitates, cur amittunt rationem perfectionis in quantum diversas, quam haberent si solum essent una ?

Confirmatur secundo, nam in divina natura esse communicabilem, maxima perfectio est, et propria talis naturae; ergo etiam Personae divinae in quantum plures dicunt perfectionem. Patet consequentia, quia in quantum plures, et distinctae sunt capaces illius perfectionis infinitae, quae sibi communicatur, et illi perfectioni identificantur, habere autem perfectionem infinitam eique identificari non modica perfectio est sed maxima : ergo Personae etiam ut plures, et qualibet ut distincta ab alia maxima perfectio fuit, et sic personalitas Verbi communicata humanitati Christi etiam ut distincta a Patre (paternitas enim communicata non fuit) maximam illi perfectionem contulit, et Personae ipsae etiam ut distinctae, et qualibet earum seorsum ratione sui maximo amore, et veneratione sunt dignae cum adorentur latria : ergo sunt maxime perfectae.

VIII. Inter has sententias probabilis iudico secundum mentem S. Thomae relationes, etiam secundum se, et in linea, et formalitate relationis perfectionem dicere, sed non explicare illam per ordinem ad terminum, sed per ordinem ad subiectum, et fundamentum. Et consequenter non multiplicari istas perfectiones in tribus relationibus, seu Personis, quia non multiplicatur fundamentum, sed eadem perfectione etiam ut relativa esse gaudere.

Prima pars conclusionis desumitur in primis ex D. Thoma supra qu. XXVII, art. II ad III, ubi inquit, quod : "In ipsa perfectione divini esse continentur, et Verbum intelligibiliter procedens, et principium Verbi, sicut et quaecumque ad ejus perfectionem pertinent;" sed Verbum, et principium Verbi sunt Personae, et relationes ut distinctae :

ergo si continentur in perfectione divini esse, sicut quaecumque ad ejus perfectionem pertinent, utique Verbum, et principium Verbi ad perfectionem pertinent. Et qu. VIII de potentia, art. I ad I, inquit, quod : "Divina essentia quia comprehendit omnium generum perfectiones, nihil prohibet relationem in ea inveniri." Quae ratio nihil valet, si relatio non dicat perfectionem. Item infra qu. XXIX, art. III, dicit S. Thomas quod : "Persona significat id quod perfectissimum est in tota natura, scilicet subsistens in natura rationali. Unde cum omne illud quod est perfectionis Deo sit attribuendum, eo quod ejus essentia continet in se omnem perfectionem, conveniens est, ut hoc nomen persona de Deo dicatur." In articulo autem quarto immediato dicit quod : "Persona in divinis significans relationem secundum quod facit distinctionem, et significat illam ut subsistentem." Igitur relatio ut subsistens, et ut personalis, quod utique convenit relationi divinae secundum se, et in linea, et formalitate relationis, licet non sub exercitio ad terminum, sed ut fundata est in suo fundamento, perfectionem dicit, si quidem nomen personae, ut dicit, si quidem nomen personae, ut dicit, S. Thomas est nomen perfectionis, ideoque attribuitur Deo ut persona relativa est, et relatione constituta. Videndus est etiam s. doctor qu. IX de potentia, art. III, ubi distinguit in persona naturam, et modum quo existit natura. Et quidem natura est dignissima, scilicet intellectualis; modus autem existendi, quem importat persona est dignissimus, scilicet ut sic per se existens, et cum omne quod est dignissimum in creaturis sit Deo attribuendum, consequens est ut nomen personae attribuitur Deo. Igitur D. Thomas ex eo quod modus subsistendi dicit perfectionem, attribuit illum Deo; sed relatio prout distinguitur nostro modo intelligendi a natura est formaliter, modus iste per se existendi, et incommunicabilis subsistentiae, quia ipsa est quae formaliter constituit personam in ratione personae subsistentis incommunicabiliter, et distinctae ab aliis Personis : ergo relatio intra lineam relationis in Deo perfectionem importat hoc ipso quod modum personalitatis importat. Denique in IV contra gentiles. Q. XIV, circa IX et X argumentum, fatetur D. Thomas quod

relatio in creaturis habet esse dependens non solum a substantia, sed etiam ab aliis accidentibus, ideoque imperfectissimum, et postremum; sed in divinis relatio non habet esse dependens, neque imperfectum. Ex quo colligit, quod: "Ex imperfectione, quae in relationibus creatis esse videtur, non sequitur, quod Personae divinae sint imperfectae, quae relationibus distinguuntur, sed sequitur quod Personarum divinarum minima sit discrotio." Si ergo ex relatione etiam ut distinguente Personae non sequitur imperfectio in divinis: relatio ergo perfectionem debet importare in vi conceptus sui, etiam quatenus relatio distincta seu distinguens est.

IX. Quod vero hanc perfectionem non explicet per ordinem ad terminum, et sub exercitio ad, ut ly ad tangit terminum, sed ut tangitur, et nascitur ex fundamento, sumitur ex ipso D. Thoma in I, dist. XXVI, qu. II, art. II ad III et IV, ubi dicit, quod: "Quamvis relationi ex hoc quod ad alterum dicitur, non debeatur quod sit res quaedam, est tamen res aliqua secundum quod habet fundamentum in eo quod refertur; et ex hoc ulterius habet in quantum divina, quod sit hypostasis, vel substantia: et ideo facit realem hypostasum distinctionem." Et clarius in primo ad Annibaldum eadem dist. XXVI, qu. II, art. I: "Sciendum inquit, quod relatio dupliciter potest considerari. Uno modo, quantum ad id ad quod dicitur, ex quo non habet (211) quod ponat aliquid, quamvis etiam ex hoc non habeat quod nihil sit: sunt enim aliqui respectus, qui sunt aliquid secundum rem, quidam vero qui nihil, quod in aliis generibus non invenitur. Alio modo quantum ad id in quo est; et sic quando habet causam in subiecto realiter inest, et ipse respectus est realis." Et idem fere tradit in hac quaestione XXVIII, art. I. Et ratio huius manifesta est, quia illud ad, quod in se reale est, et in se perfectio est respectu termini, non ponit nisi respectantiam, et contra ipsum est: ergo non explicat, prout sic, realitatem, quae sit, sed ad quam realitatem sit, nec respectantia ponit quidquam in termino, nisi esse respectum, nec a termino, (nisi esse) accipit perfectionem, sed solum correspondentiam, et correlationem, nec compara-

tur ad ipsum ut perfectibile ad perfectionem, sed ut purus terminus. In se ergo realitatem habere potest ratione fundamenti, quia ex ipso habet esse, et actualitatem, omnis autem perfectio dicitur ratione alicujus esse, vel actualitatis, et omnis realitas aliquam existentiam respicit, per terminum autem non habet esse, neque existentiam, seu actualitatem, sed tantum terminationem, ex ipso ergo non habet realitatem, sed ad ipsum. Et ita fundamentum est causa realitatis, terminus autem conditio, seu id circa quod exercetur realis oppositio, quia sine termino realis respectantia, et oppositio non esset. Unde D. Thomas dicit qu. VIII de potentia, art. I ad III, quod: "Id quod est proprium relationis, scilicet opponi, et distinguere, realiter in divinis invenitur." Quare non negat D. Thomas nec ullus ejus discipulus negare potest quod relatio, ut relatio, et ut exercet ad, et ut tangit terminum, realis sit, et oppositio, atque distinctio ejus sit realis, sed dicimus quod realitatem hanc, et esse, et actualitatem, et consequenter perfectionem habet ratione fundamenti, et in illo ponit id quod est. Respectu vero termini exercet hanc realitatem quam ex fundamento habet, non ponendo eam in illo, sed contreponendo illi, aut respiciendo, et hoc est non explicare eam per ordinem ad terminum, quasi in eo ponendo, aut ab eo habendo.

X. Quoad secundam vero partem conclusionis, quod perfectio quam dicit relatio, et quam ex fundamento haurit, et secundam quam respicit oppositum correlativum, non multiplicetur, sumitur imprimis ex S. Thoma in prima parte, qu. art. IV ad II, ubi dicit: "Sicut eadem essentia quae in Patre est paternitas, in Filio est filio, ita eadem dignitas, quae in Patre est paternitas, in Filio est filio. Unde dicitur, quod quidquid dignitatis habet Pater, habet Filius, nec sequitur, paternitatem habet Pater: ergo paternitatem habet Filius: mutatur enim quid in ad aliquid: eadem enim est essentia, et dignitas Patris et Filii; sed in Patre est secundum relationem dantis, in Filio secundum relationem accipientis." Unde fit argumentum: Quaecumque perfectio, etiam relativa, quae est in Pa-

tre, pertinent ad dignitatem ejus : nam esse Patrem, seu principium Personarum dignitas ejus est, et hoc est quid relativum, sed dicit S. Thomas quod eadem est dignitas paternitatis, et filiationis : ergo eadem perfectio relativa. Item in questione VIII de potentia, art. I ad XII, dicit S. Thomas quod : "Nullo modo concedendum est, quod aliud sit esse relationis in divinis, et aliud essentialis. Ratio autem non significat esse, sed esse quid, id est, quid aliquid est. Unde duas rationes rei non demonstrant duplex esse ejus." Si ergo esse relationis in Deo (212) nullo modo concedendum est quod sit aliud ab essentiali, licet sit alia ratio relationis, et essentialis, et omnis perfectio, et bonitas secundum D. Thomam I par. qu. V, art. II, sumitur ex ordine ad esse, oportet quod secundum D. Thomam perfectio, et esse relationis, etiam ut relativum, non multiplicetur.

XI. Denique, videndum est s. doctor in I, dist. XXXIII, quaest. I, art. I ad II, ubi inquit, quod : "Sicut in Filio est esse essentialis, est esse paternitatis, quia in divinis non est nisi unum esse." Ubi manifestum est, quod concludendo esse essentialis ab esse paternitatis, non potest accipi esse paternitatis, (non po) nisi pro esse relativo : quod autem s. doctor quod sicut est in Filio esse essentialis, ita est esse paternitatis : ergo illudmet esse relativum quod est Patrie, et Filii, et non solum esse absolutum quod est essentialis. Et reddit rationem, quia est tantum unum esse : ergo sentit, quod esse relativum est tantum unum, et non multiplicatur etiam ut distinguitur ab esse essentiali. Perfectio autem relativa regulatur penes esse, seu actualitatem relativam, sicut perfectio absoluta penes esse, et actualitatem essentialis : ergo sentit D. Thomas non multiplicari perfectionem relativam in Deo, licet multiplicetur respectus, et relatio distinguitur : nam postquam D. Thomas dixit quod esse paternitatis est in Filio, quia est tantum unum esse, subdit, quod : "Paternitas habet rationem paternitatis quae est alia a ratione essentiali : unde secundum eam rationem potest respectus esse in Patre, et non in Filio, scilicet distinguere Patrem a Filio." Ecce quomodo officium distinguendi secundum rationem respectus,

et relationis fatetur D. Thomas esse in relationibus divinis, non distinguendo, nec multiplicando esse ipsius relationis seu paternitatis ut distinguitur ab esse essentiali : ergo pari forma perfectio relativa non multiplicabitur, licet relatio secundum oppositionem multiplicetur realiter.

XII. Rationem hujus ex ipsis visceribus naturae relationis videtur reddidisse S. Thomas cum ait qu. VIII de potentia, art. I ad XII, quod : "Cum relatio sit accidens in creaturis, esse suum est inesse; unde esse suum non est ad aliud se habere." Quae ratio fortius currit in divinis, quia si in creaturis esse relationis est inesse, in divinis est subsistere, unde esse suum non est ad aliud, si quidem in se subsistit, et ad se est illud esse prout subsistens : sed tota ratio multiplicandi relationes seu respectus, est oppositio, et correspondentia ad suum correlativum : ergo si ipsum esse relationis solum est per ordinem ad subjectum, quando est accidens inhaerens, vel per ordinem ad se si est subsistens, manifeste deducitur, quod tale esse in vi oppositionis relativae multiplicari non potest : ergo si in Deo ex nullo alio principio potest multiplicari aliquid, quam ex oppositione relativae, ubi illa cessat, cessat multiplicatio; quod non est in creatis, in quibus cum relatio addat esse accidentale supra ipsum subjectum, seu fundamentum, potest multiplicari relatio ex diverso esse limitato quod habet quaelibet relatio, etiam ex parte sui fundamenti, et in ordine ad subjectum, non multiplicata oppositione correlativa : nam etiam relationes disparatae, et non correlativae multiplicantur in aliquo subjecto, et non per oppositionem correlativam inter se, quod in Deo non contingit, quia si relationes aliquae non opponuntur, hoc ipso identificantur, ut patet in paternitate, et spiratione activa. Si ergo ex parte fundamenti, et esse quod ex illo relationes habent, non datur aliqua oppositio in relatione divina cum suo fundamento, ex (213) hac parte multiplicari non possunt, quia deest multiplicationis principium, quod est oppositio. Ergo si tota perfectio relationis, etiam ut relativa ex fundamento, et subjecto desumitur, repugnat multiplicari in ratione perfectionis, li-

cet in ratione respectus oppositi et distinguentis multiplicentur.

Confirmatur, quia bene stat relatio- nem in Deo distingui, et opponi cum alia sibi correlativa in ratione respectus oppositi, et tamen in ratione entitatis relativae, et aliarum perfectionum etiam relativarum identificari cum aliis relationibus, quibus non opponitur, ut patet in spiratione activa, quae opponitur Spiritui sancto procedenti, non autem opponitur, sed identificatur etiam quoad rem relativam, et esse relativum cum paternitate, et filiatione, quibus non opponitur: ergo si ipsae relationes personales non opponuntur in perfectione relativa prout haerent, et imbibita fundamento, in quo oppositionem non habent, sed solum prout opposita termino, seu correlativo, non est mirum quod in ipsa perfectione prout relativa identifificentur, et unum sint, licet relationes in officio distinguendi, et opponendi correlative sint plures.

XIII. Dices: Etiam relatio ex termino non habet realitatem, et tamen multiplicat illam, licet terminus non praebeat illam: cur ergo non multiplicabit perfectionem, licet ex termino non habeat illam, sed ex fundamento?

Respondetur quod licet ex termino non habeat relatio realitatem quoad esse ut ex D. Thoma primo ad Annibaldum, dist. XXVI supra vidimus, tamen circa illum habet oppositionem realem, et consequenter distinctionem realem, quae formaliter sequitur ex oppositione, ut ex ipso D. Thoma, qu. VIII de potentia, art. I ad III, supra etiam retulimus. At ita perfectio relativa neque habet realitatem ex termino, neque oppositionem. Non realitatem, quia hanc ex fundamento sortitur, quia ab illo habet existentiam, et illud respicit ut perfectibile suum, et radicem a qua oritur, quod non habet in termino. Non oppositionem, quia perfectio relationis non convenit, neque exercetur per ordinem ad terminum, sed ad fundamentum, ratione cuius habetur: terminus enim non comparatur ut perfectibile vel perfectivum respectu relationis, sed ut aliquid mere contrapositum, et correlativum quod respicit, non quod perficit, quia nihil in termino ponit, nec terminus in relatione, sed solum contraponuntur, et se respiciunt, fundamentum autem perficitur a relatione, quia

in eo ponitur, et perficit relationem, quia ab eo oritur. Ubi ergo relatio non habet esse inherens subjecto, et limitatum, atque distinctum a fundamento, et alias ei non opponitur, non potest multiplicare perfectionem quam habet ex illo in realitate sua. Relationes autem divinae in fundamento non opponuntur, quia fundamentum est aliquid absolutum: nec enim fundantur super alia relatione. Absoluta autem in Deo nec opponuntur, nec multiplicantur: ergo nec perfectiones ex fundamento relationibus convenientes.

XIV. Quod si his adjunxeris doctrinam S. Thomae supra qu. V, art. III ad III, quod non est inconveniens, quod alicui enti sub aliqua consideratione, vel formalitate non conveniat bonitas, licet in re conveniat, quia bonitas sequitur ad ens, non quomodo cumque, sed sub ea ratione qua explicat esse, et actualitatem, qua potest allicere, et movere voluntatem, sicut mathematica sub ea abstractione bonitatem non explicat, quam tamen in re habent (214) in ratione quantitatis naturalis, videbis quomodo intelligi possit quod relatio habens in se perfectionem ex suo fundamento, si tamen ab eo non distinguitur sicut relationes divinae, non distinctam neque multiplicatam perfectionem habeant ipso. Ex comparatione autem relationis ad terminum sortitur quidem oppositionem, et distinctionem in respiciendo, sed non in perfectione, et actualitate, quia hanc non exercet sub formalitate ad terminum, licet in se, et in re perfectionem habeat, sed unicam non multiplicatam, quia comparatione ad subjectum illam habet. Ratio autem p. Vasquez probantis ex eo perfectionem relationum esse unam, quia integram, et constituentem eandem perfectionem Dei, parum urget, quia non bene sequitur ex hoc, quod saltem inadaequatam bonitatem non habeant, quia ipsum integrare bonitatem, perfectio, et bonitas est; sicut etiam attributa Dei eandem indivisibilem Dei bonitatem integram, et tamen unamquodque in sua linea, et formalitate perfectum est, ut etiam contra ipsum Vasquez probabile esse sentit Alarcon tract. V, disp. IV, c. IV, num. X.

XV. Ex his habes intellectam propositionem S. Thomae in articulo primo huius quaestionis quae multis obscura visa est, scilicet quod solum in his, quae sunt ad

aliquid, invenitur secundum propriam rationem, aliquid secundum rationem, et non realiter, quod in aliis generibus non est invenire. Quod difficultatem habet, eo quod si loquitur D. Thomas de relatione praedicamentali, seu de ipso praedicamento, constat falsum esse, quia praedicamentum relationibus constat, nec in illo relationes rationis dari possunt. Si autem loquitur de relatione prout abstrahit a reali, et rationis, quid mirum quod in ea possit inveniri relatio non relatio non realis? Sed hoc etiam in aliis generibus invenitur: quantitas enim ut abstrahit a reali, et imaginaria, etiam quantitatem rationis admittit, et locus ut abstrahit a vero vel imaginario, etc.

Sed respondetur D. Thomam nunquam dixisse quod in praedicamento relationis invenitur relatio rationis, ut aliqui non attendentes ad verba S. Thomae male referunt, sed solum dicit quod: "In his quae sunt ad aliquid invenitur aliquid rationis;" et sensus est, quod relatio ex illa parte qua exercetur ad terminum, et tangit illum non ponit realitatem nec excludit, aut tollit eam, ut S. Thomas se declaravit in primo ad Annibaldum, dist. XXVI supra relata. Et ideo pro ea parte praecise considerata relatio, et non attendendo ad fundamentum, non repugnat dari relationes rationis: et sic loquitur de relatione non adaequate considerata, et secundum omne quod includit tam ex parte subjecti, et fundamenti, quam termini, sive prout est in praedicamento, sive prout abstrahit a reali, et rationis, sed de relatione praecise, et inadaequate considerata sub illa praecisa formalitate qua exercetur ad alterum. Quod non contingit in aliis generibus, in quibus si aliquid rationis, et imaginarium invenitur, non est ex ipso conceptu aut formalitate talis generis, quae de se locum det entitati non reali, sed quia nos aliquas negationes, et meras fictiones ad instar entium realium effingimus, sicut montem aureum, chimaeam, lineam infinitam, et similia, non quia ipse mons, aut aurum, aut linea, de se in aliquo conceptu realitatem non explicant, sed quia illa quae nihil sunt ad instar istorum quae realia sunt imaginamur. Relationem vero per hoc praecise quod inadaequate consideremus, id est, pro ea parte solum, (215) quae consideratur ad termi-

num, reddere possumus non realem, tollendo id quod est ex parte fundamenti, unde tota ejus realitas desumitur.

XVI. Ad fundamenta opposita pro ea parte qua probant nostram conclusionem, scilicet relationes dicere perfectionem, admittimus. Pro ea vero parte qua impugnant, scilicet vel probande quod non dicat illam, vel quod multiplicentur, respondetur.

Ad primum pro prima sententia respondetur, quod relatio ut relatio, et ut opposita suo correlative perfectio est in se entitativa, vel subjective, sed non terminativa, hoc est habet in se perfectionem, et retinet, sed ex subjecto, et fundamento desumptam, non ex termino, nec ratione termini; unde non est necesse quod multiplicet perfectionem, sed solum terminationem, quia solum respectu termini oppositionem habet, quae oppositio realis est respectu termini, et realiter exercetur erga terminum, sed non oritur ejus esse, et realitas ex termino, sed ex fundamento. Nec est mirum quod in eadem entitate relativa multiplicemus respectus, et non perfectiones, cum etiam non multiplicemus essentias, licet ipsa relatio, sit omnino identificata cum essentia divina. Et ad id quod opponitur contra istam instantiam, seu exemplum dicitur nihil evincere, quia licet ly essentia non sit terminus relativus formaliter, est tamen relatio identice; et sic licet non explicetur essentia in explicito conceptu relationis, praesupponitur tamen, et includitur in illo. Similiter perfectio, etiam relativa, includitur in conceptu relationis, sed non explicatur in ordine ad terminationem, quia solum convenit relationi eo modo quo convenit illi esse, et actualitas, quia bonitas, et perfectio sequitur ad ens, non prout in potentia, sed prout in actu, et in esse. Habemus autem regulam supra datam ex D. Thoma qu. VIII de potentia, art. I ad XII, quod quia esse relationis est inesse, non habet esse per ordinem ad aliud, sed per ordinem ad subjectum seu fundamentum. Et ita perfectio, seu esse etiam relativum non multiplicatur, quia non opponitur, nec competit relationi sub conceptu explicante oppositionem, et exercitium ad terminum. Quare eodem modo loquendum est de perfectione relativa, atque de essentia, quia ex fundamento quod est essentia sumitur

perfectio in relatione. Et ad consequentiam de subsistentia, quae multiplicatur multiplicata relatione, dico quod subsistentia prout distinguitur ab existentia solum dicit terminum naturae prout incommunicabilem; incommunicabile autem dicit oppositionem; et sic sub ipso formalis conceptu distinctionis constituitur subsistentia; atque adeo non mirum quod multiplicatur in ratione, et conceptu subsistentiae licet non in ipso esse, seu perfectione; in hoc enim habet se ut relatio. Perfectio autem non dicit incommunicabilitatem de se, nec convenit relationi, prout opposita correlativo, sed prout fundata in suo fundamento, et ex hac parte habet unitatem, non multiplicationem.

XVII. Ad secundam rationem respondetur stare pro nobis, et probare quod perfectio relationis invenitur quidem, sed non multiplicatur in tribus Personis. Cum quo tamen stat, quod relatio, etiam in ipso ad, perfectionem habet imbitam, sicut et realitatem, et entitatem, non tamen multiplicat perfectionem, quia ipsum ad intrinsece habet imbitum suum fundamentum, et summ in, et quicquid ratione fundamenti sibi competit, sed praeter fundamentum etiam tangit terminum ut (216) correlativum. Et quicquid sibi convenit pro parte, et consideratione tangendi terminum, multiplicatur, ut est distinctio, et oppositio correlativorum; quicquid autem pro parte, et consideratione fundamenti sibi convenit, non multiplicatur, quia inde oppositionem non habet, licet in ipso ad semper includatur, et invenitur, sicut invenitur, et identificatur essentia, sed non multiplicatur.

Ad ultimum dicimus probare nostram conclusionem pro ea parte qua non multiplicamus perfectiones etiam relativas, et etiam in ipso ad, quia perfectio competit ipsi ad, ut fundato, et ratione fundamenti, non vero explicatur in ipso ut terminato, seu in ordine ad terminum.

XVIII. Ad primum pro secunda sententia respondetur, quod multiplicata entitate multiplicari debet quod ad eam sequitur, distinguo; si sequatur sub ea formalitate, et consideratione qua multiplicatur entitas, concedo; si sub ea qua non opponitur, nec distinguitur, sed identificatur, nego. Perfectio autem se-

quitur relationem ut fundatam, et ex parte fundamenti, ut dictum est, quia inde habet esse, et actualitatem, et consequenter perfectionem: ex parte autem fundamenti neque oppositionem habet, neque distinctionem. Et sic si relatio adaequata, et ex omni parte multiplicaretur, id est, tam ex parte sui correlativi, quam ex parte sui fundamenti; tam ex parte oppositionis, quam foundationis, bene sequeretur multiplicari perfectiones; sed in divinis relatio solum multiplicatur ubi obviat oppositio; ideo non amplius extenditur ista multiplicatio, quam extendatur illa oppositio; et sic quantumcumque alia praedicata identificentur, vel consequantur, aut imbibantur in relatione, si ad illa, pro subsumt suae praecisioni, et formali rationi, non extenditur oppositio, non valet inferre, quod extendatur ad illa multiplicatio; et sic in istis relationibus divinis facile argumenta peccant fallacia accidentis, arguendo ab his quae sibi competunt, in quantum distinctae, et oppositae sunt, ad ea quae sibi competunt, vel absolute, vel in quantum non oppositae. Concedimus ergo relationes esse tres res, vel tres entitates oppositae relative, quia oppositio realiter, et entitative exercetur ad terminum, non fide; et sic etiam ut opposita relatio, et ad terminum realis est. Caeterum quando concedimus has res esse bonas, et veras, et perfectas, non tamen esse bonas dicimus perfectione, veritate, aut bonitate multiplicata, sed eadem, quia in bonitate, et veritate non opponuntur. Et sic ista attributa conveniunt relationibus, seu realitatibus oppositis, sed non oppositis, quia in his non datur correlatio: sicut etiam eadem essentia, et substantia, et divinitate substantiales, et divinae sunt, quia in substantia, et deitate oppositionem non exercent. Unde ad confirmationem seu instantiam hujus primi argumenti, respondetur, quod relatio prout distincta, et opposita suo correlativo, est capax perfectionis, sed non est capax dividendi perfectiones, quia in ea non fit oppositio, sicut filiatio ut distincta, et opposita paternitati est capax divinitatis, non tamen est capax dividendi divinitatem, quia non potest in illa fieri oppositio. Et cum instantur: Prout sic, scilicet ut opposita, est capax perfectionis: ergo est capax distinctae perfectionis; negatur consequentia.

quia ut esset capax distinctae perfectionis, deberet esse capax dividendi perfectionem, et ad hoc necesse erat facere oppositionem in ratione perfectionis. Dicitur ergo prout distincta, capax perfectionis, (217) quia retinet, et includit illam, si quidem includit suam realitatem, sed non opponit illam, neque in vi oppositionis illam explicat, sed solum includit, sicut includit divinitatem, et rationem entis increati, et sapientiae, et aeternitatis, non tamen habet vim opponendi illa, neque in vi oppositionis correlativae ista explicat, licet includat, sed solum explicat ipsum ad, reale, non fictum respectu termini in respiciendo, et nihil aliud.

XIX. Ad secundum concedimus mysterium Trinitatis, atque non solum unitatem essentiae, quoad absoluta, sed ipsas etiam Personas quoad relativa perfectionem dicere, sed non multiplicatam, sed eandem, quae ad omnes pertinent relationes, omnesque perfectas reddit, sed non distinguunt perfectiones, quia in illis non fit oppositio, et correlatio, quatenus perfectiones sunt. Et ad instantiam quae urgetur, dico quod paternitas, ut distincta a filiatione, est perfectio in Deo, distinguatur perfectione opposita, et distincta a perfectione filiationis, nego; perfectione non opposita, sed identificata cum perfectione filiationis, concedo, et perfectio quam habet filiatio, ut distincta est perfectio simpliciter simplex, sed non est perfectio distincta. Et sic filiatio ut distincta in ratione filiationis adhuc retinet, et includit perfectionem non distinctam in ratione perfectionis, quia nec oppositam. Unde variatio illius particulae ut distincta, quae modo cadit super filiationem distinctam, variat appellationem, sicut instatur illa consequentia: Paternitas ut distincta a filiatione est Deus, seu est divina: ergo habet distinctam divinitatem a filiatione; consequentia non valet, et tamen antecedens est certum, quia paternitas ut distincta a filiatione est ens singularis, et determinatum, non ens creatum: ergo divinum. Idem ergo de perfectione dicimus. Dicta sanctorum patrum probant relationes ad perfectionem deitatis pertinere, sed non ad distinctam. Dictum autem Damasceni, quod Pater, et Filius perfectionibus personalibus di-

stinguuntur non sic invenitur in illo loco citato a Suarez, sed dicit quod: "In proprietatibus paternitatis, et filiationis, et processionis Personae perfectionem, id est, existendi modum agnoscimus." Ubi Damascenus se explicavit quid nomine perfectionis intelligat, scilicet existendi modum; quod vero ista perfectio relativa multiplicetur, nec in numero plurali nominetur, non dicit. Ad locum ex epistola Agathonis dicitur nos etiam fateri esse divinitatem in tribus Personis perfectis, imo et divinis, sed non diversae, et multiplicatae perfectione, sicut nec multiplicata divinitate.

XX. Ad tertium respondetur esse tres subsistentias relativas in ratione termini incommunicabilis, sed unius perfectionis communicabilis, etiam relativae, quia perfectio relativa communicabilis est, ut pote non opposita in genere perfectionis. Et sic etiam tres subsistentiae in quantum incommunicabiles, et distinctae important perfectionem, distinguo (sicut de relationibus distinximus); important perfectionem etiam incommunicabilem in ratione perfectionis, nego; communicabilem in ratione perfectionis, licet subsistentia, et relatio, quae perfectionem includit incommunicabilis sit in ratione respectus, et terminationis, sed non in ratione perfectionis, transeat.

Ad primam confirmationem quod si esset una tantum subsistentia, esset perfecta, et modo tres subsistentiae; et relationes etiam perfectas sunt, sed non diversa perfectione, sed eadem, eo quod in ipsa perfectione (218) oppositio non est, sicut si esset una subsistentia esset Deus, et divina, eo modo tres subsistentiae sunt divinae, sed eadem divinitate, non distincta, et multiplicata, quia nec opposita: idem ergo erit de perfectione etiam generis relativi, quia in ea non exercetur oppositio.

Ad secundam confirmationem respondetur eodem modo, quod Personae in quantum distinctae, sunt perfectae, sed non perfectione distincta, et sunt capaces identifications cum essentia, quod utique maxima perfectio est, sed non per distinctam perfectionem sunt capaces, sed per eandem. Et quaelibet Persona ut distincta habet hanc maximam perfectionem, et confert illam, sed non confert perfectio-

nem distinctam a perfectione Patris; et adorantur atque amantur Personae secundum quod plures non multiplicata perfectione, et bonitate etiam relativa, sed communicata, seu communi omnibus.

EXISTENTIA NON MULTIPLICATUR IN RELATIONIBUS.

XXI. Ex fundamentis jactis facile poterit formari iudicium de aliquibus praedicatis, quae aut transcenduntia sunt, aut illis annexa, et similia, an multiplicentur ad multiplicationem realium relationum in Deo. Et occurrit primo existentia, quae licet inter transcendentalia non numeretur, cum in creaturis praedicatum contingens sit, tamen quia omne ens reale est operativum, et si est extra causas, habet illam, merito de illa agimus; sicut de transcendentalibus quoad hoc punctum an multiplicetur in divinis.

Et supponimus ut certum, in Deo dari existentiam absolutam unam, quam male aliqui cum subsistentia confundentes, negaverunt dari in Deo, sicut negant plerique dari unam subsistentiam absolutam, sed solum tres relativas. Sed de subsistentia quidquid sit, ascedenda vel neganda sit essentialiter in Deo, tamen de existentia nullo modo negari potest sine errore, cum nomine existentiae intelligamus esse quod aliquid est extra nihil, et extra puram possibilitatem in actu; et sic se habet ut ultimum in ratione actus entitativi, quia ultimum quod intendit agens est esse, id est, ponere rem actu in se extra causas, vel extra nihil. Deus autem secundum essentiam suam absolutam est ens a se, ita quod seipso caret omni potentialitate, et est extra nihil; et sic existere in Deo non est praedicatum contingens, sed intrinsecum et essentialiter: ergo convenit essentiae secundum absolutam rationem consideratae, quae est ens a se, et essentia existens essentialiter, et ratione sui. Et sic dicitur ipsum esse tamquam nomen proprium Dei: *Exod. IV: Ego sum qui sum: Qui est, misit me ad vos.*

XXIII. Difficultas ergo est, an praeter existentiam istam absolutam, quae essentia divina est ens a se, quaelibet relatio sicut est unitas realis

distincta ab alia relatione, sit etiam distincta existentia relativa; ita quod sicut sunt tres entitates reales, ita sint tres existentiae relativae. In quo multi auctores, qui tenent existentiam non esse aliud, quam ens actu, et extra nihil, nec nisi per rationem distinguunt existentiam ab existentia, tenent etiam multiplicari existentiae relativae, quia multiplicantur tres entitates reales, et actuales. Est sententia p. Suarez I tomo, III p. disp. VIII, sect. III ad 1, disp. XI, sect. II, disp. XXXVI, sect. I, et lib. III de Trinitate, c. V, et lib. V, cap. II, adjunctis his quae docet disp. XXXI metaph. sect. IX, de indistinctione essentiali, et existentiae. Quam sententiam (219) plures ex recentioribus sequuntur. Et m. Medina III p. q. III, art. II, concedit tres existentias relativae ex alio fundamento, quia existimat non distinguuntur existentiam a subsistentia; et sic multiplicatis subsistentiis relativis, necesse est multiplicari existentias. Sed tamen modo supponimus existentiam non esse idem quod subsistentiam, sed diversos effectus formales habere; existentia enim ponitram extra causas, seu extra nihil, subsistentia terminat, et complet naturam, ut sit per se, et non in alio, et si sit subsistentia completa, et suppositalis, facit incommunicabilem naturam. Similiter existentia invenitur tam in substantiis quam in accidentibus, tam in substantiis completis quam incompletis, subsistentia solum in substantiis completis quam incompletis, subsistentia solum in substantiis completis, seu per se existentibus: ergo non sunt idem.

XXIII. Contrariam sententiam tenent communiter illi auctores qui distinguunt existentiam ab existentia, et per existentiam totius sentiunt existere partes, et quidquid est in composito, etiam tenent in Deo non distinguuntur tres relativae existentiae, sed unica essentiae divinae existentia omnia divina existere. Et hoc sequuntur Thomistae, qui sentiunt existentiam distinguuntur ab eo, cujus est existentia, nec multiplicari existentiam juxta quamcumque entitatum distinctionem. Hos auctores adduxi praecedenti tomo, disp. IV, art. III, §. In ista difficultate. Et praeterea ex auctoribus qui tenent existentiam non distinguuntur ab entitate actuali, adhuc in divinis negant juxta tres entitates relativae debere multiplicari

existentias relativas, sed solam habere unum esse. Quod sentit Vasquez hic disp. CXXVI, cap. II et III; Ruiz disp. XXV, sect. III et IV; Granados tract. V, disp. I, sect. III, qui adducunt plures ex Thomistis.

XXIV. Haec secunda sententia est plane D. Thomae qui in quaestione VIII de potentia, art. I ad I, inquit: "In divinis nullo modo est esse, nisi essentia, sicut nec intelligere, nisi intellectus." Et infra: "Nullo modo concedendum est quod aliud sit esse relationis in divinis, et aliud essentiae; ratio autem non significat esse, sed esse quid, id est, quid aliquid est." Ubi distinguit S. Thomas de esse quod est existere, et de essentia, seu quidditate, quae est ratio, seu quid, et existentiam, dicit, non esse aliam in relationibus, quam in essentia: sumit enim esse prout distinguitur a quidditate seu essentia, quae est ratio. Et in quaestione IX de potentia, a. V ad XIX, sic ait: "Nullo modo concedendum est, quod in divinis sit nisi unum esse, cum esse semper ad essentiam pertineat, et praecipue in Deo, cujus esse est sua essentia. Relationes autem quae distinguunt supposita in divinis, non adducunt aliud esse super esse essentiae, quia non faciunt compositionem cum essentia, ut dictum est." Et concludit: "Diversitas ergo secundum esse sequitur pluralitatem suppositorum, sicut et diversitas essentiae in rebus creatis. Neutrum autem in divinis." Quo loco apertissime loquitur D. Thomas excludens distinctio esse a relationibus distinguentibus supposita in divinis, et unum tantum esse concedens. Et III. p. q. XVII, art. II ad III, cum proponisset argumentum, quod in Trinitate quavis sint tres Personae, est tamen unum esse, propter unitatem naturae, respondet, quod: "Quia Persona divina est idem, cum natura in Personis divinis, est aliud esse Personae praeter esse naturae; et ideo tres Personae non habent nisi unum esse. Habet autem triplex esse, si in eis esset aliud esse Personae, et aliud esse naturae." Sed si daretur in Personis aliud esse (220) ab esse naturae, illud esse personale esset relativum: ergo si negat Personis triplex esse quod haberent, si distingueretur earum esse ab esse naturae, negat eis triplex esse relativum. Nec potest hic

responderi (quod aliqui dicunt) D. Thomae sumere ly esse pro subsistere, et hoc subsistere intendit quod sit unum in natura. Contra enim est, quia D. Thomas dicit, quod tres Personae non habent nisi unum esse; si autem numeret esse pro subsistere, falsa esset illa exclusiva, quia tres Personae etsi sunt unum in una subsistentia absoluta, tamen vere sunt plures subsistentiae relativae: ergo sumit esse pro existentia, ut distinguitur a subsistentia. Et praeterea falsa esset illa conditionalis, quando dicit, quod esset triplex esse in Personis, si in eis esset aliud esse personae, et naturae: faceret enim hunc sensum, quod esset triplex subsistere in Personis, si esset aliud esse personae, id est, subsistere personae, et naturae, si quidem sumit esse pro subsistere; hoc autem omnino falsum est, quod esset triplex subsistere Personarum, si distingueretur esse personae, et naturae; nec enim ullam consequentiam hoc habet loquendo de subsistentia, cum modo sit triplex subsistentia relativa, etiamsi idem sit esse naturae, et personae, subsistere autem absolutum non ex hoc esset triplex; quia esse personae distingueretur ab esse naturae.

XXV. Fundamentum hujus sumitur ex duplici principio.

Primum est generale ex ipso conceptu existentiae secundum se, etiam ut communis est creatae, et increatae, licet applicetur majori vi existentiae divinae.

Secundum est specialiter ex conceptu relationis ut opponitur, et distinguitur a suo correlativo, sub quo conceptu non possunt multiplicare existentiam, quia haec non opponitur, sed includitur in relatione quae opponitur.

Primum principium explicatur sic.

Quia existentia, seu esse non consequitur ad entitatem rei secundum se, aut quomodoque consideratam, sed in rebus creatis sequitur ad entitatem juxta eam fieri, et produci, in divinis autem sequitur entitatem, ut est a se, non ut fit ab alio; quia existentia habet pro effectu formali ponere rem extra causas, et extra nihil; et si consequitur ad entitatem non absolute, sed sub illa formalitate, quae egreditur a causis, scilicet sub ipso produci, vel sub ipso improduci, et esse a se. Unde ad ponendum unam existentiam, vel plures, non debemus attendere ad unitatem vel pluralitatem entitatum

secundum se, sed prout ordinatur in uno fieri, et in uno produci, vel pluribus, et in uno esse a se, et increato, vel in pluribus. Et haec est ratio quare in creaturis esse existentiae sit proprium suppositi, et in uno supposito solum sit unum esse, ut saepius docet D. Thomas et nos ostendimus praecedenti tomo; disp. IV, art. IV, quia in creaturis id quod directe, et per se produciuntur, est ipsum suppositum; seu ipsum totum: partes enim non produciuntur per se, sed comproduciuntur. Unde per se ipsum suppositum habet esse, partes vero ex illo, aut in illo participant esse, et existunt. In Deo autem est e converso, quia id quod primo; et per se existit est ipsa essentia, quae est ipsum esse, quia est ens a se, ita quod esse est praedicatum essentiale in Deo, atque adeo prius convenit ipsi essentiae, quae tali praedicato constituitur, quam supposito, quod constitutum essentiam supponit, et terminat.

XXVI. Ex quibus conficitur argumentum ad non multiplicandum (221) existentias relativas, quia illae plures existentiae relativas, etiam ut plures, vel sunt existentiae creatae, vel increatae; Creatae esse non possunt, alias Personae essent entitates creatae in quantum plures, et in quantum relativas, si creatae existentias haberent, quod est haereticum; et repugnat Deo quod aliquid intra ipsum existat per existentiam creatam. Increatae autem existentiae si multiplicentur; ergo erunt tria esse increata relativa; et sic erunt tres increati substantive (in hoc enim sensu loquitur illa sententia, cum ponat tres existentias et non solum tres existentes) quod est contra illud symboli Athanasii: "Non tres increati, nec tres immensi, sed unus increatus." Unde p. Suarez lib. III de Trinitate, cap. XII, num. III, non audeat concedere in divinis tria increata, sed unum; quia esse increatum convenit ratione naturae, et substantiae, quae consistit in ipso esse a se, et est sumum esse per essentiam. Si ergo non debet concedi triplex esse increatum, nec triplex existentia increata relativa, quia ly relativa non dimittit de ratione increati. Et ratio est, quia existentia hoc ipso quod increata est, est ipsum esse a se, et ipsa essentia divina: ergo repugnat multiplicari existentiam

increatam prout relativam, et multiplicari in ratione increatae existentiae, nisi multiplicetur in ratione ipsius esse a se, atque adeo in ratione actus puri.

XXVIII. Secundum principium explicatur sic: quia ut S. Thomas qu. VIII de potent. art. I ad XII: "Esse, seu existentia, quae convenit relationi nunquam est relativa, ut ad terminum, sed est ad se, vel ad subjectum." Et in hoc continet magna deceptio oppositae sententiae, et profunditas mira rationis D. Thomae, qui relationis existentiam dicit non esse ad aliquid, ita quod licet dici possit relativa entitativa, quia existentia relationis est, non tamen oppositiva; cuius rationem brevissime reddidit S. Thomas citato loco; dicens, quod: "Cum vel ratio sit accidens in creaturis, esse sumum est inesse; unde esse sumum non est ad aliud se habere." Quod est dicere existentiam convenire relationi per ordinem ad subjectum, non per oppositionem ad terminum, quia existentia ejus est in subjecto, cum sit accidens inhaerens, terminus autem non est subjectum relationis in quo ponitur, sed est id cui contraponitur. Quare existentia licet sit relationis, et hac ratione dici possit relativa, nontamen est relative opposita, ita quod licet conveniat ipsi ad relationis (quod reale est) non tamen constituit in eo ad, sed in, nec ipsa induit oppositionem ad, quia non se habet erga terminum, sed positionem in, quia se habet erga subjectum. Si ergo existentia rationis non opponitur, nec tendit ad terminum; sed inhaeret subjecto, existentia relationis non tangitur principio distinctionis, quae est oppositio relativa, sed principiis unitatis, quae est fundamentum, et subjectum. Unde cum in divinis relatio non sit inhaerens ut accidens, sed subsistens, et ad se, multo magis existentia ejus non est relativa per modum ad, nec per modum oppositionis; et sic non distinguitur, nec multiplicatur, quia non opponitur correlative, licet afficiat, et constituat relationem in ipsa entitate subsistente. Et sic cum careat oppositione, licet multiplicetur realitas relativa, et in ratione ad, non multiplicatur existentia, quae ipsi ad convenit ut inhaerenti vel subsistenti, quia intra ipsum ad ut reale, imbibitur in.

bet, ut in carne sentire, in oculis videre, etc. Sic ab eodem esse divinitatis, et essentia est a se, et absolute, et relationes existunt etiam ut multiplicatae, per communicationem tamen, et identificationem ejusdem esse.

Et ad ultimam instantiam, quod si sunt tres realitates sunt tria extra nihil, et multiplicatur ipsum extra nihil, concedimus. Ad consequentiam: ergo multiplicatur existentia, nego. Et ad probationem, quod esse extra nihil, est effectus formalis existentiae, concedo; sed multiplicato hoc effectus formalis, scilicet esse extra nihil multiplicatur forma, distinguo; si multiplicatur effectus formalis adaequatus, multiplicatur forma, concedo; si multiplicatur effectus inadaequatus tantum, nego. Esse autem extra nihil in tribus relationibus est effectus formalis inadaequatus ipsius esse divini, non adaequatus. Nam esse divinum complectitur genus relativum, et absolutum, et ab eodem esse utrumque genus constituitur in actu puro. Unde sumendo solum relationes, seu genus relativum in Deo non habet omnem effectum adaequatum illius formae, quae est existentia divina. Et sic licet multiplicetur effectus ille formalis; qui est esse extra nihil in relationibus, quatenus sunt tres reales entitates, non tamen est necesse multiplicari formam, quia illi effectus inadaequati sunt respectu ipsius, sicut etiam ab eadem actione possunt plures effectus inadaequati procedere. Et sic non inferunt multiplicationem formae, seu existentiae, sed identificationem ejusdem formae, cum illis tribus relativitatibus, quia talis perfectionis, et infinitatis est, ut omnes illas realitates complectatur.

Quae diximus de existentia, dicendum est de duratione, quia duratio est ipsa met existentia prout non discontinuata. In quacumque tamen sententia non est multiplicanda aeternitas, etiam dato quod multiplicetur existentia vel duratio, quia aeternitas non dicit durationem tantum, sed uniformitatem durationis per modum mensurae immutabilis. Haec autem uniformitas eadem est in omnibus illis durationibus, quia eadem est immutabilis.

VERITAS, BONITAS, INFINITAS, SANCTITAS,
NON MULTIPLICANTUR.

XXX. De veritate dico primo: Non multiplicatur veritas in tribus Personis, ita ut sint veritates, nec formales nec transcendentales. De veritate formali, quae est veritas in cognoscendo, aut in dicendo non est controversia, quia talis veritas consistit in notitia, seu actu intellectus intelligente; et manifestante; seu dicente. Actus autem intelligendi (224) idem est in omnibus Personis, quia eadem natura intellectiva, idemque intellectus, et intelligere eis convenit, sicut Pater, et Filius eodem amore producant Spiritum sanctum. Locutio autem, et dictio, si sit ad extra; est revelatio quae aliquid revelatur creaturae. Et haec fit indivise a tribus Personis: et sic est una veritas in dicendo ad extra. Locutio autem seu dictio ad intra solum est una, quia solus Pater loquitur notionaliter producendo Verbum. Alias Personae non loquuntur notionaliter, sed intelligunt essentialiter. Et sic eadem est veritas in cognoscendo, et in dicendo in tribus Personis.

XXXI. De veritate transcendentali, quae non est intellectio activa, sed intelligibilitas passiva seu entitas ut cognoscibilis, est major difficultas. Et multi censent multiplicari hanc veritatem in tribus Personis, quia est transcendens, et sicut sunt tres entitates relativae, ita et tres veritates transcendentales; et sic Pater ut distinctum suppositum a Filio, est vere cognoscibile ut distinctum: ergo distincta veritate a Filio cognoscibile est, quia veritas transcendens, cognoscibilis est. Ita Vasquez hic disputat. XXXI, c. VII, et Suarez III de Trinitate, c. LXXXI, quod sequitur Alarcon tract. V, disp. V, c. V, num. V; Ruisius autem negat esse tres veritates in Personis disp. XXVII, cap. V, quia existimat veritatem non esse transcendentalem; et sic non multiplicari realiter. Vasquez movetur ex eo quod putat veritatem, quae est passio entis, esse denominationem extrinsecam proveniente ex intellectu vere cognoscente, et haec denominationem multiplicatur in tribus relationibus. Suarez quia existimat veritatem non sequi naturam aut suppositum, sed quancumque entitatem, hoc ipso quod ficta non est, sed realis: sic enim est vera.

Sunt autem tres relationes, tres entitates verae, et non fictae: Et de ipso Filio Dei dicitur I-Joan. ultimo: Ut si me in vero Filio ejus, hic est verus Deus; ergo duplici ratione datur veritas in Filio, scilicet ratione filiationis, et ratione deitatis. Adde quod in Deo sunt quinque notiones quibus designantur Personae, et innotescunt, seu significantur diversimode, ut docet S. Thomas infra qu. XXXII, art. II et III. Ergo fundant diversam cognoscibilitatem, quia notio cognoscibilitas est, quae aliquid innotescit.

XXXII. Caeterum D. Thomas absolute censet, quod veritas in tribus Personis est, una tantum, nec veritas personaliter dicitur in divinis, ut patet in quaestione prima de veritate, art. VII, ad quod adducit illud Augustini VIII de Trinitate, c. I.: "Trium Personarum est una veritas." Quod licet possit exponi de veritate essentiali, non relativa, tamen cum ibi Augustinus ostendat quod non est plus veritatis in una Persona vel duabus, quam in tribus, videtur etiam comprehendere relativas veritates, si essent, quia alias illis non numeratis, non posset ferre iudicium de veritate Personarum, quomodo non sit plus veritatis in una Persona, quam in tribus, si plures veritates in tribus sunt quam in una. In praefato autem articulo absolute docet D. Thomas quod veritas, si proprie accipitur, in divinis essentialiter dicitur, sed solum metaphorice appropriari solet veritas Filio, quatenus est summa imitatio sui principii, scilicet Patris. Si ergo veritas proprie sumpta in Deo essentialiter dicitur, et non notionaliter, veritas proprie non multiplicatur, etiamsi multiplicentur entitates relativas.

Et ratio hujus est, quia ut late tradidimus supra disputatione secunda (225) ex D. Thoma veritas transcendentalis est adaequatio quaedam, et commensuratio seu imitatio rei cum suo principio, quod est in intellectu, seu cum suo originali. Et quia in Deo non est entitas derivabilis ab intellectu, vel intellectione Dei, sed idem omnino cum intelligere divino, est ibi summa, et unica veritas, sicut unum intelligere identificatum cum omni entitate divina. Sed relationes divinae quantumcumque multiplicen-

tur non habent diversam adaequationem, et commensurationem cum intellectu divino, quia unico, et eodem modo identificantur illi: ergo eandem veritatem, quae eandem adaequationem, et commensurationem habent, scilicet per identitatem. Item fundamentum veritatis hujus sive sit adaequatio cum intellectu, sive sit ratio entitatis non fictae, aut aliquid aliud, est unum, et idem intrinsece relationibus: ergo, et veritas eadem. Antecedens probatur, quia illud est fundamentum veritatis, in quo veritas habet firmitatem, et certitudinem a parte rei, ita sit ens ratum, et fixum, non fictum, et bene fundamentum in essendo. At totum fundamentum, tota firmitas, et connexio veritatis, et necessitas ejus convenit relationibus ex essentia, et ex immutabilitate, et indefectibilitate summa, quae utique est ipsum esse actus puri, quo est a se, et independentem a quolibet alio, et immutabile in essendo. Ergo tota ratio veritatis transcendentalis sumitur, et fundatur in essentia: ergo non est multiplicanda veritas magis quam essentia ipsa, licet multiplicetur relatio realis Personarum. Et sic Personae esse verae, et non fictae considerari debet, non solum ratione relationis, ut multiplicatae, et oppositae alteri, sed ratione ipsius realis esse, quod habent, et firmitatis in essendo: in tantum enim receditur ab esse ficto, in quantum habetur esse a parte rei, et in tantum est ens reale ut distinguitur ab ente rationis, et ficto, in quantum est capax existentiae, seu esse realis. Per ipsum ergo esse quod habent Personae, sunt non fictae, sed verae Personae, imo et ipsa oppositio relationum in quantum est existens, est realis, et vera, et non ficta: sed esse, seu existentia non multiplicatur in relationibus divinis, ut ostensum est, etiam si dicatur existentia relativa: ergo neque veritas Personarum multiplicatur quatenus dicuntur verae, et non fictae, etiam in ipsa realitate relationum.

XXXIII. Denique, veritas Personarum vel sumitur pro cognoscibilitate seu intelligibilitate passiva, qua in se cognosci possunt, vel pro realitate qua distinguuntur ab ente ficto, et a relationibus rationis, vel pro commensuratione, et adaequatione cum suo originali, et cum iudicio vero, quod est in intellectu.

Primum, non multiplicatur in Personis loquendo de intelligibilitate propria fundata in ipsa entitate rei, non de extraneis, quia sunt intelligibiles ad modum alterius: haec enim non est propria veritas rei, sed aliena, illi tamen accommodata, et de hac non loquimur. Propria autem intelligibilitas, seu veritas multiplicari non potest, quia intelligibilitas sequitur entitatem ratione immaterialitatis quam habet, quia sic proportionata est intellectui; immaterialitas autem non multiplicatur in relationibus, sed est una, quia pertinet ad spiritualitatem, et carentiam materiae, seu potentialitatis, quod convenit Deo ratione actus puri, et ex tali immaterialitate probavit D. Thomas Deum esse intelligibilem, et intelligentem, supra quaest. XIV, art. I. Et talis perfectio non multiplicatur in Deo.

Secundum, scilicet realitas ut (226) distinguitur ab ente fioto multiplicatur quidem in divinis relationibus, sed sub eodem esse, et firmitate quod est esse actus puri, et immutabilitas ejus. Realitates autem non dicuntur verae secundum quod verum distinguitur a fioto, nisi per ordinem ad esse quo existunt a parte rei, vel capaces sunt existendi: ergo non multiplicato hoc esse, nec immutabilitate ejus, non multiplicatur veritas, et firmitas ut excludit fictionem.

Tertium, scilicet commensuratio, et adaequatio cum originali vel cum judicio, et mensura intellectus, non multiplicatur in relationibus, quia veritas in illis est increata, et prima: non enim creata esse potest. Veritas autem prima, et increata non est mensurata per aliam regulam, sed est ipsa omnium regula; et sic quia Deus est summus intellectus, et summus intelligere non habet veritatem per imitationem, et adaequationem cum alio, sed per se est summa, et prima veritas. Aut ergo veritas, quae multiplicatur in relationibus, est veritas prima, et increata, aut secunda, et creata seu mensurata. Creatam ponere in Personis, nefas est: increatam, et primam multiplicare, impossibile; nec ipse Suarez id concedit, sed negat illa cap. VIII, num. V, quia veritas prima est suprema, et haec est essentialis in Deo; unde solum concedendae sunt, inquit, tres veritates cum addito, id est, relativae. Quasi vero esse tres relativae, dimittat ali- quid de suprema veritate. Si enim sunt

tres veritates relativae, vel sunt increatae, et sic sunt supremae, et non erit una sola veritas prima, et suprema: vel sunt creatae, et hoc non potest cogitari. Debet ergo esse una.

XXXIV. Ad fundamenta opposita patet ex dictis. Ad id quod dicitur de cognoscibilitate Personarum, dicimus, quod cognoscibilitas propria, quam ex se fundant, et qua possunt cognosci in se, esse unam; quia fundatur in eadem immaterialitate, quae est radix intelligibilitatis. Unde repugnat videri in se unam Personam sine alia, aut essentiam sine Personis, quia cognoscibilitas omnium est una, ut diximus praecedenti tomo, disp. XV. Si vero loquamur non de cognoscibilitate propria, quae in se sunt intelligibiles, sed de aliena, et per connotativos conceptus, illa non est veritas propria Personarum, sed a nobis formata; et de tali non loquimur. Ad id quod dicit Vasquez quod veritas quae est passio entis, est solum denominatio extrinseca a iudicio intellectus proveniens, late responsum est supra disputatione secunda, et ostensum est hoc esse falsum.

XXXV. Ad motiva Suarez respondetur. Ad illud de realitate, quae entitas dicitur vera, id est, non ficta, jam responsum est quod sunt quidem tres realitates verae, et non fictae, non autem tres veritates, quia fundamentum, et firmitas talis veritatis, ut opponitur fictioni, seu enti rationis, unum est, scilicet esse reale, et actuale per quod recedit ab ente fioto, quod non est capax existentiae actualis, et similiter immutabilitas ejus, et hoc est unum in relationibus divinis. Ad locum illum primi Joannis ultimi dicitur illum nullo modo posse aptari sententiae Suarez, quia cum dicit: Ut simus in vero Filio ejus, hic est verus Deus, ibi non distinguuntur duae veritates, altera filiationis, altera deitatis, quia in nulla sententia veritas essentialis, quae est divinitas, et filiationis, quae est personalis distinguuntur, sicut inter essentiam divinam, et Personam nulla est distinctio realis. Difficultas est, an veritas paternitatis, et filiationis sint distinctae, non (227) veritas Dei, seu deitatis, et filiationis. In illo autem loco, in quo dicitur esse verum Deum, et verum

Filius, quomodo colligi possit esse distinctas veritates paternitatem, et filiationem, omnino non video : sed dicimus omnino Deum esse verum Deum, et verum Patrem, et verum Filium eadem veritate, quae omnia illa amplectitur, sicut eodem esse, et divinitate existunt.

XXXVI. Ad ultimum respondetur illas notiones non postulare plures veritates, imo neque plures entitates postulant, quia non omnes sunt oppositae, sicut spiratio activa, et paternitas sunt duae notiones, non tamen duae entitates, etiam relativae, quia non sunt oppositae. Dicimus ergo quod notiones, sunt quaedam notae, seu designationes, quibus Personae aut ea quae ad Personas pertinent, cognoscimus. Et posunt dari plures sub eodem esse, et entitate, et veritate; sicut e converso sunt plura attributa absoluta, quibus essentiam variis conceptibus significamus, nec tamen illa plures veritates, aut plura esse habent, sed idem.

XXXVII. Dico secundo : Bonitas in relationibus divinis non multiplicatur, etiam relative. Haec conclusio difficultatem non habet ex supra dictis : ostendimus enim in Deo non posse dari plures perfectiones, nec plura esse, etiam relative, quia in perfectione, et esse non opponuntur relationes. Bonitas autem convenit alicui secundum quod perfectum, et ratione perfectionis, et esse : ergo si non sunt plures perfectiones, neque plures bonitates. Ad haec, bonitas si multiplicaretur in relationibus, deberet multiplicari ut increata, et summa bonitas : nam ut creata non est ad rem. Summa autem, et increata bonitas implicat multiplicari, tum quia est summa perfectio; et si omnem perfectionem includit, unde dicitur actum purum, et non solum genus relativum, sed etiam absolutum includit, hoc autem repugnat multiplicari; tum quia bonitas increata, et divina est ultimus finis, ergo si multiplicatur, erunt plures ultimi fines, quia plures bonitates increatae, hoc autem repugnat : ergo.

XXXVIII. Quare omnia transcendentia quae conveniunt enti ratione alicuius perfectionis, multiplicari non possunt, quia hoc ipso quod perfectio est, divina, et increata, et summa perfectio

est, et sub hac ratione repugnat multiplicari. Ex quo sequitur, realitatem, entitatem, unitatem aliquid, seu res, et ens, multiplicari posse, quia haec de suo conceptu perfectionem non dicunt in suo formali conceptu, sed res, ens, et aliquid solum important communissimam rationem entis, prout dicit conceptum pertinentem ad quid, sed ad positivum datum a parte rei, quidquid illud sit, sive perfectum sive imperfectum, potentiale vel actuale, sufficit quod sit capax existendi in re, sive per propriam, sive per alienam existentiam : nam hoc ipso est res prout opponitur nihilo, seu enti ficto. Et sub hoc conceptu multiplicari potest in Deo; sed existere per idem esse. Unum autem dicit indivisionem, et per multiplicationem entitatis multiplicatur; et sic dicimus tres Personae, et dicendo tres, multiplicamus unitatem. Unde dicit D. Thomas supra quaest. VI, art. III ad 1, quod unum non importat rationem perfectionis, sed indivisionis; et sic per hoc quod multiplicatur unitas ex vi talis conceptus, non multiplicatur perfectio, sed solum tollitur divisio. Multiplicatio ergo relativa cum sit multiplicatio realitatis, ut oppositae, sub qua oppositione non explicatur perfectio, nec quid relative sit, sed ad (228) quid sit, non multiplicat perfectionem, licet dividat realitatem sub ratione ad.

XXXIX. Dico tertio: Non est multiplicanda infinitas etiam relativa in Personis. Pro intelligentia huius conclusionis advertendum est quod p. Suarez lib. III de Trinitate, c. XII, num. VII, duplicem infinitatem distinguit. Aliam simpliciter in genere entis, aliam propriam in unoquoque genere, sicut de quolibet attributo secundum proprium genus dicimus esse infinitum in suo genere, si non dicitur sapientiam esse infinitam in suo genere, et iustitiam in suo, etc. Ergo similiter relationes in suo genere infinitatem habebunt, et eo modo multiplicabitur infinitas, quo perfectio, quia infinitas ad quantitatem pertinet perfectionis. Et sic qui concedunt multiplicari perfectiones relativas, urgentur multiplicare infinitates, quia perfectiones illae multiplicatae finitae non sunt, cum non sint creatae : ergo infinitas in suo proprio genere; sicut etiam dicimus Verbum procedere ad terminum intellectus infinitas, Spiritum sanctum amoris infi-

niti. Sed ponit instantiam Suarez de ipsa existentia, quam multiplicat in relationibus, quia vel sunt creatae, vel increatae. Primum non potest poni in Deo, secundum ponit plures existentias increatas, quod est absurdum. Et respondet, quod creatum, et increatum convenit supposito ratione naturae, sicut esse generabile vel corruptibile. Unde non multiplicatur ratio increati in divinis, sed solum convenit ratione naturae.

XL. Caeterum nostra conclusio sequitur ex oppositis principiis supra stabilitis, quia infinitas est quantitas perfectionis : ergo non multiplicata perfectione non multiplicatur infinitas : supra autem ostendimus perfectiones etiam relativas non multiplicari, quia in eis non opponuntur relationes, multo minus opponuntur in infinitate. Quod vero unumquodque attributum infinitum sit, verissimum est, sed tamen non multiplicatur in eis infinitas, sed eadem infinitate omnia in suo genere infinita sunt. Idem ergo dicemus de relationibus, quia etsi opponantur in ipso ad, ut correlativo, tamen in infinitate suae perfectionis non opponuntur : ergo non multiplicatur : et ita in hoc in quo non opponuntur, aequiparantur relationes attributis. Specialiter autem urget hic illud magnum inconveniens, quia si multiplicaretur infinitas relativa, non posset una Persona habere omnem perfectionem alterius, nec formaliter, nec eminenter; et sic aliqua perfectio esset in una, quae non esset in altera. Non esset formaliter, quia entitas relationis Patris non est formaliter relatio Filii, sed illi opponitur, et ab ea distinguitur : ergo infinitas Patris relativa non est formaliter infinitas relativa Filii; alias esset eadem, et una formaliter perfectio, atque adeo non multiplicaretur. Non esset eminenter in una quod in altera, quia continentia eminentialis est, quando una forma est eminentior altera, et excedit illam, si autem sit omnino aequalis, non potest eminenter continere, quia non potest esse eminentior illa. Sed si utraque habet suam infinitatem relativam separatam ab alia, utraque infinitas relativa aequalis est, et ejusdem omnino perfectionis infinitae in ratione relativae : ergo non potest eminenter continere, ut non bene concedit p. Suarez ubi supra capite undecimo; sed vel nullo modo continet perfec-

tionem alterius infinitam, a qua distinguitur, vel continet formaliter, quod repugnat, et ponderatum est, cum formaliter opponantur. Ex multiplicatione ergo (229) infinitas, sequitur perfectionem unius non esse in alia. A qua consequentia non se expediunt, qui perfectiones relativas docent multiplicari. Unde tandem aliqui concedunt aliquam perfectionem relativam esse in una relatione, quae non est in altera. Sed ex hoc sequitur neutram esse infinitam in genere relativo, quia tunc aliqua perfectio est infinita in aliquo genere, quando nulla perfectio illius generis illi deest : sed in hac relatione Patris non est omnia perfectio generis relativi, quia aliqua perfectio sibi deest, scilicet perfectio, et infinitas relativa Filii : ergo neutra est infinita in genere relativo. Nisi forte dicatur, unamquamque esse infinitam in sua specie, v.g. specie filiationis, vel paternitatis tantum, licet conveniant in genere relativo, sicut sapientia est infinita in specie sapientiae, non in specie prudentiae, licet utraque sit in genere intellectivo. Sed exemplum non quadrat, quia sapientia non habet distinctam infinitatem a prudentia, sed utraque in genere intelligibili infinita est, et solum per rationem distinguitur illa infinitas. At in Personis divinis multiplicatio est realis; et sic perfectio infinita, quae est in una relatione, non erit in alia; et sic quidquid sit an in sua specie paternitatis vel filiationis remaneant infinitas, in genere tamen relativo, infinitas non erunt, sicut sapientia, et prudentia sunt infinitas in genere intellectivo. Quod ergo Verbum procedat ut terminus infinitus in genere intellectiois, Spiritus sanctus ut infinitus in genere amoris, non dividit eos in infinitate, sed in oppositione relativa solum.

Dico quarto : Sanctitas personalis, et relativa non multiplicatur in Personis divinis, sed sanctitas pertinet ad attributum essentiale, sicut bonitas; et sic convenit ratione naturae. Aliqui existimant multiplicari sanctitates relativas : tum quia sanctificatio pertinet ad ipsa principia operandi quae rectificari debent per sanctitatem; principium autem operandi non solum est principium quod, sed etiam principium quod, scilicet persona, vel suppositum, et cum ista principia multiplicentur in

dicat terminum ultimi sub aliis positi, et quod habet rationem ultimi, terminum importat respectu eorum, quae super ipsum ponuntur, ut non communicentur alteri termino. Primo ergo modo non multiplicatur subsistentia in divinis, quia non est aliud quam existentia per se, seu independens ab alia cui inhaereat aut insit. Et sic datur subsistentia absoluta in Deo, ut dicemus disputatione sequenti. Secundo vero modo non datur subsistentia absoluta, (231) et dan-

tur tres relativae, quia incommunicabilitas necessario requirit oppositionem cum ulteriori termino: sublata enim oppositione, omnia sunt unum, et consequenter se communicant, et identificant. Ergo sub hoc conceptu subsistentia relativa debet multiplicari, quia debet oppositionem dicere, et sub oppositione exercere rationem termini.

QUAESTIO XXIX.

DE PERSONIS DIVINIS.

SUMMA LITTERARUM.

Agit S. Thomas post explicatas processiones, et relationes, quae sunt sicut principia ponendi Personas distinctas in Deo de ipsis Personis. Et primo, de his quae pertinent ad omnes Personas in communi quatuor quaestionibus sequentibus. Deinde, de his quae pertinent ad singulas specialiter.

Primum ergo quod occurrit de ipsis Personis in communi est agere de Personis secundum se, et in quo consistat, quidve significetur hoc nomine persona. Et sic tractat quatuor. Primo, definitionem personae in communi explicat. Secundo, quomodo comparatur ad substantiam et essentiam et hypostasim. Tercio, quomodo inveniat in divinis. Quarto, an significet ibi relationem vel essentiam.

Igitur in primo articulo explicat definitionem personae assignatam a Boetio, quod est rationalis naturae individua substantia: dicitur enim substantia individua, quatenus significat singulare in genere substantiae. Dicitur autem rationalis naturae, quia non quodlibet individuum substantiale, sed quod est naturae intellectualis seu rationalis, persona vocatur.

In articulo secundo ad melius explicandum rationem personae, comparat illam cum tribus, quae in substantiis singularibus concurrunt. Invenitur enim in aliquo individuo substantia supra pro quidditate, et tunc est idem quod essentia: deinde invenitur substantia quae pertinet ad modum existendi, scilicet quatenus per se existit. Et tertio resultat hypostasis seu suppositum, quo nomine significatur res illa, seu individuum, prout subest, seu subterminatur realiter ut formis inhaerentibus; et sic dicitur res naturae, seu hypostasis, id est, sub aliis positum, quo nomine etiam substantia solet significari, ut sit idem quod sub aliis stans. Praedicatis autem superioribus subest, non realiter, sed logice, et secundum intentiones rationis; et sic dicitur suppositum, quasi suppositionem faciens. Nunc autem communiter pro eodem accipitur suppositum, hypostasis, res naturae, subsistens complete, etc. Persona autem est idem quod hypostasis vel subsistens completum in genere naturae intellectualis.

In articulo tertio ostendit Deo convenire significatum hujus nominis persona, quia convenit ei esse subsistens completum et perfectum in naturadivina, quae est natura intellectualis. Hoc enim, quod est subsistere in intellectuali natura, nullam imperfectionem importat, sed perfectionem maximam, id est, completam et terminatam. Esse autem individuum substantiam non convenit Deo ratione alicujus materiae, sed ratione incommunicabilitatis, ut dicit solutione ad quartum. Et licet conceptus formalis personae, ut relatio est ad aliud, perfectionem explicet, explicat tamen (233) perfectissimum in natura, scilicet esse terminatum in natura intellectuali et terminis, seu modus perfectionis in Deo est. Hic tamen abstrahit D. Thomas ab eo quod particulariter constituit Personam in Deo, et solum vult significatum hujus nominis persona Deo convenire, quia convenit perfectissimae naturae, quae est intellectualis.

In articulo quarto docet quod Persona in divinis significat relationem ut formam constituentem Personam, non quatenus relatio significatur exercendo oppositionem ad alterum, sed quatenus significatur relatio subsistens, et distinctionem faciens ab alio, persona quippe est individua substantia, et illud est individuum quod est in se indistinctum, et ab aliis distinctum in aliqua natura. Hoc autem facit relatio : nam est subsistens, si quidem relatio inhaeret, et est distinguens qua sola relatio in divinis distinguit a correlativo.

QUESTIO XIX.

DE PLURALITATE PERSONARUM.

SUMMA LITTERARUM.

Secundum quod tractandum est de Personis in communi, est de earum pluralitate, et numero. In quo quatuor explicat D. Thomas. Primum, an sint plures. Secundum, quod sint Personae. Tertium, quomodo significant in Deo termini numerales. Quartum, an pluribus Personis sit communis ipsa ratio personae.

In primo ergo articulo ostendit esse in Deo plures Personas, quia sunt plures relationes subsistentes : relationes enim distinguuntur realiter secundum processiones. Sunt ergo plura subsistentia realiter distincta, et hoc in natura intellectuali, ergo plures Personae.

In articulo secundo ostendit non esse plures Personas quam tres, scilicet Patrem, Verbum, et Spiritum sanctum, quia solum sunt tres proprietates, id est, relationes oppositae inter se, scilicet paternitas, et filiatio, quae reciproce opponuntur, spiratio activa et passiva, quae etiam opponuntur. Sed ex his duabus una, quae est spiratio activa, non opponitur paternitati, et filiationi, quia nec procedit ab illis, nec illae ab ipsa. Et sic si non opponitur, identificatur cum eis. Spiratio autem passiva opponitur illis duabus, tum quia procedit a spiratione quae identificatur cum eis, et sic opponitur illis ut spirantibus; tum quia si identificaretur spiratio passiva paternitati et filiationi, utraque diceretur spirari, et procedere per amorem. Et rursus cum identificarent sibi spirationem activam, procederent a se, quod est absurdissimum. Restat ergo quod tres relationes constituent tres relationes oppositas, et consequenter proprietates personales : spiratio autem activa non sit proprietas, quia est communis duabus.

In articulo tertio docet quid pluralitas, seu multitudo in divinis, quae per terminos numerales significatur, non importat nisi plures unitates, et sic significat res quae dicuntur unae cum indivisione circa unamquamque. Et sic solum est ibi multitudo transcendentalis, quae constat ex entibus distinctis, non numeris, qui est species quantitatis. (234)

In articulo quarto ostendit quod hoc nomen persona est commune

tribus Personis communitate rationis, seu praedicationis, id est, tanquam commune praedicabile, non tamen ut gemis aut species, sed tanquam individuum vagum ut aliquis homo, eo quod persona individuum substantiam importat, et sic est commune tanquam individuum in communi consideratum.

QUESTIO XXXI.

DE HIS QUAE AD UNITATEM, VEL PLURALITATEM PERTINENT IN DIVINIS.

SUMMA LITTERARUM.

Tertium quod consideratur circa personas in communi, est modus significandi et utendi nominibus, quae vel pluralitatem significant, vel exclusionem pluralitatis. In quo quatuor considerat. Primo, de hoc nomine Trinitatis. Secundo, de hoc nomine alius, an sit dicendum in divinis. Tertio, de hac exclusiva solus, tantum, et similia, an sit adhibenda termino essentiali, ut solus Deus est bonus, est creator, etc. Quarto, an e converso possit adjungi termino personali, ut, solus Pater est Deus.

In articulo primo docet, quod hoc nomen Trinitas dici potest de Deo, non tamen de singulis Personis, ut Pater, et Trinitas, quia significat pluralitatem determinatam Personarum in una essentia, scilicet pluralitatem in numero ternario, et haec vere dicitur de Deo, non de qualibet Persona.

In articulo secundo ostendit, quod recte dicitur Filius alius a Patre, et Pater alius a Filio, non aliud et aliud, quia ly alius significat distinctionem in persona, ly aliud in natura, seu substantia. Et similiter alia nomina excludentia distinctionem Personarum, ut esse unicum, esse solitarium, vel divisionem ponentia, in natura, ut nomen separationis, divisionis, differentia vitanda sunt.

In articulo tertio docet, quod hoc nomen solus, si sit idem quod solitarius, et excludat consortium personarum ejusdem naturae, non est apponendum Deo. Si non excludat consortium personarum, sed consortium aliorum, extra Deum, potest adjungi termino essentiali, ut cum dicitur: Solus Deus est aeternus, solus est immortalis.

In articulo quarto docet, quod haec dictio solus proprie non est adjungenda termino personali, ut si dicatur: Solus Pater est Deus, quia excludit alias Personas a consortio praedicati. Si autem ponatur adverbium ut: Pater solum est Deus, est vera, quia excludit aliud, non alium a divinitatis consortio.

QUESTIO XXXI.

DE DIVINARUM PERSONARUM
COGNITIONE.

SUMMA LITTERARUM.

Quartum quod in divinis Personis consideratur in communi, est de earum cognoscibilitate, in quo etiam includuntur notae, seu notiones, quibus Personae discernuntur, tum inter se, tum ab essentia. Et inquitur quatuor. Primo generaliter, an Trinitatis mysterium sit naturali ratione investigabile. Secundo, an dentur notiones seu notae aliquae, quibus singulae Personae discernantur. Tertio, quot sint istae notiones. Quarto, an liceat circa eas diversimode aut contrarie opinari.

Igitur in primo articulo docet, mysterium Trinitatis non posse ulla ratione naturali investigari, quia nullus effectus naturalis, et qui naturali ratione attingi potest, manifestare potest Deum, nisi ut causam talis effectus. Est autem Deus causa creaturarum ratione suae virtutis, et potentiae, et artis, quae omnia sunt Dei in quantum unus, non ut Trinus: Trinitas ergo ratione naturali investigabilis non est.

In articulo secundo docet esse ponendas notiones in divinis, id est, formas, seu notas quibus discernantur ea quae personalia sunt ab essentialibus, ut distinguamus in quo Personae divinae sint unum, et in quo sint plures. Et ut iterum in Persona, quae est una, ut Pater, discernatur id quod est proprium, scilicet paternitas, et id quod commune, scilicet spiratio activa. Et has notiones, proprietates, et notas tanquam quasdam formas, etiam in abstracto significamus.

In articulo tertio docet has notiones rerum personalium esse quinque, quia notiones sunt formae, seu notae, quibus Personae innotescent, et discernuntur. Innatescit autem Persona Patris dupliciter, et per negationem existendi ab alio; et sic est innascibilitas, et per principium originandi alium; et sic ut est principium Filii, est paternitas, ut principium Spiritus sancti est spiratio activa, quae etiam est communis Filio. Filius autem innatescit notione communis cum Patre, scilicet spiratione activa. Denique, Spiritus sanctus innatescit notione procedendi per modum amoris, quae est spiratio passiva.

In articulo quarto docet, quod circa notiones licitum est contrarie opinari, in his in quibus non sequitur aliquid contrarium fidei, et determinatis per Ecclesiam. Secus vero in his in quibus sequitur.

DISPUTATIO XIV.

DE PERSONIS DIVINIS, ET NOTIONIBUS IN COMMUNI.

Articulus I.

Explicatur quid sit persona, hypostasis, subsistentia, et substantia.

Non est animus de singulis istis disserere, et difficultates varias, quae circa subsistentiam seu personalitatem, et existentiam excitari solent hic explicare. Praestitum id a nobis est praecedenti tomo, disp. IV, et in physicis quaestione septima. Nunc solum haec breviter delibamus, quatenus conducunt ad explicandam rationem Personae divinae in quo consistat, et quid ad eam requiratur.

QUAE SINT PRAESUPPONENDA.

I. Est ergo notandum apud omnes pro certo, et comperto haberi, rationes personae, hypostasis, suppositi, subsistentiae, et primae substantiae, ad singulare in genere substantiae pertinere. Unde et definitio Boetii de persona per individuationem procedit, dum inquit, quod: "Persona est rationalis naturae individua substantia." Et definitio Richardi de S. Victore lib. I de Trinitate, cap. XVIII et XXIII, cuius mentionem fecit S. Thomas hic qu. XXXI, art. III ad IV, ubi definiuit Personam divinam, quod: "Est divinae naturae incommunicabilis existentia," ubi quod Boetius vocavit individuum, Richardus vocat incommunicabilem, quia non potest individuatim intelligi sine aliqua incommunicabilitate, si quidem universalitas communicabilitatem dicit; et sic ejus oppositum, quod est singulare, seu individuum aliquam incommunicabilitatem debet habere; et id quod perfecte, et complete individuum est, sicut suppositum, vel persona, complete incommunicabile est, ut jam explicamus.

II. Ex hoc ergo principio, et praesupposito apud omnes certo, quod suppositum vel subsistens pertinent ad rationem singularem, sed individui, ulterius nascitur differentia valde consideranda inter singulare accidentis, et substan-

tiae, quod individuum quidem accidentis habet singularizare, et determinare praedicata quidditativa superiora tanquam ultima determinatio, et infimus gradus in serie praedicatorum, quia individuationis est id, quod omnibus gradibus subjicitur in hac serie; sed tamen quia per se non potest existere, sed indiget alteri inhaerere, cuius adminiculo, et beneficio sustentatur, ideo non potest tale accidens etiam prout individuum, esse omnino incommunicabile, sed indiget alicui subjecto communicari, ut ibi sustentetur. At vero singulare substantiae non solum dicit rationem infimi gradus in serie, et linea praedicatorum, et graduum constituentium, sed etiam dicit rationem existentis per se, et in se sine indigentia adminiculi alterius in quo sustentetur. Unde non debet ulterius communicari alteri tanquam termino vel subjecto, sed sistere in se, et praeter hoc praebere accidentibus, et formis adjacentibus ultimam rationem subjecti cui inhaereant; et sic debet sub illis poni, et sub illis esse tanquam subjectum, et sustentativum eorum. Et quia haec duo officia, seu munera facit, scilicet in se sistere communicationem, quatenus non communicatur alteri, nec ulteriori subjecto applicatur, sed in se tanquam in ultimo sistit, et sub aliis formis ponitur tanquam (237) subjectum eorum, resultavit hoc nomen subsistentiae, quasi sub aliis existentia, ita quod singulare, seu individuum, quod in se sistit communicationem, et esse, ne ultra communicetur, et sub aliis ponitur, et subjicitur, ut alia sibi communicent, dicitur subsistens, et suppositum, et res naturae, et prima substantia, et hypostasis, etsi sit in natura rationali, dicitur persona. Omnia tamen ista idem significant, et eodem effectus faciunt, scilicet illos duos, quod est non communicari alicui subjecto, seu termino, et recipere in se aliarum formarum communicationem. Et ideo materia dicitur in

rebus compositis principium individuationis substantialis, quia est ultimum subiectum omnium formarum ultra quod alteri subiecto non communicantur. In rebus autem spiritualibus forma ut incommunicabilis, est principium individuationis.

III. Sic ergo distinguenda sunt nomina omni singulari convenientia sive sit accidens, sive substantia, sive pars, sive totum, a nominibus peculiaribus substantiae, quae non est pars, sed totum. Nomina communia sunt, singulare, particulare, individuum: haec enim etiam accidenti adaptantur, sicut haec albedo, haec quantitas, etc. et adaptantur etiam parti, ut haec manus, hic oculus, ista auris. Et humanitas Christi singularis, et individua est, sed non suppositum. Nomina vero specialia significantia individuum, quod in genere substantiae est totum et completum seu terminatum, non vero pars, et consequenter non est communicabile, sed incommunicabile, quia hoc ipso quod est terminatum, et clausum in se, incommunicabile est, significatur nominibus designantibus subiectum, fundamentum, et ultimum, seu terminatum in substantia, ut subsistens, suppositum, prima substantia, etc. quae supra numerata sunt. Et quod ista nomina significantia singulare, completum, et totale in genere substantiae importent incommunicabilitatem, tam obviu est apud auctores, ut mirandum sit posse aliquem de hoc dubitare, nisi qui ab eorum libris aspectum avertat. Ita affirmat S. Thomas in hac quaestione XXXIX, art. III ad IV, et ad id adducit definitionem Richardi de persona, ubi explicatur incommunicabilitas, licet in definitione Boetii non explicetur. Et Scotus in I, dist. XXXIII, qu. I, hanc definitionem Richardi multum commendat, et praefert eam definitioni Boetii, quia utitur nomine incommunicabilis potius quam individuae. Eademque definitione Richardi de incommunicabilitate usus est Joannes theologus contra Marcum Ephesium in Concilio Florentino, sessione XIX. Videatur Suarez lib. I de Trinitate, c. I; Vasquez super hanc quaestionem XXXIX, art. I, in commentario articuli Cajetani super eandem quaestionem art. I; Torres ibi; et communiter omnes interpretes S. Thomae super eundem locum explicant, et defendentes definitionem Boetii, quam mox ex-

plicabimus.

IV. Et ratio facta id probat, quia singulare substantiae significat aliquid completum et totum, atque adeo in se clausum, et non communicabile alteri. Unde in usu communi non vocamus partes personas, aut supposita, sicut oculum, aut manum non dicimus esse personam, quia partes communicabiles sunt, non persona, et idem est de anima separata, quia etsi sit subsistens, id est, per se existens, non tamen persona, et suppositum, quia communicabilis, et unibilis est ut forma, seu pars.

Respondetur ex D. Thoma in tertio ad Annibaldum, distinct. V, (238) quaestione unica, art. II, in fine, quod persona, seu individuum in substantia, excludit triplicem communicabilitatem. Primo; universalis ad inferiora, quia individuum (praesertim designatum, non loquendo de individuo vago) non potest esse universale, nec habere inferiora. Secundo, partis ad totum, quia est completa, et terminata substantia. Tertio, assumptibilis ad aliquid dignius, seu terminabilis ulteriori termino, quia etsi natura possit assumi, tamen persona assumi non potest. Hinc dicitur ad instantiam de Personis divinis, quae relinquunt naturam communicabilem; et tamen sunt Personae: dicimus enim quod relinquunt naturam communicabilem ut naturam, non ut personam: nam ipsa Persona Patris non est communicabilis; sufficit autem ad rationem personas, quod ipsa persona, seu natura ut personata, non sit communicabilis, licet ut natura communicabilis sit. Et hoc ideo fit in divinis, non in personis creatis, quia personalitate, divinae sunt relativae, non absolutae. De ratione autem relativi est quod habeat correlativum, licet distinctum a se in quantum oppositum sibi, non tamen distinctum a natura, quia non oppositum illi. Unde quia correlativum terminum habet intra eandem naturam, non potest quaelibet relatio esse terminus adaequatus naturae, sed inadaequatus, quia debet dare consortium alteri correlativo. Unde ratio personarum relativarum, non est reddere naturam incommunicabilem, quatenus natura est, sed ipsam personam relativam reddit incommunicabilem, et naturam, quatenus personata est, non absolute, quia inadaequatus terminus ejus est,

utpote relativus. Terminus autem seu personalitas creata, quia absoluta est, adaequata est. Unde reddit naturam absolute incommunicabilem; et sic quando assumpta est natura humana a Verbo, creata personalitas impedita est. Quare nomen suppositi, et personae, et alia quae primam substantiam designant incommunicabilitatem in ipsa re, seu substantia singulari important.

V. De nomine hypostasis, et substantiae, major apud antiquos controversia fuit, ut docet S. Thomas in hac quaestione, art. II ad II et art. III ad III. Videtur enim directe correspondere nomini hypostasis hoc nomen substantia, eo quod apud Graecos hoc nomen usae significat essentiam, seu quidditatem, aut naturam, et hypostasis dicitur quasi subsistens, seu subessentia; et idem significare videtur substantia, quia est quasi sub altis, et videtur explicare officium substandi. Ex alia vero parte opponitur accidenti, et significat id quod intimum, et substantiale est in aliquo, ad differentiam accidentium quae exterioritatem faciunt. Unde factum est quod plures hoc nomine hypostasis, seu substantiae olim deciperentur, quia plures attendentes ad rationem substandi, et non ad rationem usae, seu essentiae, simpliciter admittebant tres hypostases, vel tres substantias. Deinde vero in vi significationis usae, et substantialitatis cogebantur fateri tres essentias in Deo, et hoc erat haereticum. Postmodum usu catholicorum patrum, et doctorum tam in Conciliis, quam extra lis ista composita est, ut nomen hypostasis personalitativus, seu subsistentiis deputetur; nomen substantiae, usae, seu essentiae, quia visum est in nomine substantiae magis debere attendi ad contrapositionem cum accidentibus exterioribus, quam ad officium substandi seu sustentandi accidentia; in nomine vero hypostasis, ipsum subesse, seu substatere magis explicari.

DEFINITIO PERSONAE EXPLICATA, ET DEFENSA.

VI. Ex his explicari potest definitio personae supra tradita a Boetio, quod: "Persona est rationalis naturae individua substantia." Dicitur individua substantia, hoc est prima substantia,

ita quod ly substantia significat conceptum substantiae, ut de se communem ad primam, et secundam substantiam, et per ly individuum trahitur ad standum pro prima substantia, ut docet S. Thomas in hac quaestione XXX, art. I ad II, et qu. XXX, art. I ad I, dicit: "Substantiae in definitione personae non significant essentiam, sed suppositum." Et ita individua substantia significat substantiam singularem completam, et quae est totum et consequenter quae incommunicabiliter, seu totaliter subsistit. Dicitur autem rationalis naturae, quia non quodlibet suppositum est persona, sed in genere intellectuali. Et hoc ideo, quia ut S. Thomas advertit in hac quaestione XXX, art. III ad II, et in I, dist. XXXIII, qu. I, art. I, in fine corporis, idem adducit ex Boetio libro de duabus naturis, nomen personae primo impositum est a personando, quia in tragoediis, seu comediis recitatores, qui famulos viros representabant quandam sibi larvam imponebant; et sic representabant, seu personabant illorum dicta et gesta. Sic representantes dicebantur personae, seu alicujus dignioris viri personam gerere. Inde tractum est nomen ad significandum dignitatem aliquam eorum qui personae dicuntur. Et quia inter omnes substantias, quae intellectuales sunt digniores sunt, ad eorum dignitatem explicandam, personae dicti sunt.

VII. Ex duplici tamen parte haec definitio impugnata est a Scoto, a Richardo de S. Victore, a Laurentio Valla. Scotus et Richardus objiciunt contra illam particulam substantia. Objicit Scotus ubi supra, quia definitio illa convenit animae rationali separatae, et tamen non est persona: ergo non est bona. Major probatur, quia anima separata est substantia, ut de se liquet: est individua, quia est singularis: est rationalis naturae, quia est intellectiva. Objicit Richardus, quia illa definitio competit deitati, seu divinae naturae, et huic Deo: nam divinitas est substantia, et est individua, quia singularis, et est rationalis naturae, quia intellectiva, et tamen non est persona, sed tribus Personis communis: ergo. Objicit Valla lib. VI elegant. cap. XXXIV, quia una, et eadem res, seu substantia plures dicitur gerere personas, quia plures representat, aut vice, eorum fungitur.

Eadem voce utuntur Tertullianus contra Praxean, Hilarius lib. de Synodis, Hieronymus epist. LVII, Augustinus lib. IV de Trinitate, c. VIII et IX, Leo papa serm. II de pentecoste, Damasus in confessione fidei ad Paulinum, Concilium Toletanum II in confessione fidei, Lateranensis in c. Firmiter, et c. Damianus ubi supra.

XI. Concludimus ergo de fide esse dari in Deo Personas, nec sine ipsis stare mysterium Trinitatis, eisque recte adaptari definitionem Boetii, quia sunt supposita, seu primae substantiae in natura intellectuali divina. Solum advertendum est ne nimis scrupulo vocum haereamus, cum dicitur subsistentia, suppositum, hypostasis, quod totum sonat aliquid substantans, et subiectum, sustentans formas supervenientes, quae accidentales sunt, quod tamen in Deo non invenitur, quia accidentium capax non est, non ob hoc, significatum istorum neminus deesse Deo. Dicimus enim ex D. Thoma in hac questione XXXI, art. III ad III, et in I, distinct. XXXII, qu. I, art. II, ad ultimam, quod hypostasis, et suppositum non sunt in Deo quantum ad nomen sustentandi accidentia, a quo nomen illud impositum, et originatum est, sed quantum ad rem significatam, scilicet completum subsistens in natura rationali. Et ob id Richardus in sua definitione, loco individuae substantiae, posuit incommunicabilem existentiam ad designandum substantiam in Deo, non ut substantiam aliis, sed ut existentem in se, et per se incommunicabiliter, et complete. Distinguuntur autem ista nomina hypostasis, substantia, suppositum, res, naturae, etiam in creatis non ex parte rei significatae, nec tamen sunt synonyma, quia habent originem ex diversis principiis, et possunt in usum significationemque illorum venire, si aliquis velit sic applicare, et uti illis pro significatione talium formalitatum seu numerum, scilicet substansendi aut per se existendi; et sic non habent usum synonymum, licet eandem rem significant.

QUID SIT PERSONALITAS IN COMMUNI, QUID PERSONALITAS DIVINA, ET QUOMODO TRIBUS PERSONIS SIT COMMUNIS.

XII. Personalitas, cum sit id quod formaliter constituitur persona, nihil

aliud importat in natura rationali, quam subsistentia, et suppositivitas in quacunque substantia. Est enim terminus, seu complementum substantiae, quae redditur ultimo completa, et terminata, sicut quantitas terminatur superficie, linea, punctis. Et quidquid illud sit, constat terminum hunc, seu subsistentiam non pertinere ad praedicatum constitutum naturae, sed constitutae terminativum. Constat hoc manifeste: nam in Christo Dominus est integra humana natura in ratione naturae: nam est vere, et integrus homo, non esset autem si aliquid constitutum praedicatum illi deesset: variaretur enim essentia; et tamen suppositivitas seu substantiam creatam non habet. Ergo non pertinet subsistentia ad constitutionem naturae, sed ad terminationem naturae constitutae.

XIII. Quid autem sit hoc quod praeter naturam importat subsistentia, et suppositivitas, aut personalitas, an sit aliquid reale, an aliquid rationis, an media, vel quid tandem sit, diximus praecedenti tomo, disp. (242) IV, art. I, circa secundam difficultatem. Ex hoc enim dependet scire quod significet, et pro quo supponat ly individua substantia in definitione personae. Nam quidam nomine individuae intelligunt relationem rationis, scilicet subijcibilitatem ad praedicata superiora, quod tribuitur Durando in I, dist. XXXII, qu. I, num.

XXIV. Itaque sumit ly individua logice, non physice. Individuum autem logice sumptum contraponitur universali logice sumpto. Universale autem logicum dicit relationem ad inferiora per modum superioris, et praedicabilis. Individuum ergo logicum dicit relationem per modum inferioris, et subijcibilis; et sic in definitione personae individua substantia est substantia ut subijcibilis praedicatis superioribus.

XV. Alii dicunt non sumi ly individua logice pro secunda intentione, seu pro relatione rationis, sed pro prima intentione, seu pro eo quod habet in re individuum substantiale. Et dicunt quod in re non addit supra naturam aliquid positivum, sed aliquid negativum, scilicet incommunicabilitatem, seu negationem communicationis, non solum per modum universalis ad inferiora, sed per modum partis incomplete ad totum; debet tamen

connotare aliquid positivum supra quod fundetur ista negatio, sicut in divinis connotat relationem in qua fundatur ista negatio incommunicabilitatis. Et haec est opinio Scotti in I, dist. XIV, qu. I. Alii dicunt ly individua in definitione personae, atque adeo ipsam personalitatem seu supposititalitatem importare aliquid positivum superadditum ipsi naturae, illamque terminans, et complens, quae est communior sententia, et inter Thomistas fundatissima, ut citato loco ostendimus. Revera enim persona seu suppositum est aliquid positivum vere, et realiter inventum a parte rei. Non potest autem aliquid a parte rei repertum formaliter, et per se primo constitui ente rationis quod est negatio, aut intentione secunda, quae solum convenit rei in esse cognito, si quidem convenit esse personam a parte rei, et Christo convenit a parte rei non habere personam creatam, non solum in esse cognito. Unde S. Thomas hic quaest. XXX, art. IV, docet nomen personae, non esse nomen intentionis, sed rei. Et idem affirmat in I, dist. XXIII, et dist. XXV. Bene verum est quod in aliquo constituto reali invenitur aliquando aliqua negatio seu privatio, vel aliquid rationis includit tamquam connotatum, seu modum, supponendo tamen formam realiter, seu a parte rei constituentem. Et sic cum persona a parte rei constituitur, aliquid reale assignari debet pro formali constituyente, licet fundet illam negationem communicabilitatis, et illam secundam intentionem subijcibilitati. Non potest autem illud formale constituens suppositum, seu personam esse natura sub conceptu naturae, cum sit tota, et integra natura, quoad praedicataconstitutiva in humanitate Christi, et non sit persona creata: ergo aliquid positivum et reale est id quod persona addit super naturam.

XV. An vero illa positiva realitas sit modus, seu aliquid solum modaliter distinctum a natura, an aliquid distinctum tamquam res a re, in citato loco disp. IV, ostendimus ex mente D. Thomae et Cajetani et aliorum Thomistarum, et ex ratione, esse modum substantialem superadditum naturae, reductiveque pertinentem ad praedicamentum substantiae, tamquam modus terminans, et complementum naturae, sicut punctus est reductive in

praedicamento quantitatis ut terminus lineae, et modus intensivus, et remissionis reductive (243) in praedicamento qualitatis pro formis intentionis capacibus. Unde dicit S. Thomas in hac quaestione XXX, art. I ad III, quod: "Individuum ponitur in definitione personae ad designandum modum subsistendi, qui competit substantiis particularibus." Competit autem substantiis particularibus individuari per se, non sicut accidentia quae individuantur per aliud, in quo sunt, scilicet persubjectum, ut dixerat in corpore articuli. Et partes individuantur, non per subiectum in quo sunt, sed per totum quod componunt.

Et si inquiratur, quem effectum faciat modus iste, seu realitas quae addit personalitatis seu supposititalitatis naturam, respondeo duos effectus formales praestare, quorum unus aliquando separatur ab alio, si totaliter, et adaequate non sit completum individuum: est enim modus existendi per se, et est modus existendi incommunicabiliter alteri supposito quatenus habet statum totius ut distinguitur a parte, quae communicabiliter se habet ad totum. Et animationalis separata, licet per se existat, non tamen ut totum incommunicabile; et sic non est persona; id autem quod est persona, et suppositum incommunicabiliter se habet, et tamquam quoddam totum in se clausum, et completum. Et vocatur subsistentia, quatenus per se existit, hypostasis vero, seu suppositum, quatenus aliis accidentibus, aut praedicatis supponitur, et sustentat ea, ut docet S. Thomas in hac quaestione XXX, art. II, in corpore. Et similiter declarat istos duos effectus modi subsistentiae, seu supposititalitatis completae in aliis locis. Dicit enim in quaestione IX de potentia, art. II: "Persona significat naturam cum quodam modo existendi, qui modus est esse per se existens." Idemque habet in I, dist. XXIII, qu. I, art. I ad II. At vero in hac quaestione XXX, art. IV ad II, dicitur quod: "Licet persona sit incommunicabilis, tamen ipse modus existendi incommunicabiliter potest esse communis multis." Quare subsistentia, seu supposititalitas, adaequate sumpta hos duos effectus importat, scilicet facere, per se existere, et ultimo completum, et incommunicabile redere subiectum: quia iste secundus effectus necessario petit et supponit pri-

num : nec enim potest incommunicabile esse, quod per se non existit, sed in alio : licet aliquando inveniatnr aliquid inadæquate habere istum modum subsistentiæ, solum quoad primum effectum existendi per se, non quoad secundum existendi incommunicabiliter, ut anima separata per se existit, et non est suppositum seu persona, quia communicabilis est. Ex eo autem quod existit per se, sequitur quod possit sustentare accidentia in esse, et substare illis continendo in esse, etiam in incommunicabile suppositum non sit, sicut anima sustentat sua accidentia, quia per se existit, licet non suppositum.

XVI. His autem explicatis circa rationem personæ seu supposititalitatis, et subsistentiæ in communi, restat videre, quid in Deo personalitas, seu ratio personæ formaliter, et directe importet relationem ad essentiam, loquendo de subsistentia, seu modo personalitatis non solum inadæquate, et quoad effectum existendi per se, sed adæquate, et quoad effectum etiam incommunicabilitatis. Nam utrum inveniatnr in hoc Deo, seu in deitate secundum se antecederet ad Personas relativas subsistentia absoluta quoad effectum existendi per se, sequenti articulo disquiretur.

XVII. In hoc ergo puncto manifestissima est sententia D. Thomæ in hac quaestione XXIX, art. IV, ubi concludit (244) s. doctor quod : "Persona divina significat relationem ut subsistentem," et hoc est significare relationem per modum subsistentiæ, quæ est hypostasis subsistens in natura divina, licet subsistens in natura divina non sit aliud, quam natura divina, et secundum hoc verum est, quod hoc nomen persona significat relationem in recto, et essentiam in obliquo, non tamen relationem in quantum est relatio, sed in quantum significatur per modum hypostasis. Hoc est non in quantum exercetur relatio circa terminum, sed ut tenet se ex parte recipientis, seu subjecti, vel ipsa potius relatio subjecto non indiget, quia subsistens est.

Ratio est quia sola relatio indivinis incommunicabilitatem fundare potest ad suum correlativum, eo quod cum ipso oppositionem habet, reliqua præter re-

lativas oppositiones, unum sunt in Deo. Similiter est terminus substantialis, ipsæque naturæ divinæ substantialiter reddit terminatam, quia relatio illa accidens non est, nec etiam est natura, aut prædicatum constitutivum, et essentialis naturæ, cum tota natura secundum conceptum naturæ, communicetur Filio non communicata relatione Patris : ergo est terminus, seu modus naturæ substantialiter, quia præter accidens, et prædicata naturæ seu quidditatem naturæ, aliud non restat. Et hoc ipsum ex suis visceribus exigit relatio quando non est accidentiale aliquid, sed substantiale, quia talis substantialitas non importat substantiam pro essentia, quia substantia pro essentia communicatur Personis, et est una in tribus; non autem relatio, sed importat substantiam pro existentia per se, si quidem non est accidens, et convenit illi terminatio; quia incommunicabilitas ad ulteriorem terminum, et cum sit incommunicabilitas substantialis, est terminatio substantialis : sistit enim in substantia, quidquid substantialiter incommunicabilitatem ponit. Ergo habet relatio subsistentis quidquid requiritur, ut sit terminus substantialis incommunicabiliter respectu ejus cui opponitur.

XVIII. Ex quo colligitur tres relationes personales, seu proprietates, scilicet paternitatem, filiationem, et spirationem passivam, quæ incommunicabiles, et oppositæ sunt esse tres subsistentiæ, et tres personalitates. Sunt enim constitutivæ trium Personarum distinctarum in esse personali : sunt ergo tres personalitates : nam personalitas est forma constitutiva personæ in esse, et ratione personali : sunt ergo in Deo tres personalitates, sicut sunt tres Personæ. Personalitas autem, seu supposititalitas est subsistentia in natura rationali : ergo si sunt tres personalitates, sunt tres subsistentiæ. Nec nomen subsistentiæ est nomen absolutæ perfectionis, sed terminationis naturæ, quæ terminatio in Deo relativa est. Licet enim subsistentia videatur involvere existentiam, quia subsistentia dicitur existentia per se, et subsistens per se existens, tamen non est subsistentia ipsa existentia directe, sed modus ejus, id est, perseditas existentiae : per se autem dicitur modum quo habetur illa existentia, scilicet non

in alio, nec dependentem ab alio, ut a subjecto sustentantem, sed sustentatam in seipso, seu terminatam in se, et incommunicabilem, si completa, et totalis sit. Quare substantia modum dicit terminationis, atque adeo magis ad incommunicabilitatem pertinet, quia ubi est incommunicabilitas, est terminatio, et perseitas : cum ergo relationes faciant incommunicabilitatem substantialem, quia oppositionem substantialem dicunt, (245) consequenter substantias multiplicant, quantum ad modos perseitatis, et terminationis, licet neque existentiam, neque substantiam multiplicent, quae sunt modificata per modum, et perseitatem subsistendi. Et patres communiter substantias plurali nomine significant, praesertim post sedatam antiquam litem de differentia hypostasis, et usiae, et tandem hypostasis pro substantia, seu supposito, usia pro essentia, sicut et substantia pro essentia communiter acceptata est. Unde in epistola Agathonis papae in sexta Synodo, actione IV, dicitur : "Esse in Deo trium substantiarum, seu Personarum unam substantiam," vel, ut antiqua editio habet : "Unam subsistentiam," et in epistola Sophronii, quae in eadem Synodo, actione VI, recitatur, et acceptata fuit saepius plures substantiae Deo adscribuntur. Et Martinus I, in Concilio Lateranensi, consultatione V, canone I, explicavit : "Deum esse unum in tribus subsistentiis." Quare recte Justinianus imperator in edicto fidei ad Joannem II, dixit : "Omnes sancti patres consonanter nos docent, aliud esse naturam seu substantiam, et formam, aliud subsistentiam sive Personam." Subsistentia ergo personaliter, et complete sumpta multiplicatur in Deo, licet aliqui id negaverint, sed male. An vero praeter personales, et completas substantias relativas, detur aliqua absoluta in Deo communicabilis tribus Personis, sequenti articulo dicetur.

. XIX. Sed objicies primo : Quia relatio non potest constituere in Deo omnes Personas praesertim primam Personam Patris, quia debet persona praesupponi generationi, seu origini, cum ab illa prodet generatio, ut a principio gerente. Relatio autem paternitatis supponit originem, et generationem, quia super illam fundatur : ergo ante relationem est Persona, sicut ante originem.

Secundo, quia persona debet constitui formaliter per incommunicabilitatem, vel per relationem ut exercitiam ad terminum, non ut subsistentiam : ergo male constituitur per aliquid positivum, vel per relationem ut subsistentem. Antecedens probatur, tum quia persona in tantum constituitur relatione, in quantum est opposita, est autem opposita prout exercens respectum ad alterum, non prout in se subsistens, aut ut hypostasis : ergo ut relatio exercita constituit personam : vel si non constituit, ut exercens respectum ad alterum, non prout in se subsistens : ergo ratione ipsius in constituit, non ratione ipsius ad, quia substantia convenit relationi divinae, prout correspondet inherenciae in relatione creata, inherencia autem pertinet ad ipsum in, in relatione creata : ergo, et substantia in divina. In autem magis pertinet ad esse, et ad absolutum conceptum essentialitatis, quam ad relativum. Tum quia illud formaliter constituit personam, quod formaliter constituit individuum, cum in definitione personae ponatur individua substantia. Formale autem constitutivum individui est incommunicabilitas, vel relatio subiectibilitatis : videmus enim quod per incommunicabilitatem primo, et per se differt prima substantia a secunda, seu ab universali. Videmus etiam, quod in diversis naturis per diversas principia fit individuatio, sicut in substantia corporea per materiam signatam, et divisam quantitate, in Angelis per irreceptibilitatem formae, in Deo per relationes : formale vero in omnibus factis est esse incommunicabilem inferioribus, quia non habent illa, et subiectibilem superioribus, quia praedicantur de illa. Ergo id formaliter erit persona.

Tertio : Persona potest accipi ut (246) communis ad tres Personas communitate praedicationis, ut S. Thomas docet quaest. XXX, art. IV. Si autem esset aliquid reale, vel illud esset primo diversum in quolibet individuo : et sic non daretur unus conceptus communis essentialiter praedicabilis de tribus Personis : vel non esset primo diversum in quolibet individuo, sed in aliquo convenienter, et illud cum sit reale, erit praedicatum essentialitatis personae, et consequenter se habebit ut genus vel species respectu personae, quod repugnat, quia sic persona haberet aliud genus aut speciem quam natura, et haberet suam constitutivam, et se-

riem praedicatorum seorsum, quod est duo praedicamenta ponere in individuis substantialibus, alterum naturae, alterum personae.

XX. Ad primum respondebitur infra disp. XVI, agendo de constitutivis Personae Patris. Et summa solutionis est quod relatio non indiget fundamento ad existendum, sed ad respiciendum: in se enim subsistens est sine alio fundamento. Ad respiciendum autem subsequitur generationem, ad subsistendum vero praecedit. De quo ibi latius dicemus.

Ad secundum dicitur quod, ut docet S. Thomas qu. XXX, art. IV, persona in communi non solum dicit, aut de formali incommunicabilitatem pro negatione, aut intentionem rationis, quae est relatio subijcibilitatis, quia hoc nomen persona neque est nomen negationis, neque intentionis, sed nomen rei. Nihil autem absurdius quam dicere personas esse nihil, et ens rationis, aut non ens, cum oculis et sensibus aperte videamus aliquid esse personam non tamen carentiam aliquam, sicut caecitatem, sed ut aliquid integrum, et plenum. Et praeterea ista negatio debet esse fundata in aliquo positivo, alias esset purum nihil, et non fundatur immediate in natura, si quidem potius naturae communicabilis est de se, et sine illa invenitur natura in Christo; fundatur ergo in aliquo superaddito naturae positivo, illud ergo, et non pura negatio erit formale constitutivum personae, licet negatio incommunicabilitatis comitetur. Negamus ergo antecedens argumenti.

Ad primum probationem dicitur, quod relatio constituit personam prout opposita, distinguo; prout opposita specificative, et secundum se, concedo; prout opposita reduplicative, et exercitio, nego. Itaque forma de se dicens oppositionem, et sumpta ut tangit subjectum constituit personam, quia sic subsistit, non autem ratione exercitii oppositionis, ut tangit terminum. Ipsa quippe oppositio, quae erga terminum exercetur, ipsamet in subjecto subsistit, et ut tenet se ex parte subjecti etiam opposita, et distincta est a suo correlativo, sed non consideratur ibi ejus exercitium in oppositione ad terminum, sed in affectione, seu adhaesione ad subjectum. Restinguit de persona in communi quando manet autem distinctio in illa forma re-

lativa hoc ipso quod in se habet oppositionem, sive consideretur ut efficiens subjectum, vel subsistens, sive ut exercens illam erga terminum. Et ad instantiam quod subsistere convenit ratione in, distinguo; subsistere ut dicit conceptum incommunicabilem, nego, et sic pertinet ad personam, et relationem; subsistere, ut dicit per se existere praecise, transeat; et sic etiam convenit subsistentiae absolutae. Correspondet autem inheretiae accidentis, non solum ratione existentis, quia inheretia est in alio, sed etiam ratione incommunicabilitatis, quia inheretia est incommunicabilis.

Ad secundam probationem constat ex (247) ex dictis personam et individuum non dicere solam subijcibilitatem rationis ad superiora, aut negationem incommunicabilitatis, sed etiam fundamentum ejus positivum. Nec prima substantia differt a secunda sola negatione communicabilitatis, sed etiam positiva differentia individuationis a qua abstrahit, et subsistentiae qua terminatur; imo potius prima subsistentia non solum opponitur universali, seu secundae subsistentiae, sed etiam parti, quia completa subsistentia, est; unde ejus constitutio per solam negationem aut contrapositionem ad universale non fit. Ad secundam vero probationem dicitur, quod formale individui, non est sola subijcibilitas aut negatio, sed etiam positiva illa differentia, qua singulare contrahit speciem, et redditur singulare verum et reale, et illa terminatio qua redditur subsistens adaequata, et totaliter, unde nascitur incommunicabilitas, quod est subsistere suppositaliter seu personaliter.

Ad tertium respondetur valde inter se pugnare in hac parte Vasquez et Suarez; ille enim contendit personam, seu subsistentiam non esse conceptum commune ad Personas divinas qui ab ipsis abstrahat, et de eis quidditative praedicetur. Ita docet hic disp. CXXX, cap. II, et disp. CLVIII, cap. VII; Suarez vero lib. I de Trinitate, c. III, sentit dari conceptum commune personae ad Personas divinas, illumque esse univocum, non tamen universale generis, aut speciei, sed quasi transcendens, quem sequitur Ruiz disput. XXXV, sect. I, num. VIII; Valentia, et alii. Alarcon tract. V, disput. IV, cap. II distinguunt de persona in communi quando praedicatur de personis particularibus.

sub hoc nomine persona, ut dicendo : Haec persona est persona, vel sub aliis nominibus, ut : Filius est Persona, Pater est Persona, etc.

Et primam dicit esse praedicationem essentialiam, nec id negari a Vasquez, quae esse mentem S. Thomae in hac quaestione XXX, art. IV, et eorum qui docent personam esse communem per modum universalis quidditative de tribus Personis. Addit tamen hanc praedicationem nec esse proprie univocam, nec analogam, sed quasi analogam, sentiens in hoc cum Ruis ubi supra sectione tertia.

Secundam vero praedicationem dicit etiam esse essentialiam, et non denominativam, seu accidentalem, in quo contra Vasquez se sentire dicit, non tamen esse univocam praedicationem, sed quasi analogam.

XXI. Nos resolutionem hujus habemus apud D. Thomam in hac quaestione XXX, art. IV, ubi inquit, quod persona est nomen commune communitate rationis, non sicut genus, aut species, sed sicut individuum vagum ut aliquis homo. Advertit tamen Cajetanus in commentario illius articuli et bene quod cum dicitur : Pater est Persona, licet ly persona comparative ad naturam Patris, et ad Deum se habeat ut modus, et ut individuum vagum, tamen respectu illius subjecti, scilicet respectu Patris, essentialis praedicatio est, tum ratione communi, quia modus subsistendi essentialis est singularibus substantiae; tum ratione speciali, quia Persona divina significat relationem, et haec praedicatur essentialiter de paternitate. Sed haec secunda ratio non multum urget, quia relatio praedicat ipsum genus relativum, quod de relationibus paternitatis, et filiationis praedicatur, quasi de specie diversis, magisque praedicat naturam, seu formalem quidditatem relationis, quam modum singularitatis vel Personae.

XXII. Quapropter rejicienda est futilis illa distinctio de praedicatione personae, ut sic de tribus Personis sub nomine personarum, vel sub nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Quid enim magis interest nomine Patris nominare subjectum illius propositionis quam nomine primae Personae, vel in his Personae ? Sicut idem est dicere Petrum, vel

vel hunc hominem designato Petro : Petrus enim, et hic homo aequipollent, et pro eodem supponunt; et quicquid essentialiter praedicatur de hoc homine, essentialiter dicitur de hac persona sub eodem nomine personae, ut dicendo : Haec persona est persona, prima Persona est persona, etiam essentialis praedicatio erit: Pater est Persona, Filius est Persona, quia Pater essentialiter pro eodem supponit atque prima Persona, vel haec Persona. Et hoc solum est variare nomina dicendo Patrem vel primam Personam : quoad rem enim idem sunt.

XXIII. De praedicatione vero ipsa, an sit univoca vel analogica, universalis vel particulatis, essentialis vel accidentalis, dicimus directe, et proprie nullam horum esse, sed reductive pertinere ad speciem, seu ad universale univocum, aliquid tamen participare de transcendentali, et modo analogo, et simpliciter essentialiam esse. Hoc totum includitur in illa resolutione D. Thomae, quod non praedicatur tamquam genus, vel species, sed ut individuum vagum. Et pro ejus explicatione adverte quod persona, seu subsistentia non est per se in praedicamento, sed reductive, ut complementum, et terminus ejus; sicque praedicatio ejus est reductive universalis de illo praedicamento. Similiter singulare, seu individuum pertinet ad seriem praedicamenti per se, ut subijcibile, non ut praedicabile, nisi tantum de uno. Si ergo ipsa ratio singularitatis accipiat in communi, extrahitur a recta serie, et linea sui praedicamenti, seu a loco quem in illo sortitur; et sic non mirum quod non praedicetur ut genus, vel species, sicut commune, et universale directe, sed reductive. Ex hoc ergo probatur hanc praedicationem, qua individuum, vel persona praedicatur de hac vel illa persona, non esse directe, et per se praedicationem generis, vel speciei, aut univocam, vel universalem, sed solum reductive, quia iste modus individuationis, et personalitatis non pertinet directe ad praedicamentum, nec illud per se constituit : ergo non potest nisi reductive importare rationem communem, et universalem, sed solum reductive; sicut etiam differentiae possunt concipi in communi, ut rationale in communi ad hoc et illud rationale, et sensitivum ad

hoc vel illud sensitivum, nec tamen habent rationem generis, aut speciei, quae per alias differentias contrahatur; sic enim esset abire in infinitum, cum illae differentiae contrahentes rursus contraherentur per alias, et illae alias per alias, et sic in infinitum; sed quaelibet differentia est conceptus simplex, qui non resolvitur in gema et differentiam. Individuatio autem differentiae quaedam est; et personalitas, seu subsistentia est terminatio huius individuationis, et ad lineam individuationis pertinet. Non ergo erit per se universale aut univocum tamquam gema vel species abstrahens a differentis et contrahibilis per illas: hoc enim eodem modo repugnat in individuatione, sicut in aliis differentis, quia et ipsa individuat differentia quaedam individualis est.

XXIV. Quomodo ergo concipitur conceptu communi, et quid est reductive esse universale, esse gema, aut speciem?

Respondet esse commune ad modum transcendens, sed non perfecte analogum, neque perfecte universale univocum: dupliciter enim aliquid concipitur conceptu communi. Uno modo per totalem separationem ab inferioribus, et ab eorum differentis, sicut genera, et species praescindunt a differentis, quibus contrahuntur ad sua inferiora. Alio modo concipitur aliquid conceptu communi, non per totalem separationem, et praecisionem ab inferioribus, sed includendo, et retinendo illa actu, non tamen exprimendo, et explicando omnia, quae ibi in illo objecto sunt, quia talis conceptus non omnia potest complecti, aut non vult, sed considerat rem aliquam sub aliqua confusione, et non sub omni moda expressione. Quo praescindendi modo uti sumus explicando attributorum distinctionem in Dec praecedenti tomo, disput. IV, articulo VI, et explicando conceptum commune entis in logica quaestione XIII. Et sumitur iste modus praescindendi penes confusum, et explicitum, non penes diversarum rerum, seu objectorum separationem, tum ex his quae accidunt in sensu, tum in intellectu. In sensu quidem: nam videmus aliquando aliquid a longe, sub quadam confusione, et non discernendo omnia distincte: cum vero accedit prope, distinguimus, et discernimus eandem rem; et quando in confuso cognosce-

bamus, res illa non in abstracto, et in potentia continebat id quod postea cum expressione cognoscitur, sed totum illud in actu ibi habebatur, sed non omni modo et distincte exprimebatur attingendo et completando sigillatim omnia quae ibi sunt. Similiter transcendentia non possunt praescindere ab inferioribus remanendo in potentia ad inferiora, si quidem etiam includuntur in illis, et ita nunquam possunt perfecte ab illis segregari, sed solum dicitur praeciso, quia est confusa cognitio omnium in illa ratione communissima entis, quae postea explicatur et exprimitur in inferioribus, singula cognoscendo. Et attributa divina cum sint actus puri, unum non est in potentia ad aliud, sed actu est unumquodque, quia tamen conceptus noster non valet totum quod est in illo objecto penetrare, separat unum attributum ab alio, id est, exprimit unius formalitatem tantum, relinquendo alteram ibi actu inclusam, sed in confuso attactam, et sic ab actuali explicatione praecisam, non ab actuali inclusione.

XXV. Igitur singulare, seu individuum, seu differentia individualis, et similiter persona, seu subsistentia, quae est incommunicabilis terminatio individui non concipitur in communi per conceptum totaliter praecisum ab inferioribus, et qui maneat in potentia, ut per additionem differentiae inferioris contrahatur, sed solum per conceptum ipsiusmet singularis, seu singularitatis in confuso, qui tamen determinatur per expressionem ipsius singularis ut designati et determinati, sicut dicit D. Thomas in hac quaestione XXX, articulo IV, quod: "Individuum in communi seu individuum vagum dicitur modum singularitatis, scilicet quod sit subsistens distinctum ab aliis, sed in nomine singularis designati significatur determinatum distinguens, ut in nomine Socratis haec caro, et hoc os." Conceptus ergo singularis in communi, et in particulari est penes confusum, et determinatum, scilicet representare rationem singularis subsistentis, sed nondum explicitè designare, ita quod in conceptu singularis in communi includitur actu hoc et illud singulare, sed nondum explicatur (250) designate, sicut quod videtur a longe videtur in confuso, sed nondum explicitè de-

terminatur, licet acta includat illud. Et hoc ob duplicem rationem, tum quia individuatō seu singularitas habet se ut differentia ultima : conceptus autem differentiae non contrahitur per aliam differentiam, nec est resolvable in duos conceptus, alterum genericum, alterum differentiale, ne sit processus in infinitum, ut diximus. Non potest ergo singularitas abstrahere ab hac et illa singularitate, quasi conceptus contrahibilis per additionem differentiarum, sed ut conceptus magis confusus, vel magis expressus ejusdem simplicis differentiae. Tum quia quando concipitur singularitas in communi, non restant alia principia individuationis ad designandum et contrahendum illud singulare, et ad singularizandum amplius : ergo jam in illo conceptu singularitatis includebatur actus hoc singulare, quia principia individuationis ejus ibi includebantur, sed nondum designatio exprimebatur.

Quare conceptus ille communis se habet ut transcendens, seu per modum conceptus differentiae, qui non est resolvable in duos conceptus, alterum genericum, alterum differentialem, sed eodem conceptu concipitur in communi penes conceptum confusum, et in particulari penes magis determinatum et explicitum.

XXVI. Quod si quaeretur, an sit analogum, respondeo non esse, quia analogum requirit inaequalitatem in participantibus illud, ita ut in uno sit simpliciter, in alio secundum quid; in uno per attributionem et denominationem, in alio essentialiter. Singulare autem seu singularitas in communi, non respicit inferiora, scilicet hoc et illud singulare designatum ut inaequalia, quia omnia singularia aequalia sunt, non solum in natura sed etiam in singularitate, non unum secundum quid, et aliud simpliciter. Habet tamen modum analogi, quantum ad hoc

quod est includi in inferioribus et per modum transcendentis se habere ad omnes modos inferiores; sed quia illa inferiora non sunt inaequalia, non pervenit ad rationem analogi simpliciter. Quod autem diximus de singularitate, eodem modo dicimus de persona, quae est terminatio singularitatis. Et a fortiori dicimus de Personis divinis, quia Personae divinae sunt omnino aequales, et ita licet Persona divina in communi includatur intime in ipsa determinatione et differentia inferiori, quia tamen inaequalitatem non habent, nec ipsa ratio communis inaequalitatem facit, analogum non est.

Nec obstat quod illae Personae determinatae, seu singularia sint primo diversa, quia sunt primo diversa ut omnino aequalia in esse, et solum in oppositione correlativa primo diversa, et ita ratio communis inaequalitatem non causat, quod est non esse analogum, sicut ens respectu Petri et Pauli, seu duorum individuum ejusdem speciei non est analogum in esse, quia inferiora in esse sunt omnino aequalia; et ideo iste conceptus communis singularitatis habet aliquid de analogo in quantum se habet tamquam transcendens, et aliquid de unico, ut dicit aequalitatem inferiorum, et ita reductive est universale univocum, non simpliciter.

Quod vero sit conceptus essentialis persona in communi, et individuum in communi respectu hujus et illius, ex dictis manet probatum, quia est praedicatum quidditativum persona in communi, respectu hujus et illius personae, si quidem est formale constitutivum ejus, et praedicatum intrinsece et necessario (251) connexum : nec enim potest definiti aut concipi constituta haec persona, et hoc singulare, nisi includendo personam in communi.

1. **Identify the main topic of the text.**
 2. **Summarize the main points of the text.**
 3. **Identify the author's purpose in writing the text.**
 4. **Identify the author's tone in writing the text.**
 5. **Identify the author's main argument.**
 6. **Identify the author's supporting evidence.**
 7. **Identify the author's conclusion.**
 8. **Identify the author's main point.**
 9. **Identify the author's main message.**
 10. **Identify the author's main goal.**

[illegible]

1. **Identify the main idea of the passage.**

1. **Identify the main idea of the passage.**
 2. **Identify the supporting details.**
 3. **Identify the author's purpose.**
 4. **Identify the author's tone.**
 5. **Identify the author's point of view.**
 6. **Identify the author's bias.**
 7. **Identify the author's audience.**
 8. **Identify the author's style.**
 9. **Identify the author's language.**
 10. **Identify the author's structure.**

[illegible][illegible][illegible][illegible]

Fertilis est solum natura. **Servitus**

[illegible]

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

The following information is provided for the purpose of assisting the public in understanding the information provided in this report. The information is provided for informational purposes only and is not intended to be used for any other purpose. The information is provided for informational purposes only and is not intended to be used for any other purpose. The information is provided for informational purposes only and is not intended to be used for any other purpose.

dum seipsam ut ita dicam, individuetur quantum ad hoc quod est per se subsistere, tamen ipsa una existente secundum numerum, sunt plura supposita in divinis subsistentia secundum numerum." Ita D. Thomas. Qui locus manifestissimus est.

VII. Occurrit autem Vasquez omnibus istis locis, unico verbo dicens disputatione citata, capite primo, quod congerunt aliqui innumera loca S. Thomae pro hac sententia, quae consulto praetermittit, quia ille ubique loquitur de actu existendi, quem appellat existentiam seu esse. Adde quod si haec loca D. Thomae probant desubsistentiam ut distinguitur ab existentia, aut probant in Deo esse Personam absolutam, aut nihil probant. Patet hoc, nam quando D. Thomas locutus est de substantia propria, et rigrose dixit, quod si in Deo datur subsistentia abstracta personalitativus, illa erit : Persona ergo quando negat unam esse Personam absolutam in Deo, et ponit divinam essentiam subsistere, loquitur non de substantia rigrose, sed pro existentia. Minor probatur expresso testimonio D. Thomae in III part: QUÆST. III, art. III, ad 1, ubi inquit: "Quidquid eorum quae attribuntur Deo in abstracto secundum se consideretur, aliis circumscriptis, erit aliquid subsistens, et per consequens Persona cum sit in natura intellectiva. Sicut igitur nunc positis in Deo proprietatibus personalibus dicimus tres Personas; ita exclusis per intellectum proprietatibus personalibus, remanebit in consideratione nostra divina natura ut (253) subsistens, et ut Persona." Qui locus satis manifestus est, et urgentior cæteris, quia ex summa theologiae, unde postremam D. Thomas determinationem accipimus.

VIII. Ad Vasquez respondetur responsionem illam ita generale nimis accuratam esse pro tot locis D. Thomae in quibus ita expresse loquitur de natura divina subsistente independentem a relationibus, ut mirum sit velle Vasquez nobis obtrudere existentiam pro subsistentia in tam clavis, et expressis verbis D. Thomae. Nam expresse dicit quod divina essentia est summe esse subsistens, vel habet esse subsistens. Ubi si ly

subsistens est idem quod existens, sensus erit quod Deus est summe esse existens, vel existentia existens, quod certe est inutilis repetitio. Praeterea docet quod relationes sunt tres res subsistentes, et essentia est una res subsistens, quod principium subsistendi ipsis relationibus est essentia, ipsae vero relationes sunt principia distinguenda supposita. Quod non potest accommodari existentiae, cum loquatur de eo quod proprium est relationis, ut relatio est, et ut constituit suppositum, existentia autem non constituit in relatione suppositum, nec specialiter pertinet ad relationes, et Personas, sed ad attributa, et ad operationes, et ad omnia quae in Deo sunt, nec ad existentiam pertinet constituere relationes subsistentes, sed existentes, seu extra nihil: quomodo ergo de existentia loquitur, quando dicit quod ex essentia redduntur subsistentes relationes? Quomodo etiam dicit, quod licet essentia sit subsistens, non tamen est una Persona, sicut tres relationes, si essentiam subsistentem acciperet pro existentia? Ex eo enim praecise quod existens sit, nulla involvit dubitatio quod Persona esse possit, magis quam de quocunque attributo, quod etiam existens est. Sensus ergo est quod D. Thomas loquitur de subsistentia, ut distinguitur contra existentiam: de hac enim dubitatio esse poterat, an sit Persona si est subsistens, quod de existentia non poterat dubitare. Ad denique intolerabile inconveniens est dicere, quod D. Thomas qui tam formaliter, et ad normam scholasticae regulae loquitur, ita abusive, et improprie loquatur, ut subsistentiam sumat pro existentia, praesertim cum S. Thomas declarare velit non solum quod essentia sit existens, sed modum proprium talis existentiae, nempe quod sit per se, quod est subsistentia propria.

IX. Ad id quod additur ex loco tertiae partis dicimus S. Thomam ibi loqui de consideratione naturae divinae circumscriptis personalitatibus negativae, quia loquitur de ea praecisione, qua remaneret divina essentia, sicut Judaei illam intelligunt, et qui non habent fidem Trinitatis, ut dicit ibi solutio ad secundum, et idem affirmat in III, dist. V, qu. II, art. III, ubi eandem prorsus difficultatem tractat. Non autem loqui-

FUNDAMENTUM EX RATIONE.

tur de essentia divina considerata solum praecursive, et secundum id quod habet ex se, cum in aliis innumeris locis affirmat naturam sic consideratam esse subsistentem. Imo si perspicaciter consideretur D. Thomae mens in illo loco tertiae partis, potius ex illo confirmatur sententia dicta, quod in Deo secundum se datur subsistentia absoluta, tum quia non solum de essentia, sed de quocumque attributo, et de quacumque re, quae attribuitur Deo, dicit, quod est subsistens, et suppositum, et Persona, quia in Deo idem est quo est, et quod est. Et tamen constat quod attributa significata, ut propriae quaedam passionis ut misericordia, iustitia, immensitas, potentia, etc. non significantur ut (255) Personae incommunicabiles, et totaliter completas, licet sint subsistentes communicabiliter ut quod. Non ergo sumit ibi personam pro subsistente incommunicabili, sed pro subsistente rationalis naturae, sive communicabiliter se habeat, sive non : dicit enim ibi D. Thomas quod : "Quidquid attribuitur Deo, est subsistens, et per consequens Persona, quia est intellectualis natura." Solum ergo sumit personam pro subsistente naturae intellectualis, et non amplius. Tum etiam quia D. Thomas loquitur de subsistentia divinae naturae qualiter maneret, si circumscriberentur personalitates relativae. Et dicit, quod illis circumscriptis (scilicet negative) maneret natura divina ut subsistens, et Persona, quia videlicet tunc non haberet relationes quibus incommunicabilis remaneret, nec oppositionem inter se haberent tres Personae distinctae; et sic per seipsam esset incommunicabilis, et assumere posset ad se naturam humanam. Ergo modo illa natura habet tres personalitates, et talem subsistentiam, quae tunc remotis illis esset persona, et pro illo casu quo tollerentur personalitates vocatur a D. Thoma persona : ergo pro nunc subsistentiam veram, et propriam habet, non solum existentiam, quia illam modo habet, quae tunc esset persona, si quidem ipsa natura modo per seipsam est quo et quod; ut ibi dicit solutione ad primum, et ex hoc habet esse subsistens. Modo ergo habet esse subsistens, quod tunc (scilicet remotis relationibus) esset persona.

X. Quod esse divinum, et divina essentia ex sua absoluta ratione, et perfectione sit subsistens, et independens in ratione existendi per se a relationibus probatur, quia divina natura ex se, et independenter a relationibus est actus purus, et constituitur per ipsum esse tamquam per praedicatum essentiale, et intrinsecum : ergo habet esse per se; et independens, seu absolutum ab omni existentia in alio, sive tamquam pars tota, sive tamquam accidens in subjecto. Patet consequentia, quia natura divina nunquam potest concipi ut pars, et multo minus ut accidens, nec esse illius ut partiale, aut dependens a relationibus, ut per illas, et ratione illarum esse naturae reddatur perfectum, et independens, et per se, sed totam perfectionem existentiae, et substantiae habet a se, et ex praedictis essentialibus, et quidditativis. Ergo si ex se, et ex vi generis absoluti antiquum intelligatur genus relativum in Deo habet esse perfectissimum, et infinitum, et in actu puro, et independenter a relationibus : quia habet illud tamquam praedicatum essentiale, et omne essentialiter est antea notionalis, et relativae, consequenter illud esse absolutum antea notum ad omnem conceptum relativum, esse esse non in alio, nec tamquam pars, nec tamquam accidens, quia utrumque est conceptus imperfecti esse, et repugnat cum esse per modum actus puri, et perfectissimi, et a se. Antecedens autem supra positum est per se notum, scilicet quod divina essentia per seipsam sit actus purus, et ipsum esse, cum per hoc discernatur esse divinum a creato, quod divinum est ipsum esse a se, et omni potentialitate carens, nec est aliud divina essentia, quam ipsum esse, nec per alium conceptum, sed per seipsam essentialiter, et intrinsece est esse actus puri : nec enim per relationes essentia divina habet esse, sed per ipsam relationes esse habent.

XI. Ex hac autem consequentia, quae omnino indubitata est, sequitur alia non minoris certitudinis : ergo essentia divina ex vi sui formalissimi conceptus, et ante conceptum relativum est subsistens. Patet ista consequentia, quia conceptus, quia ex vi sua petit, et habet existentiam cum exclusionem omnis modi imperfecti

existendi, nec tamen convenit ex vi conceptus essentialis, sed ex vi relativi, responderetur esse disparem rationem et valde notandam differentiam, quia essentia ex relationibus non habet perseitatē, et independentiam in esse, sed distinctionem, et oppositionem incommunicabilitatis relativam. Non autem est conditio, aut prae requisitum ad habendum esse per se, et independentem ipsa relatio, et ejus incommunicabilitas. Unde ex incommunicabilitate non ponitur ratio existendi, nec ejus perfectio, aut independentia crescit, sed ipse modus habendi existentiam per se, et non in alio pertinet ad modum perfectionis, et independentiae intimae ipsius existentiae, quia non potest intelligi ut plena, et perfecta si est in alio, et si est summe independens et perfecta, non potest intelligi nisi per se, nec indiget termino incommunicabili ut per se sit, sed ipsa summa independentia, et essentialis connexio existentiae cum essentia reddit illam per se, quia ad per se formaliter, sufficit non per aliud, nec in alio: esse autem cum summa independentia, summo modo, et formalissime, excludit omne quod est per aliud, vel in alio, quia isti sunt modi dependentiae, et inferioritatis in esse: per se autem, et sine dependentia ab alio subjecto, vel composito, aut termino pertinet ad perfectionem ipsius esse, quia pertinet ad exclusionem modi imperfecti, qui est in alio. Relativa autem incommunicabilitas, et distinctio non pertinet ad exclusionem imperfectionis, seu modi imperfecti existendi, qui est in alio, vel per aliud, sed ad multiplicationem suppositorum, et Personarum. Multiplicatio autem Personarum pertinet quidem ad foecunditatem, et abundantiam perfectionis in ipsa deitate, sed non ad primum fundamentum perfectionis, quae est per exclusionem imperfectionis. Et ideo magis intime pertinet modus perseitatis in existendo, quod est subsistere, quam modus incommunicabilitatis suppositi, seu Personae, quod est sic relative terminari. Et ideo subsistentia pertinet formaliter, et non radicaliter solum ad primum fundamentum essentiae divinae, et ad ipsam intimam rationem existentiae, ut summe id dependentis in esse, et ut actus purus est, quia esse per se (258) directe, et formaliter non solum radicaliter excludit im-

perfectionem existendi in alio, et per aliud; esse vero incommunicabiliter in pluribus relationibus pertinet ad puram rationem terminandi, et multiplicandi Personas, in quibus est ipsa natura, quod pertinet ad abundantiam, et foecunditatem. Prius est autem in re perfecta excludere omnem modum imperfectionis, quam extendere, et multiplicare foecunditatem.

COROLLARIA EX DICIS.

Unde deducuntur tria valde notanda, quae magis explicant vim solidam hujus doctrinae D. Thomae.

IV. Primum, est quod esse, seu existentia, ut saepius dicit D. Thomas est propria suppositi, seu subsistentis, quod adeo verum est quod esse divinum quod est in Deo praedicatum essentiale, et convenit ipsi naturae divinae quidditative, necessario supponit rationem subsistendi in ipsa essentia, nec conveniret illi, nisi subsisteret. Itaque cum natura, seu essentia divina sit id quo Deus est, et id quod est per seipsam, et ab intrinseco, tamen ipsum esse, seu ipsa existentia a se non correspondet divinae essentiae quatenus consideratur ut principium quo existendi, sed quatenus consideratur ut principium quod subsistens. Et ita in doctrina S. Thomae est solida consequentia, cui convenit esse simpliciter, praesupponitur convenire subsistere, seu esse principium quod, et habens modum per se existendi, atque ita subsistentia non potest esse conceptus consecutus, et posterior ipso esse, sed antecedens, et praesuppositus, et sic si conceptui divinae essentiae convenit formaliter, et non radicaliter ipsum esse, seu existentia, neque subsistentia convenit radicaliter et pro alio posteriori conceptu, sed antecederet, et praequisito; atque adeo a fortiori convenit formaliter.

Ratio est, quia esse est praedicatum essentiale divinitatis, non quomodo-cumque, sed ut perfectum, et independens, et in actu puro, ita quod istae conditiones perfecti, et independentis esse, non radicaliter solum, sed formaliter habeantur, et concomitentur ipsum esse, qui formaliter, et non radicaliter est actus purus. Inter istos autem duos con-

ceptus, scilicet formae ut quo aliquid est, et formae ut quod est, perfectius, et independentius, et formalius est habere esse ut quod, quam ut quo, si quidem esse ut quo ordinatur ad esse ut quod: hoc enim simpliciter est. Unde ut esse intelligatur simpliciter, et perfecte, atque independenter debet convenire alicui ut quod, et non praecise respondere conceptui formae ut quo. Vera est igitur haec propositio quod esse, seu existentia, ut perfecta sit, et simpliciter ac independenter dicatur aliquid esse, debet supponi quod se habeat tamquam esse quod, non ut ratio habendi ut quo. Et sic modus subsistendi, seu habendi se ut quod, praecedere, et praerequiri debet ut aliquid habeat esse simpliciter, et perfecte, ita ut sit id quod est, non id quod est tantum. Esse autem subsistenter, et esse ut quod idem est, quia id quod est ut quod, est per se, et non in alio, id autem quod tantum se habet ut principium quo existendi, ex vi talis conceptus non excludit esse in alio, vel tamquam pars componens, vel tamquam accidens inhaerens, quia omnia ista habent esse ut quo. Incipit autem discerni id quod simpliciter est, ab eo quod imperfecte est, per hoc quod est habere esse ut quod. Cum ergo in formali conceptu essentiae divinae intret esse simpliciter, et perfectum, (259) et quod est actus purus, in illo conceptu praesupponitur modus ipse, et ratio habendi se ut quod, seu subsistendi.

XVI Secundum quod colligimus est, quod in divinis relationes terminantes, et incommunicabiles, quod pertinet ad rationem personae, non sunt medium, et praerequisitum ad habendum esse, sicut in rebus creatis suppositum praecedit ipsum esse, nec dicitur aliquid simpliciter esse, et existere nisi suppositum quod dat, personam, et completum modum existendi ipsi substantiae. Et hoc ideo, quia existere simpliciter, et perfecte non invenitur in rebus creatis, nisi tamquam praedicatum contingens, et dependens, ac derivatum ab agente. Unde cum agens non producat rem in facto esse, et ut quod productum nisi ipsum suppositum, huic etiam communicat per se, et directe esse, et non dicitur aliquid esse nisi praesupponatur terminative suppositum. At vero in Deo cum ipsum esse sit a se, et in-

dependens, ac simpliciter, et perfectissime existens, non dependet a terminatione relativa, et suppositali quod illud esse habeat perfectum modum essendi, et tamquam quod, quia ex se est ipsum esse perfectissimum, atque adeo cum modo perfectissimo, qui est per se. Relativae ergo terminationes, et personales modi consequuntur in Deo ad ipsum esse, non praecedunt, scilicet ex abundantia, et foecunditate ipsius infiniti esse, quatenus continet non solum genus absolutum perfectionum, sed etiam relativum; et sic oportet quod essentia identificetur ipsis, et quae det esse per summam identificationem, ipsae vero relationes inter se opponantur, et distinguantur, quod est incommunicabiliter se habere. Unde hoc ex consequenti se habet in divina substantia, et ex abundantia ipsius esse, non ut praerequisitum, ut esse divinum sit esse independentens ex se, et ut quod.

XVII. Tertium quod colligimus est, non esse in Deo quatuor distinctas subsistentias, licet detur subsistentia absoluta, quia illa identificatur cum tribus relativis, nec opponitur illis; et sic non facit numerum cum illis, sicut essentia, et relationes non sunt quatuor res, sed tres res, et una summa res quae identificatur cum illis; quod provenit ex appellatione illius termini numeralis quatuor, qui appellatur supra distinctionem, et rationem formalem distinguendi, quae est oppositio, et ubi nulla est oppositio, nulla est numeratio. Subsistentia autem divina, sicut et essentia nullo modo opponitur tribus subsistentiis; et sic non facit numerum cum illis. Secus est de relationibus, quae sunt quatuor, licet non quatuor Personae, quia sunt quatuor oppositae terminationes, et inde denominatur numerus relationum, licet spiratio activa, quae spirationi activae opponitur, identificetur cum paternitate, et filiatione; et sic non est ex omni parte incommunicabilis, sed solum spirationi passivae, et hoc sufficit ut relative multiplicetur ratione terminationis diversae.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XVIII. Obijcis primo ex Vasquez: Subsistentia secundum communem usum lo-

Original from

INDIANA UNIVERSITY

quendi Ecclesiae, et sanctorum patrum est idem quod hypostasis, sed in Deo, ut communi tribus Personis, non datur una hypostasis absoluta: ergo neque subsistentia. Minor est D. Thomae infra qu. **XL**, art. III, ubi docet quod remotis proprietatibus personalibus non remanet intellectus hypostasis: (260) hypostasis enim significat aliquid distinctum indivinis, cum sit substantia individua; et sic idem est conceptus hypostasis atque personae; et sicut non datur in Deo una Persona, sic neque datur in Deo una Persona, sic neque datur una hypostasis. Major autem probatur ex communi usu patrum. Nam in epistola Agathonis papae, quae habetur in sexta Synodo, actione quarta, indiscriminatim hypostasis vocatur persona, ita quod correspondet hypostasis personalitati seu subsistentiae. Et Martinus I, in Concilio Lateranensi, consultatione V, canone I, explicat quomodo sit unitas in Trinitate, dicens quod: "Est Deus in tribus subsistentiis, quasi Graece dicatur hypostasis." Et in edicto fidei Justiniani imperatoris ad Joannem II, dicitur quod: "Omnes sancti patres consonanter nos docent, aliud esse naturam, sive substantiam, et formam, aliud subsistentiam, sive personam." Semper ergo sumitur subsistentia ex parte hypostasis sive personae, non ex parte essentiae sive substantiae quae tribus Personis communis est. Idem docet Damascenus lib. de decretis primae institutionis c. II: "Unusquisque homo est hypostasis, id est, res per se existens." Et clarius S. Athanasius sermone in evangelium de sanctissima Deipara: "Hypostasis, inquit, sua interpretatione significat id quod subsistit." Sic ergo cum non debeamus in alia significatione accipere subsistentiam, quam in ea quae est in usu patrum, et Conciliorum, et Ecclesiae praesertim post compositam litem, quae olim in Ecclesia orientali fuit de hoc nomine hypostasis, non possumus nos ad libitum uti nomine subsistentiae, et eam ponere absolutum in Deo cum non ponamus hypostasim, nec personam absolutam.

XIX. Respondetur negando majorem vel potius distinguendo: si subsistentia sumatur pro subsistere incommunicabili, et terminato, sic est idem quod persona, seu hypostasis; et sicut solum

tres subsistentiae relativae in Deo. Si sumatur subsistere pro eo quod est praecise existere per se, seu existere ut quod, et independentem ut contraponitur ei quod est existere in alio, seu per aliud; sic non dicunt patres quod subsistentia est idem quod hypostasis; quin potius oppositum insimant, praesertim Hieronymus Hilarius, Augustinus et D. Thomas. Nam S. Hieronymus in epistola LVII ad Damasum, hypostasim non dicit esse idem quod subsistentiam, sed idem quod substantiam, seu usiam, juxta saecularium litterarum eloquentiam: "Tota, inquit, saecularium litterarum schola nihil aliud hypostasim, nisi usiam novit." Et certe interpretatio Graeca illi et Latino correspondens magis substantiam sonat, quam subsistentiam. Dicitur enim ὑπόστασις seu ὑπόστασις ab ὑπό quod est sub, et ὁσία quod est essentia, quia subsistia, vel subessentia, quod directe est substantia. Et sic D. Thomas in hac quaestione **XXX**, art. II ad II, et articulo III ad III, docet quod substantia secundum propriam significationem correspondet hypostasi. Et quia nomine substantiae nos significamus essentiam, contendebant olim Ariani sub hoc vocabulo hypostasis, tres substantias, seu usias, et essentias in Deo introducere; propter quod dicit Hieronymus ibidem sub hoc nomine hypostasis venenum latere, quia videlicet illo directe significabatur substantia, et non ita clare subsistentia. Inloquendo vero de subsistentia, ut a nobis accipitur, subdit Hieronymus loco citato: "Una est Dei, et sola natura, quae vere est; id enim quod subsistit, non aliunde habet, sed suum est." Ubi ly natura quae vere est, idem est ac (261) natura quae perfecte est, quae simpliciter dicitur esse, et non in alio esse. Et cum addit: "Id quod subsistit, non aliunde habet," ly non aliunde, intelligitur non ex alio conceptu, sed ex proprio talis naturae. Fatetur ergo in Deo absolutam subsistentiam, seu inesse naturae, quidquid sit de significatione hypostasis, quae tunc ambigua erat, nec sumebatur etiam ab illis antiquis pro subsistentia, quae est esse per se, sed pro substantia, vel persona. Et dicebant catholici, ut ibi refert Hieronymus: "Si hypostasis est substantia, non sunt tres hypostases; si persona subsistens, sunt tres hypostases." De sub-

sistentia, quae est esse per se, sed pro substantia, vel persona. Et dicebant catholici, ut ibi refert Hieronymus : "Si hypostasis est substantiae, non sunt tres hypostases; si persona subsistens, sunt tres hypostases." De substantia vero non personali, sed pro per se existente, et ut quod, non controversa, sed asserta fuit a patribus, ut patet in Hieronymo citato.

XX. Idem dicitur ex Hilario VII, de Trinitate, circa finem ubi loquens de Patre, et Filio dicit : "Inesse sibi invicem ut substantiae naturae habeant perfectam unitatem," vel, ut alii legunt subsistentis naturae : idem enim sensus est quod sit naturae subsistentis unitas, vel substantiae naturae : si enim natura est subsistens, datur substantia naturae. Et subjicit Hilarius de natura divina : "Ita esse ac subsistere, ut in subsistente inest, ita vero inesse, ut et ipsa subsistat." Item Augustinus VII De Trinitate, cap. IV : "Omnia res ad seipsam subsistit, quanto magis Deus," quae propositio affirmativa non tollit quod etiam relative subsistat, sed affirmat quod etiam absolute, ut omittam dictum Agathonis papae in epistola quae habetur in sexta. Synodo, act. IV, ubi dicit : "Tres Personas esse unum Deum, non trium nominum substantiam, sed trium subsistentiarum seu Personarum unam substantiam." Sic enim habet antiqua lectio, nova vero quae habetur in Conciliis Coloniae 1606, legit : "Trium Personarum unam substantiam;" sed non praedjudicat haec lectio priori : quare enim condemnabimus antiquam lectionem tot annorum usu firmatam ? De sensu D. Thomae jam satis diximus. Quare constat patres si quando videantur negare in Deo subsistentiam unam, loqui de subsistentia personali, et completa, non de substantia communicabili Personis. Non autem hypostasis postea ex communi usu Ecclesiae pro personali supposito, seu substantia completa sumptum est, et in hoc sensu loquuntur auctoritates adductae a Vasquez, sicut substantiae nomen pro usua seu essentia, hypostasis pro persona in Ecclesia relictum est.

Quod vero quidam respondent ad nostras auctoritates sumere patres aliquando substantiam pro substantia, vel subsistere pro existere, et sic unum in Deo fatentur, omnino fuisse est : cur enim

patres non loquantur etiam proprie aumen-
do substantiam, et subsistere pro per
se existere, quod non est solum existere,
sed modus existendi, scilicet per se,
nec est substantia solum, sed cum modo,
scilicet per se, licet communicabiliter?
Hoc enim negare patribus, est negare eis
proprietaem locutionis, et ad impropria
divertere.

XXI. Secundo arguitur pro sententia
Vasquez; Quia essentia divina secundum
se, et praecisi relationibus potest qui-
dem considerari ut existens, quia est
actus purus, et non est in statu purae
possibilitatis, sed tamen illa essentia
sic considerata non potest considerari
ut per se, sed ut communicabilis tribus
Personis, in quibus esse dicatur : ergo
prout sic non concipitur cum modo existi-
tendi per se, atque adeo neque cum sub-
stantia absoluta (262), cujus munus
est constituere ens per se. Consequentia
probat, quia illa natura ex vi talis
conceptus sic praecisi consideratur ut
terminabilis alio termino, scilicet rela-
tione : ergo nondum per se. Nec suffi-
cit dicere quod consideratur per se sec-
undum quod ly per se opponitur huic,
quod est esse in alio, ut in subjecto,
non si quod est esse in alio ut in suppo-
sito, vel, ut alii dicunt, est per se
communicabiliter, non incommunicabiliter.
Contra hoc enim est, tum quia hoc non
sufficit ad rationem subsistentiae, alias
humanitas in Christo diceretur habere
subsistentiam creatam, quod est haereticum.
Et sequela patet, quia illa natura
humana excludit hoc quod est esse in al-
io, ut in subjecto : nec enim est acci-
dens, sed non excludit esse in alio, ut
in supposito, quia terminata non est,
nec incommunicabilis : ergo non sufficit
habere existentiam non in alio, ut dica-
tur habere substantiam. Tum etiam
quia in hoc consistit implicatio, quod
dicatur aliquid habere subsistentiam, et
tamen maneat communicabile. Nam id quod
est communicabile alteri, habet esse ut
quod, nec habet existentiam aut substan-
tiam perfectam, et complete, sed incomple-
ta, sicut anima rationalis, quae subsi-
stet communicabiliter, sed hoc ideo est
quia subsistit partialiter, seu ut pars
ordinata ad totum. Nos autem non conce-
dimus divinae naturae substantiam par-
tialem, et incompletam, sed perfectissi-
mam : ergo implicamus in dictis, ex una

parte, ponendo in divina essentia subsistentiam absolutam, eamque perfectam, et non partialem, nec incompletam; ex alia dicendo esse communicabilem, cum in ipsiq̃ visceribus communicabilis subsistentiae imbitur esse imperfectam, et partialem, et incompletam.

Et confirmatur amplius ista ratio, quia vel essentia divina, quando afficitur personalibus relationibus, redditur per illas subsistens, vel non : si non redditur subsistens : ergo relationes illae subsistentiae non sunt, quod negavimus supra, et vere negandum est, cum sint personalitates. Consequentia patet, quia si subsistentiae essent, redderent naturam quam afficiunt subsistentem : si ergo subsistentem non reddunt, subsistentiae non sunt : si vero reddunt subsistentem naturam : ergo afficiunt ipsam subsistentiam absolutam, ipsamque subsistentem reddunt, si quidem naturam afficiunt secundum omnia quae habet, et consequenter subsistentiam ipsam absolutam afficiunt. Subsistentia autem non potest affici ulteriori subsistentia, nisi sit in se incompleta, et imperfecta, seu partialis, quia subsistere per aliam subsistentiam, est reddi subsistentem per illam; et sic non existere per se, sed ab ulteriori termino dependere, cui communicari potest, quod est contra rationem cujuscumque formae, quae non potest per aliam similem formari, nisi in se imperfecta sit, sicut una figura non potest ulterius figurari, una actio alia actione produci, una unio alia unione uniri, una species impressa vel expressa alia specie reddi intelligibilis et repraesentativa.

Confirmatur secundo, quia ista absoluta subsistentia habet se ut attributum respectu essentiae : ergo potest concipi essentia cum praecisione a tali attributo, sicut a quolibet alio. Facta ergo tali praecisione, illa essentia manet ens increatum, et actus purus, et consequenter ut existentia, et esse ipsum a se, et tamen non concipitur subsistens : ergo potest dari conceptus essentiae, et ipsius esse in Deo sine subsistentia : et tamen ille conceptus est de re (263) perfectissima, scilicet de esse divino. Sicut ergo tale esse potest concipi sine subsistentia sua absoluta, ita quod subsistentiam habeat per aliquod attributum, cur non poterit ea-

dem essentia, et idemmet esse concipi ut perfectum, et tamen quod non habeat ex vi illius formalis conceptus subsistentiam, sed ex relationibus, sicut in nostra sententia habet ex attributo adjuncto, sine quo concipi potest. Et idem argumentum fit de conceptu naturae divinae, quae concipi potest ut principium quo, et in ratione naturae, et non concipi ut quod, et tunc concipitur ut est ipsum esse, et nondum ut subsistens : ergo subsistentia subsequi potest ad conceptum perfectum ipsius esse, et consequenter non repugnat illi convenire per relationes.

Respondetur ad principale argumentum, quod essentia divina ex suo formali conceptu non solum habet esse, prout opponitur statui possibilitatis, et ipsi nihilo praecise, sed etiam ut opponitur esse imperfecto, et dependenti, seu habenti illud, ut in alio, sive ut accidens subjecto, sive ut pars toti : sed per se habet esse ut quod, communicabile tamen suppositis relativis, ut terminantibus, et incommunicabilem reddentibus naturam sui personatam. Sed tamen non est communicabilis essentia divina relationibus, ut per illas sortiaturs esse simpliciter, quasi peripsam solum essentia insit relationibus, terminata autem per relationes non solum insit, sed simpliciter sit, et habeat per se esse. Non sic est, sed natura divina a se habens purum, et infinitum atque independens esse, communicat illud relationibus ut sint, et ab ipsis solum accipit terminationem, et distinctionem suppositalem, in quibus una sit. Cujus signum est, quia natura sic communicata non multiplicatur, nec in se, nec in suo esse, sed idem esse retinet in tribus Personis. Non ergo communicat illis esse solum ut quo, sed etiam ut quod, quia retinet unitatem suam in tribus illis Personis, et unum esse.

XXXI. Ex quo patet ad probationes seu replicas, quae fiunt contra hoc.

Ad primam dicimus sufficere hoc ad rationem subsistentiae quando sufficit ad rationem independentis existentiae, et perfectissimae, quae non potest concipi sine exclusione modi essendi in alio, et per aliud. Et ad instantiam de humanitate Christi, dicimus ipsam omni carere subsistentia, quia non excludit omnem rationem existendi in alio : licet enim ex-

cludat existentiam in alio, ut accidens in subiecto, non tamen existentiam in alio, ut forma, et pars in supposito: solum enim explicatur nomine humanitatis principium quo homo constituitur ut forma totali, et natura. Unde neque ex se dicitur esse simpliciter, et per se, sicut id quod est, sed sicut id quo aliquid est, mediante autem supposito existit ut quod, et sic non habet ex se esse omnino independens a supposito, imo in sententia S. Thomae nullum esse habet, nisi mediante supposito: natura autem divina independenter a supposito est ipsum esse ex se omnino independens, et perfectum, et per se; et sic ex vi sui conceptus nec habet esse in alio, et in subiecto, nec dependenter ab alio ut a supposito, licet communicetur supposito, non ut dependens ab illo in esse, sed ut ipsi communicans esse ex se, et per se.

XIII. Ad secundam replicam dicitur non implicare, quod aliquid habet subsistentiam, et sit communicabilis, non solum sicut anima rationalis, quae subsistit ut forma incompleta, et informativa (204) materiae, sed etiam ut forma perfecta, et in se habens esse perfectissimum, et independens: dupliciter enim potest aliqua forma, seu esse communicari. Uno modo ob indigentiam sui, et ordinem ad aliquid perfectius, ad quod de se ordinatur: alio modo ex abundantia sui, et perfectissima foecunditate, et infinitate, quia bonum de se est communicativum, sicut subsistentia, et existentia divina communicantur humanitati, et essentia divina in ratione formae intelligibilis intellectui creata, non ex indigentia sui, sed ex abundantia perfectionis suae, non accipiendo ab illis esse, sed dando illis perfectionem. Dicimus ergo quod si natura divina esset communicabilis Personae, ut imperfectum perfectiori, ut pars toti, et forma, seu principium quo praecise ipsi compositi, et subsistenti, bene probaret argumentum esse impossibile, quod esset communicabilis, sic et quod esset subsistens. Si autem est communicabilis Personae ut habens in se omnem perfectionem, et eam illis communicans per identificationem, talis communicabilitas non tollit subsistentiam, in eo quod communicatur, sed solum quod subsistentia illa non habeat oppositionem, et incommunicabilitatem cum eo cui communicatur. Argumentum vero pro-

cedit in his quae communicantur tanquam res imperfectae, et ordinatae ad ulterius esse, seu ab aliquo, in quo, vel per quod habent esse.

XIV. Ad primam confirmationem respondetur essentialiter divinam per relationes reddi subsistentem terminative, et incommunicabiliter; non quia ipsa essentia in ratione naturae non manet communicabilis alteri Personae relativae, cum sit communicabilis tribus Personis, et non possit habere unum terminum relativum, nisi habeat alium correlativum, sed quia essentia divina ut personata, et illo termino relativo affecta, non sit alteri communicabilis, sed opposita. Redditur ergo natura ex se absolute, et communicabiliter subsistens, relative vero, et incommunicabiliter per relativam subsistentiam, non absolute subsistens, et quantum ad independentiam in esse, seu modum essendi, et existendi per se, et non in alio, et ut quod; hoc enim ex se habet, sed communicatur relativae subsistentiae ut termino distinguenti et incommunicabilitatem facienti inter terminos relativos, quia oppositionem habet inter illos. Et quando dicitur quod subsistentia seu natura subsistens non potest affici alia subsistentia, distinguo; alia aequae ordinis, et lineae, et secundum eosdem effectus formales, concedo; alia diversae rationis, et lineae, et secundum diversos effectus formales, nego. Subsistentia autem absoluta habet in sua linea, et ratione reddere divinum esse per se, et non in alio existens, non tamen oppositionem facere, et distinctionem, et incommunicabilitatem, quia hoc pertinet ad lineam relativam. Et licet subsistentia absoluta respectu creatae subsistentiae sufficientem distinctionem, et incommunicabilitatem habeat, non tamen intra divinam naturam habet incommunicabilitatem, nisi mediante oppositione, quae solum pertinet ad lineam relativam. Neque ob hoc ipsa subsistentia absoluta est incompleta, et imperfecta quia ulteriori subsistentia, scilicet relativa terminari potest, quia hoc solum habet locum, quando subsistentia ex tali terminatione perficitur in esse; si autem ex tali terminatione non acquirit esse, sed solum distinctionem, et incommunicabilitatem, et oppositionem in esse quod in se praehabet plene, et perfecte, utpote actum

purum, (265) non quod ulterius acquirit, talis ulterior terminatio non supponit imperfectionem in subsistentia communicabili, sed solum quod non habet incommunicabilitatem, et oppositionem. Unde constat quod subsistentia absoluta est perfecta, licet sit communicabilis, quia incommunicabilitas solum addit terminationem, et distinctionem, quae ex oppositione relativa dimanant, non actualitatem, et esse; et sic absoluta subsistentia omnem perfectionem subsistentiae habet, non omnem terminationem. Exempla autem quae in argumento adducuntur de figura, et actione, et specie, non urgent, quia ibi sunt formae ejusdem prorsus lineae, et ordinis, et sic posita una, datur inopacitas ad alteram.

XXV. Ad secundam confirmationem responderetur, quod subsistentia absoluta non se habet ut attributum, sed ut modus independentiae, et personae in ipso esse divino, secundum quod tale esse est actus purus, et a se, et in suo perfectissimo conceptu excludit omnem modum existendi in alio, vel per aliud. Et haec exclusio non fit per attributum superadditum, sed per ipsummet conceptum perfecti esse, et actus puri; praesertim quia attributa se habent ut proprietates, quae consequuntur naturam tanquam perfectiones superadditae, sunt principia operandi: haec autem subsistentia absoluta perfectum est in ipsa linea existendi et essendi, ita quod sicut ipsum esse ratione sui est independentem, est perfectum, est non in alio, nec tamen independentia, perfectio, aut exclusio essendi in alio non sunt attributa, sed ejusdem conceptus explicationes, et modi: ita subsistentia absoluta, quae in his consistit, attributum non est, sed ejusdem conceptus divini est modus, et explicatio. Fatemur tamen quod ex nostro modo diverso significandi, et non ratione diversae rei significatae potest ille conceptus essentialis, seu esse divini significari in concreto, et in abstracto, per modum formae, seu principii quod, et per modum principii quo. Sed hoc totum non est per modum attributi, seu per modum distinctae rei significatae, sed per modum diversae significationis ejusdem prorsus rei, quod scilicet idem esse, seu essentia divina significatur, ut divinitas qua est Deus in abstracto, et ut id quod est Deus, et habere esse divinum

in concreto, quod non addit diversam rationem ex parte rei significatae, sed diversam modum significandi ex parte nostra, quatenus sub modo abstracto, et concreto idem significamus. Et sic patet ad argumentum de distinctione conceptus naturae ut quo, et ut quod: sunt enim diversi conceptus ex parte modi significandi, non rei significatae. Ut autem aliquid sit attributum, debet dicere aliquam rationem nostro modo concipiendi, diversam ex parte rei significatae, quia concipitur ut proprietas superaddita naturae.

XXVI. Tertio arguitur: Essentia divina semotis personalitatibus non potest concipi ut principium operandi quod: ergo neque ut subsistens. Patet consequentia, quia subsistentia reddit naturam quae subsistit tanquam principium quod in essendo: ergo et in operando: nam operatio sequitur esse, et esse ut quod, operatio ut quod: antecedens vero probatur, quia essentia divina semotis Personae relativis non generat, neque generatur, ut definitur can. Dammas, de summa Trinitate, neque creat res ad extra, quia Personae coeantes sunt Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Unde de Filio dicitur, quod: Omnia per ipsum facta sunt. Non ergo deitas sub (266) conceptu praeciso a personalitatibus operatur ut quod, et consequenter neque existit ut quod.

Confirmatur a simili, quia sicut hic Deus significatur in concreto ut habens deitatem, ita hic spirator ut habens vim spirandi, sed ly spirator non affert propter hoc subsistentiam seorsum a subsistentia relativa, sed subsistit in subsistentia Patris, et Filii: ergo neque hic Deus.

Confirmatur secundo: nam D. Thomas III p. q. II, art. II, probat naturam humanam debere uniri in persona, et non in natura, quia non datur medium inter naturam, et personam: et sic si unio non est facta in natura divina, quod est facta in Persona. At si datur subsistentia absoluta, haec ratio est inefficax, quia potest fieri unio, nec in Persona, nec in natura, sed in illa absoluta subsistentia: ergo vel ratio D. Thomae qua probat veritatem catholicam, est vana, vel debet negari subsistentia absoluta. Et in I, dist. XXVI, quaest. I, art. II, dicit, quod: Remota Relatione non manet

subsistens relationi." Et sic concludit ad quartum quod : "Remota relatione neque Pater est quis, neque Filius est quis." Si autem natura divina secundum se esset subsistens, utique subsisteret relationi, non autem relatio primo, et per se subsisteret, sed adveniret subsistenti.

Respondetur negando antecedens. Et ad probationem dicitur, quod divina essentia praeintellecta Personis non generat nec operatur ut quod notionaliter, sed operatur ut quod essentialiter, sicut intelligit, amat, creat, providet, etc. quia ad istas actiones non requiruntur per se Personae relativae, sed hic Deus ut subsistens operatur, et ut unus, concomitanter autem ut trinus. Non est autem necesse ad hoc ut hic Deus sit subsistens, quod pereretur ut quod, etiam notionaliter, sufficit quod operetur essentialiter. Nam ad operationem notionalem requiritur non solum virtus operandi, nec solum principium quod quocumque, sed oppositum correlative suo termino procedenti, si quidem debet producere aliquid distinctum ad intra, nec potest distinctum esse nisi per oppositionem relativam.

Ad primam confirmationem respondetur non esse simile, quia ly hic spirator non importat ipsam naturam, et esse absolutum Dei, sed potentiam, seu principium spirandi, quod pertinet ad actionem notionalem. Unde non potest subsistere nisi notionaliter, non absolute. Subsistentia autem notionalis non datur, nisi sit Persona; et sic ly spirator non potest per se habere subsistentiam seorsum a Patre, et Filio, quia non est Persona relativa per se, et consequenter neque subsistentia relativa. At ipsa natura, et esse, per se, et ratione sui dicit esse independens, et non in alio; et sic

potest subsistere subsistentia non relativa, neque notionali, sed absoluta, licet communicabili, ut dictum est.

Ad secundam confirmationem respondetur D. Thomam non facere illam consequentiam, sed hanc : Natura humana unita est Verbo secundum fidem catholicam : sed non est unita Verbo in natura : ergo in Persona, quia in Verbo non est aliud quam personalitas, et natura; et ita si in natura ei non utitur, debet uniri in Persona. Quare D. Thomas non procedit absolute ex negatione unionis in natura divina, quod unio debeat fieri in Persona, sed supponendo ex fide unionem factam Verbo, discurrit, et probat evidenter quod si non est facta in natura Verbi, est facta in Persona, quia in Verbo non sunt nisi ita duo, personalitas et natura. Nec dicit S. Thomas non (267) dari medium inter naturam abstracte sumptam, seu ut quo, et Personam, et quando id diceret, et intelligeretur de medio secundum rem, et tamquam quid distinctum : nam subsistentia absoluta non distinguitur a relatione.

Ad secundum locum respondetur, quod remota relatione, non remanet subsistens relationi, id est, subsistens suppositiviter, et per modum hypostasis, ut ibi dicit : ratio enim hypostasis dicit incommunicabilitatem, sicut persona; sine relatione autem non datur incommunicabilitas et remota relatione, Pater non est quis, neque Filius, quia tunc non manet Persona Patris, aut Filii, quae relatione constituitur, sed manet hic Deus, et ille erit quis tamquam subsistens subsistentia absoluta, non quis tamquam Persona, et ut Pater.

Articulus III.

Utrum sint ponendae in Deo quinque notiones,
quatuor relationes, et tres proprietates?

I. Notiones sunt quae pertinent ad dignoscenda, et distinguenda ea quae relativa, et personalia sunt in Deo. Unde oportet videre quae, et quid sint istae notiones, et quomodo de eis loquendum, praebendo tamen prius, quomodo a nobis Trinitatis mysterium possit cognosci.

EX NATURALIBUS EFFECTIBUS EST INCOGNOSCIBILIS TRINITAS.

II. Ut tractet D. Thomas quaestione XXXII, de notionibus quibus distinguimus, et discernimus in Deo relativa ab essentialibus, et Personas inter se, praemittit, quomodo mysterium Trinitatis a nobis cognoscibile sit per naturales rationes. Dicuntur autem naturales rationes illae quae deducuntur ex effectibus ordinis naturalis. Ex effectibus autem supernaturalibus deduci possunt rationes altiores, quae si discursu nostro acquirantur, pertinent ad theologiam. Solet autem agitari ista quaestio quando de mysterio incarnationis ad quaestionem primam in tertia parte, et quae ibi dicuntur procedunt communiter respectu omnis entis supernaturalis. Specialiter autem in praesenti, quia hoc mysterium non est aliquid factum, sed increatum, et intra Deum, est difficultas, an per aliquem effectum manifestari possit, sive naturalem, sive supernaturalem. Et quidem de effectu supernaturali, sicut est visio Dei actus fidei quo creditur Trinitatis mysterium, et aliis similibus, solet id disputari tertia parte, quaestione undecima ubi agitur, an Christus per scientiam infusam cognoverit evidenter mysterium Trinitatis quoad an est. Nec aliud in praesenti tractari potest, quam de cognitione huius mysterii quoad an est: quidditative enim evidenter non potest attingi, nisi per visionem claram Dei.

III. Supposita distinctione data quod aliqui effectus sunt naturales, alii supernaturales, adhuc isti effectus supernaturales possunt considerari dupliciter. Primo, ut praecise sunt effectus,

et respiciunt omnipotentiam Dei ut causam efficientem, eamque terminant. Secundo, ut respiciunt Deum tamquam objectum, et causam formalem specificantem, sicut visio beata respicit Deum ut objectum specificativum suum, non solum ut est unus; sed etiam ut est trinus; et fides respicit idem objectum ut proprium, et immediatum; et unio hypostatica, quae facta est, respicit Personam relativam Verbi ut terminum unitum.

IV. Dico ergo nullum effectum, neque naturalem, neque supernaturalem in vi effectus, et secundum respectum ad Deum, ut ad causam efficientem, posse manifestare nobis nec evidenter nec probabiliter mysterium Trinitatis, etiam quoad an est. At vero aliqui effectus supernaturales possunt manifestare evidenter mysterium Trinitatis quoad an est per connexionem necessariam cum ipso tamquam cum objecto, aut extremo unito, sicut visio beatifica quae respicit Trinitatem ut objectum, unio hypostatica, quae respicit Personam ut extremum unitum. Facta autem revelatione huius mysterii, et congruentiis illius cognitio, bene potest aliquis ex motivo naturali, relatio supernaturali, circa hoc mysterium duci, sicut circa alia supernaturalia.

Tres partes habet haec conclusio.

V. Et prima, videlicet nullum effectum in vi effectus posse manifestare hoc mysterium, sumitur ex D. Thoma hic qu. XXXII, art. I.

Et probatur, quia nullus effectus habet connexionem in vi effectus cum Personis divinis prout distinctis inter se relative, sed prout sunt unus Deus absolute: ergo non potest manifestare hoc mysterium. Consequentia probatur, quia nullus effectus potest manifestare suum principium et causam nisi ratione alicujus connexionis cum illo, quia effectus ejus est, et ab eo procedit, reliqua omnia cum quibus connexionem non habet, non potest manifestare quantumcumque alias sit connexum cum sua causa, illique conveniens, sicut effectus procedens ab artifice, v.g. domus ab aedificatore,

potest quidem manifeste artem a qua procedit, et hominem in quantum artificem, sed non potest manifestare alia; accidentia ipsius non pertinentia ad talem artem, v.g. an fuerit talis artifex albus vel fuscus, parvae vel magnae staturae, pinguis an gracilis, indutus veste rubea vel viridi; totum hoc per talem effectum non est manifestabile, quia licet processerit ab artifice habente tales conditiones, et accidentia, quia tamen non procedit ab illo ratione talium accidentium, nec connexionem habet cum illis, non manifestat illa. Antecedens vero probatur, quia nullus effectus procedit ab extra, nisi per potentiam Dei creativam, et artem Dei, seu ideas : ergo solum connectitur, et respicit Deum ut creatorem, et artificem; esse autem Deum creatorem, et artificem cujuscunque effectus etiam supernaturalis, est commune omnibus Personis divinis, quia procedit per attributum commune, quod est omnipotentia, et ars, per intellectum ut dirigentem, et potentiam ut exequentem : ergo non potest manifestare aliquid in quantum effectus; seu in quantum procedens a Deo, ut ab efficiente, nisi commune tribus Personis, quia solum procedit ab eo quod commune est; ea vero quae sunt distincta, et propria in Personis, manifestare non potest. Itaque Personae ut distinctae, et correlativae inter se non influunt in creaturas, quia non ut correlativae sed ut creativae respiciunt creaturas : ut correlativae enim solum ad invicem se respiciunt, quatenus una est principium, et alia ex principio. Quod vero respiciant creaturas, et quod influant in creaturas, non habent per respectus ut oppositos, et distinguentes inter se, sed ut sunt unum in creando, et operando ab extra. Non ergo effectus ad extra procedens habet connexionem cum relationibus personalibus, ut ad intra oppositis, et distinctis, quia esse distinctos nihil conducit ad influendum ad extra.

VI. Dices : Etiam Spiritus sanctus procedit a Patre, et Filio, ut sunt (269) unum principium spirandi; et tamen qui cognosceret vim spirativam, deberet cognoscere duas Personas; in quibus vis spirativa est : ergo similiter licet creaturae procedant a tribus Personis, ut sunt unum principium creandi,

tamen qui cognosceret istam vim creandi, cognosceret Personas in quibus est. Sed contra, quia vis spirativa licet sit una in Patre et Filio, tamen ex sua formalitate, et proprio characteris requirit distinctionem Personarum, quia procedit Spiritus sanctus ex Personis, ut se mutuo amantibus, licet unico amore, quia procedit ex amore amabili, qui requirit plures personas reciproce se amantes. At vero virtus creativa non est notionalis, sed pure absoluta, nec requirit pluralitatem Personarum, etiam ut conditionem intrinsecam ad creandum, licet concomitanter se habeant tres Personae, sed non influunt; aut cum connexionem per se cum creaturis procedentibus, quia praecise procedunt ab eo quod absolutum est.

VII. Instabis : In sententia eorum qui dicunt in Deo non esse aliquam substantiam absolutam, nisi tres relativas, et deitatem secundum rationem absolutam solum se habere ut principium quo, non ut quod, creaturae non procedunt a natura divina tantum, sed etiam a Personis, quia procedant a Deo, non solum ut principio quo, sed etiam ut a principio quod. Effectus autem non solum de se manifestant causam suam ex parte principii quo, sed etiam ex parte principii quod. Ergo si in Deo principium quod non est una solum Persona communis, quia non datur, sed tria supposita, et tres Personae relativae, effectus procedentes a Deo tales Personas manifestabant, quantum est de se, licet nos de facto non cognoscamus hanc manifestationem; tum quia valde occulta est, tum quia ex aequo convenit tribus Personis, nec unam seorsum et distincte ab alia manifestat : sicut etiam multa alia occulta Dei judicia, imo et causarum creaturarum rationes, et cogitationes cordis, et alia similia non cognoscimus, licet per effectus manifestabilia sint.

Respondetur quod quidquid sit de illa sententia negante substantiam absolutam, tamen certissimum est quod in Deo dantur verae et reales operationes, seu actus habentes sufficienter principium : quod, et quo, independentem a tribus Personis, sicut hic Deus amat, et intelligit, Pater generat, Filius, et Pater spirant, nec tamen istae actiones procedunt a tribus Personis. Similiter est certum quod in ordine ad creandum tantum virtu-

VII. et naturae habet una Persona.

filiosque principibus quod creati et
fieri una Persona. Sed hanc confert
concordantia trium. Consideratio erat
quod effectus manifestant de se princi-
pibus quod a procedunt. Sed nisi se hanc
que concordat et confert ad hanc pro-
cedentem et non simplicem. Dato ergo
non quia ut operationem, et processum
non factus a Deo sed regitur eorum

Tunc, vel aliqua Persona, quia una vis
habet totam vim producendi et sufficit

qui quod et ad reliquos et vi talis
processionis non manifestantur alibi
et ergo voluntas videtur aliquos effec-
tus procedere ad hanc, et videtur non
simplicem, non tamen ex hoc procedit pe-

vel nulli dantes motus. quia aliam
non aliam, ergo hanc videt

VIII. De quo requiritur male Pater

cap. I. affirmare contra B. Thomam de
his questionibus IIIII art. I. aliquos

et omnia Testimonia quae adducit IIIII

in prima argumenta articulo primo ad-
ducit et vocat testimonio non factis
philosophis illis locutione de ipsa Per-
sona, et processibus divinis vel
manifestantur, et factis eorum locuti

de creatura. Sed ad IVIIII et circa Per-
sonam vel dicuntur non essentia in tria
distincta Persona, sed et plures Per-

sonae circa hoc voluntas Alirius amara-
tionis erraverunt ab ista locuti sunt
falsa. Et sic non conveniunt ad Sa-
crum Scriptura, quae aliqui sermone logi-
cant accepta Sacra. Certe Paulus I ad
Corinth. II dicit : Et locuti esentem

quod in mysterio non tunc voluntas ip-

et locuti glorio, sunt philosophi, prin-
cipales istius secularis doctrinae, sed
et essentia principibus sunt dantes, et
ipsi et naturalis locuti mysterium hoc

IX. De simpliciter locuti mysterii

quod est. Sed simpliciter locuti sunt
mysteria, non de se non illius. Hoc
voluntatem non de se non illius. Hoc
voluntatem non de se non illius. Hoc

voluntatem non de se non illius. Hoc
voluntatem non de se non illius. Hoc

voluntatem non de se non illius. Hoc
voluntatem non de se non illius. Hoc

voluntatem non de se non illius. Hoc
voluntatem non de se non illius. Hoc
voluntatem non de se non illius. Hoc

X. Secunda pars voluntatis, volun-

tas voluntatis voluntatis voluntatis

voluntatis voluntatis voluntatis

voluntatis voluntatis voluntatis

voluntatis voluntatis voluntatis

voluntatis voluntatis voluntatis

voluntatis voluntatis voluntatis

voluntatis voluntatis voluntatis

voluntatis voluntatis voluntatis

voluntatis voluntatis voluntatis

voluntatis voluntatis voluntatis

voluntatis voluntatis voluntatis

quod non potest quidditative cognosci ista visio, nisi iudicetur esse conformis suo objecto : ergo si ipsa videtur ut quidditative attingens Deum in se, et videtur ut conformis (271) suo objecto, necesse tale objectum quidditative videri, quia illi ut quidditative est in se, conformatur talis visio. Quod secus est de actu fidei, quo credimus Deum esse trinum, quia licet certus sit ita quod ei non potest subesse falsum, tamen non repraesentat Deum ut in se est; et sic ut iudicetur conformis suo objecto, non est necesse videre illud intuitive in se, sed sufficit aliunde constare quod Deus trinus est. Altera sententia affirmat per hos effectus posse cognosci evidenter mysterium Trinitatis, quoad an est, et de facto habuisse Christum evidentiam de illo quoad an est per scientiam infusam. Quod communiter tenent Thomistae ad tertiam partem, qu. XII, ibi pater Suarez disp. XXVII, sect. III et V, Arrubal hic disp. CXVI, c. III et IV.

XI. Nos de hac difficultate hic latius tractanda supersedemus, in eo loco tertiae partis de ea acturi. Solum advertimus pro explicatione hujus secundae partis conclusionis, quod absolute negari non potest, ex talibus effectibus evidenter cognitis, ipsum mysterium Trinitatis, quoad an est, evidenter deduci. Quod patet, quia est necessaria connexio inter illum actum visionis Dei, et mysterium Trinitatis, quod est ejus proprium, et immediatum objectum : ergo non potest salvari ratio formalis, et specifica talis actus, nisi detur tale objectum : ergo qui cognoscit evidenter, et quidditative talem actum, cognoscit evidenter dari tale objectum, quia ad illud objectum tendit, et ab illo specificatur, sicut etiam qui cognoscit aliquam speciem vel representationem, cognoscit ibi contineri rem repraesentatam, quae est objectum ejus; et sic evidenter cognoscit dari tale objectum, si videt repraesentationem aut specificationem factam a tali objecto in ipso actu. Nec est necesse ad hoc quod cognoscatur aliquid evidenter, quoad an est, quod cognoscatur per medium quod sit causa vel effectus ejus, sufficit quod interveniat necessaria connexio, ita quod hoc sine illo dari non possit; sic enim evidens est illud enim plane, constat ejus esse objectum, et dari, licet non cognoscatur quidditative,

sed solum quoad an est. Unde in mathematicis fiunt multae demonstrationes evidentes per media, quae non sunt causa, vel effectus, sicut probatur super quamlibet lineam rectam posse fieri triangulum aequilaterum, quia possunt ab extremis quibuscumque lineae recte deduci duo circuli se contingentes, et lineae ab eorum centrīs ductae erunt aequales inter se. Concursus autem duorum circumulorum circa aliquam lineam neque est effectus, neque causa ejus, vel trianguli. Certe si tota vis demonstrationis nititur in connexionē necessaria extremorum, quomodocumque inveniantur ista connexio, demonstratio fiet, quia cogetur intellectus uno dato, alteri assentiri. Ubi autem intellectus cogitur, ibi est necessitas, et connexio veritatum. Praeterea quod objectum respectu actus habet vim causae, quia se habet ut specificativum ejus, quod pertinet ad causam formalem extrinsecam.

XII. An vero possit dari evidens, et quidditative cognitio istorum effectuum supernaturalium, v.g. luminis gloriae, visionis beatificae, unionis hypostaticae sine visione clara ipsius Dei, et in homine pure viatore, certe in hoc ergo millem video implicationem : nulla anim creatura datur, quae sui ipsius copiam intellectui facere non possit, et sit intimae, et quidditative cognoscibilis, ut est in se per aliquam speciem, et lumen proprium, saltem supernaturale extra visionem Dei. Si ergo ratione suae creaturae entitatis, intelligibilis est per propriam speciem, (272) et intelligibilitatem suam, atque adeo quidditative, et evidenter, et hanc entitatem habet distinctam ab ipso Deo in se, cur non poterit cognosci in se quidditative, non viso Deo in se, sed prout continetur in tali effectu, scilicet in ipsamet visione, aut revelatione ?

XIII. Quod vero dicitur necesse esse videre illud extremum cui conformatur visio, ut iudicetur illi esse conformem, frivolum est. Ad judicandum enim quod detur tale objectum, et quod illud sit objectum talis visionis, sufficit videre objectum, non seorsum in se, sed ut contentum, in tali actu, seu effectu : ex hoc enim plane, constat ejus esse objectum, et debere dari tale objectum, ut vere, et

non fide versetur circa illud, sed tamen non est necesse videre objectum ipsum in se, sed sufficit aliunde cognoscere quod ille actus visionis est intrinsece verus, et certo atque evidenter non fide versatur circa suum objectum; et sic videndo quod objectum illud ut contentum, seu attentum a tali actu, licet non in se, plene iudicatur tale objectum dari in se, sicut ibi continetur, nec oportet objectum ipsum in se videre, sed colligere per discursum dari in re, quia continetur, seu attingitur a tali actu, et actus ille verus est, quod totum sine visione rei in se potest attingi: sicut Angelus cognoscere potest virtutem solis ad producendum aurum, etiamsi nullum aurum videat in se, et virtutem oculi ad colores videndos, et lucem, etiam antequam sit producta lux, vel color, quia videt illa objecta ut contenta, seu attentata ab istis potentiis, et in proportionem earum ad illa.

XIV. Dices: In deo esse ipsum est quidditas: ergo si evidenter cognoscitur esse Trinitatis, seu Trinitas quoad an est, cognoscitur quidditas Trinitatis evidenter, eo utique modo quo cognoscitur esse, si abstractive, abstractive; si intuitively, intuitively.

Respondetur quod si argumentum aliquid probaret, etiam probaret quod ex effectibus naturalibus ex quibus cognoscimus essentiam Dei ut unam, etiam cognosceremus Deum quidditative, quia ejus esse est ejus quidditas. Modum ergo modo nos respondemus quod esse Dei, est ejus quidditas prout est in se. Ut autem manifestatur in effectibus ejus esse, sic manifestatum quoad an est, et imperfecte atque connotative non est quidditas Dei. Itaque si manifestaretur esse Dei perfecte, ut est in se, etiam manifestaretur quidditas Dei, et quidditative manifestaretur: at vero esse Dei manifestatum imperfecte, et prout in effectibus, non manifestat ipsam quidditatem divinam in se. Bene tamen ex tali esse sic imperfecte manifestato, potest quidditas Dei quoad essentiam vel quoad Personas imperfecte, et per alienas species, et connotative manifestari, sicut nos ratione naturali discurremus circa attributa, et quidditatem Dei: sic qui cognosceret Trinitatem evidenter quoad an est, etiam circa quid-

ditatem relationum, et processionum posset discurre, sed non quidditative in se cognoscere.

XV. Tertia pars conclusionis, scilicet quod facta revelatione potest aliquis naturali discursu probabiliter de isto mysterio cognoscere, a nemine videtur negari posse. Tum quia daemones credunt, et contremiscunt, quia scilicet non ex pro affectu, sed indicio, et signis quoad credulitatem coacti, quasi tremantes credunt, non quidem fide supernaturali, sed naturali; tum quia haereticus non credens alios articulos, et credens Trinitatis mysterium, non credit fide supernaturali, et tamen assentitur huic mysterio; tum quia (273) potest aliquis paganus legens vel audiens hoc mysterium, et quomodo in Ecclesia tenetur, et explicatur, assentiri ipsi, ductus congruentiis, et explicationibus, quas de ipso dantur, et tamen non assentiri ex fide supernaturali, nec ipsam fidem, et religionem christianam acceptare ob alios fines. Sed de his latius in materia de fide.

DIFFICULTATES CIRCA NOTIONUM, ET RELATIONUM NUMERUM.

Circa numerum notionum, relationum, et proprietatum duae sunt difficultates.

Prima, circa numerum notionum, an sint solum quinque.

Secunda, circa relationes an sint vere, et in re quatuor relationes reales.

XVI. Circa primam, communiter designantur a theologia quinque notiones, quatuor positivae, et una negativa. Positivae sunt paternitas, filio, spiratio activa, et spiratio passiva. Negativa est innascibilitas, seu esse ingenuum. Dicuntur notiones, quia istis quinque nominibus, seu notis specialiter discernimus, et dignoscimus Personas. Paternitas convenit soli Patri, et filio soli Filio: spiratio activa utriusque Personae, Patri, et Filio quia utraque spirat Spiritum sanctum; spiratio passiva soli Spiritui sancto; innascibilitas convenit soli Patri, seu esse ingenuum, quia hoc nomine non solum significamus exclusionem generationis, et nativitatis, sed omnia processionis ab a-

lio. Et hoc modo est proprius character, et notio Patris, seu primae Personae.

XVII. Hinc ortus est scrupulus Scoti in I, dist. XXVIII, qu. I ad III, cur etiam inspirabilitas, quae significat negationem procedendi tali modo, scilicet per spirationem non sit notio, quae conveniat duabus primis Personis, quae non procedunt per spirationem: sicut enim pertinet ad dignitatem primae Personae, quod nullo modo procedat ab aliquo, ita pertinet ad dignitatem primae, et secundae, quod non procedat tali modo, scilicet per spirationem: cur ergo non erit notio inspirabilitas, sicut innascibilitas. Quod si innascibilitas sumatur pro sola negatione generationis, et nativitatis, utique non erit propria solius Patris, sed etiam Spiritus sancti quia non convenit ei generari, et nasci. Ad haec, sicut est dignitas Patris non procedere ab aliquo, ita est dignitas Spiritus sancti non producere aliquam Personam: ergo esse improductivum, erit notio Spiritus sancti. Tertio, plura alia nomina sunt designativa Personarum, tum quoad origines, tum quoad Personas. Nam generatio, et nativitas significant originem, et possunt designare Patrem generantem, et Filium nascentem: cur ergo non erunt notiones? Similiter nomen Verbi, et nomen imaginis in Filio, nomen doni, et nomen amoris spirati in Spiritu sancto sunt nomina notionalia, et designant Personas. Cur ergo non erunt notiones? Denique, oportet explicare in ipsa notione negativa innascibilitatis quid formaliter significet, an positivum, an negativum. Nam si est sola negatio, non discernit, nec impotest, cere facit aliquid de Persona. Si est positivum, oportet explicare quid sit, an aliquid absolutum, et tunc non est notio, sed aliquid omnibus commune, an aliquid relativum, et tunc erit idem quod paternitas.

XVIII. Circa secundam difficultatem, illud commune occurrit, quomodo sint quatuor relationes reales, si non sunt quatuor res relativae: multiplicato enim inferiori, necesse est multiplicari superius, sicut (274) multiplicato homine, et equo, multiplicatur animal; sed res est superior ad relationem, sicut ens: ergo multiplicata relatione, ita

quod sint quatuor relationes, multiplicantur quatuor res relativae. Hoc autem est falsum, quia sic essent quatuor Personae, si sunt quatuor res oppositae: quaelibet enim res relativa distincta est subsistens incommunicabiliter, et res naturae, quod est esse Personam. Et praeterea, quia spiratio activa non est res distincta a paternitate, et filiatione: ergo non sunt quatuor res, quia non est alia res spiratio activa a paternitate.

XIX. Hinc ortus est alter scrupulus et Durando, et Scoto. Nam Durandus in I, dist. XIII, quaest. II, vult spirationem activam distinguere realiter a paternitate, et filiatione; et sic esse quatuor res relativae, licet sint solum tres Personae. Scotus vero quodlibet V, art. II, in fine, vult distinguere has relationes ex natura rei; distinguit enim Durandus quod aliud est in divinis differre realiter relative, aliud differre realiter personaliter, seu tamquam duo supposita. Relationes enim reales, ut ipse putat, differunt realiter se ipsas, sed non constituunt diversas Personas, nisi differant incommunicabiliter, et secundum oppositionem, cum autem spiratio activa non sit opposita paternitati, et filiationi, nec eis incommunicabilis, licet differat realiter, non constituet Personam. Et est fundamentum pro sententia Durandi, et Scoti (licet Durandus plura congerat argumenta pro ista parte) quia non est identitas inter paternitatem et spirationem, inter generare et spirare: ergo est diversitas. Consequentia patet. Antecedens probatur: nam ista praedicatio est falsa: Paternitas est spiratio, si quidem haec est falsa: Generare est spirare, generari est spirari: nam Filius generatur, non spiratur, et Spiritus sanctus e contra: ergo non habent identitatem: ubi enim est identitas, ibi est vera praedicatio unius de alio. Et sic generare est a Patre terminatum ad Filium, spirare vero terminatum ad Spiritum sanctum: differt ergo unum ab alio. Ad haec Paternitas, seu generatio, et spiratio habent inter se ordinem originis, quia generatio est per intellectum, spiratio per voluntatem, et voluntas supponit intellectum: ergo est distinctio, quia ubi est ratio originis, est ratio dis-

inctionis. Tertio, relationes istae paternitatis, filiationis, et spirationis sunt specie distinctae, quia habent fundamenta, et terminos distinctos; si quidem paternitas fundatur in generatione, et terminatur ad Filium, spiratio in amore, et terminatur ad Spiritum sanctum. Quae autem distinguuntur specificae, distinguuntur realiter; et sic non requiritur oppositio relativa ut distinguantur, si ex se habent distinctionem specificam. Quod ergo sufficit ad distinctionem specificam, sufficit ad distinctionem realem in relationibus. Denique, pro sententia Scoti urget, quia aliqua praedicata conveniunt paternitati, quae non spirationi activae, et e converso: ergo distinguuntur ex natura rei. Consequentia patet, quia distinctio ex natura rei solum ob hoc ponitur, quia ante omne opus intellectus verificatur unum praedicatum de uno, quod non de alio, sicut communicabile verificatur de essentia, et non de paternitate; et sic distinguuntur ex natura rei apud Scotum. Antecedens vero constat: nam paternitas constituit Personam, non spiratio activa, spiratio formaliter, et directe opponitur spirationi passivae; paternitas autem, et filiatio non nisi radicaliter, et quatenus continent in se spirationem: ergo aliquid praedicatum convenit uni in re, quod non alteri.

PRIMAE DIFFICULTATI RESPONDEATUR.

XX. Dico primo: Numerus notionum recte constituitur, scilicet quod sunt tantum quinque notiones supra numeratas. Pro intelligentia huius conclusionis supponenda est propria ratio, et definitio notionis in generali, ut ex ejus visceribus colligamus, quibus convenire possit talis ratio notionis. Definitur ergo notio a D. Thoma quaest. XXXII, art. III, quod est: "Propria ratio cognoscendi divinam Personam." Potest autem cognosci divina Persona, et discerni, vel a creatura, vel a divina natura, seu ab eo quod essentiale est in Deo, vel una Persona divina ab alia Persona. Discretio, seu notio distinguens Personam divinam a creata non est aliquid proprium Personae alicujus, sed commune omnibus, scilicet ipsa natura divina, et esse increatum, per hoc enim distin-

guitur a qualibet creatura. Distinctio etiam Personarum ab essentia divina sufficienter fit per generalem, et communem rationem Personae, et relationis, cum essentia in Deo dicat id quod pertinet ad genus absolutum, quidquid vero ad genus relativum, et personale pertinet, secretum, et distinguit a ratione absoluta. Quare ad hoc non exigitur aliqua nota, seu character, aut notio specialis quae distinguat personalia ab essentialibus cum aliquid commune omnibus Personis in genere relativo, et personali sufficienter hoc discernat, sicut hoc nomen relatio, persona, origo, suppositum, etc. Notio ergo debet esse aliqua specialis nota, seu character discernens inter Personas, per quam scilicet aliquid speciale in Personis significatur: quod enim est principium, seu ratio innoscendi, aliquid speciale esse debet, ut S. Thomas dicit in hac quaestione XXXII, art. III ad V. Et sic videmus quod omnes notiones distinguunt unam Personam vel ab aliis omnibus, vel saltem duas ab una, ut spiratio activa distinguit Patrem, et Filium a Spiritu sancto.

XXI. Secundo, advertendum est quod notio cum de se dicat aliquid pertinens ad cognoscendam, discernendamque Personam in sua propria ratione, non sumitur hic notio pro ipsa formali cognitione, qua fit ista discretio a cognoscente, sed pro ipsa formali ratione objectiva, id est, quae ex parte objecti se tenet seu ex parte ipsius Personae secundum quod importat aliquam specialem notam, et characterem discernendi unam Personam, vel plures ab aliis. Quae nota, seu character, aut forma per quam sic innoscitur, et designatur una Persona ab alia non est necesse quod sit alia distincta a relatione, vel proprietate qua constituitur, sed eadem esse potest, licet sub diverso respectu dicatur relatio, proprietates, aut notio, quia ut dicit S. Thomas in I, dist. XXVI, qu. II, art. III: "Paternitas dicitur relatio secundum quod ad Filium refertur, dicitur autem proprietates in quantum soli Patri convenit; dicitur notio in quantum est principium formale innoscendi Patrem." Igitur ipsaem ratio, seu forma aut characteristicam proprietates unius Personae erit notio, quatenus in se importat formale principium innoscendi talem Personam.

XXII. Quid autem requiratur, ut aliqua nota seu forma sit principium innotescendi, et discernendi talem Personam, D. Thomas in loco citato paulo post illa verba sic explicat: "Ad hoc quod aliquid dicatur notio (26) Personae, tria requiruntur. Primo, quod ad originem Pertineat, quia relationibus originis Personae distinguuntur. Secundo, quod pertineat ad dignitatem, quia Persona est hypostasis, distincta proprietate ad dignitatem pertinente. Tercio, quod dicat aliquid speciale, quia commune non est sufficiens principium innotescendi." Quae conditiones valde rationabiliter ponuntur, et conformiter ad munus, et officium notionis, quia cum ponatur notiones tanquam propriae rationes cognoscendi seu innotescendi Personam. Personae autem dicunt aliquid distinctum relationes originis, et iterum ratio Personae addit super hypostasim, seu suppositum aliquid ad dignitatem spectans, cum dicat subsistens in natura dignissima, scilicet intellectuali: ideo illud debet esse tanquam propria ratio innotescendi Personam, quod dignitatem sonet, et ad rationem originis spectet; et denique debet esse aliquid speciale in tali Persona, id est, quod neque sit commune omnibus, cum notio sit propria ratio cognoscendi Personam, neque solum pertineat inadaequate, et minus principaliter ad talem notionem, quia illud manifestat, et innotescere facit quod magis eminet aut excedit in aliquo, non quod minus, et quasi inadaequate in alio involvitur, et includitur. Constat enim quod eadem relatio Patris, et habet referri ad Filium, et constituere Personam, et pertinere ad potentiam generativam ipsamque generationem elicere, sed non quodlibet munus ex istis facere debet distinctam notionem, sed omnia illa conflunt in unam notionem integram Patris. Similiter Filius, et habet referri ad Patrem, et procedere et constituere secundam Personam, et in ratione Filii includere quod sit imago, et intellectuale Verbum et rationem geniti, sed haec omnia non dicunt speciales rationes innotescendi hanc Personam, sed inadaequatas, et omnes pertinent ad unam adaequatam notionem Filii quae rationem originati, et procedentis a Patre plene notificat. Illa ergo ratio quae in relatione aut ordine originis aliquid speciale, et principale representat, et manifestat,

vel ex parte principii originantis, vel ex parte termini originati, notionem specialem constituit, licet in tali ratione plures aliae inadaequate formalitates aut respectus, vel officia concurrunt, quarum singula notionem non faciunt, sed ad notionem conducunt.

XXIII. Tercio denique, supponendum est dari istas notiones, easque esse necessarias ad explicationem, designationemque Personarum, et illis communiter patres esse uses. Necessitas quidem ponendi notiones optime explicatur a D. Thoma hic art. II contra Praepositivum, quia invenitur in Deo una essentia cum tribus Personis, et iterum una Persona cum pluribus relationibus, seu rationibus principii originantis, aut termini originati, et procedentis. Oportet ergo in essentia, et Personis designare, et distinguere id quod essentia una, scilicet ipsa divinitate, et rationes quibus Personae sunt tres et inter se discernuntur, et distinguuntur, scilicet relatione patris, et Filii, quae unico nomine dicitur paternitas, et filiatio. Similiter cum in una Persona inveniantur diversae relationes principii, aut relationem principii, et termini originati oportet discernere, quae ratione est unum principium et quae aliud, quae ratione est procedens, quae principians: licet enim una relatio possit respicere plures terminos inadaequatos, et partiales, etiam si partialiter, et inadaequate different specie, materialiter, et partialiter; tamen plures terminos adaequatos, (277) et specie adaequata diversos, non potest unica relatio respicere: sic enim his diceretur ad aliud una relatio, quod negat philosophus V Metaph. c. de ad aliud, quia tota essentia relationis est ad aliud se habere; et sic alii dicitur bis, est duplex ad aliud. Cum ergo Pater sit principium Filii, et Spiritus sancti, et Filius sit terminus Patris, et principium cum Patre Spiritus sancti, et istae relationes adaequatae sint cum suis terminis, et non respiciat una terminos partiales, oportet aliquibus rationibus, seu notis, aut characteribus discernere istas Personas in ratione talium principiorum, et relationum, seu officiorum. Et patres sunt uti istis notionibus, ut videri potest apud S. Basilium lib. II adversus Eunomium, et epist. XXXVII ad Gregorium fratrem: "Pater, inquit, qui super omnia

Deus est, peculiarem hypostaseos suae notationem solus habet, quod Pater est, et quod ex nulla omnino causa subsistit, atque isto iterum iudicio, et ipse propriis ac separatim agnoscitur." Augustinus V de Trinitate, c. VI : "Alia notio est qua intelligitur genitor, alia qua ingenuus. Damascenus lib. III De Fide, c. V, et citatur a D. Thoma hic art. II : "Differentiam hypostaseon, id est, Personarum in tribus proprietatibus, id est paternali, et filiali, et processionali recognoscimus."

XXIV. His suppositis conclusio posita, quae est D. Thomae in praesenti quaestione XXXII, art. III, et in I, dist. XXVI, qu. II, art. III, et aliis multis locis, sic ab ipso colligitur, praesertim istis duobus locis : Personae divinae distinguuntur, et multiplicentur secundum originem, et processionem unius ex alio. Ad processionem autem, et originem duo pertinent; alterum ex parte principii a quo est alius, alterum ex parte termini qui ab alio. Et utrumque potest innoscere, vel affirmative, vel negative. Affirmative, secundum influxum, et processionem ipsam, negative per negationem procedendi ab alio, vel producendi, vel originandi aliud, quod est vel negare rationem principii, vel rationem procedentis. Si ergo affirmative, et positive sumamus originem, et processionem, constat in Deo esse solum duas processionem, alteram intellectus, alteram voluntatis. Ergo solum ponendum est duplex principium, et duplex terminus; et consequenter duplex relatio principii originantis, et duplex relatio termini originati; et sic fiunt quatuor notae, seu formae distinguentes istas relationes, et Personas secundum rationem principii, et termini, scilicet paternitas tamquam principium Filii, et filiatio tamquam terminus paternitatis : similiter spiratio activa ut principium Spiritus sancti et spiratio passiva ut terminus ejus. Et istae notiones sunt relativae seu relationes. Non tamen omnes quatuor sunt proprietates, quia spiratio activa est communis Patri, et Filio, cum eis non opponatur. Nec iterum omnes istae sunt notiones personales, id est, constitutivae Personarum, licet Personis conveniant, quia communis spiratio non potest constituere Personam seorsum a Patre, et Filio, cum eis non

opponatur. Nec iterum omnes istae sunt notiones personales, id est, constitutivae Personarum, licet Personis conveniant, quia communis spiratio non potest constituere Personam seorsum a Patre, et Filio, cum eis non opponatur, et consequenter eis identificatur.

XXV. Si autem ea quae ad originem pertinent sumantur negative, tres negationes inveniemus ad processionem pertinentes in divinis.

Prima, est negatio principii, scilicet quod aliqua Persona sit nihil producens, sicut est in Spiritu sancto.

Secunda, negatio est procedendi, scilicet quod sit aliqua Persona non (278) procedens. Et hoc dupliciter, vel quia simpliciter non procedit ullo modo, sicut Pater, vel quia non procedit tali speciali modo, sicut Filius non procedit spirative; et sic est non spiratus, et inspirabilitas illi convenit, et a fortiori convenit Patri : sunt enim spirator, non spirati, et in generari convenit Spiritui sancto et a fortiori Patri, qui etiam non generatur. Prima negatio, scilicet non esse producentem Personam non pertinet ad notionem, quia ex una parte illa negatio solum declarat formaliter quid non sit, non vero quid sit : virtualiter autem, et per circumloquium non exprimit aliquid notabile, et ad dignitatem pertinentem, quia non producere, ut sic nihil dignitatis specialis affert. Ut autem sit notio, debet vel formaliter vel implicite, et virtualiter explicare quid aliquid sit, non pure quid non sit : ideo enim, et nomina infinita excluduntur a ratione nominis, quia non sunt notamen rei : nec designant aut notant aliquid in re, sed solum quid non sit dicunt. Eodem autem modo negatio producendi non absolute, et simpliciter, sed non producendi isto modo, v.g. generative, sicut Filius non generat, licet alio modo producat, scilicet spirative, nihil auctoritatis aut dignitatis in hac praecisa negatione explicat. Tertia negatio, scilicet non procedendi ab aliquo non simpliciter, sed tali speciali modo, scilicet non spirative, non dicit aliquam peculiarem dignitatem, quia formaliter solum explicat quid non sit illa Persona, scilicet non spirata, virtualiter autem, et per circumloquium non explicatur aliquid dignitatis specialis, quia supposito quod

illa Persona procedit, aequè dignum est non procedere per voluntatem ac procedere per intellectum. Secunda denique negatio, scilicet nullo modo procedere notio est propria Patris, et nomine ingenui, seu inascibilis designata, quia licet de formali solum explicuit quid non sit Pater, juxta quod dicit Augustinus V de Trinitate, c. III, quod : "Cum ingenuus dicitur Pater, non quid sit, sed, quid non sit, dicitur," tamen ex alia parte per hanc negationem circumloquimur magnam dignitatem, et auctoritatem principii per modum capitis, et fontis omnium processionum divinarum, nullam aliam habentis originem ab alio; semper enim quod est caput, et quasi primum, negationem emanandi ab alio debet habere, et talis negatio circumloquitur magnam dignitatem, sicut infinitum, increatum, ineffabile, licet negationibus explicentur, magnam tamen perfectionem per illas negationes circumloquimur. Quae dignitas, non est in Filio eo modo quo in Patre, sed est tanta dignitas alio modo, scilicet per modum geniti, et exprimentis totum quod est in Patre. Ita colligit S. Thomas has notiones, praesertim quae ad negationes pertinent loco citato ex primo sententiarum, dist. XXVI. Et sic sunt quinque tantum notiones; una negativa, et propria Patris, non tamen personalis, scilicet inascibilitas. Quatuor positivae, scilicet paternitas, quae etiam est propria Patris et personalis; filiatio propria Filii, et personalis; spiratio activa non propria, sed communis Patri et Filio et non personalis; spiratio passiva propria tertiae Personae et personalis. Dicitur personalis, quae constituit Personam.

XXVI. Fuit praeterea necessarium assignare Patri notionem illam negativam inascibilis propter Arianos, qui contendebunt Patrem distinguere a Filio, non solum relatione, sed etiam substantia, eo quod ly ingenuum cum non significet relationem, inferrent ipsi concernere substantiam, sicut ly increatum; et (279) sic differre Patrem a Filio in substantia, quia differt in ratione ingenui. Sed respondet Augustinus V de Trinitate, c. III, ingenuum non dicere substantiam, sed negare relationem procedentis ab alio. Unde concludit capite septimo : "Non neceditur praedica-

mento relativo cum ingenuus dicitur;" videlicet, quia esse ingenuum in Patre solum negat relationem ab alio, et ita ly ingenuum est notio relativa negative, non positive.

Ad fundamenta, et objectiones contra hanc primam difficultatem ex dictis constat.

XXVII. Ad primum de inspirabilitate dicimus hanc negationem non importare specialem manifestationem alicujus dignitatis in Personis procedentibus : non enim significat quod nullo modo procedant, sicut ingenuum in Patre, sed tantum quod tali modo non procedant, puta per spirationem, vel per nativitatem. Negare autem talem modum procedendi, tantum, si alias procedunt Personae, non est explicare in eis aliquid specialis auctoritatis, sed pure quid non sint. Hoc autem non sufficit ad notionem ut declaratum est. Nec inascibilitas quae est notio Patris significat solum negationem nativitatis : sic enim etiam convenit Spiritui sancto, sed negationem omnis processionis ab alio : sic enim significat caput et fontem omnis originis, et processionis in Deo, et est notio primae Personae, ut prima est.

XXVIII. Ad secundum etiam ex dictis patet quod non producere, per se non est dignitas aliqua, sed negatio fecunditatis, ut docet S. Thomas hic. art. III ad IV, negatio autem essendi ab alio de se explicat dignitatem primi, quia Pater est prima Persona in divinis. Vide etiam quae dicimus infra circa solutionem ultimi argumenti in fine hujus difficultatis. Nec ex hoc inferas, quod non producere in Spiritu sancto est imperfectio, seu indignitas, aut quod aliqua dignitas ei deest, scilicet illa quae est in Patre, et non in ipso. Respondetur enim quod in Spiritu sancto non est imperfectio, aut indignitas non producere, quia non spectat ad ipsum relatio producentis, sed relatio, seu correlatio termini producti. Ad relationem autem termini non pertinet relatio principii, sicut ad relationem principii non spectat relatio termini. Nec est indignitas, aut imperfectio, esse terminum principii divini, quando terminus eandem naturam, et aequalitatem habet cum principio. Unde non deest illi dignitas Patris, sed habet eandem dignitatem Patris sub alio modo : id enim quod in Patre est dignitas

principii, in Spiritu sancto est dignitas terminari, quia potest tantum principium terminare, et ei adequate correspondere. Caeterum haec dignitas non explicatur per non producere, sed per spirari, et producere. Dignitas autem primae Personae, ut primae, explicatur per non procedere, seu per ingentium, ut negat omnem processionem ab alio.

XXIX. Ad tertium respondetur illa omnia non pertinere ad notiones, nec in vim notionum a sanctis patribus, esse accepta. Nam nomina significantia originem quasi in fieri, et tendentia non notificant Personae, sed actus earum, actus autem supponit Personae, et consequenter supponit distinctiva earum, et ea per quae innatescere possunt in seipsis. Unde origines ipsae significantiae per modum actionis, et fieri, et tendentiae non sunt primo, et per se distinctas Personarum, quia nec constitutivae, cum significantur ut in via et tendentia, non ut in se et per se stantes: ergo neque sunt notiones primo et per se, sed supponunt alias formas, et notas distinguentes, (280) et constituentes. Et sic solum reductive pertinere poterunt ad notiones tanquam quid consequentum, et ortum a Persona, vel ad illam tendens; et sic accessorie sunt notiones, non primo et per se. Idem quod dicimus de actibus significantis per modum originis, et tendentiae, dicimus de potentia generativa, et spirativa, quia haec non significantur ut Persona, sed ut virtus Personae; et sic supponit aliquid aliud, quo innatescit Persona, et quae est notio principaliter, et simpliciter. Ea vero nomina quae designant Personae, et non sunt notiones, ut imago, Verbum, splendor, et similia, ideo notiones non sunt, quia inadaequate pertinent ad unam, et eandem proprietatem, ambibunturque, et includuntur in nomine Filii, seu filiationis, quae omnia illa adaequate includit, et ideo non sunt notiones distinctae, sed conditiones, aut inadaequate rationes ejusdem proprietatis. Sumitur hoc ex D. Thoma infra qu. XXXIV, art. II ad III, ubi inquit quod: "Ipsae nativitates Filii, quae est proprietas personalis ejus diversis nominibus significantur ad exprimendum diversimode perfectionem ejus. Nam ut ostendatur connaturalis Patri dicitur Filius, ut ostendatur coaeternus

dicatur splendor, ut ostendatur omnino similis dicatur Imago, ut ostendatur immaterialiter genitus dicatur Verbum. Non autem potuit unum nomen inveniri per quod omnia ista designarentur." Quare illa nomina Verbi, imaginis, amoris, etc. licet specialibus Personis conveniant, non tamen dicuntur speciales notiones, quia omnes includuntur in una proprietate, et notione filiationis aut spirationis, quae secundum diversas, et inadaequatas conditiones seu formalitates omnia illa includit.

XXX. Ad ultimum in quo inquitur, quid de formali dicat ingentium, seu innascibilitas, an negationem; an aliquid positivum, quia specialem difficultatem habet, pertinetque specialiter ad Personam Patris sequenti disputatione, articulo primo tractabitur. Nunc solum dicimus ingentium importare de formali negationem processionis ab aliquo principio, non tamen hanc negationem inde importare, sed ut fundatam, et praesupponentem rationem Personae, et principii, quod tamen non pertinet ad rationem formalem ingentis, quasi constitutivam ejus, sed quasi praesuppositam, ut D. Thomas docet in I, dist. XXVIII, qu. I, art. I ad I, nec negat, sed potius confirmat infra qu. XXXIII, art. IV, in corpore, et ad primum, dum ponit significari per ly ingentium principium non de principio. Pura enim negatio essendi ab alio non potest dignitatem exprimere, cum hoc etiam inveniat in his quae nihil sunt; et sic ab alio non sunt, sed negatio essendi ab alio in eo quod est Persona aut principium, dignitatem ejus designat explicando id quod primum est per negationem alterius prioris. Quod vero ly ingentium importet de materiali Personam illam, vel principium sub particulari conceptu Patris vel principis vel sic influentis, et prout relati ad tales Personae, hoc alia quaestio est, de qua discutietur citato loco infra disputatione sequenti, articulo primo.

XXXI. Quod si damus inquiras, quomodo spiratio activa dicatur notio Patris et Filii, cum non sit proprietas ut D. Thomas docet in hac quaestione XXXI, art. III, et tamen notio dicitur quod est propria ratio dignoscendi Personam: si autem sufficit esse proprietatem duorum, et

non unius tantum, simili ratione non spiratum ut fundatur, et supponit duas Personas, sed Patrem, et Filium, quibus tamquam suppositis convenit, dicitur notio Patris, et Filii, (281) respondetur non requiri ad notionem quod sit propria ratio dignoscendi Personam tantum unam, seu sufficit quod sit ratio propria dignoscendi Personam, sive unam, sive plures, prout ab aliqua alia discernuntur, sicut bipes est proprium hominis, sed non solius hominis, sed etiam avis, prout tam homo quam avis a quadrupede differunt. Quo exemplo utitur S. Thomas ad explicandum hoc in opusculo II, c. LIX. Adde quod spiratio communis est propria notio duarum Personarum, non quatenus plures Personae sunt, sed quatenus conveniunt, et sunt unum iratione principii spirativi : sic enim est notio Patris, et Filii, non ut Pater, et Filius, sed ut unus spirator. De ratione autem non spirari passive, jam diximus quod licet duabus Personis conveniat, nihil tamen dignitatis aut principii vel termini originis explicat; et sic notionem non designat. Imo non spiratum includitur in ipsa ratione spiratoria, et spirationis activae, quia hoc ipso quod est spirator, opponitur spirato passivo; et sic non est spiratum passive, quia opponitur illi. Inspirabilitas ergo, seu non spiratum non est notio seorsum, et per se, quia est inclusa, et involuta in spiratione activa, sicut non genitum, seu non Filius includitur in paternitate, nec est notio distincta. Quod secus est de ingenito absolute : nam in ipsa ratione principii quod habet in quantum Pater non involvitur quod non sit ab alio ullo modo, sed solum quod non sit genitus sicut Filius cui opponitur. Et ideo debuit distincta notione explicari quod sit omnino innascibilis, id est, a nullo alio procedens ut explicaretur quod esset prima Persona in ratione primae. Quod etiam oportet notare pro discrimine inter innascibilitatem Patris, et inspirabilitatem, quod illa sit notio, non ista.

SECUNDAE DIFFICULTATI SATISFIT.

XXII. Dico secundo : Recte ponuntur quatuor relationes reales in Deo, non tamen omnes sunt realiter distinctae, et ita non sunt concedendae quatuor res re-

lativae in Deo. Conclusio quoad omnes partes est D. Thomae. Nam quod relationes reales sint quatuor, affirmat supra qu. XXVIII, art. IV et qu. XXX, art. II ad 1, ubi etiam affirmat unam istarum relationum, scilicet spirationem activam non separari a Persona Patris et Filii, et similiter quod sint relationes reales, relatio Patris ad Filium, et ad Spiritum sanctum, docet in hac quaestione XXXII, art. II, et quod identificentur, docet infra qu. XL, art. I ad 1. Ac denique quod non sint duae res paternitas, et spiratio activa, licet sint duae relationes, docet in I, dist. XXVII, qu. I, a. I, ubi inquit, quod : "Paternitas, et filialio sunt duae res, et similiter Pater, et Filius, sed paternitas, et communis spiratio non sunt duae res, quia non opponuntur relative, sed tantum duae relationes, quia distinguuntur differentiter relationes in quantum est relatio." Et idem sumitur ex c. Damiani de summa Trinitate, ubi definitur : "Essentiam et tres Personas non esse quatuor res, nec in divinis concedendam esse quaternitatem." Eadem autem ratio est de essentia, et tribus Personis, atque de spiratione activa, et de Personis : si enim esset distincta res ab illis, essent quatuor res in Deo. Nec responsio Durandi valet, quod loquatur Concilium de quatuor rebus quae sint quatuor Personae, vel tres Personae, et una essentia : nam si Concilium damnavit essentiam, et tres Personas esse quatuor res, eadem ratione debet negare quod spiratio communis, et tres Personae sint quatuor res; (282) eadem enim currit ratio. Praeterea quod si spiratio activa est res distincta a tribus Personis, erit illis incommunicabilis in re, et consequenter Persona quarta, quia distincta, et incommunicabilis. Et antecedens probatur, quia relatio illa sic distincta debet esse subsistens. Subsistens autem distinctum est incommunicabile his a quibus distinguitur, quia aliter non potest distingui subsistens, nisi incommunicabile sit, imo si talis res est distincta a Patre, et Filio, et tamen communicatur illis realiter, ergo unitur illis : ergo facit aliquam compositionem cum illis, quia duae distinctae res non est intelligibile quod uniantur, et communicentur sine aliqua compositione. Haec autem obstat summae simplicitati Dei : ergo unique urgetur Durandus, vel ponendo spirationem distinctam commu-

nicari Patri et Filio; et sic ponet compositionem, et tollit simplicitatem: vel non communicari; et sic erit subsistens incommunicabile, et consequenter Persona; et sic erunt quatuor Personae; et iterum non procedet Spiritus sanctus a Patre et Filio, si eis non communicatur spiratio activa, quae est principium productionis Spiritus sancti. Quae omnes consequentiae sunt contra fidem.

XXXIII. Haec adversus Durandum probant non esse quatuor res relativas in divinis, nec distingui realiter spirationem activam a Patre, et Filio, quia eis relative non opponitur; et sic debet esse unum cum eis.

Contra Scotum autem probatur non distinguí ex natura rei ante opus intellectus, ea generali ratione quae id probatur de essentia, et relationibus, vel attributis: eadem enim militat ratio de spiratione, et paternitate, cum non minus unum sint, quam essentia, et paternitas.

Sed restat modo ostendere, quomodo ex una parte sint quatuor relationes reales, et ex alia non sint quatuor res, sed spiratio activa unum fiat cum duabus ex illis, scilicet cum paternitate, et relatione. Nam quod reales relationes sint, dubitari non potest, quia Pater et Filius reali relatione respiciunt Spiritum sanctum, et non relatione rationis, cum realiter ab eo distinguantur: ergo et realiter opponuntur: ergo correlative se habent, quia non est alia oppositio realis ibi, quam relativa. Rursus, non respiciunt realiter Spiritum sanctum paternitate, et filiatione, istae enim relationes solum inter se opponuntur, et referuntur: patet enim, ut Pater, solum se habet ad Filium, et Filius ad Patrem: ergo Spiritum sanctum respiciunt ut spirantes, seu ut spirator: ergo relatio spiratoris realis est, utpote in reali processione fundata, qua procedit Spiritus sanctus a spiratore, qui est Pater, et Filius: et illa relatio spiratoris non multiplicatur in duabus Personis, cum utraque sit unicum principium Spiritus sancti, ergo est una relatio realis in Patre, et Filio ad Spiritum sanctum, quae non est relatio paternitatis, et filiationis. Et sic oportet ponere in Patre, et Filio praeter relationem paternitatis, et filiationis, aliam relationem spirationis, quae sit alia, non per

separationem, seu non identificationem entitativam, et realem cum istis duabus, si quidem eis non opponitur, sed per terminationem ad alium terminum, ad quem neutra earum terminatur formaliter, quia paternitas terminatur ad solum Filium, filiatio ad solum Patrem. Sic ergo quatuor relationes reales dari constat non plures, quia non sunt plura fundamenta quam duae processiones reales, quae necessario inter quatuor terminos esse debent, nec plures correlationes, et terminationes exigunt. Non pauciores, quia (283) nec pauciores processiones dantur, quae sunt istarum relationum fundamenta, et quaelibet processio inter duos terminos versari debet.

XXXIV. Sed quia solum tres ex istis relationibus sunt perfectio modo, et undaeque inter se oppositae. Una vero, scilicet spiratio communis invenitur non opponi paternitati, et filiationi; et sic ab illis non distinguí, sed identificari, merito inquiritur quomodo istae relationes unum sint cum illa spiratione communi, ita quod multiplicetur relatio et non multiplicentur res ut sint quatuor subsistentiae seu res relativae. Et communiter dici solet quod distinguuntur formaliter realiter in esse relationis, sunt autem unum in esse rei, in quo invenit difficultatem Vasquez hic disp.

XXXVIII, c. I, in fine et c. II, quia si illae rationes distinguuntur formaliter in esse relationis, etiam distinguuntur in esse rei ob argumentum supra factum, quia multiplicato inferiori, dividitur quoque, et multiplicatur in eis gradus superior. Alii dicunt multiplicari quatuor relationes in esse ad, non in esse in, sed in hoc illas duas relationes paternitatis, et spirationis identificari. Alii sentiunt spirationem, et paternitatem identificari in uno tertio respectivo, quod ad utrumque terminum se habet, quia scilicet non est una relatio tertia, sed una res respectiva, et duplex ratione terminorum. Quod aliqui explicant exemplo ejusdem albi, quod est simile respectu alterius albi, et dissimile respectu nigri, et tamen illa relatio similitudinis, et dissimilitudinis identificantur quia in albo in esse rei.

XXXV. Caeterum istas explicationes conantur punctum attingere veritatis, et non perveniunt, sed divertendo ab illo, et di-

los modos dicendi, et explicandi hanc unitatem rei relativae, et diversitatem in formali appellatione relationis, ex parte continere veritatem, ex parte deficere.

Nam primus modus qui dicit relationes illas in esse rei, esse unum, et in esse relationis formaliter, distingui realiter, quantum ad hoc vere dicit, quod relationes illae entitative non differunt, sed terminative tantum, quia exercent respectus ad diversos terminos realiter. Sed in hoc deficit quod formalitatem istam et munus relationis vult distingui realiter, ita quod etiam realitas cadat super multiplicationem relationum, cum tamen realitas non multiplicetur, sed una maneat, et ita realiter non multiplicetur id quod formale est in relatione, licet realiter exerceatur ad multiplicatos, et plures terminos.

Secundus vero modus dicendi, quantum ad hoc quod relationes illae multiplicentur in esse ad, non in esse in, si sumatur esse in pro ratione ipsa communi relationis in ratione accidentis, et ratio ad, pro ratione particulari relationis, et quasi specifica, deficit, quia non solum spiratio et paternitas identificantur secundum rationem communem, sed etiam secundum particulares, et proprias rationes, quia etiam in quantum tales specificae, et in ipsa speciali ratione ad non opponitur: ergo sunt unum, et identificantur, quatenus tales relationes sunt. E contra autem si dicatur esse plures relationes separando ad ab in, ita quod non sunt plures, illae relationes, etiam retinendo realitatem, quae illis convenit ex ratione in, licet non multiplicent illam, falsum est, quod non sint quatuor relationes reales, etiam retinendo in reale, et non separando, quia nunquam essentia, quae dat rationem in relationi, separatur in re, licet non multiplicetur, retinendo tamen ipsum in essentiale. Est autem vera illa sententia, si intelligatur quod illae relationes tam quoad rationem communem, quam quoad particularem in ratione talis ad, sunt unum entitative, et prout efficiunt subiectum, eisque tribuunt effectum formalem determinatum, et specificum: sunt autem plures terminative prout ad diversos terminos realiter terminantur, et appellat conceptum suum erga illos.

Denique, tertius modus dicendi in hoc deficit, quod videtur illas duas re-

lationes, quasi in unam confundere, cum tamen inconfusa sit relatio paternitatis, et spirationis activae, et utraque explicite, et inconfuse tendit ad suum terminum, nec datur aliqua relatio communis, seu eminens, quae nec sit formaliter paternitas, nec formaliter spiratio, sed Pater formaliter est Pater et prout Pater formaliter dicitur solum ad Filium, et Pater formaliter est spirator, et sub hac relatione dicitur solum ad Spiritum sanctum, non vero datur una relatio tertia in qua istae duae confundantur, quae simul respiciat utrumque, scilicet Filium, et Spiritum sanctum ut terminum adaequatum, sed terminus adaequatus paternitatis est Filius, et terminus adaequatus spirationis est Spiritus sanctus. Similiter deficit exemplum de albo in quo identificantur relatio similitudinis, et dissimilitudinis, quia album est aliquid absolutum, et per modum fundamenti remoti, non proximi, in quo non est mirum quod concurrere possint plures relationes: sicut non est quaestio quod in essentia divina, seu in ipso Deo absolute sumpto identificetur relatio paternitatis, et spirationis, imo et filiationis. Casterum in hoc videtur ad veritatem accedere ille modus dicendi, quod relatio spirationis, et paternitatis entitative etiam genere relativo sunt unicae res relativae, quia non opponuntur inter se, sed sunt plures relationes terminative, et secundum quod relatio appellat suum conceptum super terminum, sunt plures relationes, quia habent suos terminos distinctos adaequate, explicite et realiter. Quare non debet concedi, quod istae relationes adunantur in uno tertio respectivo, quia nec in formalitate respiciendi, et relationis adunantur, sed impermixtae, et inconfusae permanent sub appellatione relationis, sicut, et impermixtae terminationes habent: nec in uno tertio datur adunatio, quia hoc quod est tertium, senat aliquid quod nec sit formaliter paternitas, nec spiratio, sed aliud tertium eminenter continens illa duo: quod est falsum, quia illa eadem res relativa formaliter est paternitas, et formaliter (286) spiratio, licet entitative, sit unum, et terminative plures relationes.

Ex quibus patet tum ad rationem dubitandi supra propositam in initio huius difficultatis, tum ad motiva Durandi, et Scoti.

tur distinctio. Et ideo ratione suae significacionis, nulla est repugnantia quod praedicentur ad invicem, quae tamen est in relationibus propter appellationem supra distinctos terminos; et ideo magis assimilatur illa praedicatio illis propositionibus. Attributum sapientiae est attributum iustitiae, et similibus, ubi importatur appellatio ad distinctos conceptus.

XLII. Ad secundum negatur quod paternitas, et spiratio habeant inter se ordinem originis, et processionis realis, cum una non procedat ab alia, licet enim amor spiratus procedat a cognitione, seu verbo, tamen voluntas non procedit ab intellectu, sed idem sunt, et consequenter neque spiratio activa a generatione activa, quia ista duo ut activa, non habent inter se ordinem originis, nec oppositionem. Quod vero voluntas praesupponat intellectum, hoc non est secundum originem realem, sed secundum ordinem rationis.

XLIII. Ad tertium respondetur in divinis non esse propriam distinctionem specificam, nec inter relationes, nec inter attributa, quia ubi non est genus, nec est differentia, nec species, sed dicuntur aliqua species, vel specificae se habere, quia ad modum diversarum specierum concipiuntur, ut misericordia, et iustitia, bonitas, et sapientia; sed in Deo ista non se habent ut species divinae, quia non sunt limitatae, sed ut actus purus unicus, et simplicissimus omni speciei supereminens, et infinitus omnem perfectionem continens. Cum autem dicitur quod ea quae specie distinguuntur, realiter differunt, distinguo; quae specie distinguuntur formaliter, et limitate, transeat; quae specie distinguuntur solum eminenter, et virtualiter, revera autem, et entitative sunt unus actus purus, et infinita entitas, non distinguuntur realiter, nisi interveniat realis oppositio.

XLIV. Ad ultimum quod pro sententia Scoti urgetur, saepe responsum est quod praedicatum aliquod dici de uno, quod non de alio, non arguit distinctionem a parte rei, et entitativam, sed solum virtualem, et fundamentalem; sufficit enim quod non sub omni sensu, et formalitate non identificentur licet entitative.

sint omnino unum, et idem; et sic non distinguantur actualiter (288) in re. Cum enim praedicatio fiat secundum sensum formalem quem significant termini, non secundum identitatem quam habent in re, sufficit ad praedicandum de aliquo unum praedicatum, et non aliud, distinctio illa virtualis, seu non identificatio sub illa ratione, licet in re entitativa identificatio sit: sicut etiam dicimus quod essentia non generat, et pater generat, licet eadem entitas sit pater, et essentia: id enim quod de istis dicimus, et supra diximus, dicendum est de relationibus spirationis, et paternitatis quantum ad entitatem suam.

XLIV. Ex dictis patet latius patere notiones quam relationes, et relationes quam proprietates in divinis. Omnes enim proprietates sunt relationes, si quidem proprietates sunt formae constituentes Personas, et istae personales formae relationes sunt, quia relative oppositae, utpote distinctae. Sed non omnes relationes constituunt Personas; et ita non sunt proprietates, sicut spiratio activa est relatio spiratoris ad Spiritum sanctum, sed non constituit Personam, quia non est incommunicabilis Patri, et Filio, sed unum est cum illis; et sic non habet Personam seorsum ab illis. Omnes tamen relationes sunt notiones, quia peculiariter notificant Personas, relationes quidem personales, suas proprias Personas quas constituunt: spiratio autem activa, non designat peculiarem Personam, sed peculiare principium notionale, quod est in duabus Personis, et illas etiam notificat ut oppositas, et distinctas a Spiritu sancto, licet non ut oppositas inter se. Non tamen omnes notiones sunt relationes; ut patet de inaccessibilitate, quae notificat primam Personam ut primam, seu in quantum non est a principio. Nec oportet plures notiones addere, quia si quae sunt alia nomina notionalia in istis includuntur, et ad ista, ut ad principalia reducuntur. Persona autem, vel relatio divina in communi non est notio, sed praedicatum commune inclusum in particularibus notionibus, non autem explicat propriam rationem innotescendi Personas, sicut dicit definitio notionis, sed communem.

REVIEWS OF BOOKS

It is a most excellent book, and one which every student of the history of the United States should read. It is a book which should be read by every student of the history of the United States, and by every student of the history of the world.

The book is a most excellent book, and one which every student of the history of the United States should read. It is a book which should be read by every student of the history of the United States, and by every student of the history of the world.

The book is a most excellent book, and one which every student of the history of the United States should read. It is a book which should be read by every student of the history of the United States, and by every student of the history of the world.

The book is a most excellent book, and one which every student of the history of the United States should read. It is a book which should be read by every student of the history of the United States, and by every student of the history of the world.

The book is a most excellent book, and one which every student of the history of the United States should read. It is a book which should be read by every student of the history of the United States, and by every student of the history of the world.

The book is a most excellent book, and one which every student of the history of the United States should read. It is a book which should be read by every student of the history of the United States, and by every student of the history of the world.

The book is a most excellent book, and one which every student of the history of the United States should read. It is a book which should be read by every student of the history of the United States, and by every student of the history of the world.

The book is a most excellent book, and one which every student of the history of the United States should read. It is a book which should be read by every student of the history of the United States, and by every student of the history of the world.

The book is a most excellent book, and one which every student of the history of the United States should read. It is a book which should be read by every student of the history of the United States, and by every student of the history of the world.

Personam in esse relativo Personae, quae est ipsa personalitas, significetur in abstracto, et ut quo, seu ut forma personalis, sicut paternitas, filiatio, etc. specialiter vero, ut inquit D. Thomas in articulo II, qu. XXXII, hoc fuit necessarium distinguere in divinis Personis; tum quia fuit necessarium explicare, et significare id in quo Personae sunt unum, et id in quo sunt plures; dicimus enim Personas in deitate, et essentia esse unum, et in personalibus seu relationibus, tres. Recte ergo significantur nomina ista relativa in abstracto, ut significantur formae, seu rationes multiplicandi Personas; tum quia invenitur una Persona, v.g. Pater respicere duas Personas, scilicet Filium, et Spiritum sanctum et differre ab utraque. Si ergo interrogemur, quae differt Pater a Filio, et quo a Spiritu sancto, quae respicit Filium, et quo Spiritum sanctum, oportet assignare formalitates seu notiones, quibus id significetur, et exprimat, nempe quod paternitate differt a Filio, et spiratione a Spiritu sancto.

IV. Secundum vero probatur contra Aureolum, quia divina forma est per se, et in se existens, quod ut reddatur concreta, et ut quod, non indiget aliquo a se distincto, sed seipsa immediate est quo, et quod, quia in se est omnia perfecta et in actu puro secundum esse, et secundum modum suum. Ergo ut significetur in abstracto, et in concreto, ut quo, et ut quod, non indiget diversitate aliqua ex parte rei significatae, sed eadem omnino res in se, et in sua linea utrumque ob suam perfectissimam rationem includens, nostro modo concipiendi, et significandi praecise dividitur, et diverso modo concipitur in abstracto, et in concreto. Nec obstat, quod aliquid attribuiamus istis formis in concreto, quod non in abstracto; id enim non est propter diversitatem rei significatae, sed ex parte modi significandi, qui etiam attenditur in verificatione propositionum: fit enim verificatio, et praedicatio iuxta nostrum modum concipiendi. Et sufficit eminentia unius rei, quae aequivaleret multis ad formandas illas diversas praedicationes in sensu formali, licet unum, et idem sint in identico, ut saepe diximus, agendo de distinctione attributorum, et Personarum ab essentia. Et si quaeras, quid exprimat nomen ab-

tractum, quid concretum, respondetur quod abstractum in illa forma divina, quae in se ob suam perfectionem infinitam est quod, et quo, solum exprimit minus formae, et rationem naturae, omitto modum suppositi, seu subsistentis, et habentis illam ut quod. Concretum autem exprimit eandem naturam cum modo subsistendi, et habendi, seu existendi ut quod.

V. Restat secundum, quod circa hanc difficultatem proposuimus; explicare, videlicet quid verificari, et praedicari possit de istis nominibus in abstracto, quid in concreto. Circa quod duae regulae assignari solent.

Prima: Actiones, vel productiones significatae per modum actionis non possunt praedicari de relationibus, et notionibus in abstracto, bene tamen in concreto; sicut ista non est bona praedicatio: Paternitas generat, filiatio spirat, filiatio generatur: ista autem praedicatio est bona: Pater generat, Filius generatur.

Secunda regula: Propositiones significantes non actionem in vi actionis, sed convenientiam, et identitatem unius, sed alterum, aequae praedicantur de abstractis, ac de concretis, nisi praedicetur una relatio de altera: talis enim praedicatio semper est falsa. Exemplum primi: Paternitas est pater, vel est Deus, vel est deitas, et similes, omnes sunt verae. Exemplum secundi: Paternitas est spiratio activa, est falsa, ut supra diximus praecedenti articulo. Multo magis falsa est, si una relatio praedicetur de sua opposita, ut: Paternitas est filiatio haec enim non solum est falsa, sed haeretica, quia destruit mysterium. Utraque regula sumitur ex S. Thoma in hac quaestione XXXII, art. II ad II, ubi negat actiones tribui notionibus in abstracto, ut: Paternitas generat, paternitas creat: posse tamen propter identitatem substantiva personalia, et essentialia dici de notionibus. (291)

VI. Ratio primae regulae illa est, quia actiones non possunt vere attribui, nisi principiis operativis. Principium autem operandi in concreto, et ut quod est ipsum suppositum seu subsistens: principium operandi ut quo, est forma, quae est ratio agendi, et pertinet ad naturam, seu virtutem operandi, sicut intellectu diciatur intelligere, voluntate

velle. At vero subsistentia, seu personaritas sumpta in abstracto, neque est principium agendi ut quod, et in concreto, quia significatur in abstracto, neque ut quo, et ut formale principium, quia non est virtus, et activitas naturalis, sed solum esse terminus, seu modus complens naturam, ut agat, tanquam subsistens: ergo ipsi sic in abstracto non potest tribui actio, ne significetur esse principium quo agendi, seu forma, et virtus qua agens agit: id enim significatur per principium quo actionis, et illud quod in abstracto significatur agere, significatur ut forma, et principium quo agendi. Unde si concederetur ista propositio: Paternitas generat, esset sensus quod paternitas est id quo Pater generat, seu est ratio generandi, quod est falsum. Et sic licet Pater, et paternitas sint idem ex parte rei significatas, ex parte tamen modi significandi intervenit talis formalitas seu appellatio, quod falsificatur propositio; in ejus enim verificatione etiam attenditur modus significandi. Si autem removeatur modus abstractionis, et formalitas significandi, solumque in sensu identico dicatur: Res quae est paternitas generat, vera est propositio.

VII. Ratio vero secundae regulae est, quia praedicatio illa fundatur in identitate; sunt autem omnino idem in divinis abstractum et concretum, essentialia et personalia: ergo ratione talis identitatis poterit fieri praedicatio, cum ibi non obstat appellatio illa actionis, quae ex formali modo significandi, quando attribuitur formae in abstracto, significatur illam esse principium quo agendi, seu id quo agens agit, quod de subsistentia seu personalitate verificari non potest, quia solum est conditio requisita ad agendum, seu modus, aut terminus, non formalis ratio, et activitas seu virtus.

QUID DE ALIIS NOMINIBUS SIGNIFICANTIBUS PLURALITATEM VEL UNITATEM?

VIII. Circa secundum punctum hujus articuli, considerari debent alia nomina quae notionibus solent adjungi, seu Personae, et pertinent ad unitatem, pluralitatem, vel solitudinem, aut exclusionem, sicut Patrem esse alium a Filio,

Deum esse solum, esse Trinum, etc. de quibus agit S. Thomas in quaestione XXXI. Sunt autem quatuor ordines seu classes horum terminorum. Quidam pertinent ad identitatem, vel arietatem ei oppositam, ut hoc nomen idem, unus; hoc nomen aliud, aliud, etc. Alii pertinent ad singularitatem, ut ly unicus, singularis. Alii ad multiplicitatem, et diversitatem, ut diversum, differens, trimus, triplex, multiplex, et similia. Fiunt ergo quatuor regulae.

IX. Prima regula est: Nomen aliud masculine adjungitur Personae, non vero aliud neutraliter seu substantive. Contra vero ly unum substantive recte dicitur de Personis, non unus masculine, nisi adjungatur terminus trahens ad naturam divinam, ut cum dicitur Pater, et Filius sunt unus Deus: significatur enim unitas in divina natura. Eodem modo loquendum est de hoc nomine idem, quod masculine non attribuitur Personis, nisi adjungatur ille terminus Deus, ut cum dicitur: Sunt idem Deus, neutraliter autem attribuitur illis absolute. Cautius tamen utendum est hoc nomine idem, quam hoc nomine unum: tum quia eadem voce, et terminatione promittitur masculino, et neutraliter; tum quia est nomen relativum, et refert suum antecedens, et potest aliquando referre idem in Persona et est falsum, vel in natura et est verum. Haec regula desumitur ex D. Thomas hic qu. XXXI, art. II, eamque desumpsit ex Augustino de fide ad Petrum, c. II. Et in Scriptura dicitur de hoc nomine alius: Rogabo Patrem meum, et alium Patrem dabit vobis, Joan. XIV: et iterum Joan. V: Alius est qui testimonium perhibet de me. Et de nomine unius dicitur Joan. I: Ego, et Pater unum sumus: et I Joan. V: Et hi tres unum sunt. Et hoc idem est, quia nomine neutro significatur aliquid magis confusum, et nondum formatum, nomine autem masculino aliquid magis formatum, et distinctum. Et quia proprium est suppositi seu Personae distinguere, et ultimo complere, nomina masculine magis attribuuntur Personis, neutraliter autem naturae, ut non explicat suppositionem. Ad designandum ergo distinctionem in Personis utitur hoc nomine aliud masculine, et non adhibemus hoc nomen unus; e contra vero ad significandum unitatem naturae dicimus esse unum, et ad evitandam distinctionem in na-

et diversitate reali, unum addat ad alterum, et faciat majus; et sic fiat aggregatio, et compositio, et consequenter resultet totum ex partibus, seu partialibus unitatibus, dependet ex alio principio, nempe quod divisio, et multiplicatio non solum fiat in realitate, sed etiam in ipsa essentia, et quidditate, et perfectione: si enim perfectio dividitur, et ipsum esse, et natura, clarum est quod haec adjuncta alteri facit majus in perfectione, et addit super aliam, quia non est idem cum illa, etiam in eo in quo attenditur majus, et minus, scilicet per se perfectionem, et essentiam. At vero relationes divinas in omni esse, in omni perfectione, in omni virtute, et natura identificantur, et sunt unum, nec una addit alteri. Non ergo ex multiplicatione, et numeratione eorum resultat totum et pars, majus et minus, nec aliqua aggregatio vel compositio, quasi additione uniantur, et crescant, quia in nullo crescant, si id quod affert unum eorum est in altero per identitatem omnimodam prae-ter oppositionem relativam in ratione respectus: hoc enim servit ad faciendam pluralitatem in ratione realitatis, non compositionem, et additionem in ratione majoris, aut in ratione perfectionis (294) extensivae, et multiplicatae; quasi unum crescat super aliud, et numerus ille aggregativus, sit, et compositivus alicujus totius ex partibus. Quare cum filiatio adventit paternitati, fit pluralitas relationum, et nihil crescit; et adventiente Spiritu sancto nihil majus est, quia totum quod perfectionis, et esse est in uno, est in duobus aut tribus, quia in perfectione identificantur. Et hoc est esse numerum in divinis, sine illis imperfectionibus, nec mensurari multitudinem per unum, quia tam simplex, et inconfusus est unum quam plures, et plures quam unum, cum idem esse habeant, et perfectionem. Haec autem additio, et augmentatio in numero, et excrementa super unitates est solum in numero dividente perfectiones, et esse rerum numeratarum.

XII. Quae doctrina est expressa S. Thomae, qui communiter hunc numerum significat distinctum, et diversitatem realem facientem, quod nec additionem, nec compositionem facit, nec majus aut minus (quod ad multiplicationem perfectionis

pertinet) sed solum pluralitatem, quae est realitatem multiplicatam. Videri potest quaest. IX de potentia, art. V ad XV, ubi ponens argumentum, quod non potest dari pluralitas rerum sine compositione, quod repugnat divinae simplicitati, respondet quod: "Pluralitas rerum in divinis est pluralitas relationum subsistentium oppositarum, ex quo non sequitur compositio in divinis. Nam relatio comparata ad essentiam divinam, non differt re, sed ratione solum, unde non facit compositionem cum ipsa, sicut nec bonitatis, nec aliud essentialium attributorum. Sed per comparisonem ad oppositam relationem est pluralitas rerum, non tamen compositio, quia relationes oppositae in quantum hujusmodi ab invicem distinguuntur. Compositio vero non est ex aliquibus distinctis in quantum distincta sunt." Et hoc recte dicitur, quia compositio fit quidem ex diversis, sed ut unibilia, non praecise ut distincta. Et in I, dist. XXIV, qu. I, art. II: "Sciendum est, inquit, quod in divinis non est numerus simplex, qui est per divisionem essentiae vel quantitatis; sed est numerus quidam, scilicet numerus relationum." Quod luculentius exprimit in I ad Annibaldum, dist. XXIV, qu. I, art. I: "Quaedam, inquit, sunt quae dividuntur simpliciter, quia secundum materiam, et quantitatem, sive secundum essentiam, et formam. Et ideo in istis est numerus simpliciter. Quaedam autem sunt quae secundum quid dividuntur, quia secundum proprietates accidentales, vel secundum proprietates absolutas, sicut socrates albus dicitur alius a se nigro: vel secundum relativas, sicut socrates dexter est alius a se sinistro, et in his est numerus secundum quid. Sic ergo numerus simpliciter importat separationem, et distinctionem, sed numerus secundum quid importat solum distinctionem. Cum ergo in divinis sit Personarum distinctio per proprietates relativas, et non separatio secundum essentiam, in divinis est numerus Personarum secundum quid, non numerus simpliciter, scilicet essentialium, et quidditatum." Idem sumitur ex ipso D. Thoma in hac quaestione XXX, art. I ad IV, licet ibi numerum simplicem, et absolutumumat pro numero numerante, qui est in intellectu, numerum numeratum pro eo qui est in rebus, et in eis facit aggregationem, et compositionem, et majus aut minus. Et sic etiam patres,

qui aliquando affirmant dari numerum in Deo, loquuntur de numero quoad distinctionem relationum praecise. Qui aliquando negant numerum, intelligunt cum ea imperfectione, et (295) compositione, quae est in creatis.

III. Secunda regula : Nomina alienum, diversum, extraneum, differens, alterum, et similia, non sunt in proprietate attribuenda Personis. Ita ex D. Thoma in quaestione XXXI, art. II.

Ratio est, quia ista significant aliquid diversum in natura. Quare non possunt ista nomina applicari Personis, nisi addatur restrictio trahens ad relationes, ut si dicatur : Personae sunt differentes, aut diversae notionaliter, seu relative, una est extranea alteri relative, non tamen si absolute ponantur, quia illa nomina absolute prolata indicant distinctionem cum aliqua distantia, et disconvenientia in esse, vel in natura, sicut ly alter, vel alterum proprie significant distinctionem in qualitate, quae alterum, seu alteratum facere solet. Et sic ne detur errandi occasio, caute illis utendum est, et si quando inveniuntur in auctoribus probatis, in bono sensu explicanda sunt. Proprie vero Personae dicendae sunt distinctae vel discrete, quod nihil de naturae diversitate designat.

IV. Tertia regula circa nomina significantia multitudinem. Nomen triplex, aut multiplex non ponitur absolute in divinis, sed cum addito, scilicet adhibendo terminum relativum aut notionalem. Hoc tamen nomen trinus, et trinitas absolute, et sine aliqua restrictione dicitur. Sumitur haec regula ex D. Thoma hic qu. XXXI, art. I ad III, et art. II, idque docet ex Hilario.

Et ratio est, quia ly multiplex aut triplex aut duplex opponuntur simplicitati, quod enim est simplex non est duplex aut multiplex, et ita ista nomina aliquid compositionis important, vel, ut dicit S. Thomas inaequalitatem proportionis : affirmare autem de Deo aliquid quod opponitur simplicitati, vel inducit inaequalitatem, error est. At vero hoc nomen trinus seu trinitas dicit absolute numerum trium, sine additione inaequalitatis, vel diminutione simplicitatis, et sic absolute Deo tribuitur, quatenus Deus subsistit in tribus Personis, non

tamen quaelibet Personae, v.g. Pater, aut Filius dicitur trinus, quia trinitas; ut inquit S. Thomas hic qu. XXXI, art. I ad 1, secundum proprietatem vocabuli magis significat numerum Personarum unius essentiae. Et propter hoc non possumus dicere quod Pater est trinitas. Et haec differentia inter ly triplex, et ly trinus vel trinitas sumitur ex Augustino, VI de Trinitate, c. VII, ubi inquit : "Nec quoniam Trinitas est, triplex putanda est, alioquin minor erit Pater solus aut Filius solus, quam simul Pater, et Filius." Et capite VIII, ob eandem rationem inquit, quod : "Trinitas potius est, quam triplex." Et lib. XV, c. III : "Etiam in hoc libro apparuit Trinitatis aequalitas, et non Deus triplex, sed Trinitas." Et Concilium Toletanum II, in confessione fidei : "Haec, inquit, est Sanctae Trinitatis relata narratio, quae non triplex, sed Trinitas, et dici, et credi debet." Aliquando tamen nomine duplicis utitur D. Thomas ut cum in quaestione X de Potentia, art. II, concedit esse duplicem emanationem in Deo, et patres aliquando eodem termino utuntur, aut triplicem Personam appellant, sumendo triplex vel duplex, pro simplici nomine duorum vel trium, idque applicant non ipsi Deo immediate asserendo Deum esse triplicem, sicut dicitur trinus, sed Personis seu subsistentiis relativis.

IV. Quarta regula : Termini significantes exclusionem, ut ly solus, ly tantum, et similes, possunt dici de terminis essentialibus in Deo syncategorematicis, non categorematicis. De personalibus vero non (296) possunt dici; si ly solus ponatur ex parte subjecti, et ex parte praedicati aliquid commune. Tunc ly solus dicitur categorematicus quando ponitur ex parte praedicati ut nomen, et importat solitudinem, ut dicendo : Pater est solus, Deus est solus, id est, sine comitatu. Syncategorematicus est cum ponitur a parte subjecti, per modum adverbii, et significat aliquid alicui soli convenire, ut cum dicitur : Solus Deus est incomprehensibilis. Unde est falsum dicere : Pater est solus : significat enim esse solitarium, nec habere consortium. Et Christus Dominus dixit Joan. VIII : Quia solus non sum. Et si praedicantur termini essentialiter de Personis, non potest poni ly solus ex parte subjecti syncategorematicus, ut dicendo : Solus

Pater est Deus, quia facit sensum nullus Joan. XVII : Ut cognoscant te solum Deum alius est Deus, quod est falsum. Et hoc verum, diximus disputatione praecedenti, praecipue intendit S. Thomas qu. XXXI, art. III.

De hoc nomine singularis, videtur sine periculo posse de Deo dici, quia ex communi usu solum significat individuationem, quae etiam naturae convenit. Si tamen ly singularis, ly unicus excluderet multitudinem Personarum, negandum est, quo pacto multi patres dicunt in Deo nec esse singularitatem, nec diversitatem.

Eadem ratione est falsa propositio in qua aliquid notionale commune praedicatur de Persona, ponendo ly solus ex parte subjecti, ut si dicas : Solus Pater spirat, est falsa, quia etiam Filius spirat. Secus si praedicetur aliquid notionale proprium, ut : Solus Pater generat. Quomodo vero intelligatur illud

SC/MD 28 Décembre 1943

INDEX RERUM

TRACTATUS DE SACRO TRINITATIS MYSTERIO

QQ. XXVII - XXXIII.

De processione divinarum Personarum. Summa litterae.	1	Philosophica praesupposita.	74
DISPUTATIO XII.- De processionibus intra Deum.	1	Resolutio theologica circa proces- siones divinas.	83
Articulus I.- Qui errores fuerint circa processiones Personarum, et mysterium Trinitatis.	2	Fundamenta Durandi, et Secti con- vulsa.	93
Haeresis Sabelliana, et origo ejus.	2	Articulus VI.- Utrum processio Verbi sit formaliter, et in quar- to modo per se generatio.	96
Arii haeresis.	3	Definitio generationis quomodo ac- commoedetur Filio.	96
Prima Arii moderatio.	4	Processio Verbi in Deo formaliter in quarto modo per se est genera- tio.	100
Secunda moderatio Arii, et Eusebii Caesariensis.	6	Solvuntur argumenta.	107
Tertia moderatio Semiarianorum, et dissensio discipulorum Arii.	7	Articulus VII.- Quia ratione pro- cessio Spiritus sancti non sit generatio.	112
Macedonii haeresis circa Spiritum sanctum.	8	Duo praesupposita philosophica.	113
Quid Mahumetes, Abailardus, et alii de Trinitatis mysterio senserint.	10	Batienes D. Thomas efficaciter pro- bant processionem Spiritus sancti non esse generationem.	119
Quid novi haeretici, et Transylvani de Trinitatis mysterio senserint.	11	Solvuntur argumenta.	126
Articulus II.- Vera de Trinitatis mysterio fides stabilitur.	13	An possit Spiritus sanctus dici Fi- lius naturalis ratione sanctitati- tis divinae, qua sanctus est.	132
Distinctio trium Personarum vera, et realis.	14		
Consubstantialitas, et unitas natu- rae contra Arianos.	14	Quaestio XXVIII.	
Articulus III.- Expediuntur ea quae contra hoc mysterium ab haereticis, et infidelibus obijciuntur.	20	De relationibus divinis.	135
Loca Scripturae explicantur.	28	Summa litterae.	135
Non repugnat divinae naturae multi- plicatio Personarum ad intra.	28	DISPUTATIO XIII.- De relationibus divinis.	136
Non contrariatur principiis luminis naturalis hoc mysterium.	35	Articulus I.- Quomodo essentia di- vina, et relationes distinguun- tur.	136
Sophismata haeticorum futilia.	41	Unum praesuppositum de fide, alte- rum ex philosophia.	136
Articulus IV. Utrum sint necessariae processiones reales ad distinc- tionem Personarum, et D. Thomas recte illas dari probaverit.	47	Relationes divinae sola ratione dis- tinguuntur ab essentia.	139
Distinctio Personarum necessario exigit processiones.	53	Alia distinctio virtualis a moder- nis inventa rejicitur.	145
Recte probat D. Thomas dari proces- sionem ad intra in Deo.	53	Articulus II.- An relationes sint de conceptu essentiae, et e con- verso.	148
Articulus V.- Utrum processiones di- vinas sint formaliter operationes vitales, et quae, an emanationes naturae.	60	Solvuntur argumenta.	155
Opiniones circa utramque difficulta- tem.	72	Articulus III.- Utrum tres relatio- nes dicant tres perfectiones, e- xistentias, et alia similia attri- buta multiplicent.	164

Relationes divinae quomodo dicant perfectionem.	164	DISPUTATIO XIV.- De Personis divinis, et notionibus in communi.	189
Existentia non multiplicatur in relationibus.	174	Articulus I.- Explicatur quid sit persona, hypostasis, subsistentia, et substantia.	189
Veritas, bonitas, infinitas, sanctitas non multiplicantur.	178	Quae sint praesupponenda.	189
Subsistentiae multiplicantur in Personis.	183	Definitio personae explicata, et defensa.	191
Quaestio XXIX.		Quid sit personalitas in communi, quid personalitas divina, et quomodo tribus Personis sit communis.	193
De personis divinis.	185	Articulus II.- Utrum detur in Deo subsistentia absoluta praeter tres relativas.	201
Summa litterae.	185	Mons D. Thomae.	202
Quaestio XXX.		Fundamentum ex ratione.	204
De pluralitate Personarum.	186	Corollaria ex dictis.	206
Summa litterae.	186	Solvuntur argumenta.	206
Quaestio XXXI.		Articulus III.- Utrum sint ponendae in Deo quinque notiones, quatuor relationes, et tres proprietates.	214
De his quae ad unitatem, vel pluralitatem pertinent in divinis.	187	Ex naturalibus effectibus est inco- gnoscibilis Trinitas.	214
Summa litterae.	187	Difficultates circa notionum, et relationum numerum.	218
Quaestio XXXII.		Primae difficultati respondetur.	220
De divinarum personarum cognitione.	188	Secundae difficultati satisficit.	225
Summa litterae.	188	Articulus IV.- Quomodo sit utendum nominibus significantibus unitatem, vel pluralitatem, concretum, aut abstractum in divinis.	231
		Quid de aliis nominibus significantibus pluralitatem, vel unitatem.	233

BR29

.L3

v.4

pt.1

[illegible]

Library Bureau Cat. no. 1127

BX 1749
• T6 J65

1943

v. 7

